

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

AÇIKLANAMAYAN İNFERTİLİTEDE
KADINLIK VE ANNE-KIZ İLİŞKİSİNDE
ANNELİĞİN İLETİMİ

R. İREM ERDEM ATAK

2502030170

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. TEVFİKA TUNABOYLU-İKİZ

İSTANBUL 2009

Açıklanamayan İnfertilitede Kadınlık ve Anne-Kız İlişkisinde Anneliğin İletimi

İrem Erdem Atak

ÖZ

Bu çalışmada çocuk sahibi olamayan ve herhangi bir organik bozukluk olmamasına rağmen gebe kalamama durumunda açıklanamayan infertilite olarak adlandırılan bozuklukta; bu kadınların ruhsal işleyişlerinin çözümlenmesinin yanı sıra, kadınlık, annelik ve çocuk sahibi olma arzusu, anne-kız ilişkisi, ve bu ilişkide anneden kıza kadınlık ve anneliğin iletilmesinin psikanalitik bakış açısıyla değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Kadınlık ve annelik kavramları psikanalitik kuram çerçevesinde değerlendirilip, açıklanamayan infertilite tanısı alan hastalarda anneliğin biçimlenmesi ve anneden kıza iletinin işleyişi, projektif yöntemler olan Rorschach Testi ve Tematik Algı Testi (TAT) kullanılarak incelenmiştir. Çalışmada, uygulamalar için, İstanbul'da iki farklı İnfertilite Kliniği ve Tüp Bebek Merkezi olarak hizmet veren sağlık biriminde tedavi olmakta olan açıklanamayan infertilite tanısı almış 30 kadınla çalışılmıştır. Çalışmaya dahil olan infertil kadınlara öncelikli olarak verilen demografik formun ardından, psikanalitik yönelimli öngörüşme yapılmış; sonrasında da Rorschach Testi ile TAT uygulanmıştır. Uygulanan testler Fransız Okulu'na bağlı kalınarak, bu okula özgü içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmenin sonucunda ise özellikle anne-kız ilişkisi ve anneden ileti kavramları çevresinde incelenen 30 hastanın test protokollerinden elde edilen bilgiler, anne-kız ilişkisinin açıklanamayan infertilitede önemli bir etkisi olduğu yönündedir. İdeal olarak anlatılan annelerin özellikle kadınsı taraflarıyla özdeşim kurmaktaki güçlüğü, bu hastalardaki dürtüsel işleyişi ketlediği, hastaların narsisistik yetersizlik ve depresif duygulanımla mücadele etmek için tedavi arayışlarını sürdürdükleri görülmüştür.

Femininity and Transmission of Maternity in the Mother-Daughter Relationship

İrem Erdem Atak

ABSTRACT

In the present study, working with the female patients diagnosed as having unexplained infertility problem with a lack of organic cause, the aim is to evaluate the concept of femininity, mother-daughter relationship, the transmission of maternity as well as the psychic functioning in this context with a psychoanalytical point of view. The concepts of femininity and maternity are examined thoroughly using the projective methods of Rorschach Test and Thematic Apperception Test. 30 female patients being treated in two separate infertility clinics in Istanbul are included in the study with their own consent. A general demographic form was filled in initially, then the psychoanalytically oriented interview, the Rorschach Test and T.A.T were conducted with each patient. The analysis of the results are carried out according to the French School of the projective methods by the content analysis used with Rorschach Test and T.A.T. As a result of the evaluation process, in the test protocols of 30 patients, main concepts of mother-daughter relationship and transmission are found to be relevant in the diagnosis of unexplained infertility. For the patients, it was difficult to identify with the feminine part of the mothers who were described as ideal. The patients continued the fertilization treatments in order to struggle with the narcissistic failure and depressive mood.

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, herhangi bir fiziksel bozukluğun saptanamaması durumunda açıklanmayan infertilite tanısı alan kadın hastaların ruhsal süreçlerinin işleyişleri, annelik arzuları, kendi anneleriyle ilişkileri ve bu anne-kız ilişkisinde kadınlık ve anneliğin iletimi araştırılmıştır. Bu kadınlar yoğun bir çocuk sahibi olma arzusundan bahsederken acaba bilinç dışında neler olup bitiyordu, annelikle ilgili yatırımları nasıldı? Kadınlarla ilgili bir çalışma yapmak yönündeki arzum, bu merakla birleşince beni jinekoloji alanına taşıdı.

Tam da kendi annelik arzularımı sorguladığım dönemde, bende merak uyandıran anne olamayan kadınlar konusunda çalışma isteğim bana destek verip, bilgi birikimini paylaşan, heyecanı ve fikirleriyle, heyecanımın ve arzumun hiç eksilmemesini sağlayan, düşünmeme ve üretmeme katkıda bulunan yüksek lisansımın başlangıcından itibaren kendisinden çok şey öğrendiğim, hem yüksek lisans hem doktora tezimde danışmanlığımı sürdüren çok sevgili hocam Doç. Dr. Tefrika Tunaboşlu İkiz'e her şey için gönülden teşekkür ederim.

Her ne kadar bu çalışmanın uygulayıcısı ben olsam da uygulama süreci bir ekip işi oldu. Bu yüzden uygulamaların ilk yarısında, benden desteğini esirgemeyen İstanbul Tıp Fakültesi İnfertilite Kliniği'ndeki Prof. Dr. Hasan Serdaroğlu başta olmak üzere tüm değerli hocalara ve klinikteki arkadaşlara; sonrasında uygulamanın diğer yarısı için bana kapılarını açan ve hastalara ulaşmamda büyük emeği geçen Yeditepe Üniversitesi Hastanesi Tüp Bebek Merkezi'nde başta sevgili Prof. Dr. Cem Fıçıcıoğlu'na ve merkezdeki tüm arkadaşlara çok teşekkür ederim.

Yine yüksek lisansımın başlangıcından itibaren, beni zenginleştiren dersleri ve eğitimleri ve özellikle de doktora tez sürecimdeki yönlendirmeleri ile sorgulamalarımın ve okumalarımın artmasını sağlayan Prof. Dr. Levent Kayaalp'e, İstanbul Üniversitesi'ndeki eğitim sürecimin başlamasıyla birlikte içinde bulunduğum tüm çalışmalarda desteğini hissettiğim, bölüm başkanlığı sürecinde ise fakülteyle ilgili sıkıntılarda hiç çekinmeden yardımını isteyebildiğim hocam Prof. Dr. Sibel Arkonaç'a ve kendisiyle tanışmaktan ve çalışmaktan çok keyif aldığım sevgili Prof. Dr. Raşit Tükel'e doktora tez çalışmama gösterdiği ilgi, destek ve hoşgöründen ötürü teşekkürlerimi sunarım.

Tüm tez çalışmam boyunca yanımda olan, hem birlikte çalışmaktan hem de dostluklarından çok mutlu olduğum güzel arkadaşlarım Bengi Pirim Düşgör ve

Funda Akkapulu Aydın'a; bir ekip olarak çalışmanın verdiği rahatlığı hissettiren, desteklerini esirgemeyen, benzer sıkıntıları paylaştığımız arkadaşlarım Neslihan Zabcı, Burçin Alsancak Sönmez ve Elif Yavuz'a da teşekkürler...

Canım babacığım, beni bir yerlerden izlediğine eminim; bense sadece elinde tezimle bana gülümsediğini hayal edebiliyorum. Keşke bu satırları birlikte okuyabilseydik...Sevgili anneciğim, bana ilettiklerin için; dünya güzeli canım kardeşim her zaman yanımda olduğun için çok teşekkürler...Ailemdeki tüm değerli insanlara sabırsızlıkla bekledikleri bu sürecin sonuna geldiğimi haykırıyor ve sonsuz destekleri için tüm kalbimle teşekkür ediyorum.

Böylesine yoğun bir dönemde hayatıma katılıp üzerine bu kadar okuyup özümsemeye çalıştığım annelik sürecini gerçeğe dönüştürme fırsatı verdiğin, bu zorlu çalışma dönemimde hayatımı renklendirip, çalışma tempoma gösterdiğin sabır ve hayatıma kattığın her şey için sana da çok teşekkür ediyorum canım Arda'm.

Sevgi, saygı, ilgi, güven, sabır, destek ve anlayış kavramlarının hiç eksik olmadığı bu güzel birliktelikte hayatı benimle paylaşan, arzularımı anlayan; sıkıntılarımı ve gerginliklerimi sakinleştiren, tutkularıma destek veren, sevgili eşim Fırat, yanımda olduğun için çok mutlu ve huzurluyum, teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZ	iii
ÖNSÖZ	v
GİRİŞ.....	1
1. İnfertilitenin Açıklanması.....	3
1. 1. Üremeye Tarihsel Bakış.....	3
1. 2. İnfertilitenin Tanımı.....	5
2. Psikanalitik Kuramda Kadınlık.....	7
2.1. Klasik Freudyen Kurama göre Kadınlık.....	7
2.2. Freud Sonrasında Kadınlık ve Kadın Cinselliğine Dair Açıklamalar.....	11
2.3. Çağdaş Kadın Psikanalistlerin Kadınlık Üzerine Görüşleri.....	19
3. Psikanalitik Kuramda Annelik.....	21
3.1. Kadının Asıl Arzusu Nedir?.....	21
3.2. Anneden Kadına İleti.....	32
3.3. Açıklanamayan İnfertilitenin Psikanalitik Kuramda Açıklanması.....	38
4. İnfertilitede Kadınlık ve Anne-Kız İlişkisi Üzerinde Yapılan Çalışmalar.....	46
4.1. İnfertilitenin Değerlendirildiği Çalışmalar.....	46
4.2. Türkiye’de İnfertiliteye İlişkin Yapılan Çalışmalar.....	52
4.3. Çalışmanın Hipotezleri.....	55
5. Açıklanamayan İnfertilitede Kadınlık ve Anne-Kız İlişkisinde Anneliğin İletimini Konu Alan Çalışmanın Yöntemi.....	56
5.1. Kullanılan Ölçme Araçları.....	56
5.2. Demografik Bilgi Formu.....	57
5.3. Psikanalitik Öngörüşme.....	57
5.4. Rorschach Testi.....	57
5.5. Tematik Algı Testi (TAT).....	60
6. Açıklanamayan İnfertilitede Kadınlık ve Anne-Kız İlişkisinde Anneliğin İletimini Konu Alan Çalışmanın Bulguları.....	61
6.1. Projektif Testlerin Genel Değerlendirmesi.....	61
6.2. Öngörüşmelerin Genel Değerlendirmesi.....	65
6.2.1. Çocuk sahibi olmak istemeleri.....	65
6.2.2. Çocuklar hakkındaki düşünceleri ve gelecek planları.....	69
6.2.3. Anneleriyle ilgili açıklamaları.....	72
6.2.4. Kendi annelik deneyimleri ve anneliklerini tanımlamaları.....	80
6.2.5. Nesne ilişkileri ve aile içindeki yapılanma.....	83
6.2.6. Evlilik ilişkileri ve evliliği nasıl tanımladıkları.....	85
6.2.7. Cinsellikle ilgili görüşleri.....	88
6.2.8. İnfertiliteyi nasıl tanımladıkları ve bu durumla baş etme yöntemleri.....	90
6.3. Açıklanamayan İnfertilite Tanısı Alan Kadınların Aktardıkları Rüyalardan Örnekler.....	93

6.4. Psikanalitik Öngörüşmelerde Alınan Bilgilerin Projektif Testlerle Birlikte Değerlendirilmesi.....	96
6.4.1. Cinselleşmiş Beden Tasarımları ve Özdeşim Sorunsalını Ortaya Koyan Yanıtların Psikanalitik Açından Yorumlanması.....	97
6.4.2. Projektif Testlerde Dürtüsel Dünyanın Yansıması.....	102
6.4.3. Projektif Testlerde Ortaya Çıkan Duygulanım: Depresyon ve Nesne Kaybı.....	106
6.4.4. Anneyle İlişkinin ve Anneden İletinin Projektif Testlere Yansıması.....	121
SONUÇ.....	145
KAYNAKÇA.....	154
EKLER.....	168
EK 1 - HASTA BİLGİ FORMU.....	169
EK 2 - RORSCHACH TESTİ ÖRNEĞİ.....	170
EK 3 - TAT ÖRNEĞİ.....	174
EK 4 - AÇIKLANAMAYAN İNFERTİLİTE TANISI ALAN KADIN HASTALARLA YAPILAN GÖRÜŞMELERDE ARAŞTIRILAN KONULAR...	178
ÖZGEÇMİŞ.....	181

GİRİŞ

Bu çalışmada açıklanamayan infertilite hastalarının ruhsal dünyalarının incelenmesi, bu sorunu yaşayan hastaların kişilik örgütlenmelerindeki ortak noktaların ve patolojik öğelerin ortaya çıkarılması, anne-kız ilişkisi, bu ilişkide kadınlık ve annelik işlevlerinin iletilmesinin ve ödipal çatışmanın çözümlenmesinin ortaya konulması hedeflenmektedir. Özellikle Avrupa ülkelerinde, infertilitenin psikodinamik boyutları oldukça ayrıntılı inceleniyor olmasına rağmen, ülkemizde bu alanda yapılan çalışmalar kısıtlıdır. Bir hastalık olarak düşünülen infertiliteye eşlik eden psikodinamik faktörlerin araştırılmasının, bu hastaların ruhsal işleyişlerinin çözümlenmesine olanak sağlayarak, tedavi sürecine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Ebeveyn olma, çoğu yetişkinin hayattaki en önemli hedeflerinden biridir. Son yıllarda ailenin yapısı ve genişliği hakkında birtakım değişiklikler görülüyor olsa da çoğu kişi ebeveyn olmayı arzu etmektedir. Ebeveyn olma, kişilerin kendilerini diğerleri gibi yetişkin olarak görme, cinsel olarak yeterli ve doğurgan olarak tanımlama hislerini destekleyerek evliliğin temelinde yatan bir varsayım olarak karşımıza çıkmaktadır.¹

Öte yandan, çocuk sahibi olmada, ebeveynlerin tasarımları önemli rol oynamaktadır. Ruhsal dünyada, ebeveynin, özellikle de annenin, hem bebeği hem de bir ebeveyn olarak kendisi hakkındaki tasarımları önceliklidir; bu durum, ebeveynin bebekle ilişkisinin belirleyicisidir. Gerçek, nesnel dünya ve tasarımların oluşturduğu düşlemlenen, öznel ruhsal dünyanın varlığı söz konusudur. Gerçek bebek annenin kollarındaki bebektir; ancak onun öncesinde annenin zihninde hayal edilen bebek vardır. İşte tasarımlardan oluşan bu ruhsal dünya, sadece dünyaya gelmiş olan bebekle etkileşimi değil, doğumdan ve hatta bebek oluşmadan önceki düşlemleri, korkuları, rüyaları, çocukluk anılarını, ebeveynleri ve gelecekle ilgili beklentileri de içermektedir. Bebek sahibi olmak, bilinçdışında da önemli bir çalışmayı gerektirmektedir.²

İşte, bazı çiftler için ebeveynliğe giden bu yol hem fiziksel hem de ruhsal nedenlerden ötürü oldukça zor ve uzun; hatta başarısız olabilmektedir. Bu durum,

---

¹ Anne Woollett, "Childlessness: Strategies for Coping with Infertility", **International Journal of Behavioral Development**, Vol:VIII, 1985, pp. 473-482.

² Daniel N. Stern, **The Motherhood Constellation: A Unified View of Parent-Infant Psychotherapy**, New York, Basic Books, 1995, pp. 18-19.

yani çocuk sahibi olamama, tıbbi alanda infertilite olarak adlandırılmış ve bir hastalık olarak kabul edilip tedavi yöntemleri geliştirilmiştir.³

İnfertilite, diğer bir deyişle kısırlık, herhangi bir korunma yöntemi uygulanmadığı ve düzenli cinsel ilişki sürdürüldüğü halde 12 ay süreyle gebe kalamama durumudur. Yürütülen çeşitli araştırmalarda, infertilitenin, farklı ülkelerde farklı oranlarda görülmesine rağmen, dünyada 80 milyondan fazla kişiyi etkilediği öne sürülmekte; infertilite oranının % 5 ile % 30 arasında değiştiği belirtilmektedir.⁴

Üreme, çok eski zamanlardan beri önemini koruyan bir kavramdır. Başlangıçta, eski çağlarda yaşayan düşünürler, insan üreme sistemini ve bu sistemdeki işlev bozukluklarını anlamaya ilişkin uğraşlarını yürütmüşler; sonrasında bilimin gelişmesiyle bilim adamları bu konudaki çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Gebeliğin erken tanısı ve kısırlığın önlenmesiyle ilgili reçeteler ilk olarak eski Mısır'da kullanılmıştır. İnsandaki ilk suni aşılama ise 1776 ve 1799 yılları arasında Hunter tarafından elde edilmiştir.⁵

İnfertilite araştırmaları aslında çok uzun yıllardır sürmektedir. İlk çalışmalar çoğunlukla ilaç tedavileri, embryo elde edilmesi, embryo kalitesinin artırılması gibi daha çok jinekolojik tıp alanındaki çalışmalar olmuştur. 1944 yılında Harvard Tıp Fakültesinde, John Rock ve Miriam Menken vücut dışında dölleme üzerindeki deneylerini tamamlamışlar ve insan yumurtasını döllemişlerdir. 1968 yılına gelindiğinde, Robert Edwards ve Barry Bavister insan yumurtasını ilk kez bir tüpte döllemeyi başarmışlardır. Carl Wood ve John Leeton ise 1973 yılında ilk tüp bebek gebeliğini rapor etmişler; ancak dölleme sonrası oluşan embryo rahime yerleşmemiş ve düşükle kaybedilmiştir.⁶

İnfertil çiftlerin psikolojik durumlarına ilişkin çalışmalar ise son 20 yılda hız kazanmıştır. Bu yöndeki araştırmalar, psikopatolojiyi infertilitenin bir nedeni olarak gören ve psikopatolojiyi infertilitenin bir sonucu olarak gören, birbirine zıt kuramsal modellere dayanmaktadır. Bir yandan, infertilitenin bir sonucu olarak

---

³ Melissa J. Himelein, "Infertility", **Encyclopedia of Human Development**. Ed. By., Neil J. Salkind. Thousand Oaks, CA: Sage, 2005.

⁴ World Health Organization. Infertility: a tabulation of available data on prevalence of primary and secondary infertility. Geneva, **WHO**, Programme on Maternal and Child Health and Family Planning, Division of Family Health, 1991.

⁵ P. Morice, P. Josset, J.B. Dubuisson. "History of sterility in ancient times. I. Sterility in Egypt. Diagnostic recipes for sterility and pregnancy in ancient Egypt", **Contraception, fertilité, sexualité** (1992) , Vol: XXIII, No.6, 1995, pp.423-427.

⁶ "The history of IVF-The Milestones", (Çevrimiçi) http://www.ivf-worldwide.com/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=5, 29 Mart 2009.

ortaya çıkan psikolojik belirtilerin varlığını vurgulayan Psikolojik Sonuç Modeli çerçevesi esas alınırken; diğer uçta da infertilitenin psikolojik sebepleri olabileceğini savunan Psikojenik İnfertilite Modeli yer almaktadır.⁷

Yapılan araştırmaların çoğu, psikolojik faktörlerin derinlemesine araştırılmasını hedeflemektedir. Gerçekten de çocuk sahibi olamayan çiftlerin ruhsal durumları, duygulanımları, düşlemleri, arzuları, korkuları, çatışmaları, tepkileri ve baş etme mekanizmalarının ve özellikle anne olamayan kadının ruhsal dünyasındaki işleyişin oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

1. İnfertilitenin Açıklanması

1.1. Üremeye Tarihsel Bakış

Üremeye ait ilk referanslar antik çağlara kadar geri gider ve ilk örneklerden biri de İncil'in emri olan "üretken olun ve çoğalın" dır. Bir kadının çocuk doğurabilme becerisi bir ölçü olarak değerlendirilmekte; infertilite, yanlış davranışın bir cezalandırılması olarak görülmekteydi. Dini inanışlara göre, Tanrı hem fertilitenin hem infertilitenin kaynağıydı.⁸

Kısırlık öyküsü, İncildeki ilk soy mitlerinde de geçmektedir. Sara, Abraham'ın karısı, kısır ve Abraham hizmetçisi olan Agar'ı döledikten sonra bir çocuğa hamile kalmıştır, ki bu Tanrı tarafından "verilmiş" bir çocuktur. Isaac için seçilmiş olan Rebecca da bir kısırılık dönemi yaşamıştır ve bunun çözülmesi için Isaac'ın başka bir kadını döllemesi gerekmiştir. Jacob'un (Rebecca'nın ikinci ve en sevdiği oğlu) karısı Rachel de kısır ve Lia Rachel'in yerine geçmiştir. O da, Bala - kısırlığının bedeli olarak Jacob'a Rachel tarafından sunulmuş olan hizmetçi- çocuk doğurana kadar bir çocuğa sahip olamamıştır. Samson, Samuel, Jean-Baptiste, Marie (gelecekteki Aziz Bakire)'ye hayat veren bu döllemeler, yarı mucize gibi

---

⁷ Arthur L. Greil, "Infertility and psychological distress: a critical review of the literature." **Social Science and Medicine**, Vol:XLV, No.11, 1997, pp.1679-1704.

⁸ P. Morice, P. Josset, J.B. Dubuisson. "History of sterility in ancient times. II. Sterility in Hippocrates treatise", **Contraception, fertilité, sexualité** (1992) , Vol:XXIII, No.10, 1995, pp.605-610.

gerçekleşmiştir; önceden gönderilen bir işaretle gerçekleşeceklerinin sinyali verilmiştir.⁹

Otto Rank, Kahramanın Doğuşu Miti'nde de kahramanın doğumu ve kısırlık arasında bir yakınlaşma sağlamıştır: “Onun doğumu zorluklarla doludur, uzun bir kısırlık evresi veya cinsel yönden kendini tutma gibi...” Bu problematik ödip mitinde apaçıktır: “Ödip’in ebeveynleri, Kral Laios ve karısı Jocaste, çok uzun süre kısır bir evliliği sürdürmüşlerdir.” Rank gibi, Gélis de kısırlık ve sıradışı bir çocuğun gebeliğine önem verir: “Ebeveynleri tarafından yürekten, ateşlice arzulan bir çocuk, zaten istisnai bir çocuktan başka bir şey olamaz; bu tıpkı mükemmel bir meyvenin olgunlaşması için geçen zaman gibi uzun bir bekleyiştir. Dilek kabul olduğunda, çocuk kendini tanrının hizmetine sunar, tanrının gördüğünün bir işareti olarak; çiftin verimliliği sonucu bir çocuğa razı gelen kısırlık, tanrının ihtişamına hizmet eden, onun onayladığı bir meyvedir.”¹⁰

Hipokrat (MÖ 460-380), jinekoloji ile ilgili çeşitli medikal konuların ilk yazarlarındandı. Hipokrat'ın aforizmalarında “Eğer bir kadın gebe kalamıyorsa ve gebe kalıp kalamadığının aslını öğrenmek istiyorsa, battaniyeye sarın ve alttan tütsüleyin ve eğer esans vücuttan burun delikleri ve ağıza geçerse, kendisinin kısır olmadığını bilsin.” yazmaktadır. Bunun yanında, gebeliğe teşvik eden durumlar hakkında da varsayımlarda bulunmuş ve “Rahmi soğuk ve yoğun olan kadınlar gebe kalmaz; ve rahmi yaş olanlarda semen söner, gebe kalmaz ve rahmi çok kuru ve çok sıcak olanlarda semende istek kalmaz; rahmi bu yaratılışların ortasında olanlar doğurgandır.” şeklinde yazmıştır.¹¹

Stagira'lı Aristo (MÖ 384-322), zamanın en büyük Yunan filozoflarından biri olarak üreme ile ilgili pek çok konuyu tartışmıştır. Tıbbı karşılaştırmalı anatomi ve embriyoloji gibi bilgileri katan Aristo, testislerin, sperm geçişini aşağıya doğru tutan ağırlıklar olduğuna ve tohumun kaynağı olmadığına inanmasına rağmen, kastrasyonun, yani kendi deyimiyle sperm kanallarının yukarıya doğru çekilmesinin, bir erkeği kısır yapacağını biliyordu. “Testisler kanalların bir parçası

---

⁹ Christian Flavigny, Claude Millot, Anne Bizot, Jean Belaisch, “La stérilité: Situation psychopathologique et compréhension psychodynamique”, **Psychosomatique**, Vol:VIII, 1986, pp.67-87.

¹⁰ A.e.

¹¹ P. Morice, P. Josset, J.B. Dubuisson., A.g.e.

değil sadece ona kadınların dokuma tezgahlarına ipler gergin dursun diye astıkları taşlar gibi asılmışlardır.” diye yazmıştı.¹²

Rönesansla birlikte bilim adamları üreme sisteminin anlaşılması için çalışmalarını hızlandırdılar. Vesalius (1514-1564), kadın genital sisteminin ligamanlar, tüpler ve kan damarları da dahil olmak üzere tam doğru bir tanımlamasını gerçekleştirirken, Fallopio (1523-1562), tubaları daha detaylı tanımladı. Spallanzani (1729-1799), gebeliğin yumurta ve spermin ilişkisi sonucu olduğunu gösterdi. 1800lü yıllarda Marion Sims ve Max Huhner sterilite hakkındaki araştırmalara devam ederek cinsel birleşme sonrası uygulanabilecek testlerin geliştirilmesine çalıştılar. 1935’te polistik over sendromu tanımlandı, bunu 1960larda fertilite ilaçlarının geliştirilmesi takip etti.

Son olarak 25 Temmuz 1978’de Louise Joy Brown, dünyanın ilk başarılı “tüp bebeği” İngiltere’de dünyaya geldi.¹³

1. 2. İnfertilitenin Tanımı

Tıbbi bilimler kapsamında, infertilite bir hastalıktır; bir yıl süresince çiftin herhangi bir doğum kontrol yöntemi kullanmamasına rağmen gebeliğin elde edilememesi durumudur. Sağlıklı çiftlerin her ay gebe kalabilme şansı %20-25’dir ve oluşan gebeliklerin %75-85’i denemenin ilk altı ayında elde edilir.

Primer infertilite tanısı gebe kalma çabalarına rağmen hiç çocuk sahibi olunamamış durumlar için kullanılırken; sekonder infertilite ise önceden gebelik oluşması, ancak sonrasında tekrar çocuk isteme durumunda en az bir yıl korunmamaya rağmen yeni bir gebelik olamaması halidir.¹⁴

Yukarıda da bahsedildiği gibi, infertilitenin kökenleri çok eski tarihlere dayanmasına rağmen, bu problemin kadın hastalıkları ve doğum alanında kendine özgü bir yer edinmesi, tüp bebek (in vitro fertilizasyon-IVF) tekniğinin gelişmesiyle mümkün olmuştur. Tüp bebek ve embriyo transferi (ET) göreceli olarak yeni bir

---

¹² Steven R. Bayer, Michael M. Alper, Alan S. Penzias, **Boston IVF İnfertilite El Kitabı: İnfertil Çiftlere Hizmet Veren Tüm Uygulayıcılar İçin Pratik Bir Rehber**, Çev. Ed. Ahmet Zeki Işık, Kubilay Vicdan, İstanbul, Nobel Tıp Kitabevleri, 2008.

¹³ Patrick C. Steptoe & Robert G. Edwards, “Birth after the reimplantation of a human embryo”, **Lancet**, Vol:II, 1978, s. 366.

¹⁴ J.D.F. Habbema, J. Collins, H. Leridon, J.L.H. Evers, B. Lunenfeld, and E.R. teVelde. “Towards less confusing terminology in reproductive medicine: a proposal”, **Human Reproduction.**, Vol:XIX, 2004, pp.1497-1501.

tekniktir. Kısaca yumurtalıklardan yumurtaların alınması, laboratuarda döllmesi ve daha sonra hastanın rahim içine yerleştirilmesi esasına dayanır. Tüp bebek genel olarak sperm ile yumurtanın laboratuvar koşullarında döllenmekten sonra anne rahmine transfer edilmesini ifade eder. 1978’de İngiltere’de yapılan ilk uygulamada döllenme bir test tüpü içinde gerçekleştirildiği için bu isim verilmiştir. O zamandan beri gebe kalamayan kadınlara yardım etmek için kullanılan IVF-ET’nden sonra yardımcı üreme teknikleri geliştirilmiş, binlerce bebek daha dünyaya gelmiştir.¹⁵

İnfertilite %30-40 oranında erkek, %40-50 oranında kadına ait nedenlerle ortaya çıkmaktadır. Çiftlerin %25’inde erkek ve kadın faktörü birlikte tespit edilirken, %10-15’inde ise tüm araştırmalara karşılık infertiliteyi açıklayabilecek bir neden bulunmamaktadır.

Kadına ait nedenlerin başında yumurtlamaya ilişkin problemler yer almaktadır. Diyet, kullanılan ilaçlar, annenin yaşı ve yaşam tarzı yumurtlamayı etkiler. Yumurtlama gerçekleşmeyen hastalarda ilaç kullanılarak folikül gelişimi ve yumurtlama sağlanabilmektedir. Diğer bir neden olan tüplerdeki tıkanıklık; enfeksiyonlar, endometriyozis, önceden geçirilmiş ameliyatlar ve tüplerin cerrahi olarak bağlanması ile oluşabilir. Önemli bir etken olarak kabul edilen endometriyozis ise rahim iç tabakası olan endometriyumun rahim dışında, özellikle yumurtalıklar, karın iç zarı ve nadiren vücudun diğer bölgelerinde bulunmasıdır. Doğuştan gelen birtakım rahim ile ilgili şekil bozuklukları kısırlığa neden olabilir. Bunların yanında rahim içinde yer alan polip, miyom gibi problemler, rahim ağzında yapışıklık, geçirilmiş enfeksiyon veya rahim içi yapışıklıkları de gebe kalmayı güçleştirebilir.¹⁶

Erkek üreme sağlığını hormonlar, sperm üretimi, sperm kanallarında spermin taşınması ve cinsel fonksiyonlar etkiler. Bunlardan herhangi birindeki bozukluk infertiliteye neden olabilmektedir. Erkeğe ait nedenler doğrudan testis ile ilgili etkenlerin yanı sıra, hormonal nedenler, semenin dışarıya ulaşmasındaki engeller, sperm sayısının yetersizliği olarak sıralanabilir. Kronik hastalıklar (kronik böbrek yetmezliği, diyabet gibi) normal sperm oluşumunu ve ömrünü olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Erkeklerde inmemiş testisler, geçirilmiş fitik ameliyatı, çocuklukta geçirilmiş testis travmaları, kabakulak ve buna bağlı yumurtalık enfeksiyonu ilk akla gelen kısırlık nedenleridir. Varikozel olarak adlandırılan,

---

¹⁵ Assisted Reproductive Technologies. **Clinical Gynecologic Endocrinology and Infertility 7th ed.** In: Speroff L and Fritz MA, editors. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2005. pp 1215-1274.

¹⁶ Umur Çolgar, “**Reproduktif Endokrinoloji ve İnfertilite**”, İstanbul Medikal Yayıncılık. 2006.

testislerin toplardamarlarındaki genişlemeler de önemli bir kısırlık nedenidir. Erkeklerde üreme sağlığı, çevresel faktörler (yoğun ilaç kullanımı, kemoterapi gibi) ve yaşam tarzından (alkol, sigara kullanımı gibi) da etkilenmektedir.¹⁷

Tüm bunların dışında, çocuk sahibi olamayan çiftlerin %5-10'unda gerekli tüm incelemeler yapılmış olmasına rağmen infertilitenin nedeni tespit edilemez. İnfertilite nedenini açıklayan tıbbi bir problemin bulunamadığı bu çiftlere açıklanamayan infertilite tanısı konulur.¹⁸

Tıp, açıklanamayan infertiliteyi tanımlamakta zorlanmakta; infertiliteye bir neden bulma çabası içinde görülmektedir. Oysa, bu tanıyı psikanalitik kuram ışığında kökensel ve psikolojik özellikleri bağlamında değerlendirmeye çalışmak neden bulmayı olası hale getirmeyecek olsa da açıklayıcı bir boyut kazandırabilir. Açıklanamayan infertilite kavramının daha iyi anlaşılması için öncelikle kadınlık ve annelik üzerine yapılan çalışmalardan bahsetmek gerekecektir.

2. Psikanalitik Kuramda Kadınlık

2.1. Klasik Freudyen Kurama göre Kadınlık

Sigmund Freud, 1905'te "Cinsellik Üzerine Üç Deneme"¹⁹de kadınlık üzerine temel görüşlerini oluşturmuş ve erinliğe kadar her iki cinsiyet için de, cinsel teklik görüşüne dayanan kuramını dile getirmiştir. Tek ve aynı genital organ varsayımı çocuk cinselliği kuramlarının ilkidir. Freud'a göre her iki cinsiyet için de, çocuk tarafından tanınan tek cinsel organ erkek cinsel organdır, yani erkek çocuk için penis ve kız çocuk için penisin kendisindeki karşılığı klitoris. Bu varsayım ile klitoris kız çocuk için küçük bir penisin eşdeğeri olarak kabul edilmektedir. Kız çocuk ve erkek çocuk vajinanın varlığını inkar etmektedir. Yani cinsel teklik fallik karakterlidir.

Freud'a göre fallus temelli cinsel monizm ve vajinanın bilinmemesi, bastırmalara bağlanabilecek savunmalar değildir: her iki cinsiyetteki çocuk için,

---

¹⁷ A.e.

¹⁸ John A. Collins, Pier Giorgio Crosignani, "Unexplained infertility: a review of diagnosis, prognosis, treatment efficacy and management." **International Journal of Gynecology and Obstetrics**, Vol: XXXIX, No.4, 1992, pp.267-275.

¹⁹ Sigmund Freud, "Three essays on the theory of sexuality", **The Standard Edition of The Complete Psychological Works of Sigmund Freud**, VII, 1905, The Hogarth Press and The Institute of Psycho-Analysis, 1974, London.

bilinçdışında bile, vajina yoktur. Vajinanın varlığının keşfi erinlikte gerçekleşir. Kız çocuk vajinanın keşfiyle klitoral cinselliği yani erkeksi cinselliğini bastırır. Erinliğe dek, çocuksu genital örgütlenme döneminde, erkeksi ve kadınsı “fallik ve kastrasyona uğramış” olandır. Erinlikle başlayan genital aşamada, vajinanın keşfi gerçekleşir ve kadında vajina penisin barınağı olma değerini kazanır. Böylelikle, bir yandan da, kadın bedeni, annenin bedeninin mirasını üstlenir.

Fallus evresinin baskın kimliği “çocukluğa özgü genital bir örgütlenme” olarak kalır, çünkü yetişkinlere özgü genitelliği çocuklara özgü genitellikten ayıran da fallus evresinin baskın kimliğidir; yetişkinlere özgü genitellik ilkesel olarak iki ayrı cinsel organı kabul eder ve fallusun egemenliğine boyun eğmez. Tek bir cinsel organ –penis-, tek bir libido –erkeğin libidosu- ve düşünsel etkinlik için tek bir simge –fallus-, yani her iki cinsiyetin de paylaştığı bu fallus deneyimi bilinçdışı temel bir veri olarak kalacaktır. Yetişkin kişinin cinselliği, ikinci bir cinsiyetin varolduğunu keşfetmeye başlarken, işte bu bilinçdışı temel veriden kendini ayıracaktır. Fallus temelli monizm de böylelikle çocukluk evresine özgü bir yanılısama olacak; ancak ruhsallığı örgütleyen bilinçdışı bir gerçeklik olmaya da devam edecektir.²⁰

1924’te yazdığı “Oedipus Karmaşasının Sona Erişi”²¹ adlı makalede, Freud, kız çocuğunda üstbenliği tanımlamakla birlikte kastrasyon korkularının eksik olması nedeniyle, üstbenliğin kadında daha az güçlü olduğunu öne sürmüştür. Kız çocukta babadan çocuk sahibi olma arzusu penisin yerine geçmekte; ödipal süreci, nesne ve organ değişimi belirlemektedir. Babaya bağlanma oluşmadan önce anneye güçlü bir bağ söz konusudur ve bu dönemde baba, kız çocuğunun rakibidir. Ancak, bu rekabet, erkek çocuğunda babaya karşı daha sonra oluşacak düşmanlığı taşımaz. Fallik dönemde kız çocuğunda anneye karşı bir kızgınlık başlar, bu nesne seçimindeki değişikliği kolaylaştırır. Kız çocuğundaki kastrasyon karmaşası, erkek cinsiyet organlarını görmesi ve annesine, kendisine bir penis vermediği için kızgınlık duymasıyla başlar. Bu noktada penis hasedi de başlamıştır. Anneden ayrışmasının nedeni, kız çocuğunun kastrasyona uğramış bir anneye değil, fallik bir anneye yönelmiş olmasıdır. Ancak, eski penis arzusunu karşılayabilecek bir erkek çocuğu kadına doyum sağlayabilecektir.

---

²⁰ Sigmund Freud, “The infantile genital organisation”, **The Standard Edition of The Complete Psychological Works of Sigmund Freud**, Vol:XIX, 1923, pp.141-145.

²¹ Sigmund Freud, “The dissolution of the Oedipus Complex”, **The Standard Edition of The Complete Psychological Works of Sigmund Freud**, Vol:XIX, 1924, pp.173-179.

Kadın cinselliğinin gelişiminde, kız çocuk, bir yandan, yeni genital bölge, yani vajina için klitoristen vazgeçer; bir yandan da baba için anneden vazgeçer. Sonuçta ya cinselliği kabul edecek, ya peniste hak iddia edecek ya da kadınlığı kabul edecektir.

Freud, kadınlarda başlıca korkunun erkekteki gibi kastrasyon korkusu değil, nesnenin sevgisini kaybetme korkusu olduğunu belirtmiştir. Kız çocuğu için nesne sevgisinin kaybı tüm dönemlerde önem taşımaktadır. Ödipal dönem öncesinde kız çocuğun anneye aynılığı ve ondan ayrılmadaki zorlukları nesnenin sevgisini kaybetme korkusunu erkek çocuktan daha fazla yaşamasına neden olabilir. Bir yandan yoğun sevgi kaybı korkusu, bir yandan öfkeyi işleyebilmekteki zorluklar kız çocuğunun anneye ilişkisinde daha yoğun çiftedeğerlilik yaşamasına neden olmaktadır.²²

S.Freud'un "karanlık kıta" olarak nitelendirdiği kadın, psikanalitik kuramın içerisine evrensel olan penisten yoksun, eksik kişi olarak girmiştir. Freud "kadın cinselliği" olarak adlandırdığı kadının psikoseksüel işleyişi hakkındaki bu bilinemezliğin, önceleri sosyal faktörlere bağlı olduğunu düşünmüş; zamanla, bunun kadının ruhsallığından ve kadınlığın kendisinden kaynaklandığını görmeye başlamıştı. 1905'te, kadın cinselliğini çevreleyen nüfuz edilemez anlaşılmazlığın hem uygarlaşan şartların engelleyici etkisinden hem de kadınların geleneksel gizlilik ve samimiyetsizliğinden olduğunu düşünüyordu. 1908'de de bu karanlığın hem içsel hem dışsal anlamda talihsiz şartlara bağlı olduğunu söylemekteydi.²³

1925 yılından itibaren, Freud kız çocuğunun babaya olan arzusunun yapılandırıcı işlevini ortadan kaldırmıştır. Oedipus, babaya yönelik evrensel bir arzu olmaktan çıkar; ön plana çıkan anatomi her şeye egemen olur. Penis hasedi kadının libidinal gelişiminin asıl sorumlusudur. Birinci planda olan baba değil de penis eksikliğinden sorumlu olan annedir.

1931 yılında "Kadın Cinselliği"²⁴ adlı metinde Freud, küçük kızın Oedipus öncesi dönemini irdeler ve anneye olan ilk ilişkinin önemini ve bu dönemin olumsuz Oedipusu oluşturduğunu ileri sürer. Bu ilk dönemde küçük kız annesini bir aşk nesnesi olarak yaşarken, babasını da rahatsız edici rakip olarak görecektir ve eril bir cinsellik sergileyecektir. Nesne değişiminden sonra küçük kız anneye karşı

---

²² A.e.

²³ Russee Grigg, Dominique Hecq and Craig Smith, **Female Sexuality: The Early Psychoanalytic Controversies**, New York: Other Press, 1999.

²⁴ Sigmund Freud, "Female sexuality", **The Standard Edition of The Complete Psychological Works of Sigmund Freud**, Vol:XXI, 1932, pp.221-243.

yoğun çatışmalı duygular beslerken, erkek çocuk bu çatışmalı duyguları sadece rakip konumunda olan babasına yöneltecektir.

Freud'a göre, baba kız çocuktan ziyade erkek çocuğun nesnesidir. Kız çocuktaki penis hasedi fallus temelli cinsel monizm kuramından kaynaklanacaktır. Kız çocuk, erkek çocuktaki penisin varlığını keşfetmesi ile ergenlik arasında, budanmış bir penis, yani klitoris sahibi hadımdan öte bir şey değildir. İşte bu nedenle kız çocuk da kendisine penis vermemiş olan annesine yüzünü çevirecek ve istediği organı babasından elde etmek için Oedipus karmaşasına doğru yol alacaktır. En iyi durumda, kız çocuğun duyduğu haset, bir çocuk sahibi olma –elbette ki erkek çocuk yeğlenir- arzusuna dönüşecektir. Kadının penise yönelik cinsel arzusu, duyduğu narsistik hasede tümüyle boyun eğmiş durumdadır: Penise duyulan haset birincildir, kadınca erotik arzular ise ikincil.²⁵

Memeden sonra bir süre başparmağıyla eğlenen kız çocuğu, hazzın temel kaynağı olarak klitorise yönelir. Ancak bu çözümün doyurucu olmaması kız çocuğunu yeni bir dışsal penis arayışına sürükler ve sonucunda çocuk arzusu yavaşça penis arzusunun yerini alır.²⁶

Kadın cinselliği eksiklik üzerine kurulmuştur: penis eksikliği, özgül cinsellik eksikliği, uygun erotik nesne eksikliği, kendine yatırılanmış yetilerin eksikliği, sonuçta da klitorisin eksikliğini duyma gereği. Üstbenliğin ve yüceltme yetilerinin eksikliği de buna eklenebilir. Bunun karşısında yer alan erkek cinselliği ise doludur, hem de dopdolü: uygun bir cinsel organı vardır, hem dünyaya gelir gelmez özgül bir cinselliğe hem de Oedipus süresince de iki erotik nesneye sahiptir.²⁷

Freud'a göre Oedipus karmaşasını harekete geçiren güç erkek çocukta kastrasyon kaygısı, kız çocukta ise penis hasedir; yani kastrasyon karmaşası iki cinsiyette temelde farklıdır. Erkek çocuğun karmaşasını, penisini muhafaza edecek şekilde çözmesi gerekirken, kız çocuk bu karmaşayı, bir penis ikamesi edinerek çözmek zorundadır. Penis arzusundan vazgeçen çocuk bunun yerine çocuk arzusunu koyar; bu amaçla da babasını sevgi nesnesi yapar. Annesi kıskançlığının nesnesi olur; kız çocuğu küçük bir kadına dönüşmüştür. Yani kızlarda Oedipus karmaşası ikincil bir oluşumdur. Hadım edilme kompleksi bundan önce gelir ve bunun yolunu hazırlar. Erkeklerde Oedipus karmaşası hadım edilme kaygısı

---

²⁵ Sigmund Freud, "The infantile genital organisation", **The Standard Edition of The Complete Psychological Works of Sigmund Freud**, Vol:XIX, 1923, pp.141-145.

²⁶ A.e.

²⁷ Sigmund Freud, "Female sexuality", a.g.e., s.230.

tarafından yıkılırken, kızlarda Oedipus karmaşasını mümkün kılan şey hadım edilme kaygısıdır. Hadım edilme tehdidi erkekliği engelleyip sınırlarken kadınlığı özendirir. Kadınlarla erkeklerin tanımlanan evredeki cinsel gelişimi arasındaki fark, cinsel organları arasındaki anatomik farkın ve bunun içerdiği ruhsal ortamın anlaşılır bir sonucudur; bu, kadınlar için sonlandırılmış bir hadım edilme ile erkekler için sadece tehdit düzeyinde kalan bir hadım edilme arasındaki farktır.²⁸

2.2. Freud Sonrasında Kadınlık ve Kadın Cinselliğine Dair Açıklamalar

J. H. W. Van Ophuijsen²⁹, 1917 tarihli yazısında, babayla ya da erkek kardeşle özdeşime dayalı bir düşünce olan erkek olma düşüncesinin merkezde yer aldığı kadın vakalarından bahsetmektedir. Çıkış noktası, penis hasedi kuramının bir yanıyla ilişkilidir; yani kadının erken dönemde kendi hatası olmaksızın yaralanmış olması ve bundan ötürü onu dünyaya bir erkek yerine bir kadın olarak getirdiği için annesini suçlamasıyla. Kastrasyon ve erkeklik karmaşaları arasındaki fark, kastrasyon karmaşasında varolan suçluluk duygusunun erkeklik karmaşasında olmaması ve bir yandan da kastrasyon karmaşasına acı ve sitemin eşlik ettiği yanlış yapmış olma algısının eklenmesidir. Bu kavram, açık erkeksi özellikler yerine erkeklerle bir çeşit rekabetin varlığını vurgulamaktadır.

Erkeklik karmaşası, klitorisin erken dönem mastürbasyonu ve üretral erotizm hakkında yakın bir ilişki olduğunu savunan Van Ophuijsen, erkeklik düşleminin hangi dürtülerle beslendiğini ve nasıl tüm sonraki deneyimlere ve bilgilere rağmen devam etmekle kalmayıp kadınların erkek genital organları varmış gibi davrandıklarını sorgulamaktadır. Erkek cinsel organını gören kız çocuğunun tepkileri farklılaşmaktadır. “Niye benim öyle bir şeyim yok?”, “Benim de bir tane olmalıydı”, “Benim de bir tane vardı belki – kendimi o derece yaralamış olmam ne kadar yazık”, “Çok kısa zamanda benimki de büyüyecek.” ya da “Yine de benim de var.” gibi. Erkek cinsel organını görmeye ilişkin travma sonrası, kadınlar aradıkları şeyi belirtmezler ama ifadelerinin anlamı bellidir. Asıl arzuladıkları, kendilerini bir

---

²⁸ Sigmund Freud, “Some physical consequences of the anatomic distinction between the sexes”, **The Standard Edition of The Complete Psychological Works of Sigmund Freud**, Vol:XIX, 1925, pp.243-258.

²⁹ J.H.W.Van Ophuijsen, “Contributions to Masculinity Complex in Women”, **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:V, 1924, pp.39-49.

erkeğe adamak yerine o erkeği sahiplenmektir; içeri bir şey almaktansa dışarı bir şey verdiklerinde gerilim durumu ortadan kalkacaktır. Kadın için, erkeklik düşüncesiyle yakından ilişkili olan klitoris erotizmi, güçlü gelişen işeme ve üretral erotizmin bastırılmasında uygun bir alan bulur. Homoseksüel ve heteroseksüel nesnelere sabit ve tatmin eden bir aktarım sağlanmadıkça, libido gelişiminin otoerotik dönemine yani üretral erotizme gerileme olur.

August Stürcke³⁰ de kadın ve erkekte kastrasyon karmaşasının evrenselliğini vurgulamakta; kastrasyon karmaşası korkusunun somut bir deneyime dayandığı varsayımının bir problem olduğunu belirtmektedir. Erkek çocuk için, bu deneyim açıkça penisi kaybetme tehdidi iken, kız çocuk için buna karşılık gelen bir tehdit yoktur. Stürcke, memedeki çocuğun durumu ve süttten kesilme üzerine odaklanmaktadır; çünkü ona göre, tek başına bu, karmaşanın evrenselliğini açıklayabilir. Kastrasyon karmaşasının olumlu yönü, hiç olmadığı halde vücudun bir yerinde penisin hayal edilebilmesidir. Bu yüzden, vücudun penise benzer bir kısmının başka birinden alınarak çocuğa kendisininmiş gibi verilmesi (bu haz yaratır) ve sonrasında da alınması (bu acı verir) şeklinde evrensel bir çocuksu durumun varlığına bakılabilir. Ağız bölgesindeki memenin kaybına yönelik duygu, genital bölgeden dolayı genital bölgeye yer değiştirmiştir. Bütünüyle doyurulmamış çocuktan annenin memesinin çekilmesi ilk kastrasyon olabilir. “Penisi olan kadın” üzerine çocuksu kuram, basit bir şekilde, göğüsteki bebeğin durumundan kaynaklanmaktadır. Çocuğun bir kadınla ilk bağlantısının doğrudan penise benzer bir organ, yani meme aracılığıyla kurulduğu düşünüldüğünde, çocuğun bunun anısını saklaması kaçınılmaz olarak kabul edilmektedir. Kadında penisin var olduğu düşüncesini asıl destekleyen bu anıdır. Sonradan, kız çocuğunda bu organın olmadığı öğrenilmesi, çocuğun zihnini karıştırır ve çocuğu anı, gözlem ya da bilgiden birini dikkate almamak üzere seçim yapma durumuyla karşı karşıya getirir. Kız çocukları bu bilgiyi kabul ederler, ancak annelerine özel bir konum atfederler. Annenin cinsiyeti yoktur, anne penisi olan kadındır.

Karl Abraham’a göre³¹, kız çocuk birincil kusurunu, yani erkek çocuk karşısında penisinin olmamasını ikincil olarak algılar; “Benim de erkek çocuklar gibi bir penisim vardı; ama bu benden alındı.” Penisinin zorla alındığı düşüncesi, kadınların erkeklere yönelik düşmanlık ya da intikam alma arzusunu açıklayan

³⁰ August Stürcke, “The Castration Complex”, *International Journal of Psychoanalysis*, Vol:II, 1921, pp.179-201.

³¹ Karl Abraham “Manifestations of the Female Castration Complex”, *International Journal of Psychoanalysis*, Vol:III, 1922, pp.1-29.

kadın genitallerinin bir yara olduğu düşüncesiyle bağlantılandırılmaktadır. Yani bu yara kastrasyonun etkisini göstermektedir. Kastrasyon travması, adet görme, bekaretin bozulması ve çocuk doğurma gibi cinsel gelişimin kilit noktalarında yeniden canlanmaya eğilimlidir. Bütün bu işlemler kan kaybetmekle ilişkilidir ve bir yarayı anımsatırlar. Bu yaralanma düşüncesi normalite, homoseksüalite ya da nevroza yol açabilir. Kadın için normal tutum cinsel rolü ile uzlaşma sağlamaktır – pasif doyumunu arzulamak ve çocuk istemek. Ancak bu normal sonuç nadiren görülmektedir.

Bazı kadınlar, erkek rolünü benimseyerek güçlü, duygusal ama bilinç düzeyinde olmayan bir arzu sergilerler. Bir erkek organına sahip olma düşlemi buna örnektir. Bazı kadınlar için kadınsı rolün bilinçdışı reddi ve bastırılmış olan imtiyazlı erkekten intikam alma arzusu baskındır. Kadının kastrasyon karmaşasının olağan ifadelerinin görüldüğü, şemsiyenin ucunu yere batırmak veya bahçeyi sulamak için hortum kullanmak örnekleri gibi çeşitli davranış biçimleri de söz konusudur. Bu karmaşa için de dürtü ile bastırma arasında anlaşma gerçekleşebilir. Bilinçdışı yedek doyumla mutlu olur. Yedek doyumunu bulamayan veya istemeyen bazı kadınlar penisi, ikincil önemde ve gereksiz bir şey gibi tanımlarlar. Bu noktada kusursuz gebe kalma düşlemleri ve semptomları ortaya çıkar. Kadın nevrozuyla “Ben onu kendi başıma da yapabilirim.” demektedir. Penisin önemini kabul etmemekte, erkeği hafif düzeyde hadım etme de ifade edilmektedir. Erkekten intikam alınmak istenmektedir; hasreti çekilen organ güçle alınacaktır yani erkek ondan yoksun kalacaktır. Vajinismus, erkeği kastre etmenin bastırılmış düşlemlerine hizmet eden en önemli nevrotik semptomdur. Vajinismusun eğilimi sadece penisin vajina içine girmesini engellemek değil içeri girerse onu tutmak ve böylelikle erkeğin kastrasyonunu sağlamaktır. Sakatlanmış bir erkeği (kolunu ya da bacağı kaybetmiş) tercih eden kadınlar çok yoğun aşağılık duygusu yaşayan ve bu erkeği kendileri için bir arkadaş olarak seçip reddetmek zorunda kalmadan yaşantılarına devam eden kadınlardır. Diğer saldırgan eğilim ise erkeği hayal kırıklığına uğratma şeklinde ortaya çıkan frijidedir. Hem kendine hem de karşısındaki erkeğe, erkeğin becerisinin hiçbir anlam ifade etmediğini göstermektedir. İlişki gerçekleşse de haz yoktur. Frijid kadının bilinçdışına erkek olma arzusu hakimdir. Bazı kadınlarda da kastrasyon karmaşası sonucu ağır bir

depresyon örüntüsüne rastlamak mümkündür. Kız çocuk olarak doğmak tüm yaşamı anlamsız kılmıştır.³²

Kesin bir kadınsı tavır edinmenin son aşaması çocuksu penis arzusunun cinsel hareketinin doyumunu ile değil vajinanın bir haz organı olarak kabul edilmesiyle gerçekleşmektedir. Bu yeni organ minyatür bir benlik olmalıdır. Helene Deutsch³³, penisin erken çocuksu dönemde oto-erotik olarak keşfedildiğini, klitorisin öneminin ise tüm gelişim dönemi boyunca ancak anlaşılabilirliğini belirtirken, saklanmış olan vajinanın hiçbir rolü olmadığını vurgulamaktadır. Çocuk onun varlığının farkında değildir; kimsenin görmediği ve hissetmediği bir şeye sahip olmak ona bir doyum sağlamaz. Deutsch'a göre, öncelikle libido tüm bedenden çekilmeli, aktif olarak bebeğin ağzına sahip olan kadının memesine odaklanmalıdır. Vajina da emen ağzın edilgen rolünü üstlenmelidir. Penis ve memenin eşitliği söz konusudur. Nasıl ki klitoris, babasal penisle özdeşim kurarak erkeksi rolünü oynadıysa, vajina da klitorisin rolünü almalıdır. Vajinanın tamamen edilgen, kadınsı tavrı bu oral, emme eylemine dayanmaktadır. İşte bu vajina sonradan annesel yuva ve kadının minyatür egosu olacaktır.

Karen Horney'e³⁴ göre, kadınlardaki Oedipus karmaşası, farklı derecelerde de olsa mutlaka penis hasedine gerilemeye yol açmaktadır. Erkeklerde, kastrasyon korkusundan ötürü, cinsel bir nesne olarak anneden vazgeçilir; fakat gelişimde erkek rolü sadece onaylanmakla kalmaz, kastrasyon korkusuna karşı önemle üstünde durulur. Öte yandan, kızlar yalnızca cinsel bir nesne olarak babadan vazgeçmezler, aynı zamanda tümüyle kadınsı rolden geri çekilirler. Horney, saf anatomik farklılıklara bağlı olarak birincil penis hasedi kavramını getirmekte, bunun erkek çocuğun üretral erotizm, mastürbasyon ve doyum hakkındaki üstünlüklerinin fark edilmesiyle bağlantılı olduğunu belirtmektedir. Kadınların bilinçdışı erkek olma arzusunun sığınmaya çalışarak kadınsı işlevlerini reddedip kadınlıktan kaçtıkları ikincil bir oluşumu anlatmaktadır. Horney, felsefi çalışmalarda yer alan tüm uygarlığın erkeksi bir uygarlık olduğu; devletin, yasaların, ahlakın, dinin ve bilimin erkek yaratıları olduğu düşüncesinden bahsetmekte ve erkek bakış açısının egemenliğini eleştirmektedir. Kadının erkek

---

³² A.e.

³³ Helene Deutsch, "The Psychology of Women in Relation to the Functions of Reproduction" in **The Therapeutic Process, the Self, and Female Psychology: Collected Papers of Helen Deutsch**. Ed. Paul Roazen, Transaction Publishers: New Brunswick; 1992.

³⁴ Karen Horney, "The Flight from Womanhood: The Masculinity-Complex in Women, as Viewed by Men and Women", **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:VII, 1926, pp. 324-339.

üzerinde üstünlüğü olan tek şey doğum eylemindeki hazzı olarak gösterilse de, erkeğin üremedeki rolü kadından çok daha azdır.

Carl Müller Braunschweig³⁵ kız çocuğundaki özgün cinselliğin erkeksi olduğuna inanmakta; dişi cinsel aletin yani vajinanın edilgen kısmının bilinçdışı bilgisinin çok erken dönemde verildiğini ve penis hasedinin bu bilgiye ve edilgen tutuma bir karşıt tepki oluşturmadan başka bir şey olmadığını belirtmektedir. Erkeksi altbenlik kadına hakim olmaya yönelirken; kadınsı altbenliğin arzusu erkek tarafından hükmedilmektir. Kız çocuğunun penise sahip olma düşlemi bilinçdışı olarak, bilinçteki daha önceleri penisinin olduğu ancak kendisinden alındığı fikrinin altındadır ve bu birincil kadınsı tutumdan vazgeçme ihtiyacının bir ifadesidir. Penis idealinin vazgeçen karşıt tepkisi kadınsı ideal benlik için gereklidir; bu temel üzerinde sonradan kız çocuğunun üstbenliği kurulacaktır.

1927’de Ernest Jones³⁶ tüm nevrozların temelinde cinsel zevk alma kapasitesinin tümüyle ve sabit bir şekilde ortadan kalkması durumunun yani afanizin yattığından bahsetmektedir. Heteroseksüelliğe giden normal gelişim sürecinde, sadistik aşama geç gelişir, hem oral aşama hem klitoris aşaması güçlü bir sadistik boşalma içermez. Bunun sonucunda, klitoris belirli, etkin bir erkeksi tavır sergilemez, erkek penisini ısırarak için oral-sadistik düşlem de yeterince gelişmemiştir. Oral tutum emmedir ve gelişimsel geçişle anal döneme ilerler. Bu iki delik içe alan kadın cinsel organını oluşturur. Anüs başlangıçta vajina ile özdeşleştirilmiştir. Ağız-anüs-vajina eşitliğini vurgulayan bu dönem anneyle özdeşimi de temsil etmektedir. Encest arzularının bastırılması preödüpal ya da otoerotik döneme gerilemeye neden olurken, penis hasedi de onlara karşı bir savunma olarak ortaya çıkar. Kızın erken dönemdeki penise sahip olma arzusunu harekete geçiren, cinsel birleşmede babayla penisi paylaşmaya ve bir bebek sahibi olmaya izin verilmemesi sonucu süregiden hayal kırıklığının yarattığı mahrumiyettir. Bu katlanılmaz mahrumiyete karşı ilk ve kaçınılmaz savunma suçluluk ve üstbenliğin oluşumudur.

Kız çocuk babaya yönelik erotik bağlanmayı veya kadınlığını gözden çıkarmak üzere bir seçim yapmalıdır. Ya babadan ya da vajinadan vazgeçilecektir. Yetişkin bağlamında kadınsı arzular gelişebilir –cinsel birleşmeye yönelik olumlu vajinal tavır, gebelik ve doğum gibi- ve arzular daha ulaşılabilir nesnelere

---

³⁵ Carl Müller Braunschweig, “The Genesis of the Feminine Seper-Ego”, **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:VII, 1926, pp. 359-362.

³⁶ Ernest Jones, “The Early Development of Female Sexuality”, **International Journal of Psycho-Analysis**, Vol: VIII, 1927, pp. 459-472.

yöneltir. Belki de babayla bağılık korunacak, ancak nesne ilişkileri özdeşime çevrilecektir; öyle ki penis kompleksi gelişebilir. İlk seçimi yapan kadınlar, erkeklere yönelik ilgilerini sürdürürler, ama bir yandan da erkeklerin onları kendilerinden biri gibi kabul etmesini beklerler. Bu kadınlar, kadınların şanssızlığından ve erkekler tarafından kötü davranıldığından şikayet ederler. İkinci gruptakiler ise erkeklerle neredeyse hiç ilgilenmezler, tüm libido kadınlar üzerine odaklanmıştır. Bu ilgi kadınlıktan zevk almanın dolaylı bir biçimidir, kendilerine kadınlığı göstermeleri için diğer kadınları kullanırlar. Heteroseksüel kadının korkusu anne çevresinde şekillenirken, homoseksüel kadın babadan korkar.

Melanie Klein'a göre kız çocuğunda kastrasyon kaygısı erkeğe göre çok daha güçlüdür. Anne babanın penisini karşılayabilir ve doğurgandır; bu da kızda nefret uyandırır. Kız çocuk, bu nefretinden dolayı, anneden gelebilecek bir misillemeyle, genital organlarının zarara uğramasından kaygı duyar. Öte yandan, genital organlar bedenin içindedir, görülemez, tasarlanamaz. Onlara verilebilecek zarar görsel olarak algılanamadığından, kaygı daha da yoğun yaşanır. Bu anne korkusu, kız çocuğunun anneye özdeşimini bırakıp babayla özdeşiminin başlamasına neden olur.³⁷

Klein, kız çocuğunda anneye özdeşimin doğrudan Oedipus dürtülerinden kaynaklandığını belirtmekte, bu özdeşimin, annenin içini boşaltma ve yok etme şeklindeki anal-sadistik eğilimlerle ilişkili olduğunu ileri sürmektedir. Penisin eksikliği, anneye yönelik öfkenin bir nedeni olarak düşünülebilir; fakat aynı zamanda suçluluk duygusu onun bu durumu bir ceza olarak kabul etmesine de neden olur. Erkek çocuk gerçekte bir penise sahipken ve bunun yüzünden babasıyla rekabete girerken; küçük kız çocuğunun sadece doyurulamayan bir annelik arzusu vardır, bunun hakkındaki farkındalığı çok da kesin değildir. Annenin bedenine ve rahmindeki çocuklara yöneltilen yıkıcı eğilimler sonucu, kız çocuk kendi annelik kapasitesinin yıkımı şeklinde bir karşılık beklemektedir. Kadınlık rolündeki gurur ve zevk duygularının bastırılmasının esas nedeni bu kaygı ve suçluluk duygusudur.

Josine Müller'e³⁸ göre penis haseti, bastırılmış genital dürtülerin doyuma kavuşturulmamasından kaynaklanan narsisistik yara tarafından beslenmektedir ve kişinin kendini takdir etmesi de bireyin cinsiyetine ayrılmazcasına bağlı dürtülerin doyuma kavuşturulmasına bağlıdır. Çocukluğun erken dönemlerinde genitallik

---

³⁷ Melanie Klein, ([1928] 1975) "Early stages of the Oedipus Conflict", **Love, Guilt and Reparation and Other Works (1921-1945)**, London: Hogarth Press, 1928, pp. 186-198.

³⁸ Josine Müller, "The Genesis of the Feminine Seper-Ego", **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:VII, 1926, pp. 359-362.

kavramı henüz o kadar baskın bir yer edinmemiştir, ancak ergenlikte ergenin kendi cinsiyetine uygun genital eğilimlerin benlik tarafından kabul edilmesi gerekir. Bazı kadınlar için, vajinal dürtüler başlangıçtan itibaren bilinçli algıya kapatılmış ve amacı çocuksu kalmıştır, yine de bu kadınların davranışları bilinçdışı vajinal dürtülerle yönetilmektedir. Bu durumda, kadının davranışının klitoral dürtülerden etkilenen benlik duygusuyla uyumsuzluğa düşmesi ve genital arzularını sarsan çatışmanın onun kendi özsaygısını ciddi biçimde düşürmesi kaçınılmazdır. Erkeksi tavrını ve klitorisle bağlantılı dürtülerini önemle vurgulayarak bastırma girişiminde bulunursa, penis hasedine çok daha duyarlı hale gelecektir. Aksine, vajinal dürtüler bilince kabul edilir ve doyuma ulaşırsa, penis hasedinden uzaklaşacaktır. Sadece bütünüyle vajinal doyum için kapasitesi olan kadınlar frijid kadınlara göre erkeklerin yerini daha iyi doldurabilir; aynı zamanda kadının yetersiz olabileceği ve hadım edilme karmaşasını canlandıran durumlarda erkeklere karşı yarışmaktan kendilerini koruyabilirler.

Marie Bonaparte³⁹, Freud'un izinden giderek klitoris ve vajinanın komşu erotojen bölgeler olarak her kadındaki çiftcinselliği yansıtıp onayladığını belirtmektedir. Bonaparte'in asıl vurguladığı nokta, üreme fonksiyonlarında –adet, bekaretin bozulması, hamilelik ve doğum- kadının biyolojik olarak acı çekmeye mahkum edilmiş durumda olmasıdır. Kız çocuklarda, cinsel birleşmenin sadistik kavranışı güçlü bir şekilde vurgulandığında, ideal erotik gelişimin bozulması daha olası görülmektedir. Kız çocuk hadım edilmiş olduğunu gördüğünde, erkeklerle cinsel ilişkilerinde de bedeninin korkunç bir şekilde nüfuz edileceği endişesi aklından çıkmaz. Kız çocuğunun erkeğin cinsel saldırganlığından geri çekilmesinin şiddeti, yapılandırılmış çiftcinselliğinin derecesi ve erkeklik karmaşasının biyolojik temellerine bağlı olacaktır. Nüfuz eden penisin kırbaç, tığ ya da bıçak gibi bir şey olmadığını kavrayıp, zamanla edilgen cinsel birleşmeyi diğer kadınsı üreme işlevlerinden ayırarak değerlendiren kız çocuk, bu işlevin gerçekten haz veren yanını keşfedecek, libidonun edilgen olsa da mazoşistik olmayan bir biçimde kadınsı amaçlara da hizmet ettiğini görecektir. Kadının erotik işlevinin normal olarak sağlam bir temelde gelişmesi için mazoşizm ve edilgenlik arasındaki ayırımın inşa edilmesi gerekmektedir. Klitorisin edilgen olma eğilimi penise oranla daha fazladır; küçük kızın biyolojik hadım edilme karmaşası onun gerilemesini

---

³⁹ Marie Bonaparte, "Passivity, Masochism and Femininity", **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:XVI, 1935, pp. 325-333.

kolaylaştırır. Babaya yönelik odaklanmayla birlikte klitoris amacı edilgen olan libidinal arzuların aracısı olmaya başlar.

Ernest Jones⁴⁰, kadınlık üzerine düşünen psikanalistlerin, oral dönemi sonraki kadınlığın prototipi olarak değerlendirmede hemfikir olmalarına rağmen; erken vajinal duygulanımların sorgulanması ve klitoris-penis eşitliğinin anlaşılması konusunda belirsizlik yaşandığını vurgulamaktadır. Çocukluk döneminde, vajinanın anlaşılmasını açıklamaya yönelik üç farklı düşünce ortaya atan Jones, ilk olarak vajinayla ilgili düşlemlerin, yani bir penis ve bebek sahibi olma arzusunu içeren düşlemlerin rakip anneye doğrudan çatışma içinde olan düşlemler olmasının zorluğundan bahsetmektedir. Bu durumda, kız çocuk annesine yönelik düşmanlığını gösteremez. İkinci olarak, vajina en derindeki endişelerin var olduğu yerdir; ağız gibi kötü ve tehlikeli bir organ olduğu düşünülmediğinden saklı tutulmak zorundadır. Jones'un vurguladığı son düşünce ise, vajinanın adet görmeden önce hiçbir fiziksel işlevi olmaması ve erişilmez olması durumunun onun penis ya da klitoris gibi bir gerçeklik ve libidinal garanti olarak kullanılmasına engel olduğudur. Penis arzusu için de ikincil güdülerden bahsetmektedir. Kız çocuğunun penis düşüncesi çiftedeğerlidir. Bir yandan, iyi, verdiği süte benzer sıvıyla besleyici ve yakın görülürken; bir yandan da kötü ve yıkıcıdır, sıvısı aşındırır. Kızın kadınlığı bastırması kendi erkeksi tutumundan çok anneye yönelik öfke ve korkusundan kaynaklanmaktadır. Kız çocuğunun birincil doğal bir penis arzusu vardır, fakat bu klitoris terimleriyle erkeksi bir mücadele değil, bir erkeğin penisini önce oral yolla sonrasında da vajinal yolla içe almak için normal kadınsı bir arzudur. Bu arzu, doğrudan çocuk arzusuna yöneltmekte, bir penisini içe almak ve bir bebeğe dönüştürmek şeklinde belirlemektedir.

Jeanne Lampl-de-Groot⁴¹, kız çocuğunun gelişimin ilk yıllarında ruhsal yaşamının her alanında erkek çocuk gibi davrandığını; sevgi amacında ve nesne seçiminde de küçük bir erkek gibi olduğunu belirtmektedir. Ancak, kızlardaki hadım edilme kamaşası negatif Oedipus durumundan sonra gelişen ikincil bir oluşumdur. Hadım edildiğini keşfettikten sonra, hem sevgi nesnesi olarak annesini terk etmeye, hem sevgi amacının etkin eğilimini bırakmaya hem de klitoral doyumdan vazgeçmeye zorlanır. Belki de bu yüzden, tümüyle kadınsı olan bir kadın, nesne sevgisini kelimenin tam anlamıyla bilmiyordur, böyle bir kadın ancak

---

⁴⁰ Ernest Jones, "Early Female Sexuality", **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:XVI, 1935, pp.263-273.

⁴¹ Jeanne Lampl de Groot, "The Evolution of the Oedipus Complex in Women", **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:IX, 1928, pp. 332-45.

kendinin sevilmesine izin verebilir. İşte bir yanda erkeklik ve etkinlik, diğer yanda edilgenlik ve kadınlık konumlanmaktadır.

2.3. Çağdaş Kadın Psikanalistlerin Kadınlık Üzerine Görüşleri

Janine Chasseguet Smirgel⁴², fallus temelli cinsel monizmin, vajinanın varlığının gerçekten bilinmemesine değil de, benliğin bölünmesine ya da daha önceki bir bilginin bastırılmasına denk düştüğünü ileri sürmektedir. Smirgel, fallus temelli cinsel monizm kuramının, insan yavrusunu tümüyle annesine bağımlı kılan erken doğmuş olmaktan kaynaklanan, insanlığın ortak narsistik yarasını iyileştirebileceği kanısındadır. Çocukların cinselliği neredeyse içgüdüsel olarak bildiklerini öne sürmektedir. Çocuklar sadece büyüklerin savunmacı tutumlarıyla özdeşleşmişlerdir ve ürettikleri kuramlar da bu cinselliğe karşı geliştirdikleri savunmalardır.

Smirgel'e göre, babayı dayanak olarak kullanarak, annenin kadına özgü organ ve değerlerini yadsıyarak, kendini her şeye kadir ilkel anneden kurtarmak ihtiyacı her iki cinsiyet için de geçerlidir.

Florence Guignard⁴³ anneliğe ve dişiliğe temel önemi vererek, henüz konuşamayan çocuğun annenin düşünme yetisine özdeşleşerek "birincil annesel" alanı oluşturduğunu vurgular. Annenin başka bir arzuyla meşgul olması ise, çocuğa "cinsel anne"yi tanıtacaktır. Bu erken özdeşimler, çocuk için annenin bedenini, özellikle de rahmi bilinçdışı tasarımıyla beraberinde getirir. Dişilin reddi, annenin cinselliğinin reddidir.

Küçük kızın Oedipus dönemine özgü babayla ilişki kurmak ve ondan bir çocuk sahibi olmak gibi arzuların zorunlu olarak vazgeçmesinin neden olduğu narsistik yara, gizil dönemde bastırılır, baba nesnesinin içe alınımı kolaylaştırır, hatta babasal özellikler elde etme düşlemleri geliştirecektir. Bu özellikler bilinçdışında, babanın cinsel organıyla temsil edilir, bu da küçük kızın narsizminin bir parçasıdır. Bu noktada, ilk yatırım nesnesi annenin cinselliğini yok saymak daha da kolaylaşacaktır. Ergenliğe gelen genç kız, menstruasyon ile birlikte, rahim,

---

⁴² Janine Chasseguet Smirgel, Les Deux Arbres du Jardin, "Freud et La Féminité: Considérations sur quelques taches aveugles dans l'exploration du continent noir", **Éditions des Femmes**, 1988, pp. 41-68.

⁴³ Florence Guignard, Cles Pour le Féminin, "Maternaël ou Féminin? Le'roc d'origine" comme gardien du tabou de l'inceste avec la mere", **Débats de Psychanalyse**, P.U.F., 1999 Mars, pp. 11-24.

yumurtalık, tüpler gibi farklı bölümlerden oluşan üreme organlarıyla tanışır. Burada, görünmeyi tasarımılamak yoğun bir ruhsal çalışma gerektirir. Ergenlerin anneliğe özgü gördükleri rüyalar kendi annelerinin bu konudaki sorunsalına bilinçdışı özdeşleşmelerinin ifadelerinden oluşur.

Jacqueline Schaeffer⁴⁴ dürtü ve benlik arasındaki ilişkiyi ayrıntılı bir biçimde irdeleyerek, benliğin “kendi evinin reisi olmadığı”, libido tarafından kuşatılan benliğin libidoyu bir “yabancı iç cisim” olarak algıladığını ileri sürmektedir. Yaşamın ilk anlarından itibaren kaygıya mahkum olan benlik, altbenlikten ayrışıp, uyarılma dürtüsellik kazandığında, kızgınlık ve üreme dönemlerine dayalı içgüdüsel cinsellik, psikocinselliğin sabit itkisine dönüşür. Üstbenliğin, bilinçli ve bilinçöncesi benliğin inşasının tüm işlemlerindeki ayrıştırma durağı olan anal örgütlenmenin başaramadığı şey yüksek miktardaki dürtülerin içe alımı biçimidir. Bu libidinal bir benliğin örgütlenmesini olanaklı kılar ve bu benlik de hem dişilin hem erilin, cinsiyet farklılığı ve cinsel ilişki içinde oluşumunu sağlayacaktır. Anallikten fallik dönem aracılığıyla genitallige geçiş, benliğin dönemselleşmiş işleyişine daha çok sabit itki katma ve dürtünün efendi olduğunu kabul etme fırsattır; bu geçiş değiştirici ve içe alıcıdır. Dişilin reddi ise benliğin kendi libidinal bağımlılığına olan karşı yatırımıdır.

Kadının en tamamlanmış kadınlığı en çok erişkin cinsel ilişkide kendini gösterir; hazza ulaştığını varsayan bu dişil, sevgili tarafından yaratılır. Sevgili, benliğin sabit libido itkisini dahil edebildiği sürece, kadının dişilini açmak ve yaratmak amacıyla, bu dişili dışarı çıkartıp, itkiyi kadının bedenine getirecektir. Kadında libido ile anallik arasında çatışma sürmektedir. Sevgili, bu çatışmayı göze alacak; kadının benliğinin anal savunmalarını yenecek ve bu benliği dişil genitallik ile güçlendirecektir. Genital çözüm, dişilin kabulü, yenilgiyi kabullenmek ve sevgiliye boyun eğmektir. Benlik için dürtü neyi ifade ediyorsa, kadının cinselliği içinde sevgili aynı şeyi ifade etmektedir. Bu kez sevgili kadının kendi evindeki efendidir. Bu efendi, narsistik ya da kendine yönelik erotik bir nesne değil, endişe veren ama tanıdık bir yabancısıdır ve bu yabancı libidonun hem besleyiciliğine hem zorlayıcılığına yön verecektir. Kadını erotik nesnesine bağımlı kılan budur. Kadın, daha çok erotik nesnenin ve aşkın kaybindan etkilenirken; erkek, cinsel organını kaybetme kaygısı yaşar. Kısaca, Schaeffer’e göre, kadının dişilinin açılması kendisine değil, sürekli itkiyle özdeşleştirilen bir cinsel nesneye bağlıdır. Bu

---

⁴⁴ Jacqueline Schaeffer, **Clés Pour le féminin**, “Que veut la Femme? Ou le scandale du féminin”, **Débats de Psychanalyse**, P.U.F, 1999, Paris.

bağlamda, cinsel haz, benliğin genişlemesi ve dürtüsel içe alım deneyimiyle fallik düzeni aşmayı sağlar ve bu yüzden bütünleştiricidir.

3. Psikanalitik Kuramda Annelik

3.1. Kadının Asıl Arzusu Nedir?

Kadın bedeni, yaşamın erken dönemlerinden itibaren kaygılara ve kayıplara tanıklık etmektedir. Sütten kesilme, kastrasyon kaygısı, penis eksikliği, çocuk sahibi olma kaygısı, adet kanaması, bekaretin bozulması, çocuk sahibi olamama korkusu, doğum, bebeği kaybetme kaygısı, menopoz ve üreme işlevlerinin kaybı gibi....Tüm kayıplar beraberinde hayal kırıklıklarını da getirmektedir.

Her şeye kadir bir anne imgesinin oluşumu, küçük çocuğun yaşamı sürdürebilmesi için annesine bağımlı olmasından kaynaklanır. Çocuk büyüdükçe, kurduğu özdeşleşmelerle, psikolojik ve fizyolojik gelişimle daha da özerkleşir. Ancak, çocuğun ruhsal yapılanmasındaki bu birincil güçsüzlüğün izleri silinmez. İlkel anneden kendini kurtarma arzusu, her iki cinsiyetten çocukları, tüm iktidarı babaya ve penisine yansıtmaya ve anneye özgü organ ve becerileri bir ölçüde yatırımsızlaştırmaya neden olacaktır. Anneyle yeterince iyi bir ilişki varsa, erkek çocuk babası gibi olmak ve bir gün anneye sahip olabilmek için kendine babasını örnek alacaktır. Böylelikle kendi penisine hem şimdi hem gelecekte cinsel ve narsistik yatırımı devam edecektir. Yine de yaptığı yatırımın bir bölümünü annenin organ ve becerilerine, yani meme, vajina, doğum yapma gibi yetilerine ayıracaktır. Bu hem kendi cinsiyetine uygun gelişimi destekleyecek hem de kadına özgü becerileri değersizleştirmeden kendi kadınlığını kendine katacak ve eşi olan kadının aşk ilişkisi çerçevesindeki arzularını anlamasına olanak sağlayacaktır.⁴⁵

Penise haset edilmesi kendi başına bir amaç değildir, annenin yoksun olduğu organa, yani penise sahip olmak o tüm güçlü ilkel anneyi yenilgiye uğratmanın da bir yoludur. Anne imgesi ne kadar güçlü ve eziciyse, penise haset de o derece güçlü olmaktadır.⁴⁶

Kadının cinsel gelişiminde iki aşk nesnesi söz konusudur. Kız çocuk, ödipal karmaşada anneden, yani birincil aşk nesnesinden babaya, ikincisine

⁴⁵ Janine Chasseguet Smirgel, "The Femininity of the Analyst in Professional Practice", **International Journal of Psycho-Analysis**, Vol:LXV, 1984, pp.169-178.

⁴⁶ A.e.

geçebilmelidir. Bu durum birincil nesneye yönelik kaygıları arttırır. Kızın anneye olan bağılılığı ve babaya yönelik ödipal bağ arasında bir çatışma ortaya çıkar. Öte yandan, kadın, anne olabilmek için hem yaşamın ilk evrelerindeki anneye özdeşleşebilmeli, hem o anne gibi babadan bir çocuk sahibi olma arzusu olmalı hem de bir erkeğe cinsel arzu ve aşk duyabilmelidir. Kız çocuğunun temel keşfi kastrasyondan sonra, bir gün “penise sahip olmadığını” ve “onu arzuladığını” fark etmesi sonucu anneye yönelik bir kızgınlık yaşaması söz konusudur. İçinde bulunduğu durumun sorumlusu annedir ancak annenin kendisi de hadım edilmiş olduğundan penisi elde etmek için babaya yönelmekten başka çare yoktur. Anatomi ön plana çıkarıldığında annelik, erkeklik organına sahip olma veya olamama şeklinde tanımlanmaktadır.⁴⁷

Ergenlik, Ödipal çatışmanın yeniden alevlenmesini ve hem erkek hem kız çocuk için anne ve baba imgelerinin kaybını içerir. Kız çocukları için en önemli belirleyici olarak adet görmenin öne çıktığı ve bedene ait yatırımların fazlaştığı bu dönem; büyümek, kadın bedenine sahip olmamak, annesi gibi olmamak gibi korku ve kaygılarla geçirilen bir dönem de olabilmektedir.⁴⁸

Ergenin annesi için söz konusu olan; eski ödipal ilişkilerini uyandıran bir rekabeti aşmak ve ölümün çatışmanın tek çıkış yolu olarak değil de, kuşakların birbirini izlediği yaşamın bir sonu olarak kabul edilmesi veya edilmemesi sorunudur. Annenin açısından da geçmişte cinselliğe erişmenin kendisi için travmatik olup olmamasına, aynı zamanda kızının ergenliğiyle dengesi bozulan veya bozulmayan bir eşle ilişkisine de bağlıdır. Eğer bu süreç olumlu bir şekilde geçmezse, çatışmayı ruhsal düzeyde kapsayamamanın çaresizliği depresif bir suçluluk duygusuyla ifade edilir ve bu da kaygı uyandıran bir pregenitalliğe geçiş hareketine geçirebilir.⁴⁹

Gebelik ve doğum, kadın bedeninin içinde bulunan genital organlara ilişkin doğurganlığının kanıtıdır. Bu durumda genital organlar ve rahim değerlidir. Doğumla birlikte kadınsı genital organlar gurur kaynağı olurlar. Çocuğu taşıyabilmek, gelişmesini ve büyümesini sağlamak hem narsisistik hem de erotik düzeyde yaşanır. Annelik ve dolayısıyla rahim, simgesel düzeyde de zengin ve

---

⁴⁷ Tefrika Tunaboşlu İkiz, “Anneden Kıza Anneliğin Reddi”, **Nöropsikiyatri Arşivi**, C:XXXVII, No.3, 2000, s.170-176.

⁴⁸ Tefrika Tunaboşlu İkiz, “Kadınlar Neden Korkar?” **Psikanaliz Yazıları**, Fobiler Sayısı, 8, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2004.

⁴⁹ Monique Cournot, “Ergenlik: her iki cinsiyette kadınsı oynanan”, **Psikanaliz Buluşmaları**, Kadınlık Sayısı, 2, Bağlam Yayınları; İstanbul, 2007.

yaratıcı bir yer olarak kadın ruhsallığının merkezine geçer. Simgesel anlamdaki yaratıcılık ve doğurganlık, sahip olunan çocuk sayesinde fallik eksikliğin tamamlanmasından daha fazla bir şeydir.⁵⁰

Annenin şehvetli olanla birlikte anılması, cinsellikle birlikte düşünülmesi hem anneye hem babaya yönelik bilinçdışı arzuları harekete geçirebilir. Annenin cinsellik içinde düşünülmesi, babayla olan ilişkisinin de düşünülmesi demektir. Bu da yasak olandır. Anne cinsellsiz olursa bu yasak kapatılabilir. Hatta bu da yetmez, annelik kavramının mümkün olduğunca şefkat ve kutsallıkla bezenmesi gerekecektir. Aslında aşkın ve arzunun öyküsü olan annelik oldukça erotik bir süreçtir.⁵¹

Sigmund Freud, “Anne olmak ilk nesneye bağıllıkla, ondan şefkat görmekle ve bu anneye özdeşleşerek erkek için arzu edilen nesne olunmakla gerçekleşir.” diyerek anne ile kız çocuğu arasındaki ilişkiden bahsetmektedir.⁵²

Tüm çocukların ilk aşkları anneleridir. Anneliğin öyküsü de anneye olan bu aşkla başlar. Kız çocuk annesinin arzu nesnesinin babası olduğunu anladığında, kendi anneliğine giden süreç başlamış olur. Bundan ötürüdür ki, bir kızın anneliğe giden yolu biraz da annesinin zihninden geçer. Kız çocuğunun hem annesinin arzu nesnesi olması hem de kendi arzu nesnesinin annesi olmaya devam etmesi, anneliğinin önündeki engeldir. İlk yapılması gereken annenin aşkından kopabilmektir. Preödipal anneden ayrılmak gerekir. İşte bu noktada, anne kız arasında gereksinim, aşk ve nefret iyice birbirine girer. Aslında kızın başından beri istediği tek şey bir erkek olmak değil, özerk, tam bir kadın olarak kendisini anneden çekip ayırmaktır.^{53, 54}

Kadınlığın kazanılması, altında anneye yönelik eşcinsel bağın olduğu anne ile özdeşleşmeden geçer. Aslında, kadın özdeşiminin oluşması birçok faktöre bağlıdır. Baba ile ilişkinin de oldukça önemli olduğu bilinmektedir. Babaya ödipal aşk, bu çok sevilen baba tarafından küçük kızın kadınlığının tanınıp kabul edilmesi, ruhsal biseksüalitenin oluşmasına yardımcı olan bu baba ile özdeşleşme de ön plana çıkmaktadır. Ancak, anneye aşkın yanı sıra ona yönelik erotik bir çekim de

---

⁵⁰ Elda Abrevaya, “Anneden Kıza Kadınsılığın İletimi”, **Psikanaliz Yazıları**, Psikanaliz ve Kadınlık Sayısı, Bağlam Yayınları: İstanbul, 2001.

⁵¹ Vehbi Keser, “Anneliğe Dair”, **Psikanaliz Yazıları**, Annelik Sayısı, 14, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2007.

⁵² Sigmund Freud, “Female Sexuality”, **The Standard Edition of The Complete Psychological Works of Sigmund Freud**, Vol: XXI, 1932, pp.221-243.

⁵³ Vehbi Keser, a.g.e.

⁵⁴ Janine Chasseguet Smirgel, “Perversion, idealization and sublimation.” **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:LIX,1978, pp.27-35.

söz konusudur. Kızın annesine yönelik bu tarz eğilimleri sıklıkla görülmektedir. Annesinin kadınsı özelliklerini kıskanma, onun cinselliğini merak etme, onun kendini kişisel olarak ortaya koyma tarzına ilgi duyma örnek olarak gösterilebilir. Annelerini baştan çıkarmaya ve onların zenginliklerini, ödipal bir rekabet çerçevesinde ele geçirmeye çalışan kızların oyunları da bilinmektedir. Anneyle yakınlaşmanın getirdiği bu yoğun duygusal yük, kendini rahatça ortaya koyabildiğinde, anneye özdeşim yolu açılmış ve kadınlığa giriş kolaylaşmış olacaktır. Böylelikle, anneye aşk, annenin ruhsallığına ilgi, onun kadın bedenine yönelik çekim ve aşk dolu erotik bir yönelimle beslenen kadınsı eşcinsellik yapılandırıcı bir özelliğe kavuşabilir.⁵⁵

Melanie Klein, küçük kızın annesinin karnının içini alma, çalma arzusundan bahsetmektedir. Bu arzu, anne rahminin istenen içeriğiyle birlikte, kapsayıcılığının kaybının inkar edilmesinden kaynaklanır. Kız çocuk annesinin rahminin yaratıcılığına hem haset eder hem de aynı zamanda saldırır.⁵⁶

Kız çocuk, cinsiyetler arası farklılığı keşfettiğinde de anneliğe doğru bir adım atmış olur. Anne ile kız arasında bir üçüncü girebildiğinde yani baba hem anne hem de kızı tarafından arzulandığında, kız çocuk için annelik düşlemleri kurmak kolaylaşır. Baba sayesinde çocuk sahibi olma ya da bir şekilde babaya çocuk hediye etme düşlemi anneliğe giden yolu açabilir. Bu ensestiyöz bebek sayesinde annelik düşlemlenebilir hale gelir. Anneliği düşlemleyebilmek ancak bu ensestiyöz bebekle mümkün olur.⁵⁷

Annenin ruhsal hayatı da kendi ödipal karmaşasıyla düzenlenmiştir. Anne oğluna da kızına da hem yasağı hem arzuyu iletmektedir. Ancak, annelik kavramı söz konusu olduğunda, kadın, öncelikle, kendi cinselliğinin ödipal kökenleri, bunlara bağlı arkaik korkular ve sevilen nesnenin kaybıyla karşı karşıya kalır.⁵⁸

Annenin çocuğuyla kurduğu ilişki en güçlü narsisistik aşkın göstergesidir. Özne olan anneye nesne olan çocuk arasında hiçbir ayrılma çizgisi yoktur ve cinsel ilişkide eşle yaşanan uyum şimdi bebekle yaşanmaktadır.⁵⁹

---

⁵⁵ Jacqueline Godfrind, "Tedavide kadın eşcinselliği", **Psikanaliz Buluşmaları**, Kadınlık Sayısı, 2, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2007.

⁵⁶ Melanie Klein, "The Effects of Early Anxiety-Situations on the Sexual Development of the Girl", **The Psychoanalysis of Children**, London: Vintage, 1997.

⁵⁷ Vehbi Keser, "Anneliğe Dair", **Psikanaliz Yazıları**, Annelik Sayısı, 14, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2007.

⁵⁸ Tevfika Tunaboşlu İkiz, "Anneden Kıza Anneliğin Reddi", **Nöropsikiyatri Arşivi**, C:XXXVII, No.3, 2000, s.170-176.

⁵⁹ Ayça Gürdal, "Emziren Anne", **Psikanaliz Yazıları**, Annelik Sayısı, 14, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2007.

Annelik, bir kadının cinselliğini köklü bir şekilde dönüştüren ve ona kadınlığını hissettiren ve kadının çifte cinselliğini ortaya koyan bir dönemdir. Annede varolduğu düşünülen dengeli bir çifte-cinsellik, yeterince iyi annesele ve dişile olan özdeşimlerin içe alımını varsaymaktadır. Çocuk, öncelikle annenin imgeleminde oluşur. Ancak, bu yeterli değildir. Doğurmak için annesel bir imgeye sahip olmak veya sahip olmuş olmak gerekir.

Freud, anneliği ruhsal gelişimin en son aşaması olarak nitelendirmektedir. Hamilelik, kadını, annesine cinsel olarak sahip olma arzusundan vazgeçirmekle kalmaz, annesinin rahmine sahip olma arzusundan vazgeçmeyi de sağlayabilir. Kadın, ancak bu noktada, kendi rahmini düşlemleyebilir, sahiplenir ve oterotik yatırımlarını yöneltir. Kendi annesi ile öğrendiği bu ilişkiyi bir başkasına iletme eskiden yaşanan ilişkilerin de yeniden canlanmasına neden olacaktır. Hem kadınlık işlevlerini sürdürmeli hem de anne olabilmelidir.⁶⁰

Florence Guignard⁶¹, bir kadının anneliği sayesinde kendi rahmini annesinininkinden ayırabildiğini öne sürmektedir. Gebe kalıncaya kadar, kadının annenin rahmine geri dönmeye yönelik füzyonel arzusu devam etmektedir; burada, anne rahmine yapılan yatırım yoğun ve çifte değerlidir. Kadın ancak anne olduğunda kendi rahmine sahip çıkabilir.

Françoise Dolto'ya⁶² göre, cinsel birleşme sırasında haz alan kadında, bilinçli veya bilinçdışı düzeyde arzuladığı ve sevdiği erkekte gebe kalma arzusu yatar. Bu arzu gerçekleşirse, çocuk simgesel ve bedensel olarak buluşan iki insanın birbirine armağanıdır. Cinsel birleşme sırasında kadın, bedensel sınırlarının duyumsal kaybına uğrar. Erkeğe teslim olduğu noktada, kendi varlığını tümüyle dönüştürebilecek bir doğurganlığın olasılığı ve bu olasılığın gerçekleşmesi, bu genital arzunun niteliğini göstermektedir. Cinsel birleşme sırasında arzu duyulan erkek o kadına gerek kadınsılığı, gerek gebe kalma isteğini yaşatabiliyorsa, o zaman o erkeğin kadın için önemi daha iyi anlaşılabilir.

Ancak bedensel olarak yaşanan annelik, ödipal karmaşanın tüm duygusal kalıntıları çözümüleyebilir. Gebelik ve doğum kızıdaki kastrasyon kaygısını ortadan kaldırabilir. Gebelikte kadının erkekle olan genital ilişkisi ve bunun

---

⁶⁰ Tevfika Tunaboşlu İkiz, "Kadınlar Neden Korkar?", **Psikanaliz Yazıları**, Fobiler Sayısı, 8, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2004.

⁶¹ Florence Guignard, "Maternal ou Féminin? Le "Roc d'Origine" comme Gardien du Tabou de l'Inceste avec la Mère", **Cles pour le Féminin**, PUF, Paris, 1999, s.17.

⁶² Françoise Dolto, "Feminine eroticism: Its structuration in childhood, and its manifestations in the adult woman." **Journal of European Psychoanalysis**, Vol:VII, 1998, pp. 28-40.

gerisinde yatan ödipal babaya duyulan arzu ve ondan bir çocuk isteği ne kadar açıksa kadının birincil anneye ilişkisi o denli önemlidir. Gebeliği sırasında kendi karnındaki çocuğu sayesinde, çocukluğunun yitirilmiş ve temsili olmayan annesiyle ve bir zamanlar bebek olan kendisi arasındaki ilişki yeniden kurulmuş olur. Gebelik, kadının hem annesiyle hem de o ilişkideki çocukla, yani kendisiyle özdeşleşmesine olanak sağlar. Bununla birlikte arkaik kaygılar da yeniden ortaya çıkabilir. Karnında olan ve görünmeyen nesne, hem sevilebilir hem de korkutucu ve tekinsizdir aslında. Çocukken annenin karnında hayal ettiği nesnelere ilişkin derin kaygılar yeniden canlanabilirler. Ama gebelik normal seyrettiği sürece bu durum sessiz ve derinden yaşanan bir aşk öyküsü olarak süregider. Bu sessizlik kimseyle paylaşılabilen erotizmi de simgelemektedir.⁶³

Deutsch⁶⁴, karşı cinsle ilişkiyi değerlendirdiğinde birleşme durumunun annenin memesini emmenin bir tekrarı olduğunu, birleşmenin süttten kesilme travmasını da tekrar ederek üstesinden gelinmesini sağladığını öne sürmektedir. Penis=meme eşitliğinde ve vajinanın emme eyleminde, cinsel birleşme babasal penisi emme düşleminin doyumunu gerçekleştirmektedir. Yani cinsel birleşmedeki kadın hem anne hem çocuk rollerini eş zamanlı oynamaktadır; bu ilişki gebelikte de devam eder, kadın hem annedir hem çocuk. Emme eyleminde annesel libidonun nesnesi olarak, eş çocuk olur; aynı zamanda babaya yöneltilmiş olan libido eşe aktarılmalıdır. Cinsel birleşme kadın için, babanın içe alımını temsil eder. Annesel gerilemenin son hali, gebelikte, çocuk ve anne arasındaki tüm özdeşimle gerçekleşmektedir. Doğum travması ile, doğum eylemi aracılığıyla baş edilmektedir.

Vajina, birleşme ve emme organı olarak, penisin değil çocuğun haznesidir. Klitoris penis temsil etmeye yönelik iddialarından vazgeçerek, vajinanın bu annesel işlevini ortaya koymayı başaran kadın, kadınsı gelişimin hedefine ulaşmış demektir; artık bir kadındır. Cinsel birleşmede içe alınan nesne fiziksel ve ruhsal açılımını çocukta bulur ve annenin benliğinin bir parçası olarak annede devam eder. Annenin dürtüsel bir nesne olan çocukla ilişkisi iki yönlüdür: bir yandan, benlik içinde farklı bölümlerin etkileşiminde ön plana çıkar; bir yandan da özdeşim serisinde çocuğun içerdiği tüm nesne ilişkilerinin bir uzantısı olur. Gebeliğin son

---

⁶³ A.e.

⁶⁴ Helene Deutsch, "The Psychology of Women in Relation to the Functions of Reproduction" in **The Therapeutic Process, the Self, and Female Psychology: Collected Papers of Helen Deutsch**. Ed. Paul Roazen, Transaction Publishers: New Brunswick; 1992.

dönemlerinde annenin çocukla ilişkisi farklılaşır. Kendi bedeninde sürekli hareket eden bir parçanın olması penisle eşdeğer tutulabilir ve halen annenin narsizminin derinliğinde yer alan çocuğuyla ilişkisi fallik gelişim dönemine yükselir. Aynı zamanda, çocuk gelişen bağımsızlığıyla dış dünyaya ait olduğunu kanıtlar ve böylelikle annesiyle nesne ilişkisine girer.

Benliğe yönelen libido, anne olan kadın için ikincil bir narsizm oluşturur. Çocuk, anne için geçmişte oluşturduğu benlik idealinin canlanması, nesneleşmesidir. Şimdi, ikinci kez babayı içe alarak oluşmaktadır. Narsistik libido bu yeni oluşan üstbenliğe yer değiştirir; bu üstbenlik bir zamanlar babaya atfedilen tüm mükemmelliklerin taşıyıcısıdır. Nesne libidosu dış dünya ilişkilerinden çekilir ve üstbenlik olarak çocuğa geçirilir. Tüm bu dönüşümlerden sonra, doğum gerçekleştiğinde anne olmuş kadının ruhsal dünyası ağır bir boşlukla karşı karşıya kalır; boşluk duygusu ve hayal kırıklığı egemendir. Ancak ilginç olan, süt vermede penis=meme eşitliğinin yeniden tekrarlanması; cinsel birleşimde penis, memenin rolünü alırken; süt vermede memenin penisin rolünü almasıdır. Böylece, oral birleşimle başlayan üreme eylemi döngüyü başlangıçtaki durumda bitirmektedir.⁶⁵

Bazı çalışmalarda annesel olanla kadınsı olan birbirinden ayrılmış olarak karşımıza çıkar. Bazen kadının yaşamında annesel olan öylesine yoğun bir alanı kapsar ki annelik ve kadınlığı birlikte düşünmek zorlaşır. Bazı kadınlar için de cinsellik anneliğe indirgenmiştir. Annelikle kadınsılığın birlikte yaşaması çatışma ve gerginlik yaratabilir. Sosyal bağlamda kadın özneliğine hükmeden ve hareketsizleştiren boyut olarak gözüken annelik, kadının ruhsallığında beklenmeyen ve hayal edilemeyen bir yer olarak ortaya çıkar. Bu tıpkı, küçük kızda ve daha sonra da büyüyen kadında harekete geçmiş olan küçük çocuğun ortadan kalkmasının imgeleri fakirleştirmesi, birini yaratma konusundaki yeteneği hakkında yatırımların ortadan kalkmasıyla eşdeğerdir.⁶⁶

Helene Parat, duyumsal fazlalığın anneliğin özünde olduğunu ve buna uyum sağlamak için yoğun bir ruhsal çalışma gerektiğini belirtmektedir. Çocuğun bedeni ve dürtüsellliği ile karşılaşma, birçok dürtüsel hareketi tetikler, bu da bir savunma gerektirir. Aksi takdirde, annesel delilik yeterince yatışamaz ve anne yoğun bir savunma ile taşkın bir uyarılma arasında kalır.⁶⁷

---

⁶⁵ A.e.

⁶⁶ Silvia Vegetti Finzi, "Mothering", New York: Guilford, 1996.

⁶⁷ Hélène Parat,, "Annesel Erotizm" İstanbul Psikanaliz Derneği Konferansı, Mayıs 2009, İstanbul..

Dinora Pines, kadının tüm yaşamı boyunca uğraştığı, annesinden ayrışma-bireyleşme sorunsalından kaynaklanan ilkel anksiyetelerin ve çatışmaların ilk hamilelik ve anneliğin duygusal deneyimiyle açığa çıktığını belirtmektedir. Bu erken anksiyetelerin, çatışmaların ve çifte değerli duyguların yeniden canlanması yaratıcı bir deneyim olarak kadınların gelişmesini ve bireyleşmesini güçlendirebilir. Bazı kadınlar için hamilelikte bu regresyon çok yoğun ambivalan duyguları yeniden harekete geçirerek bu süreci çok sancılı ve korkutucu hale sokabilir. Bu durumda fetus fiziksel olarak reddedilecektir. Çocuk yetiştirmeye kalkan kadın için karşılıklı iki iş vardır: annesinin kadınsı kapasiteleriyle özdeşleşme, bir yandan da ondan duygusal olarak ayrılıp bireyleşme ve kendi cinselliğinin ve kendi bedeninin tüm sorumluluğunu yüklenme. Pines, çoğu infertil kadının anneleriyle zor, çatışmalı ve hayal kırıklığı içeren ilişkileri olduğunu eklemektedir.

Kadın için çocuk sahibi olmak farklı anlamlar içermektedir. Bir kadının bedeni bütünüyle annesinin bedenini andırır; bu, onu birbiriyle çelişen iki uğraşla karşı karşıya getirir. Kadın hem annesinin kadınsı becerileriyle özdeşleşmek hem de duygusal olarak annesinden ayrışmak ve kendi vücudu ve cinselliğinin sorumluluğunu üstlenmek durumundadır. Hamilelik -ki bu kadının kendi annesiyle özdeşiminin son aşamasıdır- kız çocuğunun doğurgan annesiyle özdeşimde kendi annesel benliğini kapsayan benlik idealinin gerçekleştirilmesinde büyük önem taşımaktadır. Küçük kız çocuğu için, tıpkı kendi annesi gibi gelecekte bir çocuk sahibi olabileceğine dair duyduğu güven onun kadınlık hissini, cinsel kimliğinin ve özgüveninin oluşumunda çok önemli bir yer tutmaktadır. Bunların açığa çıkması kız çocuğunun fiziksel olgunluğa erişmesiyle mümkün olmaktadır. Bu olgunluk döneminden önceki hamilelik fantezileri ve arzuları küçük kızın gelecekteki kimliğinin normal bir parçası olarak görülmeli, bunların yetişkin yaşamında elde edilecek bir hedefe hizmet ettiği düşünülmelidir.⁶⁸

Bebeğin anneye erken dönem ilişkisi, onun kendilik algısını, sonraki nesne ilişkilerini ve hem kendi annesi hakkında hem de genel olarak kadınlar hakkındaki duygularını etkilemektedir. Bebeğin anneye ilişkisinde devamlılık söz konusuysa, bebek hem duygusal hem yapısal olarak benliğin farklı yanlarını, annesinin içselleştirdiği temsillerine ve annesinin bakımının kalitesine göre tanımlayacaktır.

---

⁶⁸ Dinora Pines, "Emotional aspects of infertility and its remedies". **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:LXXI, 1990, pp.561-568.

Bebeğin bütünüyle fizyolojik ve psikolojik bağımlılığından ve uyum sağlayıcı ego kapasitelerinin yeterince gelişmemiş olmasından dolayı, anne öncelikle bebeği için bütünüyle çevresel bir hazırlama sağlamalıdır. Bu, fizyolojik ihtiyaçların giderilmesi ve dürtülerin karşılanmasından çok daha fazlasını içermelidir. Annenin bakımı, bebeğin başlangıçtaki anksiyeteyle başa çıkmasında, dürtülerini ve çevresini idare etmesindeki en önemli unsurdur.⁶⁹

Winnicott'a göre, bebek ancak annenin bakımının yetersizliğinin farkına varır. Yani çok yetersiz bakımdan kaynaklanan aşırı ihmalleri ya da çok yoğun bakımdan kaynaklanan otonomi eksikliğini fark edebilir. Bebek yeterli bakımın farkına varmaz; çünkü bu doğum öncesi durumun fizyolojik gerekliliklerinin bir devamı niteliğindedir.

Winnicott annenin gebeliğinden itibaren ve doğumu izleyen ilk haftalarda, bebeğine olan aşırı duyarlılığı "birincil annelik tasası" olarak adlandırmaktadır. Eğer gebelik söz konusu olmasa, annenin bu ruhsal hali bir geri çekilme veya bir disosiasyon hali olarak nitelendirilebilir. Anne bebeğine bakabilmek için, neredeyse bir hastalık olarak görülebilecek aşırı bir duyarlılığa erişir. Ama annenin de bu hastalıktan iyileşmesi için bebeğine gereksinimi vardır. Yani anne bebeğine iyi bakabildiğini hissettiği ölçüde, kademeli olarak eşine, diğer çocuklarına, ve kültürel nesnelere olan ilgisini yeniden verebilir.⁷⁰

André Green⁷¹ de Winnicott'a benzer bir şekilde, gebelik ve annelik deneyimi sayesinde, annenin dış dünyaya ve kendisine olan ilişkisini yeniden düzenleyerek, bir süre için algılarını tamamıyla çocuğunun üzerinde odaklanmasını "annelik deliliği" olarak adlandırır. Annenin ötekilerin hiçbir şekilde algılayamadığı bebekteki işaretlere duyarlılığı, ötekiler tarafından neredeyse bir varsanı olarak değerlendirilir. Anne, bebek ve baba üçgeninde, anne her iki kişiyle de bedensel ilişkide bulunan tek kişidir. Şefkatle erotizm birbirine karışır, annede yoğun bir çatışma ve bunları birbirinden ayırma gereksinimi oluşur. Ebeveynler arasındaki cinsel ilişkinin tüm izleri, çocukla birlikte bulunan annenin kendi bedenine ait duygularından tamamıyla ayrı tutulamaz. Anne, dürtüsel yaşamı çocuk için dayanılır hale getirmelidir.

---

⁶⁹ Winnicott "Further Remarks on the Theory of Parent-Infant Relationship", in **Psycho-analytic Explorations: D.W. Winnicott**. Ed. Calre Winnicott, Ray Shepherd, Madeleine Davis, Harvard University Press: Cambridge, 1992.

⁷⁰ Donald W. Winnicott, "Primary Maternal Preoccupation", **Through Pediatrics to Psychoanalysis: Collected Papers**. New York: Basic Books, Inc. 1958.

⁷¹ André Green, "Thirdness and Psychoanalytic Concepts", **Psychoanalytic Quarterly**, Vol:LXXIII, 2004, pp.99-135.

Jacqueline Godfrind⁷², anneye ilk karşılaşmada genital annenin yarattığı çekicilik ve rekabetin iyisiyle kötüsüyle aşk ve nefretle yoğrulduğundan bahsetmektedir. Anneyle konuşamayan çocuk arasındaki ilk ilişkiden, konuşamayan çocuğun anneye yönelik sevgi dolu atılımlarından, annenin konuşamayan çocuğa yönelik düşüncelerinden oluşan yatırım sonucu gerçekleşen ilk karşılaşma, aynı zamanda, birincil anne arzusunun bağlayıcı ve simgeleştirici niteliklerinin tohumlarının atıldığı bir dönemdir. Birincil evrede, annenin konuşamayan çocuğa yatırım yapması bebeğin cinsiyetine bağlıdır. Bunun sonucu, temeldeki narsisizmin örgütlenmesine yansır ve cinselleştirilmiş bir kimlik oluşur; kız çocukta bu, annesel olanla özel bir özdeşleşme yanında, annenin dişil yanıyla da özdeşleşme yoluyla gerçekleşir. Bir yandan da annenin yatırımı, annenin kız bebeği için beslediği beklentilerinin kaynağını taşıyan birincil bir ilişki türü ortaya çıkarır.

Danielle Quinodoz⁷³, küçük kızların babalarını ele geçirmek için anneleriyle girdikleri rekabette, bir misilleme sonucu, penislerinin değil, dişil cinsel organlarının koparılmasından korktuklarını belirtmektedir. Kadınlıklarını hedef alan bu tehdit, çekici olamama duygusu, biyolojik olarak veya simgesel olarak çocuk doğuramamak, eşini sürekli rakibine bıraktığı ya da tam tersine tek düşüncesinin eşini rakibinin elinden almak olduğu bir Oedipus sahnesini sürekli tekrarlama itkisi, orgazma ket vurma, psişik olarak verimli olamama duygusu veya kısırlık, kendini boş, değersiz hissetme ve hiçbir zenginliğe sahip olamama gibi duygularla örneklendirilen hem psişik hem bedensel görüntüler sergileyebilir.

Helene Deutsch'a⁷⁴ göre, yoğun bir yüceltme süreci yaşayan kadının cinselliği erkeğinkinden çok daha uzakta tutulmaktadır. Yüceltme süreci kadının tüm erotik duygulanımsal yaşamını zenginleştirir ve erkeğinkinden çok daha çeşitlilik kazanmasına neden olur, ancak bir yandan da cinsel doyum elde etme olanağını tehdit eder. Aslında, kadınsı libidonun erotojenik mazoşistik temelini oluşturan fallik eğilimlerin yerine geçen "Ben hadım edilmek istiyorum." şeklindeki mazoşistik düşlemdir. Küçük kızın babasıyla ilk libidinal ilişkisi

---

⁷² Jacqueline Godfrind, "La Rencontre analytique au Féminin", Le Féminin, **Cahiers de Psychologie Clinique**, Vol:XV, No.2, 2000, pp. 17-24.

⁷³ Danielle Quinodoz, "L'angoisse de castration a-t-ell un équivalent féminin?", **Revue Française de Psychanalyse**, La Castration et le Féminin dans les deux sexes, 1993, P.U.F., Paris.

⁷⁴ Helene Deutsch, "The Significance of Masochism in the Mental Life of Women" in **The Therapeutic Process, the Self, and Female Psychology: Collected Papers of Helen Deutsch**. Ed. Paul Roazen, Transaction Publishers: New Brunswick; 1992.

mazoşizm içermektedir ve bu en erken dönemde beliren mazoşist arzu “Babam tarafından hadım edilmek istiyorum.” ortaya çıkar. Kadının tüm edilgen-kadını doğası, tüm genital arzusunun hadım edilme karmaşasından kaynaklandığı kabul edildiğinde çok rahat açıklanabilir. Haz faktörü sevgi nesnesi tarafından sadistik bir saldırıda yer alır ve narsistik kayıp, bu saldırıyla gerçekleşecek olan çocuk arzusuyla telafi edilir. Bu noktada mazoşistik düşlemler ve çocuk arzusu arasında yakın bir ilişki görülmektedir; öyle ki kadının üreme foksiyonuna ya da çocuğa yönelik tutumu mazoşistik niteliği olan haz eğilimleriyle sindirilmektedir. Kadın, hadım edilme arzusunu tasavvur ettiğinde, aynı zamanda babasından bir çocuk sahibi olma arzusunu da tasavvur eder. Bu andan itibaren, doğum düşlemi mazoşistik üçgenin bir parçası haline gelir ve içgüdüsel ve üreme eğilimleri arasındaki körfez mazoşizm köprüsüyle açılmış olur. Erkekler yüceltme için gerekli gücü sadistik eğilimlerinden alırken, kadınlar da annelik mühürleriyle mazoşistik eğilimlerden yararlanırlar.

Anne ile bebeğin karşılaşmasındaki geçiş süreci, anneye geri dönülmesi, bir şekilde yeni bir dönemin eşiğine getirir. Artık kaybettikleri –geçmişteki kendiliği, fiziksel görünüşü, ayrı olma duyumu- kazandıkları veya kazandığı düşünülenleri – sevgi, bağlılık, kimlik, özgüven gibi- içselleştirmesi gereken ruhsal durumla yüzleşmesi gerekir. Anne hem çocuğuyla ilgili kaygı ve huzur gibi yoğun duygular arasında hem de anne olarak kendi yetenek ve yeterlilikleri arasında gidip gelecektir. Anne bir anlamda Melanie Klein’in depresif konumuyla mücadele etmektedir. Kendi geçmişinden getirdiği başa çıkma biçimi ve duygusal bütünlüğüne dayanarak, en talepkar, zor ve farklı bağlılık ile karşı karşıya kalmış durumdadır. Annenin yapması gereken, bir yandan keyifli, doyurucu ve iyi kısımları içerirken bir yandan da hayal kırıklığı ve engellenme yaratan kısımları içeren bir benlik olarak çocuğun içsel bir imgesini kurmaktır. İdeal veya değersiz olarak kendilik algısında ortaya çıkan savunmacı yarılma eğilimi, anneyi anneliğine yönelik eleştirel duygular ve eksiklikleri, aynı zamanda kendine güven yaratan iyi ve olumlu duyguları kabul etmeye zorlar. Anne, aynı zamanda, kusursuz çocuk ve kusursuz anne düşlemlerini bir kenara bırakarak çocuğuna olan bağlanmanın temelini de inşa etmek durumundadır. Anne sevgi, endişe ve şefkat kadar hayal

kırıklığı ve engellenme duygularına da izin vermeli; kendi tümgüçlülük düşlemini terk ederek, çocukla kendi tümgüçlü ruhsal dünyasının dışında buluşmalıdır.⁷⁵

3.2. Anneden Kadına İleti

Freud bir yandan penisin yokluğu karşısında örgütlenen çocukluk cinselliğini betimlerken bir yandan da cinsiyetleri etkinlik ve edilgenlik niteliklerine göre ele alır ve annenin etkinliğine ve bebeğin edilgenliğine işaret eder. Freud, anneye olan bu ilk yaşantının ilerideki ilişkileri doğrudan etkileyeceğini, bu ilişkilerin anneye olan yaşantıların izini taşıyacağını belirtir.

Herkes için ilk nesne olan anne aynı zamanda kız çocuk için iletinin kaynağıdır. Erken dönem ilişkilerinde anne ile kurulan bağın üzerine çalışan psikanalistler annenin çocuğun heyecanlarını karşılama kapasitesinin önemini vurgulamakta, özellikle histeride anne ile kız çocuğunun beraberliklerini temel almaktadırlar.⁷⁶

Annelik son kuşak olmaktan vazgeçmektir. Kendinden sonra bir kuşak olduğunun kabulünü, bu kuşağın yaratımını bu kuşağa devredebilmeyi gerektirir. Her nesil, kendisinden önceki nesli gömerek soy zincirinin devamlılığını sağlamaktadır.⁷⁷

Annenin bilinçdışı düzeyde kızına iletildiği mesaj şudur: “Babanı cinsel organıyla olmadığı sürece baştan çıkarabilirsin.” Bu yapılandırıcıdır, çünkü sınırların saptanmasını ve ailede rollerin dağılımını sağlar. Bu mesaj anne ile kız arasındaki rekabeti bir süre uzaklaştıracak bir uzlaşma sağlayabilecektir. Babayla cinsellik anneye aittir, kız ise cinsel organı dışarıda bırakmak kaydıyla, baştan çıkarabilir, şefkatli olabilir. Babanın fallusuyla bilinçdışı özdeşleme içinde olan tüm bedeni baba ile kızın arasındaki olası cinsel tamamlayıcılığın şiddetine bir oyun katmaktadır. Her bir ebeveyn, çiftteki öteki ebeveynin uyandırdığı çekiciliği,

---

⁷⁵ Anat Palgi Hecker, “Özne Olarak Anne/Öteki: Psikanalitik Kuramda bir Eksik”, IPA Kadınlar ve Psikanaliz Komitesi (COWAP) Etkinliği, Ekim 2008, İstanbul.

⁷⁶ Tefrika İkiz, “Kadınlar Neden Korkar?”, **Psikanaliz Yazıları**, Fobiler Sayısı, 8, Bağlam Yayınları: İstanbul, 2004.

⁷⁷ Tefrika Tunaboğlu İkiz, “Anne Ol(a)mama”, **Psikanaliz Yazıları**, Annelik Sayısı, 14, Bağlam Yayınları: İstanbul, 2007.

kızın kadınlığına yansıtabilir. Bu üçlü işleyiş başarısız olduğunda ise, ödipaliteye pregenitalliğin narsistik yetersizlikleri eklenir.⁷⁸

Kadın gelecek nesilden olan yeni gelene, rahmini kiralamak durumundadır; yani rahimdeki gelişmeleri iyi koşullarda sağlayarak kapsayıcılığı gerçekleştirmeyi kabullenecektir. Nesiller arası farkın tanıdığı olan anne rahmine cinsel dürtüler tarafından yapılan yatırım önemlidir. Anneye ve anneyi temsil eden her kadına yapılan yatırım, bilinçdışı bir çocuk yapmak arzusu ve suçluluğunu da hareketlendirir.⁷⁹

Kız çocuğunda kadınlığın oluşumu ilk olarak doğumdan itibaren birincil anneye olan ilişkide şekillenir. Diğer bir süreç de ödip karmaşası sırasında ortaya çıkar. Kız çocuğu penisi olmadığını kabul ettiği andan itibaren kadınsılık deneyimi başlar. Annenin kendi kadınlığına ilişkin bilinçdışı tavrı ve kızına kadınlığı aktarabilmesi aracılığıyla, kız çocuğu kendini kadınlar arasında konumlandırarak babaya yönelmekte ve baba sayesinde kadınlığını sergilemektedir.⁸⁰

Çocuğun ilk sevgi nesnesi annesidir. Oedipus karmaşası sürecinde çocuk karşı cinsten ebeveyne sevgiyle bağlanırken, kendi cinsinden ebeveyniyle olan ilişkisi düşmanca hale gelir. Erkek çocuk için annesi, sevgi nesnesi olarak kalmaya devam eder. Ancak kız çocuk, başlangıçtaki sevgi nesnesini yani annesini babasıyla değiştirmek zorunda kalır.

Kız çocuğu özdeşim kurduğu anne gibi olmak ya da olmamak, ondan başkalarını sevme kapasitesini öğrenmek, bir yandan da anneyi rakip ve düşman olarak görmek gibi karmaşık durumlarla karşı karşıya kalır. Hem anneye özdeşim kurup ona aşk nesnesi olarak yatırım yapacak hem de ondan gelen mesajları alıp düzenleyecektir. Bu zordur. Kızının yatırımlarına yanıt veren anne de bir zamanlar çocuk olduğunun farkındadır; bilinçdışında sahip olmak istediği yatırım nesnelere vardır. Bu yüzden, anne ile kız arasındaki ileti hem annenin kendi bilinçdışı hem de kızına iletileni içerdiği için oldukça karmaşık, ancak zengin ve değerlidir.⁸¹

Freud'a göre de anne çocuğunda dürtüsel ilişkin bir doyumunu karşılamakla kalmaz, aynı zamanda onun simgesel bir düzeyde bir özne olarak oluşmasına

---

⁷⁸ Monique Cournut, "Ergenlik: her iki cinsiyette kadınsıda oynanan", **Psikanaliz Buluşmaları**, Kadınlık Sayısı, 2, Bağlam Yayınları: İstanbul, 2007.

⁷⁹ Florence Guignard, "Maternity and femininity: Sharing and splitting in the mother-daughter relationship", **Motherhood in the Twenty-First Century**. Ed. Alcira Mariam Alizade, Karnac: London, 2006.

⁸⁰ Elda Abrevaya, "Anneden Kıza Kadınsılığın İletimi", **Psikanaliz Yazıları**, Psikanaliz ve Kadınlık Sayısı, 2, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2001.

⁸¹ Tefrika İkiz, "Kadınlar Neden Korkar?", **Psikanaliz Yazıları**, Fobiler Sayısı, 8, Bağlam Yayınları: İstanbul, 2004.

olanak sağlar. “Çocuk becerikli, enerjik cinsel gereksinmelerle donanımlı biri olmalı ve dürtünün bireyi tüm ittikleri doğrultuda bunları gerçekleştirebilmelidir.” Çocuğun annesine olan bu bağılılığı da cinsel nitelikli bir aşk özelliği taşır. Yaşamın başlangıcındaki çocuksu kaygılar nesnenin eksikliğine bağlıdır; bu nesne de bir aşk nesnesidir. Arkaik korkular, sadece çocuğun hayati gereksinmelerini karşılayan nesneye dair değildir, aynı zamanda libidinal bir nesne olan annenin eksikliğiyle ilişkilidir.⁸²

Düşlemler arzunun gerçekleşmesi için oluşturulan imgesel senaryolardır. Freud’un baştan çıkarma kuramını terk etmesiyle çocuk cinselliğini, Oedipus’u ve düşlemi birbirine bağlamakta güçlük çektiği belirtilmektedir. Bu noktada ruhsal gerçeklik kavramı, ruhsal veya biyolojik, gerçek veya imgesel, iç veya dış gibi zıtlıkları aşmak ve düşlemin yok oluşunu engellemek için ortaya atılmıştır. Ruhsal gerçeklik öznenin bir varoluş biçimidir; düşlemin ve arzunun hakimiyet alanıdır. Düşlem de, ruhsal gerçekliğin temel çekirdeğini, bilinçdışı arzular düzleminin en son ve en gerçek dile getiriliş biçimini oluşturur.⁸³

Kökene ait bir kavram olarak karşımıza çıkan düşlemler çocuk cinselliğine ait bilinçdışı gerçekleşen yapılardır. Herkes için temel ve sistematik olarak beraber çalışan üç düşlem baştan çıkarılma, ilk sahne ve kastrasyon düşlemleridir. Dördüncü bir düşlem olarak, Freud tarafından bahsedilmeyen, anne karnına dönme düşlemi eklenebilir. Düşlem kapasitesinin çok az olduğu durumlarda sembolizasyonun yetersizliği gerçeklik ilkesine daha da çok bağlanılmasına sebep olmaktadır.⁸⁴

Benedek⁸⁵ anneliği gelişimsel bir aşama olarak tanımlarken; Pines⁸⁶ bunun kız çocuğunun yaşam boyu süren kendi annesinden ayrılıp otonomi kazanma mücadelesi olduğunu vurgulamaktadır. Çoğu kadın için hamileliği başarmak ve annelik; ayrışma-bireyleşmede geç bir adımdır. Yeterince iyi annesi olan kadınlar için bu olumlu bir aşamadır, ancak daha rahatsız ve olgunlaşmamış vakalar için sonuç hem anne hem çocuk açısından travmatik olabilir.

---

⁸² Sigmund Freud, “Three Essays on The Theory of Sexuality”, **The Standard Edition of The Complete Psychological Works of Sigmund Freud, 1905, Vol:VII**, The Hogarth Press and The Institute of Psycho-Analysis, 1974, London.

⁸³ Jean Laplanche & Jean Bertrand Pontalis, “**Temel Düşlem/Kökenleri Düşlemleri/Düşlemin Kökenleri**”, Çev. Talat Parman, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2002.

⁸⁴ Tefrika Tunaboğlu İkiz, “Düşlemler”, **Psikanaliz Konuşmaları** içinde, s.73-93, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2005.

⁸⁵ Therese Benedek, “Infertility as a psychosomatic defense”. **Fertility & Sterility**, Vol:III, 1952, pp.527-541.

⁸⁶ Dinora Pines, “The relevance of early psychic development to pregnancy and abortion.”. **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:LXIII, 1982, pp.311-319.

Kadınsılık, annenin ve ailedeki tüm diğer kadınların hissettiklerinin bilinçli ya da bilinçdışı tasarımlarına yaslanır. Anne ile narsistik olarak özdeşleşen kız çocuğu, bu yanılısamayı çeşitli engellemeler karşısında sürdüremeyeceğinden, annenin arzu nesnesi ile yani baba ile özdeşleşir. Bu üçgenleşme hareketi simgeleştirme işlevini harekete geçirir. Sonrasında da kızın kendi kadınsılığını babanın kadınsılığına yaymasına yardımcı olacaktır. Bu, babanın, kızının geliştirmekte olan kadınlığını tanımaya ve değer vermesine; ona hem narsistik hem de libidinal olarak yatırım yapmasına olanak sağlayacaktır. Annenin cinselliği, annenin kendi ebeveynlerinin imgesel dünyası ve çevreyle karşılaşmasından doğan, bastırılmış çocukluk dönemi cinselliğinin oluşturduğu hayallerle, bir ölçüde bilinçdışı olarak etkilidir. Kadınsı ile anneye özgü olan birbiriyle uyumsuz değil, tam tersine, zaman zaman başarılı biçimde iç içe geçmişlerdir.⁸⁷

Kadınlar annesel rol beklentilerinden doyum hissederler ve bu rollerini herhangi başka bir insan ilişkisinden farklı bir seviyede yerine getirirler. Annelik çok farklı ve eşsiz ilişki kapasitelerini gerektirir. Anne-çocuk ilişkisi hem çocuğa hem anneye doyum sağlar ve iyi annelik ancak, empati, birincil özdeşim ve bebeği benliğin bir devamı olarak deneyimlemekle gerçekleştirilir.⁸⁸

Monique Cournut-Janin⁸⁹, Oedipus karmaşasının mirasçısı, iç bellek olan üstbenliğin kendi işleyişi içinde, zaman içinde geriye doğru giderek, önceki kuşakların içe atımlarını bütünleştirdiğinden bahsetmektedir. Kız çocuk, kendi annesiyle kurduğu ilişkinin etkilerini, özellikle de suçluluk ve utanç oyunlarında kendisini devam ettiren bir mirası taşımaktadır. Burada, bilinçdışı bir suçluluk duygusu ve üstbenliğin oluşumundaki yarıktan söz edilebilir. Annenin bilinçdışı doyumsuzluğu, kız çocuğunun sıra kendisine geldiğinde, kendi doyumsuzluğunu da etkiler. Annesi tarafından bilinçdışı biçimde reddedilen kız çocuk, bilinçdışı biçimde kendi kızını da reddeder.

Cournut-Janin, erkeğin bakışında bir ayna gibi, cinselliğin dışlandığı bir baştan çıkarmanın kabulünü arayan, beden ve süslenmeye ilişkin narsistik bir yatırıma kadınlık adını vermektedir. Kadından kadına aktarılan ve babanın kadınlığının kolaylaştırabileceği bu kadınlık, üçüncü olarak babanın çağrılması ve

---

⁸⁷ Sylvie Faure-Pragier, "Kadında Çocuk İsteği Yalnızca Penis Hasedinin bir İkamesi midir?", IPA Kadınlar ve Psikanaliz Komitesi (COWAP) Etkinliği, Ekim 2008, İstanbul.

⁸⁸ Nancy Chodorow, "The Reproduction of Mothering: Psychoanalysis and the sociology of gender", 1978, Berkeley: University of California Press.

⁸⁹ Monique Cournut-Janin, **Clés Pour le féminin**, "Le noyau mélancolique, féminin", **Débats de Psychanalyse**, P.U.F, 1999, Paris.

baba tarafından terk edilmemek adına gösterdikleri özen, anne ve kızın birbirlerine kaynaşmalarına da yol açabilmektedir.

Julia Kristeva da anneliği bir işlev değil de, bir tutku olarak tanımlamaktadır. Anneliğin bir tutku olması, anne ile çocuk arasındaki bağı biyolojikten arındırarak, bunu anlam ve dil düzeyinde odaklar. Bu tutkuda da çiftedeğerlilik söz konusudur; yani aşk ve nefret bir aradadır. Doğumla dünyaya fırlatılan çocuk aynı zamanda simgesel düzeyde de yaşamın içine atılmalıdır. Annelik hem çocuğa yönelik aşk ve tutku içerirken, hem de nefret ve onu uzaklaştırabilme gerekliliğini de içinde barındırır. Annenin çocuğuna olan tutkusu ne kadar güçlüyse, o denli çocuğun kendinden uzaklaşmasını ister. Çocuk annesine olan bu derin bağı, daha sonradan ebeveyn olduğunda yeniden yaratabilme olanağına sahiptir. Eğer bir kız çocuğuyorsa annesine olan bağ, kendi anneliğinin belirleyicisi olur.⁹⁰

Lester'a göre gebelikte psikolojik değişimin üç aşaması vardır. İlk aşamada büyüyen fetus hakkındaki fantezilerle ortaya çıkan bedensel değişimlerin korkusu ön planda olurken; gerileme korkusu ve anneyle füzyon ve ayrışma hakkındaki çözümlenmemiş çatışmalar ikinci aşamada belirirler. Fetusun hareketleri anneyle bu yeni nesne arasındaki sınırların gelişimini başlatır. Bu psikolojik ilerleme, besleme ve bakma arzusunun ortaya çıkmasından sorumlu olabilir. Son aşamada ise, fiziksel rahatsızlığın ve beden imgesinin bozulmasının yarattığı hayal kırıklığı ve sıkıntı ile eski anksiyeteler yoğunlaşır.⁹¹

Wischmann⁹², hamileliği etkileyen bilinçdışı çatışmalar üzerine çalışmaların 1950li yıllardan başlayarak ve özellikle kadınlarla çalışılarak devam ettiğini belirtmektedir. Çocuk arzusu çiftedeğerlidir. Hamilelik, doğum ve ebeveynliğin olumlu tasarımlarının yanında bunların getireceği değişikliklerle ilgili anksiyete duygusu da belirleyici olmaktadır. Kadının kendi annesiyle biyolojik ve duygusal özdeşiminin son aşaması olan çocuksuzluktan ebeveynliğe geçiş, geçmiş dönemdeki gelişim evrelerine ait çatışmaları canlandırır; genç kadın, hem kendi iç dünyasında hem de dış dünyada uyum sağlayacağı yeni bir pozisyon oluşturmak durumundadır.

---

⁹⁰ Julia Kristeva, "**Ruhun Yeni Hastalıkları**", Çev. Nilgün Tural, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2007.

⁹¹ Salley S. Jessee, "Panel report: Infertility, surrogacy and the new reproductive techniques: Psychoanalytic perspectives." **International Journal of Psychoanalysis**, Vol: LXXVII, 1996, pp.129-133.

⁹² Tewes H. Wischmann, "Psychogenic infertility-myths and facts", **Journal of Assisted Reproduction and Genetics**, Vol:XX, No.12, 2003, pp.485-494.

Almond⁹³ yaratık bebek, kusurlu bebek dünyaya getirme korkusundan bahseder. Yaratık bebek ensest bebeğidir. Yasak çiğnenmiştir. Asıl önemli nokta, annenin ruhsallığında, bebeğin babasının kim olduğudur. Korkunun kökenleri ödipal arzulara dayanır. “Annesel saldırganlığın bulaşıcılığı” durumunda annenin saldırganlığı bebeğe geçirilir. Bebek, benliğin yıkıcılığını temsil edebilir, doğumu nefret edilen kardeşlerin yeniden doğumu olarak görülebilir, anneye tamamlanmamış bir ayrılma ya da patolojik bir özdeşleşmeyle bağlantılı olarak nefret edilen ebeveynlerin yerine geçebilir. Anne kapsayıcı olamamıştır, özdeşleşme de çatışmalı ve sevemeyen anne ile gerçekleşmiştir.

Helene Parat⁹⁴, her iki cinsiyet için bedensel salgılar arasında kurulan denklemden bahseder. Bu, ruhsal gelişim dönemlerinde de devam eder. Sevgiliyle birleşen kadın, bedenindeki uyarımları veya çocukla ilişkisinin onda canlandırdıklarını veya çocuğunda uyandırdıklarını nasıl idare eder? Eğer anne ödipal bir örgütlenme içindeyse, kendisinde uyanan dürtülerle savunmaları arasında uzlaşabilir, yeni düzenlemelere girişebilir. Şiddetli bir bastırma ve baskılanmaya başvurmadan, çocuğunda dürtüsel doyumunu doğrudan karşılamadan, özellikle şefkatin ön plana çıktığı bir ilişkide doyuma dair ketlenmeyle, bu uyarımları idare edebilir. Ancak, tüm bunlara rağmen, bu dönemin ne derece çatışmasız geçirilebileceği önemli bir soru işareti olarak kalmaktadır.

Kestenberg'e⁹⁵ göre, anal evrede dışkı küçük kız için hayali bebektir. Bu gelişimsel evre erken annelik evresidir. Küçük kız çocuğu için oyuncak bebek çok değerlidir. Onun sayesinde iç genital duyum ve yaşantıları dışsallaştırabilir. Oyuncak bebeğiyle oynarken hem kendisiyle hem annesiyle özdeşleşme kurar. Erkek çocuk için penis narsisistik simge iken kız çocuk için oyuncak bebeği ona sahip olma gururunu verir. Oyuncak bebeğe gerçek bir bebek gibi davranır. Bu bebek, ilerideki gerçek bebeğin temsilcisidir. Hep eşlik eder kıza, parçası gibidir. Ama sonrasında engellenme yaşar, erken annelik evresi hayal kırıklığıyla sona erer. Ancak, bu süreç annelik ve annelik yanılısamasını ayırt etmek için yeterli olabilmiştir. Hayali penis düşlemi devreye girer; kız babaya yönelir. Penisini içe alma, onu kendine dahil etme, onunla birleşme arzusu kızın gelişiminde temel

---

⁹³ Barbara R. Almond, “The monster within: Mary Shelley’s Frankenstein and a patient’s fears of childbirth and mothering”, *International Journal of Psychoanalysis*, LXXIX, 1998, 775-786.

⁹⁴ Elda Abrevaya, “Anneden Kıza Kadınsılığın İletimi”, *Psikanaliz Yazıları*, Psikanaliz ve Kadınlık Sayısı, 2, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2001.

⁹⁵ Judith S. Kestenberg, “On the development of maternal feelings in early childhood.” *Psychoanalytic Study of the Child*, Vol:XI, 1956, pp.275-291.

unsurdur. Fallik evrenin sonunda penise bağlanarak oluşan bebek arzusu, kız çocuğunun ie alma arzularıyla ie yeniden yatırım yapmasını sağlar. Üstelik bu, penis bebek eşitliği demektir. Bir bebeği ie almak annelik demektir; canlı bir şeylerle içini doldurmaktır. İşte bu yüzden, gerçekten anne olmak bir erkeği baba olarak seçmeyi de kapsamaktadır.

Süt verirken hem bazı pregenital fiksasyonlar kendini gösterir hem de tüm bedensel sıvıların –süt, kan, sprem, ürin- birbirine karışarak etkileşimde bulunabileceği özel düşlemler de ortaya çıkar. Oral meme i içe geçme düşlemini çağırırken, fallik meme penis metaforunu hatırlatmaktadır. Bu meme, kadında bütünlük duygusu sağlayan emzirmenin nesnesidir; kadın emzirmede hamileliğinin tamamlanmış halini bularak, bebeği besleyen memesine önceleri fetusun sahip olduğu fallik değeri atfeder. Narsistik bir yaralanma gibi yaşanan memeden kesme, çocukluk döneminin kastrasyon karmaşasını yeniden canlandırır. Erotik meme karşısında besleyen memeyi üstün tutmak, bilinçdışında korkulan bir zafere karşı kendini savunmaya yarar. Hem erotik hem de besleyen bir memeye sahip olmak yani hem anne hem kadın olmak, anne açısından sadece kendi annesiyle rekabete geçmeyi ifade etmez, aynı zamanda çok fazla başarı karşısında suçluluk duymasına da neden olur. İşte ocuk, bu yasak ve çok şiddetli suçluluk uyandıran bilinçdışı arzuların gerçekleşmesini temsil eder.⁹⁶

3.3. Açıklanamayan İnfertilitenin Psikanalitik Kuramda Açıklanması

1950li yıllardan başlayarak, psikanalitik kuramı takip eden birtakım yazarlar, gebeliği etkileyen ya da engelleyen olası bir neden olarak bilinçdışı çatışmaları öne sürmüşlerdir. Doyurulmayan bir ocuk arzusu, kadının anne rolüyle bağlantılıdır ve infertilite yakınmalarının altında mutlaka gizil bir psikolojik çatışma yer almaktadır.⁹⁷

İnfertilite çoğunlukla soy zincirsel bir kadere kaydolmaktan ileri gelir ve sadece bir yas deneyimi değil aynı zamanda ölümün yadsınmasıdır. İnfertilite,

---

⁹⁶ Helene Parat, "Annesel Erotizm" İstanbul Psikanaliz Derneği Konferansı, Mayıs 2009, İstanbul..

⁹⁷ Tewes H. Wischmann, "Psychogenic Infertility: Myths and Facts", **Journal of Assisted Reproduction and Genetics**, Vol:XX, No.12, 2003, pp. 485-494.

yıkıcı anneye özdeşim pozisyonunda kalmanın ve ölü çocuğa ilerleyici özümlemeye karşı korumanın sonucu olacaktır.⁹⁸

“Hamile kalma arzusu” ve “anne olma arzusu” farklı şeylerdir. Hamilelik arzusu, kadının bedeninin kendi annesi gibi çalıştığını narsistik olarak ispat etmek olarak değerlendirilebilirken, annelik arzusu çocukla ilgilenme ve onu yetiştirme durumunu da beraberinde getirir. İşte bu noktada annelik arzusundaki devamlılık kesintiye uğrayabilmektedir. Öte yandan, hamilelik döneminde de annelik öncesi tarihin canlanması, aşk ve sevginin yanında suçluluk, rekabet, nefret gibi çeşitli duyguların da ortaya çıkması söz konusudur. Yani bilinçdışı oldukça etkin çalışmaktadır; bu yüzden de hastalar sadece fiziksel boyutundan değil ruhsal zorluklarından çekindiklerini de itiraf etmektedirler.⁹⁹

İnfertil kadın kendini dolaysız dile getirmekten korkar, benlik idealini tehlikeye atmamak için dürtüsel dışavurumları engellemek ister. Bunu, eksikliğe yol açan imgeyi inkar ederek, bölerek ve dürtüsel yaşamı bastırmak yerine yalıtarak yapmaya çalışır. Giderilmeyen çocuk sahibi olma arzusu yoksunluk duygusuyla sonuçlanacak, bu da dürtüsel şiddeti tetikleyecektir. Aslında, tüm infertilite tedavilerinde tıbbi uygulamalar şiddetle yüküldür.¹⁰⁰

Pragier’in infertil kadınlarla yaptığı görüşmelerde öne çıkan anneyle bağ, hayal kırıklığıyla sonuçlanacak bir aşkın temel nesnesidir. Onun hoşuna gitmek için çocuk sahibi olmak gereklidir. Ancak bilinçdışında, çocuk onları yok etme tehlikesini de taşımaktadır. Annelik özelliklerine sahip güçlü anne, bir yandan da haset yüklü bir öfkeye neden olmaktadır. Bu güçlü anne babaya gerek duymaz, çocuklarının da kendilerine özgü varoluşları olduğunu kabul etmez bir durumdadır. Oldukça baskın bir biçimde sadece çocuklarına yatırım yapar. Bu anne imgesine mesafe alamayan kız çocuklar ise bilinçdışı eşcinselliğin birincil olduğu bir ilişki içinde kalırlar. Bir erkeğe yönelmiş kadınsı anne imgesinin eksikliği, kendi kadınlığını kabul eden bir anneyle özdeşim kurmayı olanaksız kılar. Babanın konumu ise anne ve çocuğu yani nesilleri birbirinden ayıran bir düzenin koruyucusu değil, ancak fazladan bir çocuk olmaktır.

---

⁹⁸ Christina Maggioni & Guido Benzi, “La Généalogie d’une Stérilité”, **Psychosomatique**, Vol.VIII, 1986, pp.61-65.

⁹⁹ Tevfika Tunaboşlu İkiz, “Anne Ol(a)mama”, **Psikanaliz Yazıları**, Annelik Sayısı, 14, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2007.

¹⁰⁰ Sylvie Faure-Pragier, “Les enjeux d’une recherche psychanalytique sur la stérilité féminine”, **Revue française de psychanalyse**, Vol:VI, 1987, pp.1543-1567.

İnfertil kadınların babaları ya ortada olmadıklarından ya da kızlarına kayıtsız davrandıklarından, anne tüm yatırımlarını kızına yükleme fırsatını elinde bulundurmaktadır. Bu yatırımlar erotik olmaktan çok narsistik yatırımlardır. Ödipalitenin tam olarak yapılanmadığı bu ortamda, üstbenliğin güçsüz kalması kaçınılmaz olmakta, üstbenlik yerine oldukça sert ve yargılayıcı bir benlik ideali yerleşmektedir. Eyleme verilen öncelikten ötürü ruhsal işleyişin gelişimi yetersiz kalır; düşlem kapasitesi zayıflar, ketlenmiş düşlemsel yaşantılarından ötürü ilerleyemezler, durup acı veren tıbbi müdahalelere odaklanmak daha uygun olur. Beklenen bebek aslında anneye yapılmaktadır. Bebeğin yapması gereken de kadını annesinden ayırmaktır. Aynı zamanda sevgili olması gereken bir anneye özdeşleşemeyen bu kadınlar, anne olmayı annelerinin kızı olmaya son vermek için isterler; ancak düşlemlerindeki çocuğa yansıttıkları bilinçdışı öfkeleri buna engel olmaktadır.¹⁰¹

Kısır kadınlar çocuk sahibi olma arzularında bir anlamda bilinçdışında iyi anneyi aramaktadırlar. Yoğun bir şekilde çocuğa sahip olmaktan bahsederken, bir yandan da bunun ne kadar korkutucu bir duygu olduğunu vurgularlar. Annesine karşı yıkıcı, çatışmalı ve öfkeli bir ilişki yaşayan kadınlar, bunları çocuğuna da aktarmaktadır. Kendi olumsuz anne imgelemine karşı çocuk sahibi olmak istemektedir. Gelmesi beklenen çocuk, kadını kendi annesine karşı savunacak kalkan durumundadır. Tüm boşluğu, kayıp duygusunu ve yalnızlığı dolduracak ve kadının geçmişini tamir edecektir. İşte bu dürtüsel şiddete karşı kısırlık semptomu olarak ortaya çıkıp üstün gelmektedir.¹⁰²

İnfertil kadınlar doktorlardan, kuralcı bir söylem gibi, semptomu göstermelerini isterler. Ancak böylelikle bir çocuğun arayışında oldukları garanti altına alınmış olur ve her şeyi yaptıkları, her yeri aradıkları kesinleşir; işte bu üstlenilemeyen çocuk arzudur. Bir yandan da, tedavi süresince, kısır kadınların dikkatlerinin üreme probleminden, saçlar, kilo, göğüsler, estetik gibi problemlere kaydığı görülmüştür. Narsistik bir yanılmanın varlığı olarak bedeninin tanınması ihtiyacı çocuk isteğini maskeleymektedir.¹⁰³

---

¹⁰¹ Sylvie Faure-Pragier, “Kadında Çocuk İsteği Yalnızca Penis Hasedinin bir İkamesi midir?”, IPA Kadınlar ve Psikanaliz Komitesi (COWAP) Etkinliği, Ekim 2008, İstanbul.

¹⁰² Tevfika Tunaboylu İkiz, “İmkansız Annelik”, **Psikanaliz Yazıları**, Psikanaliz ve Kadınlık Sayısı, 2, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2002.

¹⁰³ Sylvie Faure, Eva Weil, “La procréation assistée, le psychanalyste et la stérilité”, **Psychosomatique**, Vol:XV, 1988, pp.93-104.

Monique Bydlowski¹⁰⁴, kadının iyi bir anne olabilmesi için kendi preödipal anneyle kurduğu bağın kalitesinin öneminden bahsetmektedir. Kastrasyon düşlemleri anneyle olan her yüzleşmede, güçlü yıkıcı dürtüler ortaya çıkartabilir ve kimlik oluşumunu engelleyebilir. Ancak, bu düşlemler, kadınlıktan fedakarlık etmeyi gerektiren bir güce sahip olma arzusuna bağlı bir baba figürüyle kimlik oluşturmayı kolaylaştırır. Ensest çocuğun oluşmasına karşı gelmek üzere de kullanılabilen kısırlık, ödipal temelli ensest düşlemlerinin yarattığı suçluluk duygusunu maskelemek için ortaya çıkabilir. Yas ve travmaların düzene konmaması ve düşlemsel olarak bir ölünün yerini alacak olan çocuğun doğurulmasının vücut tarafından reddi de kısırlık nedenleri arasında sayılmaktadır.

Freud'un toplumsal bir varlık olarak kadından söz etmesi, anneliğin her şeye kadir olmasıyla doruk noktasına ulaşır. Annenin hem toplumun hem de türün güvencesi olması ile aynı noktada yer alan bu durum, bir yandan jinekoloji uzmanları bir yandan da genetik uzmanları aracılığıyla, gerçek varoluşu yani anne olan kadını onarmayı amaçlarlar. Bu anne olan kadın, kendi hizmetine giren tekniğin ve bilimin sayesinde, her şeyi yapabileceği düşlemine sahiptir ve fallusun gerçek varoluşunu çocuğu sayesinde var etmek ister, daha iyi yapmak amacıyla her şeyi denerken de kendi kendini tüketir.¹⁰⁵

Benedek'e¹⁰⁶ göre infertilite, benliği ve doğmamış çocukları koruyan aynı zamanda da kadının bilinçli olarak annelik arzusunda kararlı kalmasını sağlayan somatik bir savunmadır. Buna karşın, önceleri, psikanalitik görüşü olan yazarlar, kadındaki infertilitenin, kadınlığın ve anneliğin bilinçdışı reddi ve cinsellik korkularını yansıttığını belirtmekteydiler.

Çocuk sahibi olmak amacıyla yardımcı üreme tekniklerinden faydalanmaya çalışan kadınlar için embriyonun bedenin dışında oluşması hem narsizme bir yara hem de sembolik boyutu itibariyle ilk sahneye karşı bir şok olarak yaşanmaktadır. Hem ensestiyöz fantezileri hem de hayatı tehdit eden tüm güçlü anal fallusun arkaik fantezilerini yeniden canlandırır.¹⁰⁷

---

¹⁰⁴ Monique Bydlowski, "Les infertiles. Un enjeu de la filiationféminine.", **Nouvelle Revue de Psychanalyse**, Vol:I, 1992, pp.143-160.

¹⁰⁵ Julia Kristeva, *Sens et Non Sens de la Révolte*, "De l'étrangeté du Phallus ou le fémininentre illusion et désillusion", Paris, Fayard, 1996.

¹⁰⁶ Therese Benedek, "Infertility as a psychosomatic defense". **Fertility & Sterility**, Vol:III, 1952, pp. 527-541.

¹⁰⁷ Salley S.Jessee, "Panel report: Infertility, surrogacy and the new reproductive techniques: Psychoanalytic perspectives",. **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:LXXVII, 1996, pp. 129-133.

İnfertil kadınları, üremek için tekrarlayan girişimlere sürükleyen umutsuzluk, bu kadınların kendi bedenlerini kontrol edememelerine dair üzüntü ve hayal kırıklıklarını gölgelemektedir. Arzuları, bedenleri hakkında daha çok şey bilerek tümgüçlü durumu yeniden elde etmek ve böylelikle bedeni kontrol edebilmektir. Tekrarlayan başarısız üreme girişimleri çocukluk arzularının ve çocuk sahibi olmaya dair yetişkin beklentisinin yasını tutmaktan kaçınmanın bir yolu haline gelir. Bu çiftler, yetişkin hayatlarının yatırımını neredeyse tümüyle çocuk sahibi olmak üzerine kısıtlandırmak pahasına, hamile kalabilmek için sadece o ayki başarı üzerine odaklanırlar. Aslında, kadın için gerekli olan ummaktan vazgeçmek ve hamile kalamadığı gerçeğini kabullenebilmektir. Üzüntü sürse de, yas tutabilen kadın, kendini hayatın diğer alanlarında gerçekleştirilmeyi başararak tatmini farklı yerlerde yakalayabilir.¹⁰⁸

İnfertil kadınlarda depresyon ve yetersizlik duyguları ön planda gözükmemekte; baba adayları kendi kastratif kaygılarını ortaya koyarken, kadınlar için anne olamamak hiçbirşey olamamak yani kadın olamamakla eşdeğer tutulmaktadır.¹⁰⁹

Kişinin üreme kapasiteleri üzerinde kontrolünü kaybetmesi çok büyük bir kişisel krizdir, kişinin narsizmine, olgunlaşmış bedeninin kimlik temsiline, kendilikle ilişkisine ve özellikle de infertilite tekniklerinin cinselliğin kendiliğinden doğasına sınırlamalar getirdiği durumlarda mekanik hale gelen cinsel ilişkiye kuvvetli bir saldırıdır. Sadece teknikler değil, bu teknikleri uygulayan uzman doktorlar da cinsel birleşmeye izin vererek ya da kısıtlayarak infertil çiftin hayatının çok özel alanlarında çok önemli figürler olarak öne çıktıklarından çiftler iyice sıkışmış hissederler.¹¹⁰

Pines'a göre, infertilite krizi gelişimin erken dönemlerinden birine olan saplanmayı işaret etmektedir. Genç bir kadının kendi annesiyle deneyimi, kendi annelik kapasitesinin farkındalığı ve annesinin kendi kadınlığıyla nasıl baş ettiği kendi olgun kadın kimliğini kurmada oldukça önemlidir. Pines, infertil kadınların derin bir narsistik yara taşıdıklarını ve cinsel partnerleri tarafından tatmin edilmeyen ve tatmin olmayan bir beden imgesi ve zihinsel fikre gerileyerek bir

---

¹⁰⁸ George Allison, & Roberto Doria-Medina, "New reproductive techniques". **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:LXXX, 1999, pp.163-166.

¹⁰⁹ Tevfika Tunaboylu İkiz, "İmkansız Annelik", **Psikanaliz Yazıları**, Psikanaliz ve Kadınlık Sayısı, 2, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2002.

¹¹⁰ Dinora Pines, "Emotional aspects of infertility and its remedies". **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:LXXI, 1990, pp. 561-568.

zamanlar annelerine hissettikleri duyguları yeniden canlandırdıklarını ileri sürmektedir. Bilinçdışında kadınlık gelişiminde anneleri tarafından kendilerine çocuk doğurma izni verilmeyen daha erken döneme saplanmış olarak gözükmektedirler. Farkında olmadan, doğurgan annelerine karşı hissettikleri haset ve hayal kırıklığı onları tekrarlayan üreme girişimlerine sürüklemektedir. Onların yas tutabilmelerini ve hayata devam etmelerine fırsat verecek olan çocuk doğuramamayı kabul etmek bu umutların sona ermesine neden olan menapozun fizyolojik değişimleri ortaya çıkana kadar imkansız gibi gözükmektedir.

Marianne Leuzinger¹¹¹, eski mitlerden Medea düşlemini vurgulamaktadır. Buna göre, sevilen eşe yönelik cinsel tutku, varoluşçu bir bağımlılık riski, sonunda aldatılacağı ve terk edileceği hakkında bilinçdışı inanç taşımaktadır.

Leuzinger'e göre, infertil hastalarda cinsel tutku eksiktir. Onlar için cinsel tutku aşk nesnesi ile füzyon demektir; bu nesne onları aldatırsa ve terk ederse, kontrol edilemeyen, arkaik dürtüler ön plana çıkar, bunlar benliğe ve nesneye tehdit oluştururlar. Öte yandan, babanın kaybı, ödipal üçgenin kurulamaması, hastalık sonucu ödipal rakiplere zarar gelmesi, çocuğun ilk yaşları içinde annenin geçirdiği depresyon, yıkıcı bir boşanma gibi erken çocukluk fantezilerini uyaran travmatik deneyimler ön plana çıkabilmektedir. Bilinçdışında depresif annelerinin ölü kadın bedenleriyle özdeşim kurarlar. Besleyen, annesel nesneyi haset, öfke ve umutsuzlukla yok ettiklerini hayal ederler. Erken ayrılma-bireyselleşme süreci yaşam mücadelesi haline gelir; ilk nesneden ayrılma, bireyselleşen benliğin ya da depresif ilk nesnenin yıkılması demektir. Beden anneye ait olmayı sürdürür; kendilerini yüz ifadesi, mimikler, duygusal davranışlarla annenin depresyonuyla özdeşleştirirler. Daha büyük bir travmadan korunmak için bedenlerini kullanırlar. Bu noktada, açıklanamayan infertilite, sevgi nesnesine füzyonel yakınlığı önlemektedir. Onlar için sevgi nesnesi, erken nesne ilişkisi ile cinsellik, kadınlık ve annelik alanlarında travmatik deneyimlerle bağlantılıdır; arkaik, yıkıcı çatışmalar kadınlık fantezileriyle sınırlıdır. Bu yüzden, erkeklerin, yani babaların dünyası daha güvenli algılanır. Tehlikeli erken anneden ayrılmak için pregenital babayla özdeşim kurarlar; babaya ait penis narsistik bir mükemmelliğin korunmasının bir sembolü haline gelir. İnfantil nevroz ile ödipal çatışmadan kaçarlar. Ergenlik döneminde ise, dürtülerin yoğun baskısı, bu süreçte gerçekleşen ayrılma-bireyselleşme sonucunda ruhsal çöküş görülebilir. Sabit kadınsı bir kimlik oluşturmada zorlanırlar.

---

¹¹¹ Marianne Leuzinger-Bohleber, "The "Medea Fantasy": An unconscious determinant of psychogenic sterility", *International Journal of Psychoanalysis*, Vol: LXXXII, 2001, pp.323-345.

Yukarıda da bahsedildiği gibi son dönemlerde çalışmalar iki dinamiğe işaret etmektedirler. İlki, önceki bir kaybın yeterince yasının tutulmamış olmasıdır. Christie¹¹², bir ebeveynin erken ayrılma ya da bir ebeveynin ölümünün yasının tutulmasından bahsederken, Allison¹¹³ erkek kardeşin ölümü ya da özürlü olması üzerine duyulan suçluluğu vurgulamaktadır. İkincisi de infertil kadınlarda sıklıkla görülen çiftedeğerliliğin olmaması ve hamilelik, annelik hakkındaki olumsuz duyguların reddidir. Bu çiftedeğerliliğe tahammül edememe, fertilitiyi kontrol etmeye çalışmaya, bunu da olumsuz duygu ve düşünceleri bastırarak yapmaya sürükler. Bunun bir etkisi de fizyolojik olarak baskılayıcı olmasıdır. İnfertilite, fertilitiyi olumsuz etkiler, önceki tüm ayrılma-bireyleşme çatışmalarını canlandırır ve daha katı savunma çabalarına yol açan bir benlik algısı ortaya çıkarır.

Resnik'e göre, çocuk sahibi olmak ihtiyacı bir boşluk duygusuyla ilgilidir ve ensestiyöz fantezilere rağmen ebeveyn aktarımı hastanın çocuk sahibi olmasına fırsat verebilir. Trawick, çocuk sahibi olmaları gerektiğini hissedenlerin, genellikle çocuk sahibi olmak istemeyen annelerle ve başarılı, çalışan babalarla özdeşim kuran başarılı kadınlar olduğunu gözlemlediğini ifade etmektedir. Bu kadınlar kendilerini boşlukta hissederler ve kişiliklerinin ayrılmış, çocuksu yanı ile ilişkiye girmek durumunda olduklarını düşünürler. Ancak, hamileliğin oluşması için ebeveynlerle kurulmuş olan özdeşimlerin kırılması gerekmektedir.¹¹⁴

Christie¹¹⁵, infertilite ile bilinçdışı bir düzeyde birey ya da çift için bir bebeğin gelmesine uygun zaman veya mekan olmasına ilişkin duyarlılık arasında bir bağlantı olduğunu, bu durumun içsel, kişilerarası ya da psikososyal bir durum olabileceğini vurgulamaktadır. Bir bebek dünyaya getirmek için derin bir hazırlık, hazır olma durumundan bahsetmektedir. Benedek'e göre, yaratıcı işlevini bu şekilde ketleyen kadın duruma aldırılmaksızın hamile kalan kadından psikolojik olarak daha güçlüdür. Bu engelleme, onun çocuğu için en iyisinin ne olduğunun farkında olmasından (açık bir rahatsızlıktan değil) kaynaklanıyor olabilir. Feder¹¹⁶, gebe kalma öncesi çifte değerlilik tanımını ortaya atarak, çiftin her birinde

---

¹¹² George L. Christie, "Some socio-cultural and psychological aspects of infertility" **Human Reproduction**, Vol:XIII, No.1, 1998, pp. 232-241.

¹¹³ George H. Allison, "Motherhood, motherliness and psychogenic infertility", **Psychoanalytic Quarterly**, Vol:LXVI, 1997, pp. 1-17.

¹¹⁴ Salley S. Jessee, "Panel report: Infertility, surrogacy and the new reproductive techniques: Psychoanalytic perspectives", **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:LXXVIII, 1996, pp. 129-133.

¹¹⁵ George L. Christie, "The psychogenic factor in infertility". **Australian and New Zealand Journal of Psychiatry**, Vol:XXVIII, 1994, pp. 378-390.

¹¹⁶ Luis Feder, "Preconceptive ambivalence and external reality". **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:LXI, 1980, pp. 161-178.

hamileliğe karşı bir çifte değer olduğunu öne sürmüştür. Brazelton ve Als¹¹⁷ ise doğum öncesi anksiyete ve çarpıtılmış fanteziyi sağlıklı bir mekanizma olarak görmekte, bunun kadını eski dengesinden çıkarıp yeni bir deneyim için hazırladığını söylemektedir. Anksiyete, doğumla ilgili çiftedeğerli duygular ve duygusal karmaşa, kadına yeni annelik rolü için içsel hazırlığını tamamlamasında etkili olan güçlerdir.

Anne olma evresinde, yani başkası için iyi nesne olma durumunda sorun yaşayan infertil kadın, yeterince iyi olmadığını düşünmekte; yıkıcı ve kötü olarak nitelediği anneyle özdeşleşme endişesi yaşamaktadır. Annesinden nefret eden kadının çocuk sahibi olması zordur. Üstelik, infertil kadının anne imgesi çok güçlüdür. Anneden bağımsız bir çocuk yapabilmek zorlayıcıdır, çünkü kendi içlerinde annelerine ait olanı sevmemektedirler.

İnfertilitesi açıklanamayan bir kadın öyle bir anksiyetesiz hale gelir ki, gayet rahatlıkla ve kararlılıkla hamile kalma isteğini bilinçli olarak dile getirebilir. Ruhsal çatışmanın değişmiş beden işlevleri şeklinde ifadesi, bu çatışmanın bilinç düzeyine girmesine engel olmaktadır. Öte yandan, çok yoğun çiftedeğerli duyguları bastırmadaki güçlük, hamileliğin çok savunmacı bir idealleştirilmesine yol açar ve ne olursa olsun hamile kalmak doğrultusunda yoğun bir ihtiyaç oluşur. Tüm bunlar bastırma ve inkara dayalı savunma durumları sonucu ortaya çıkar.¹¹⁸

---

¹¹⁷ T. Berry Brazelton, & Heidelise Als, "Four early stages in the development of mother-infant interaction." *Psychoanalytical Study of the Child*, Vol:XXXIV, 1979, pp. 349-370.

¹¹⁸ Tefrika Tunaboşlu İkiz, "Anneden Kıza Anneliğin Reddi", *Nöropsikiyatri Arşivi*, C:XXXVII, No.3, 2000, s.170-176.

4. İnfertilitede Kadınlık ve Anne-Kız İlişkisi Üzerinde Yapılan Çalışmalar

4.1. İnfertilitenin Değerlendirildiği Çalışmalar

İnfertilite, üzerinde oldukça fazla sayıda araştırma yapılan, yazılar yazılan bir alan haline gelmiş durumdadır. Bu araştırmalara örnek olarak sayılabilecek aşağıdaki araştırmalar, infertilite konusunda çalışan psikanalist, psikiyatrist ve psikologların bu konuyu ele alış biçimlerini görebilmek açısından önemlidir.

Apfel ve Keylor¹¹⁹ (2002), psikanaliz ve infertilite üzerine görüşlerini anlattıkları makalede, 1951-1997 yılları arasında psikojenik infertilite hakkında olgu sunumları ve yazılar yayınlandığını, çeşitli psikolojik faktörler öne sürüldüğünü belirtmektedirler. Bu faktörlerin cinsiyet ve hamilelik üzerine bilinçdışı korkular ve çatışmalar, kadınsı ve annesel özdeşimin ve üretkenliğin reddedilmesi, erkek aile üyelerine karşı rekabet ve suçluluk, özgür ve bağımsız olma arzusu, babayla özdeşim, erkeklik hasedi, özürlü ya da kaybedilmiş bir erkek kardeşe yönelik suçluluk ve düşmanlık, güvensiz ya da bozuk bir primer bağlanma olduğu vurgulanmaktadır.

Christie'ye¹²⁰ göre bazı kadınlar için araştırmacı bir ortamda güven sağlama, umut ve anlayış yeterince olduğunda hamile kalmak gerçekleşebilmektedir; ancak bazıları için daha dirençli bir engel vardır- dışarıdan kaynaklanan bir durum, aileyle ya da partnerle bir kişilerarası sorun ya da yeterince ayrılıp bireyselleşememiş olmak gibi. Burada destek ve araştırma yeterli değildir. Bazıları için de derin ve daha kalıcı içsel psikolojik bir engel söz konusudur; bu, sonraki nesli üretmeye ve beslemeye hazırlanmayı bloke eder. Christie'nin bahsettiği hastaların üçü de anneden sağlıklı bir ayrışma gerçekleştirememiştir. Önemli olan hem annenin yaratıcı kapasiteleriyle özdeşim kurabilmek hem de anneden ayrılıp bireyselleşmeyi sağlayabilmektir. Bu infertil hastalar, annelerine yönelik altta yatan düşmanlığı savunmak için aşırı korumacı ve idealize edici bir tutumla yaklaşırlar. Bir kısmı da ihtiyaç duyma ve füzyon korkusuna bir savunma olarak paranoid bir öfke duyarlar.

---

¹¹⁹ Roberta J. Apfel & Rheta G. Keylor, "Psychoanalysis and infertility: Myths and realities." **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:LXXXIII, 2002, pp. 85-103.

¹²⁰ George L. Christie, "The psychogenic factor in infertility". **Australian and New Zealand Journal of Psychiatry**, Vol:XXVIII, 1994, pp.378-390.

Langer¹²¹, “Sterility ve Envy” adlı makalesinde infertil kadınların aile yapılanmasında ortak bulunan bir faktörün baskın bir anne figürü ile zayıf, reddedici ya da olmayan bir baba figürü olduğunu ileri sürmektedir. 8 hastayla çalışan Langer, bu hastaların bebekliğinde sıra dışı travmatik yaşantılar -doğumda annenin ölümü, annede doğum sonrası psikiyatrik bozukluk, daha küçük ve rakip olan kardeşin ölümü gibi annelikle bağlantılı problemler ve travmalar- olduğunu vurgulamaktadır. Anneyle özdeşimi engelleyen ve tehlikeli gösteren, ona yönelmiş kötü dürtülerden kaynaklanan korkudur. Hamile kadın fetusu bir yandan kendisi bir yandan annesiyle özdeşleştirmektedir.

Corina Goldmann Claude¹²² doktora tezinde kadında görülen psikojenik kısırlık ile bilinçdışı çatışmalar arasında bir ilişki kurmaya çalışmıştır. Anneliğe geçemeyen kısır kadın, kendini kadınlık sorgulamasının karşısında bulur. Bu çalışmada, primer infertilite ve sekonder infertilite tanıları alan iki kadın hasta karşılaştırılmaktadır.

İnfertil kadınlarla ilgili çok sık rastlanan bir bulgu, kendi annelerine yönelik, bastırılmış, düşmanca duygular beslemeleri; bunu da aşırı korumacı bir tutumla – mesela her gün anneleriyle telefonla konuşarak- kapatmaya çalışmalarıdır. Bu bastırılmış düşmanlık, aynı zamanda bilinçdışında, anne olurlarsa kendi çocuklarından nefret edecekleri ve onlar tarafından nefret edilecekleri korkusuna yol açmaktadır. Bu kadınlar, analitik tedavide, altta yatan nefretin ne kadar olduğunu farkına vardıklarında, tutarsız duygularının gerçekten seven tarafıyla ilişki kurmakta ve anneleriyle ilişkilerini güvenilir şekle çevirmektedirler.¹²³

Kipper ve arkadaşlarının¹²⁴ yürüttüğü çalışmada Eysenck Kişilik Envanterinin nörotiklik puanlarında psikojenik infertilite ile kontrol grupları arasında bir fark bulunmamıştır. Kadınlığı kabul etme, karı-koca ilişkisi ve anne-kız ilişkisinde psikojenik infertilitesi olan hastaların daha çok problem yaşadıkları görülmüştür. Bu farklılık daha çok psikojenik infertilitenin nedeni değil sonucu gibi düşünülmektedir. İki grubun yaşadığı psikolojik stresin yoğunluğunun algısı ve bununla baş etmesi farklı olarak gösterilmiştir.

---

¹²¹ Marie Langer, “Sterility and envy”. **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:XXXIX, 1958, pp.139-143.

¹²² Corina Goldmann Claude, “Sterilite Psychogene Feminine Et Complexe D’Oedipe”, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Université de Toulouse Le Mirail, 2004.

¹²³ Tevfika Tunaboşlu-İkiz, “Anneden kıza: anneliğin reddi”, **Nöropsikiyatri Arşivi**, C:XXXVII, No.3, 2000, s.170-176.

¹²⁴ David A. Kipper, & Hana Zadik, “Functional infertility and femininity: a comparison of infertile women and their mothers”, **Journal of Clinical Psychology**, Vol:LII, 1996, pp.375-382.

İnfertilite tanısıyla karşı karşıya kalan hastalar duygusal olarak, şok, inanmama, inkar, öfke, izolasyon, suçluluk, yas, depresyon, anksiyete tepkileri gösterirken, beden ve işlevselliği üzerinde kontrolün kaybı, gelecekle ilgili beklentilerin engellenmesi, özgüven kaybı, yetersizlik duyguları, kimlik problemleri, evlilik ilişkisinin, cinsel işlevlerin olumsuz yönde etkilenmesi ve sosyal çevreyle ilişkilerde güçlükler gibi çok farklı yönlerden etkilenirler.¹²⁵

Bir başka araştırmada, Kipper ve Zadik¹²⁶ fonksiyonel infertil olan kadınların annelerinin organik infertil olanlara oranla daha fazla kadınlık hakkında çatışmaları olduğunu belirtmişlerdir.

Fassino ve arkadaşları¹²⁷ yürüttükleri çalışmalarında, organik infertilite tanısı alan infertil hastaların depresyon puanlarının daha yüksek; fonksiyonel infertilite tanısı alan hastaların anksiyete puanlarının daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Kontrol grubunda yer alan fertil hastaların öfkeyi ifade etmekte daha rahat davrandıkları, organik infertilite hastalarının öfke seviyesinin kontrol grubuna oranla daha düşük olduğu ve yüksek öfke puanları olan fonksiyonel infertilite hastalarının öfkeyi ifade etmek yerine bastırdıkları saptanmıştır. Gebe kalma çabalarının başarısızlığının yarattığı stresin yanı sıra, psikolojik işlevselliğin uyumunun zayıf olduğu vurgulanmaktadır. Bu zayıf uyumsal durumun, fonksiyonel infertilitenin başlangıcında ve seyrinde önemli bir rolü olduğu düşünülebilir.

Allison¹²⁸ (1997) tarafından yayınlanan makalede bir hastanın, hasta olan küçük erkek kardeşine duyduğu suçluluk ve bağlılık; depresif ve titiz anneyle özdeşleşmeye karşı mücadelesi ve talepkar, narsistik ve baştan çıkarıcı babayla çatışmalı ilişkisi hamile kalmasına engel olan altta yatan nedenleri oluşturuyordu.

Eisner¹²⁹, 1956 yılında, 20 infertil kadınla, 20 çocuğu olan kadını Rorschach Testi uygulayarak karşılaştırdığı doktora tez çalışmasıyla, infertilitenin rahatsızlık yaratan bir durum olduğunu; duygusal bozuklukların infertilitede nedensel bir

---

¹²⁵ Linda Hammer Burns, "An overview of psychology of infertility: Psychological issues in infertility", **Infertility and Reproductive Medicine Clinics of North America**, Vol:IV, 1993, pp.433-454.

¹²⁶ David A. Kipper, Z. Zigler-Shani, D. M. Serr & Vaclav Insler, "Psychogenic infertility, neuroticism and the feminine role: A methodological inquiry", **Journal of Psychosomatic Research**, Vol:XXI, 1977, pp.353-358.

¹²⁷ Secondo Fassino, A. Piero, S. Boggio, V. Piccioni, & L. Garzaro, "Anxiety, depression and anger suppression in infertile couples: a controlled study", **Human Reproduction**, Vol:XVII, No.11, 2002, pp.2986-2994.

¹²⁸ George Allison, & Roberto Doria-Medina, "New reproductive techniques". **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:LXXX, 1999, pp.163-166.

¹²⁹ Betty Grover Eisner, "Some psychological differences on the Rorschach between infertility patients and women with children", **Ph.D. Thesis**, University of California, Los Angeles, 1956, Unpublished.

faktör olabileceğini; infertilitenin anksiyete, acı, gerginlik ve evlilikle ilgili sorunlar yarattığını öne süren ilk araştırmacılardan biri olmuştur.

Carr¹³⁰ ise sorunsal psikosoyal açıdan yaklaşarak, infertilite kliniğinde bir yılı aşkın süredir tedavi olan çiftlerle yaşların eşitlendiği bir etnik gruba Minnesota Çok Yönlü Kişilik Tarama Envanteri envanteri uygulamıştır. Sonuçta, doğurgan çiftlerin cinsel cevap verme becerisinin ve cinsel uyumlarının daha iyi olduğu; daha az nörotiklik, bağımlılık ve anksiyete ifade ettikleri vurgulanmıştır.

Seward ve arkadaşlarının¹³¹ çalışmasında primer infertilitede belirli psikolojik faktörlerin önemli bir rol oynadığı düşüncesinin test edilmesi amaçlanmıştır. İnfertil kadınların kadınsı kimliklerinde daha fazla zorluk yaşayıp, annelerine çifte değerli bir bağımlılık gösterecekleri ve babayı tercih edecekleri; kadın cinselliğinin reddinin menstrüel işlevlerde, cinsel ilişkilerde, gebelik ve doğumda açığa çıkacağı ve çözümlenmeyen bağımlılığın eşe yöneltileceği yönünde hipotezler sunulmaktadır. Bireysel görüşme, Cümle Tamamlama Testi, TAT ve Bir İnsan Çiz testlerinin kullanıldığı çalışmada infertil grupla kontrol grubu arasında farklılık bulunmamıştır. Bu sonucun uygulamadaki sıkıntıdan, uygulamaları yapan kişinin hastaları tanımasından ve somatizasyon düzeyinin doğru değerlendirilememesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bakó ve Kulcsár¹³² 2005 yılında Macaristan'da yürüttükleri araştırmada psikojenik infertilite olması muhtemel 20 çiftin psikodinamik arkaalanını incelemiştir. Çocuk bekleyen yirmi çiftin kontrol grubu olarak alındığı bu çalışmada, ilişkinin işleyişinin ölçülmesi için çiftlerdeki iletişim biçimlerinin izlenmesiyle birlikte toplu Rorschach Testi, bireysel ruhsal işleyişin değerlendirilmesi için olumlu ve olumsuz seçeneklerin sorulduğu ve figürlere başlıklar verildiği bireysel Rorschach Testi uygulanmıştır. Belirli uyaran imgelere olumlu ve olumsuz tepkiler de kaydedilmiş ve çiftlerin ortak psikolojik işleyişi analiz edilmiştir. Rorschach testi yanıtlarının içerik analizi de yürütülmüş; tüm çağrışımlar kontrol grubuyla karşılaştırılmıştır. Sonuçlar, Jürg Willi tarafından kavramsallaştırılan “gizli bir fallik anlaşmanın” varlığına destek sağlamıştır. Yazarlara göre, işlevsellikten uzak bir ilişki içinde yaşayan eşlerde ödipal dönemde

---

¹³⁰ G. D. Carr, “A psychosociological study of fertile and infertile marriages”, **Ph.D. Thesis**, University of Southern California, Los Angeles, 1963, Unpublished.

¹³¹ Georgene H. Seward, Philip S. Wagner, Jerome F. Hemrich, Saul K. Bloch & H. Lee Myerhoff, “The question of psychophysiological infertility: Some negative answers”, **Psychosomatic Medicine**, Vol:XXVII, 1965, pp.533-545.

¹³² T. Bakó ve E. Kulcsár, “Study of relational collusion in infertile couples with a possible psychogenic background”, **Psychiatria Hungarica**, Vol:XX, No.2, 2005, pp.112-125.

saplanma saptamak olasıdır. Bu çiftlerin aynı zaafıları, ortak şikayetleri ve ortak bir tarihsel örüntüleri vardır. Ortak hayatları, birlikte yaşayarak çocukluk travmalarının üstesinden gelebilecekleri umudu üzerine kuruludur. Otorite korkuları ve olgun cinsiyet rollerini benimseme hakkındaki kaygıları da benzerdir. Kişilikleri çocukluk ile yetişkinlik arasındaki geçiş dönemindedir. Yine de, açıkça, bir çocuk sahibi olmayı başarmayı isterler. Etkileşimleri çiftedeğerlidir, hem güçlü bir karşılıklı onaylama hem de eşe yönelik eleştiri, değersizleştirme ve görmezden gelme söz konusudur. Bu çalışma, olası psikojenik arka alanı olan infertil çiftlerde terapi sayesinde kişilik gelişiminin desteklenmesi yönünde yeni olanaklar sağlamaktadır.

Lew-Starowicz, Varşova'da infertilite tedavisi gören 23 erkek hastayla çalışmıştır. Mell-Krat ölçeği, Rorschach testi ve çizim testlerinin verildiği 26-35 yaş aralığındaki hastalardan 15'inin hükmeden annesi vardı; 13'ü tek çocuktur. Kişilik testleri ve incelemeler, 16'sının olgunlaşmamış durumda, 5'inin de nevrotik olduğunu; 13'ünde evlilikle ilgili rollerin yer değiştirdiğini, 7'sinde babalık gereksiniminin eksik olduğunu, büyük bir çoğunluğunda da orgazm bozukluğu ve erken boşalma gibi rahatsızlıklar olduğunu göstermiştir. Hipnoz, çift psikoterapisi ve eğitim verme gibi farklı terapötik tekniklerin kullanılması sonucunda 14 hastanın tedavi olduğu gözlenmiştir. Sonuç olarak, psikojenik kaynaklı iktidarsızlıkta, hükmeden bir annenin varlığının, tek çocuk olmanın ve olgunlaşmamış kişilik yapılanmasının etkileri olabileceği ileri sürülmektedir.¹³³

Van Thiel ve ark.¹³⁴ yürüttükleri araştırmada donör inseminasyon isteyen 13 erkek ve 16 kadın hastaya TAT uygulanmıştır. Kadınlarda bulunan temel psikolojik tepkiler, anksiyete, depresyon, saldırganlık ve annenin koruyucu olmasıdır. Erkeklerde ise, kısırlığın inkarı, çiftedeğerlilik, kastrasyon anksiyetesi, sonradan doğurganlığının kaybının kabul edilmesiyle anne-çocuk simbiyozundan dışlanmış olma duygusu ve anneye özdeşim ön plandadır. Hem kadınlar hem erkekler doğacak çocuğa gerçek kaynağını söylemeyi düşünmüyorlardı. Genellikle çiftlerin donör konusuna bakış açılarında ve bu konuda etkileşimlerinde farklılık gözlenmektedir. Böyle bir karar verilmeden önce terapötik destek alınması önerilmektedir.

---

¹³³ Z. Lew-Starowicz, "Cyclic impotence in male infertility", **Ginekologia Polska**, Vol:LIX, No.11, 1988, pp. 690-694.

¹³⁴ M. Van Thiel, E. Mantadakis, M. Vekemans & F. Gillot de Vries, "A psychological study, using interviews and projective tests, of patients seeking anonymous donor artificial insemination", **Journal de Gynécologie, Obstétrique et Biologie de la Reproduction**, Vol:XIX, No.7, 1990, pp.823-828.

Primer infertil olan kadınların cinselliği deneyimleme biçimleri hakkında fikir edinmek amacıyla yapılan çalışmada Battaglia ve ark.¹³⁵, bir ölçek ve TAT uygulamışlardır. Sonuçların analizi cinsel ilişkinin azalan sıklığına bağlı olarak cinsellikte anlamlı farklılıkların ortaya çıktığını göstermektedir. Bu değişim, hastaların sosyo-kültürel seviyeleriyle de bağlantılıdır.

Le Lirzin ve ark.¹³⁶, klinik örneklere dayanarak psikojenik kısırlıkları gruplandırmaya girişmişlerdir. Psikojenik kökeni olan sekonder infertilitenin, doğumdan önce, doğumda veya doğumdan sonra bebeklerinin kaybeden hastalarda görüldüğünü belirten araştırmacılar, primer infertilitenin kökeninin de, özellikle de çocuk sahibi olma planı geliştirilmediğinde, psikolojik olabileceğini ileri sürmektedirler. Yeme bozukluklarında, cinsel işlev bozukluklarında ve erkeksi kadınlarda daha seyrek görülmektedir. Bu noktada yaşanan sıkıntıların jinekolog ya da psikoterapist tarafından izlenmesinin kararı da infertil kadına ait olmaktadır.

Diğer bir araştırmada, infertilitenin duygusal stres üzerindeki etkilerinin kültürel farklılıkları incelenmiştir. İnfertil olan Türk göçmenler, Türkiye'nin batısında yaşayan Türkler ve Hollandalı kişiler arasındaki duygusal stres karşılaştırılmıştır. Katılımcılar, kendilik imgesi, suçluluk duyguları, cinsel problemler, depresyon, anksiyeteye, saldırganlık ve düşmanlık konularında yapılandırılmış soruları cevaplandırmışlardır. Hem göçmen olan hem olmayan infertil Türk kadınlarının duygusal stres seviyeleri Hollandalı infertil kadınlardan yüksek bulunmuştur. Göçmen Türk kadınlar Türkiye'deki kadınlara oranla daha fazla kendilik imgesi problemleri ve daha az suçluluk duyguları ifade etmişlerdir. Erkekler arasında, göçmen Türk erkekleri en yüksek duygusal stres seviyesini gösterirken, Hollandalı erkekler için bu en düşük seviyededir. Türk göçmenler arasında infertilite deneyimi daha çok Türkiye'de yaşayan Türklerinkine benzerlik göstermektedir. Bu sonuçların yorumlanmasında, farklı kültürlerde çocuk sahibi olmanın taşıdığı farklı önem ve değere gönderme yapılmaktadır.¹³⁷

---

¹³⁵ A. R. Battaglia, M. R. Graziano & M. G. Scafidi Fonti, "Experimental research into the changes in the way sexuality is experienced by the infertile woman", **Acta Europaea Fertilitatis**, Vol: XIV, No.1, 1983, pp.67-73.

¹³⁶ R. Le Lirzin, D. Robin, & V. Guedon, "An overview of psychogenic sterility", **Revue Française de Gynécologie et D'obstétrique**, Vol: LXXXV, No.5, 1990, pp.307-312.

¹³⁷ Floor B Van Rooij, Frank Van Balen & Jo M. A Hermans, "Emotional distress and infertility: Turkish migrant couples compared to Dutch couples and couples in Western Turkey", **Journal of Psychosomatic Obstetrics and Gynecology**, Vol: XXVIII, No.2, 2007, pp.87-95.

Hart¹³⁸, makalesinde, infertil hastalarla psikoterapide rol oynayan psikolojik konuların genel bir örüntüsünü sunmakta ve bu klinikte uzmanlaşma konusunda potansiyel açılımlardan bahsetmektedir. Hart'a göre, infertilite, kişinin hayatının tüm alanlarına etki eden önemli bir durumdur. Kişilerin kendileri hakkındaki duygularını, ilişkilerini ve hayata bakış açıklarını etkileyen bu tıbbi durum karşısında stres, suçluluk, anksiyete, ilişkide gerginlik, depresif duygular ve geri çekilme tepkilerine rastlanmaktadır.

Mai ve Rump¹³⁹, 47 evli infertil kadın, 47 evli kadına ve infertil kadınların eşleri içinden 45 erkek ile 82 evli erkeğe Nörotiklik Ölçeği vermişlerdir. Çalışmanın sonucunda hipotezin aksine, infertil deneklerde nörotiklik puanları, fertil deneklerden daha yüksek olarak saptanmamıştır.

Deregna ve ark., kısırlığın psikosomatik kökenlerinin incelenmesinde el yazısı analizini kullanmayı denemişlerdir. Hastaların kişilik profillerinin belirlenmesi için Moretti'nin mizaç sınıflamasını –saldırı, direnç, görev ve beklenti-kullanan yazarlar, kontrol grubuyla karşılaştırıldığında ayırma eğilimi, içe dönme, anksiyete, çekingenlik, eşylara ve insanlara yönelik bazen aşırı ilgili bazen çok ilgisiz yaklaşma, kendi düşüncelerine bağımlılık, pozisyon değiştirmede esnek olmama, elverişli olma kapasitesinin yetersiz olması ve resmi durumlara yönelik yoğun dikkat ön plana çıkmaktadır. Yazarlar, bu tekniğin psikosomatik nedenlerden şüphe edilen infertilite durumlarında kullanılabileceğini ileri sürmektedirler.¹⁴⁰

4.2. Türkiye’de İnfertiliteye İlişkin Yapılan Çalışmalar

Literatüre bakıldığında ülkemizde infertilitenin psikolojik ve psikiyatrik sonuçlarının araştırıldığı çok sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Bu araştırmalar ya vaka sunumları, ya da farklı psikolojik faktörlerin incelenmesi amacıyla yürütülmüş ölçek çalışmalarından oluşmaktadır.

---

¹³⁸ V.A. Hart, “Infertility and the role of psychotherapy”, **Issues in Mental Health Nursing**, Vol:XXIII, No.1, 2002, pp.31-41.

¹³⁹ F. M. M. Mai & E.E. Rump, “Are infertile men and women neurotic?”, **Australian Journal of Psychology**, Vol:XXIV, No.1, 1972, pp.83-86.

¹⁴⁰ S. Deragna, R. Agostini, I. Coghi, G. Montanino, M. Nicotra & L. Ruozi Berretta, “Psychosomatic sterility. Search for a hypothesis for personaity structure using Moretti's graphology method”, **Minerva Ginecologica**, Vol:XLVI, No.1-2, 1994, pp.31-40.

Özçelik ve arkadaşları¹⁴¹ yayınladıkları derlemede, infertiliteyle ilgili sorunları inceleyen farklı toplumlarda yapılmış araştırmaları gözden geçirmişlerdir. Araştırmalar, infertilitenin yol açtığı psikolojik ve psikiyatrik bozuklukları –yas, depresyon, anksiyete, evlilik ilişkisinde çatışma gibi-, cinsiyetler arası farklılıklara, infertilite tipiyle psikopatolojinin ilişkisine, psikiyatrik değerlendirme ve tedavinin gebelik oranı ve canlı doğum sayısı üzerine odaklanmaktadır. İnfertil çiftlerin gebe kalma, gebeliği sürdürme, evlilik ilişkisi, anne-babalık gibi konularda biyopsikososyal ve multidisipliner bir yaklaşımdan faydalanabilecekleri düşünülmektedir.

Oğuz¹⁴², infertilite tedavisi gören kadınlarda infertilitenin ruh sağlığına, evlilik ilişkilerine ve cinsel yaşama etkilerini araştırmıştır. Menstrüel rahatsızlığı olan kadınların depresyon ve anksiyete puanlarının yüksek, benlik saygısı puanlarının düşük olduğu saptanmıştır. Eşin eğitim düzeyinin düşük olması da depresyon puanlarını arttırmaktadır. Ancak infertil grupla kontrol grubu arasında, depresyon, anksiyete, benlik saygısı, evlilik uyumu ve öfke kontrolü açısından fark bulunamamıştır. İnfertil grupta cinsel ilişki kurma arzusu ise daha düşük bulunmuştur.

Bozkurt¹⁴³, infertilite ve tedavi sürecinin psikiyatrik etkileri üzerine yürüttüğü araştırmada, infertil olgularda depresyon puanları, anksiyete düzeyleri ve ruhsal belirti şiddetinin daha yüksek olduğunu; yaş, eğitim durumu, ekonomik durum ve çalışma durumunun depresyon puanlarıyla ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca, yayınlanan bulgulara göre, infertilite süresinin uzaması ruhsal belirti düzeylerinin artmasına sebep olmaktadır.

Taşçı ve ark.¹⁴⁴, infertil kadınlarda evlilikte uyum düzeylerini etkileyen değişkenlerin incelenmesi amacıyla yürüttükleri çalışmada, infertilitenin kimden kaynaklandığı ile evlilikte uyum arasında anlamlı bir fark saptamazken, evlilikte uyum ile çocuk sahibi olma konusunda çevreden baskı görme arasında anlamlı fark bulmuşlardır.

---

¹⁴¹ Başak Özçelik, Oğuz Karamustafalıoğlu ve Aykan Özçelik, “İnfertilitenin Psikolojik ve Psikiyatrik Yönü”, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, C:VIII, 2007, s.140-148.

¹⁴² Havva Deniz Oğuz, “İnfertilite Tedavisi Gören Kadınlarda İnfertilitenin Ruh Sağlığına, Evlilik İlişkilerine ve Cinsel Yaşama Etkileri”, Uzmanlık Tezi, İstanbul, 2004.

¹⁴³ Özlem Bozkurt, “İnfertilite ve Tedavi Sürecinin Psikiyatrik Etkileri”, Uzmanlık Tezi, İstanbul, 2004.

¹⁴⁴ Emel Taşçı, Nursen Bolsoy, Oya Kavlak, Feray Yücesoy. “İnfertil Kadınlarda Evlilik Uyumu”, *Türk Jinekoloji ve Obstetrik Derneği Dergisi (TJOD Derg)*, C:V, No.2, 2008, s.105-110.

Özkan ve Baysal¹⁴⁵, infertil kadınlarda depresyon, anksiyete ve psikolojik belirti sıklığının daha yüksek olduğu, ekonomik durum ve eğitim yükseldikçe depresyon puanlarının azaldığı; infertilite, infertilite tedavisi ve evlilik süresinin depresyonla pozitif ilişkisi olduğu ve infertilite tedavisinin süresi arttıkça cinsel ilişkinin olumsuz etkilendiği sonucuna varmışlardır.

Gülseren ve ark.¹⁴⁶ 2006 yılında yaptıkları araştırmada, infertil kadınlarla kontrol grubundaki kadınlar arasında depresyon-anksiyete seviyeleri açısından bir farklılık olmadığını; tıbbi olmayan çözümler deneyen, eşlerinin aileleri tarafından baskıya maruz kalan ve eşleriyle ilişkilerini kötü olarak tanımlayan infertil kadınlarda psikolojik belirtilerin şiddetinin daha yüksek olduğunu rapor etmişlerdir. 3 ay sonrasında yeniden testleri verdiklerinde, gebe kalan kadınların psikolojik belirtilerinde önemli ölçüde azalma görülmüştür. Yaş, tıbbi olmayan tedavi girişimleri, eşin ailesinin baskısı ve çalışmanın başındaki anksiyete gebelik oranını olumsuz biçimde etkileyen değişkenler olarak ön plana çıkmaktadır.

Kavlak ve Saruhan¹⁴⁷ tarafından infertil kadınların yalnızlık düzeylerinin belirlenmesi ve bunu etkileyen faktörlerin incelenmesi amacıyla yürütülen çalışmada, infertil kadınların yalnızlık düzeylerinin yüksek olduğu; sosyal destek, eğitim durumları, çalışma durumları, sosyal güvence durumları, gelir durumları, evlilik sayısı, infertilite süresi, ve psikolojik desteğe ihtiyacı olma durumlarından etkilendikleri ileri sürülmüştür.

Güz ve ark.¹⁴⁸ ise infertilite nedeniyle gelişebilecek psikiyatrik belirtiler üzerinde durarak; eşlerinden, eşlerinin ailelerinden ve sosyal çevreden olumsuz tepkiler alan infertil kadınlarda, depresyon ve anksiyete görülme sıklığının daha yüksek olduğu ve kadının yaşı ve infertilite süresi arttıkça depresyon, anksiyete ve özgüvenin iyi yönde geliştiği vurgulamışlardır.

İnfertilitede, özellikle açıklanamayan infertilite tanısı alan grupta projektif testler kullanılarak, bu tanıyı alan kadınların ruhsal yapılanmalarının, bilişsel ve duygusal süreçlerinin, özdeşimlerinin, ödipal çatışmalarının, kendilik

---

¹⁴⁵ Mustafa Özkan ve Bülent Baysal, "Emotional distress of infertile women in Turkey", **Clinical & Experimental Obstetrics & Gynaecology**, Vol:XXXIII, 2006, pp.44-46.

¹⁴⁶ Leyla Gülseren, Pınar Çetinay, Başak Tokatlıoğlu, Özyıl Öztürk Sarıkaya, Şeref Gülseren & Sefa Kurt, "Depression and anxiety levels in infertile Turkish women", **Journal of Reproductive Medicine**, Vol:LI, 2006, pp.421-426.

¹⁴⁷ Oya Kavlak ve Aynur Saruhan, "İnfertil kadınlarda yalnızlık düzeyi ve bunu etkileyen faktörlerin incelenmesi", **Ege Tıp Dergisi**, Vol:XLI, No.4, 2002, s.229-232.

¹⁴⁸ H.Güz, A.Özkan, Gökhan Sarısoy, F. Yanık & A.Yanık "Psychiatric symptoms in Turkish infertile women.", **Journal of Psychosomatic Obstetrics and Gynecology**, Vol:XXIV, 2003, pp.267-271.

tasarımlarının, anneye ve çocuğa yönelik yatırımlarının, savunma mekanizmalarının ayrıntılı bir şekilde irdelenip açıklanmasına yönelik hiçbir çalışmaya rastlanmamıştır.

4.3. Çalışmanın Hipotezleri

1. Açıklanamayan infertilite tanısı alan kadınların bedeni tasarımılandırmada özellikle cinselleştirilmiş beden tasarımı sunmakta güçlük yaşadıkları düşünülmektedir.
2. Açıklanamayan infertilite tanısı alan kadınlarda dürtüsel yatırımlar yetersizdir, dürtüsel dünyanın işleyişi canlı değildir.
3. Açıklanamayan infertilite tanısı alan kadınların nesne kaybından etkilendikleri ve bundan ötürü duygulanımsal olarak depresyon yaşadıkları düşünülmektedir.
4. Açıklanamayan infertilite tanısı alan kadınlar için asıl sorunsal anneden gelendedir. Annenen iletinin yetersiz kaldığı düşünülmektedir.

5. Açıklanamayan İnfertilitede Kadınlık ve Anne-Kız İlişkisinde Anneliğin İletimini Konu Alan Çalışmanın Yöntemi

Bu doktora tezinde, açıklanamayan infertilite tanısı alan 30 kadın hasta ile yüz yüze görüşülerek çalışılmıştır. Uygulamalar İstanbul Tıp Fakültesi İnfertilite Kliniği ve Yeditepe Üniversitesi Hastanesi Tüp Bebek Merkezi'nde tedavi gören açıklanamayan infertilite tanısı almış hastalarla sürdürülmüştür.

Hastaların primer infertilite tanısı almış olmaları göz önüne alınmakta, yaş dağılımı ise infertilite tanısında olduğu gibi 18-45 yaş arası olmaktadır. Ancak açıklanamayan infertilite tanısı, belirli tetkiklerin yapılma gerekliliğinden ötürü çok kısa sürede konulabilen bir tanı olmadığından, yaş grubu genellikle 24-45 yaş arası olmaktadır. Örneklem grubunda herhangi bir psikiyatrik tanı almış hastalara yer verilmemiştir.

Kullanılan araçlar, Demografik bilgi formu, Rorschach Testi ve Tematik Algı Testinin yanı sıra ayrıntılı bir şekilde yapılan psikanalitik öngörüşmedir. Testlerin uygulamaları arka arkaya yapılırken, zaman kısıtlılıklarından ötürü, görüşmelerin bir kısmı seanslara bölünmüştür.

Tüm uygulamalar çalışmayı yapan kişi tarafından değerlendirilmiş, projektif tekniklerin yorumlanmasına yönelik Fransız Okulu'na uygun geliştirilen içerik analiziyle değerlendirmeler ve psikanalitik kuram çerçevesinde yorumlamalar yapılmıştır.

5.1. Kullanılan Ölçme Araçları

Bu çalışmada açıklanamayan infertilite tanısı alan kadın hastalarda kadınlık ve anne-kız ilişkisinde anneliğin iletiminin değerlendirilebilmesi amacıyla dört adet araç kullanılmıştır. Bunlardan ilki hastalarla ilgili demografik bilgilerin elde edilebilmesi için uygulanan demografik bilgi formudur. Bu formun uygulanmasından sonra, uygulayıcı tarafından, hastalarla psikanalitik yönelimli öngörüşme yapılmış; bu ayrıntılı öngörüşmenin ardından projektif testler olan Rorschach Testi ve Tematik Algı Testi (TAT) sırayla uygulanmıştır.

5.2. Demografik Bilgi Formu

Çalışmaya katılan kişilerin yaşları, eğitim durumları, aile özellikleri, gelir durumları, klinik geçmişleri, tüp bebek tedavisindeki aşamaları, diğer fiziksel hastalıkları ve infertilite öyküsü ile ilgili bilgi edinmek amacıyla bir demografik form verilmiştir

5.3. Psikanalitik Öngörüşme

Çalışmaya katılan kişilerle yapılan ayrıntılı öngörüşme, psikanalitik açıdan çok önemli bilgileri gündeme getirmektedir. Testlerden önce yapılan bu öngörüşmeler, kişinin ruhsal dünyasının çözümlenmesine olanak sağlamakta, hem de testlerin doğru yorumlanmasını desteklemektedir. Bu öngörüşmelerde, psikanalitik kurama dayalı olarak, kişinin geçmişi, çocukluk yaşantıları, anıları, rüyaları, ebeveynleriyle olan ilişkisi, ailesel tarihi, kişisel tarihi ve evlilik yaşantısı gibi alanlar yarı yönlendirilerek ve serbest çağrışımla sorgulanmaktadır.

Bu noktada, Cristina Maggioni¹⁴⁹ tarafından geliştirilen sorulardan faydalanılmıştır. Bu sorular hastanın neden çocuk istediği, çocuk sahibi olma önündeki engellerin neler olduğu, infertiliteye nelerin sebep olacağı konusundaki düşünceleri, hasta için cinsel ilişkinin anlamı, infertilite tanısı almasındaki aşamalar, incelemeler ve tedavilerin açıklanması, hamilelik ve doğumla ilgili konuları kapsamaktadır. Görüşmelerin ilerleyen aşamalarında bu soruların yanıtlarının alınması da hedeflenmiştir. (Bakınız Ek 4)

5.4. Rorschach Testi

Projektif testlerin hepsinin ortak özelliği hem somut birtakım şekillerden oluşması hem de muğlak, ikircikli bir yapı içermeleridir. Böylelikle çağrışımsal bağ güçlenmekte, testi uygulayan ile testi alan kişi arasındaki ilişkinin altyapısı açıklanmaktadır. Her birey, kendine özgü ruhsal faaliyetlerini ortaya koyarken,

---

¹⁴⁹ Cristina Maggioni, **Femmes Infertiles: Image de soi et désir d'enfant**, In Press Editions, 2006, Milano.

bireyselliğini de kaybetmemekte; hem ruhsal yapılanmanın ortaya çıkması hem de kişinin tekil, öznel yaşantısının belirlenmesi sağlanmaktadır.¹⁵⁰

Rorschach, kişiliği değerlendirmek için kullanılan projektif bir testtir. Testörün sunduğu bir alanda kişinin kendi hayal dünyasını, imgelemlerini, elindeki malzemedan hareketle hayal kurma gücünü ortaya koyarak yapılandırmasıdır. Test, testör ile hasta arasında bir geçiş alanı işlevi görmektedir. Gizil ve görünürdeki içerik beraber ele alınarak ruhsal yapılanma anlaşılmaya çalışılmaktadır. Rorschach Testi, İsviçreli Psikiyatrist Hermann Rorschach tarafından 1921 yılında geliştirilmiş ve Yani Anastasiadis tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. 10 adet mürekkep lekesi içeren karttan oluşan test 7-70 yaş arası konuşabilen herkese verilebilmektedir; zaman kısıtlaması yoktur. Her kart kendi içerisinde şekil, renk, hareket ve gölge içermektedir. I, IV, V, VI ve VII numaralı kartlar koyu renkli, siyah ve beyaz, II ve III numaralı kartlar siyah ve kırmızı renklerden oluşmaktadır. VIII, IX ve X numaralı kartlar pastel renkler içermektedir. Her kartın ortak özellikleri, simetrik ve bir eksen etrafında oluşmuş olmalarıdır.¹⁵¹

Bu test, dünyadaki iki farklı akım tarafından, farklı yöntemlerle uygulanmaktadır. Amerikan Okulu, John Exner'in oluşturduğu "Bütünleştirici Sistem" temeline dayanmaktadır. Burada önemli olan yanıtların yapısal yanı ve puanlar arasındaki ilişkidir. Yönerge ve kurallar açısından detaylı açıklamalar getirilen bu sistemde testi veren kişinin deneyimleri önemli değildir, hedef problem çözmedir ve yanıtlar, algısal-bilişsel terimlerle açıklanır. Standardize edilmiş bir yönergeyle sunulan test, herhangi bir kişilik kuramına oturtulmaz. Fransız Okulu ise, Klopfer, Piotrowski ve Beck'in yorumlamaları üzerine kurulmuştur ve 1966'da Beizmann'ın "Form yanıtlarının puanlanması" üzerine yayınladığı kitapla, çalışmalara istatistiksel bir zemin sağlanmıştır. Sonrasında, Roy Schafer ile başlayan Rorschach testinin psikanalitik kuramla bağlantılandırılması çalışmaları hedef alınmıştır. Önemli olan testin sadece içeriği değildir; söylemin nasıl yapıldığı, sürekliliği ve yorum büyük önem taşımaktadır. Rüyaların anlaşılmaya çalışılması gibi, bu testte de gizli ve görünürdeki içerik beraber ele alınarak, ruhsal yapılanma anlaşılmaya çalışılmaktadır. Türkiye'de ise Yani Anastasiadis'in "100 denek üzerinde Rorschach, Bernreuter ve Kent-Rosanoff serbest çağrışım testlerinin kıyaslanması" adlı doktora teziyle başlayan Rorschach çalışmaları, Anastasiadis'in

---

¹⁵⁰ Tefika Tunaboşlu İkiz, "Projektif testlerin Klinik Psikolojide Kullanımı" **Psikanaliz Konuşmaları** içinde, s.141-167, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2005.

¹⁵¹ Tefika Tunaboşlu-İkiz, **Rorschach Testi'nin Psikanalitik Yorumu-I: Kodlama ve Uygulama**, Bağlam Yayınları, İstanbul: 2001.

çabalarıyla sürdürülmüş, 1937-1996 yılları arasında en az 100 Rorschach makalesi yayınlanmıştır.¹⁵²

Testi görsel bir malzeme olarak algılayan birey, bilinçli şekilde yanıtlar verir. Verilen yönerge ile dışta görülen malzeme içsel bilinçdışı tasarımlarla desteklenerek algılanmaktadır. Üstbenlik, benlik ve altbenliğin arasındaki çatışmalar, arzu ve savunma düzeneklerini karşı karşıya getirmektedir. Test sırasında ortaya çıkan çağrışımlar sayesinde ruhsal enerji dinamik bir şekilde dağılmaktadır. Uyarılar fazla heyecanlı veya taşkın olarak hissedildiğinde ise çağrışım kapasitesi ve hangi süreçlerin kullanıldığı görülmektedir. Kartların her birinin tekil olarak bir sorunsala işaret etmesinden çok beraber nasıl bir süreci anlattıkları ve bireyin o an içerisinde bulunduğu ruhsal dünyanın bütünü söz konusudur.

Kartlardaki renk ve tonlar, hastanın içsel süreçlerinde yaşadığı duyguları rahatlıkla ortaya çıkarmasına ve teste yansıtmasına yardımcı olmaktadır. Koyu renkli gri veya siyah olan kartlara endişe, sıkıntı gibi duyguların daha rahat bir şekilde verilmesi beklenir. Baskın renkleri içeren II. ve III. Kartlara ise, ani, çığ veya şiddetli duyguların verilmesi daha kolay olabilmektedir. Kırmızı renk, sembolik ve kültürel olarak cinsellik ve saldırganlık ile ilgili dürtüleri harekete geçirip bu kartlarda bu tür yanıtlar ortaya çıkabilmektedir. VII. Kart'ın kenar ve köşelerinin net olmaması, bu kartın iç ve dış sınırlar hakkında bilgi vermesini olanaklı kılar. Pastel renkler içeren VIII. Kart, kendinden önceki kartlardan sonra farklı bir dünyaya geçildiği hissini yaratmaktadır. IX. Kart hem simetrik hem de ayna özelliği taşımakta ve testin son kartı olan X. Kart, dağınık yapısı ve desenlerinin etrafa saçılmasından dolayı yapısal olarak zorluklar taşımaktadır.¹⁵³

Rorschach Testi çok farklı alanlarda kullanılabilir. Yetişkin psikiyatrisinde teşhise yönelik kullanılabilirken, çocuk psikiyatrisinde çocuğun gizli dünyasına girmeye ve düşlemsel yaşantısı hakkında bilgi almaya yarar. Çocuklarla ilgili yapılan çalışmalarda en çok talep, okul başarısızlığı, beceri sorunları, aşırı hareketlilik ve konuşma bozuklukları alanlarında olmaktadır. Adli psikolojide bu testin kullanımıyla, suçluların psikolojik yapıları hakkında bilgi toplamak, eyleme geçişi sağlayan ruhsal süreçleri açığa çıkarmak hedeflenirken; geriatride yapılan

---

¹⁵² A.e.s.25-27.

¹⁵³ A.e.s.57-58.

çalışmalarda bu test sayesinde bilinçdışı düşlemler harekete geçmekte ve ruhsal dünya canlanabilmektedir.¹⁵⁴

Bu çalışmada ise Rorschach Testi Fransız Okulu'na göre değerlendirilerek yorumlanmıştır. Yanıtların sayısal dağılımlarından çok içerikleri üzerinde daha ağırlıklı biçimde durulmuş, çalışmanın hipotezleri bağlamında testlerin değerlendirilmesi gerçekleştirilmiştir.

5.5. Tematik Algı Testi (TAT)

İlk defa 1935 yılında Morgan ve Murray tarafından geliştirilen TAT'ne, 1943 yılında Murray tarafından son hali verilmiştir. 31 kart içeren testin toplam 17 kartı kullanılmaktadır. Ortak olarak öncelikle 1, 2, 3BM, 4, 5 verilmekte; ardından kadınlara 6GF, 7GF, 9GF; erkeklere 6BM, 7BM ve 8BM verilmekte, 10, 11, 13B, 13MF, 19 ve 16 tekrar ortak olarak verilmektedir. Zaman sınırlaması yoktur. Tüm kartların görünür ve gizil içerikleri bulunmaktadır. Kartları alan kişiden kartlara bakarak bir hikaye oluşturması beklenmektedir; testin son kartı boş bir kart olup bu kartta da kişinin kendisinin bir hikaye anlatması istenir. Rorschach Testi'nden farklı olarak belirlenmiş resimler ve gerçeklik ilkesine uygun elemanların olması nedeniyle testi alan kişinin hem bu malzemeye dikkatle bakması hem de hayal kurması istenmektedir. Test, kişilik yapısı, nesne ilişkileri, depresyon, ödipal çatışma, rekabet, iç ve dış sınırlar, kastrasyon endişesi, korku, endişe ve yetersizlik duyguları, savunma düzenekleri ve kendi başına kalabilme kapasitesi hakkında bilgiler sunmaktadır. Bunun yanı sıra TAT sayesinde, testi alan kişi, kadın ve erkek otorite figürleri karşısındaki konumunu da ortaya koyabilmektedir.¹⁵⁵

Rorschach Testi kendi başına kişiliği anlamada zengin bir malzeme sunmakla birlikte tek başına yeterli olmamaktadır. Yarı yapılandırılmış bir test olduğu için bazı psikopatolojilerdeki bireylerin zorlandığı ve yorumlanacak yeterli malzeme sunamadıkları görülmektedir. Bu durumda projektif bir test olan TAT testinin de verilmesi daha bütünleştirici bir açıklama sağlamakta; kişiliğin çok boyutlu bir şekilde yorumlanmasını olanaklı hale getirmektedir.¹⁵⁶

---

¹⁵⁴ Tefika Tunaboşlu-İkiz, "Projektif Testlerin Klinik Psikolojide Kullanımı" **Psikanaliz Konuşmaları** içinde, s.141-167, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2005.

¹⁵⁵ A.e

¹⁵⁶ Tefika Tunaboşlu-İkiz, "Alkolizm ve T.A.T.", **İ.Ü. Tecrübi Psikoloji Çalışmaları**, C: XXI, 1999, pp.21-28.

Bu çalışmada T.A.T. testi, Fransız Okulu'na göre değerlendirilmiş ve psikanalitik kurama göre yorumlanmıştır. İkiz'e¹⁵⁷ göre, içsel süreçlerin dışa vurumu olarak görülebilecek olan “yansıtma” kavramı T.A.T. için de temel oluşturmaktadır. Kişi kendi düşlemleri ile arzuları doğrultusunda verilen malzemeye yansıtma yapar, bu sayede içsel olanın dışa vurulmasıyla da, her hastada farklı yaklaşımlar görülebilir.

6. Açıklanamayan İnfertilitede Kadınlık ve Anne-Kız İlişkisinde Anneliğin İletimini Konu Alan Çalışmanın Bulguları

6.1. Projektif Testlerin Genel Değerlendirmesi

Açıklanamayan infertilite tanısı alan 30 hastanın Rorschach Testi ve TAT değerlendirmelerinde bu hasta grubunun aynı psikiyatrik tanı grubuna dahil olmadığı görülmüştür. Ancak bu tanılardan bahsetmeden önce, bu hasta grubunda patolojik örüntü olarak farklılıklar gözlenmiş olmasına rağmen; özellikle klinisyenle kurulan ilişkide, anlatım ve dili kullanım biçimlerinde birtakım ortak noktaların varlığı dikkati çekmiştir.

Hastaların Rorschach Testi'nde öne çıkan en önemli özellik klinisyenden destek isteme eğilimi olmuştur. Test malzemesi hakkında yapılan yorumların yanında klinisyenle ilişkiyi sürekli olarak devam ettirme çabası ve klinisyene yöneltilen sorular dikkati çekmektedir. Hastalar, hem klinisyenin yaptığı işle hem de kişilik özellikleriyle yakından ilgili davranırken; bir yandan da verdikleri yanıtların doğruluğundan emin olmaya, sınırları belirlemeye çalışmaktadırlar. Bu bulguya hastaların yaptıkları şu yorumlar örnek olarak gösterilebilir:

“Sizin çocuğunuz var mı?”

“Cadılar Bayramı'nda kabağın üstüne çizdikleri şeylere benzemiyor mu?”

“Neye benziyor bu da garip bir şeymiş.”

---

¹⁵⁷ Tefrika Tunaboşlu-İkiz, “Alkolizm ve T.A.T.”, İ.Ü. Tecrübi Psikoloji Çalışmaları, C: XXI, 1999, pp. 21-28.

“Bunları kim çizmiş?”
“İlla bir şeye mi benzetmek lazım bunları?”
“Siz gerçekten zor şeyler gösteriyorsunuz.”
“Sizce bu ne olabilir?”
“Bütün mü söylemek lazım yoksa ayrı ayrı mı düşünmeli?”
“Siz ne düşünüyorsunuz?”
“Yorulmuyor musunuz hep bu hastalarla görüşmekten?”
“Bu çok karışık sizce de öyle değil mi?”
“Daha çok köpeğe benziyor di mi?”

Testlerde fark edilen diğer bir nokta anlatımdaki çifte değerliliklidir. Hastalar yanıtlarından emin olmadıklarını sözel ifadelerle de vurgulamışlardır. Bunun sonucunda olumsuzlama, reddetme ve inkar mekanizmalarına da sıklıkla rastlanmaktadır.

“El ele vuran iki kişi varmış gibi...”
“Kelebeğe benzettim ama kelebek değil...çıkıyor bir şey.”
“Şuradan güneş doğuyor gibi geliyor ama anlam veremedim.”
“Tam kuramıyorum kafamda o mu o mu ne desem diye...”
“...uyuyorlar mı artık yorgunlar mı...”
“Buna da balık mı diyelim emin olamadım ki....”
“Böbrekler desem değil...yumurtaya benzetsem değil, yumurta böyle olmaz herhalde...”
“İki insan da olabilir...ya da...iki hayvan...ya da...”
“...iki kuş diyebilirim...”
“Bakıyorum bakıyorum ama hatırlayamıyorum....”
“Mesela ne desem bakıyorum da...yüz gibi duruyor diyebilirim belki...”
“Öyle andırıyor, bir anlık yani...”
“Bilemiyorum yani yarasa gibi geldi.”

Diğer ortak bir nokta da testlere egemen olan çocukla ilgili referansların kullanılması, çocuğa özgü fiziksel ve duygusal özelliklerin vurgulandığı anlatım içeriğidir. Hastalar, yanıtlarında çocuksu öğelerden referans almakta, hem çocuk kavramına gönderme yapmakta hem de çocuksu ifade tarzından faydalanmaktadır.

“...yaramaz, muzip çocuklar...”

“Bu da kanat takmış bir çocuk gibi bir şeye benziyor...”

“Dünyaya gelmiş bebekler gibi şunlar da...”

“Ben çizgi filmleri çok severim. En beğendiğim Heidi olmuştur hep...Ne sevimlidir o kız ya...”

“Aklıma Problem Çocuk filminde var ya o çocuk geldi...”

“Vak vak amcadaki vak vak amcalar var ya...”

“Küçük küçük iki tane ayıcık...”

“Çocuklara resim yaptırırlar ya onun gibi...”

“Ufak fişi köpekler bunlar...”

“Çocuklar ilk boyayı öğrendiklerinde alır verir ya onun gibi olmuş sanki...”

“Bir çocuğun yaptığı suluboya...”

Hastaların söylemleri hep aynı sorunsal –çocuk sahibi olamama- çevresinde şekillenmiş olsa da test protokolleri tek bir sorunsala gönderme yapmamaktadır. Bu durum göz önüne alındığında, yapılan değerlendirmeler sonucunda görüşülen 30 hastadan oluşan grup içinde 6 histerik nevroz, 4 obsesyonel nevroz, 2 fobik nevroz, 6 psikosomatik yapılanma, 4 narsistik yapılanma, 5 sınır kişilik ve 3 psikotik yapılanma tanılarına yönelik bulguların ayrıştırılabildiği görülmektedir.

Histerik nevroz olarak tanımlanan hastalar, klinisyenle direkt olarak ilgilenme, onun hakkında bilgi edinme, test hakkındaki kişisel görüşlerini, hoşlandığı veya rahatsızlık verdiğini düşündüğü sembolleri açıklama arzularını sergilerken, ard arda gelen çağrışımlar ve bağlantılarla cinselleştirilmiş yanıtlar vermektedir. Ancak, histerik hastalarda çok sık görülen bastırma düzeneğinin bu hasta grubunda ön planda olmadığı, bu hastaların dürtüye ait yanıtlarının az sayıda olduğu görülmektedir. Bedene yönelik yanıtların ardında nevrotik endişe gözlenmekte; bu yanıtların çoğunlukla boşluğu doldurmak amacıyla verilmesi dikkati çekmektedir.

Obsesyonel nevroz olarak tanımlanan hastalar, daha çok düşüncelere yatırım yapmakta, verdikleri fazla sayıdaki yanıtlarla dış dünyayı kontrol etme arzusunu göstermektedirler. Saldırgan ve sadomazoşistik düşlemlerin dikkati çektiği test protokollerinde, test malzemesine karşı tereddüt eden tavır ve kesinlikten uzak bir söylem ön plandadır. Bedene yönelik yanıtların yanı sıra anatomi içerikli yanıtların da bu hastaların kendi bedenlerini kontrol etme arzusundan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Fobik nevroz olarak değerlendirilen hastaların, fazla sayıda hayvan yanıtı vermeleri, anatomi içerikli yanıtların varlığı ve persekütif endişeyi vurgulamaları dikkati çekmektedir. Fobik durumlar karşısındaki çaresizlik algısı, yetersizlik duygusu ön plandadır. Bu durumlarla baş etmek için yer değiştirme, değersizleştirme düzeneklerinden faydalandıkları görülmektedir.

Psikosomatik yapılanma olarak gözlemlenen hastalarda test malzemesiyle fazla ilişki kurulmadığı, savunmacı, somut ve basit düşünme biçiminin hakim olduğu görülmekte; “şey” kavramının sıklıkla kullanılmasıyla açığa çıkan tasarım eksikliği ve eklemlemekte zorluk ön plana çıkmaktadır. Bedene ilişkin yanıtlar dürtüsel planda kopuk ve herhangi bir duyguya bağlanmadan verilmektedir. “Rahim” kavramının sürekli tekrarlanması, “yumurtalık, tüpler, kanallar” gibi üremeye ait organların kompulsif bir şekilde devamlı referans olarak alınması, dış gerçeklikteki sorunların eklemlemmeden testte tekrarlanması dikkati çekmektedir. Bu protokollerde görülen zihinselleştirme kapasitesindeki yetersizliğin etkili olduğu işlemcesel düşünce, düşlemsel ve sembolik faaliyetlerin fakirleşmesi olarak açıklanmaktadır.

Narsistik yapılanmalar olarak gruplanan hastalar, test malzemesini ya çok değerli ya da çok değersiz olarak değerlendirmekte; nesne kaybına tahammülsüzlük ve boşluğu doldurma çabası, ülküleştirmenin çok fazla olması, nesnenin iyi-kötü olarak ayrıştırılması, kutuplaşan kavramlar, dış nesnelere olan bağlılık, entelektüalizasyon düzeneğinin sıklıkla verilip dış dünyayı tümüyle bilme çabaları dikkati çekmektedir.

Sınır kişilik olarak tanımlanan hastalarda, gerçekte bağların sürdürülmesine rağmen iç ve dış sınırların ayırt edilmesinde güçlük, zihnileştirme süreçlerindeki zayıflıktan ötürü ortaya çıkan yarılma ve yansıtma düzeneklerinin yoğun biçimde kullanımı, dayanak ihtiyacının “tutma, tutunma, kaldırma” gibi ifadelerle belirginleşmesi, yetersizlik algısı, nesneye karşı çiftedeğerli yaklaşım ve özdeşimlerdeki zorluk dikkati çekmektedir.

Psikotik yapılanma içinde olduğu düşünülen hastalarda da gerçekte bağlantının tümüyle kopmamış olması önemli bir bulgu olarak ortaya çıkarken, perseverasyon tarzındaki yanıt tekrarları, parçalanma endişesine gönderme yapan yanıtların varlığı, yanıtlar arasında kurulan keyfi bağlantılar ve ilişkilendirmedeki sıkıntılar dikkati çekmektedir. Ketlenmenin görülmesi, inkar ve reddetme

düzeneklerinin kullanılması da düşünce süreçlerindeki kısıtlılığa gönderme yapmaktadır.

Hastalara uygulanan Tematik Algı Testleri ayrıntılarıyla değerlendirildiğinde ise, hastaların farklı hikayeler üretebildikleri ancak bu hikayelerin oldukça kısa, zamansallık ve mekansallık açısından çok fazla detayın aktarılmadığı hikayeler olduğu görülmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, aktarılan hikayeler fantezilerle dolu, canlı, arzu ve savunmaların ortaya konduğu çok zengin hikayeler değildir.

6.2. Öngörüşmelerin Genel Değerlendirmesi

Bu çalışmaya dahil edilen açıklanamayan inferilite tanısı alan hastaların ortak noktaları aldıkları tıbbi tanıdır. Ancak bu tanının dışında, yaşları, eğitim durumları, sosyal statüleri, sosyoekonomik seviyeleri, yaşantı biçimleri, nesne ilişkileri, evlilik ilişkileri gibi birçok alanda farklılık sergilemektedirler.

Açıklanamayan infertilite tanısı alan kadınlarla yapılan ayrıntılı öngörüşmelerde hastalık öyküsü, yapılan incelemeler, sürdürülmüş olan tedaviler hakkında bilgi alındıktan sonra hastaların kişisel geçmişleri, aile öyküleri, ebeveyn ilişkileri, evlilik öyküleri, cinsel yaşantıları, nesne ilişkileri, çocukluk anıları, sık tekrarlanan rüyaları irdelenmiştir. Çocuk sahibi olma, gebelik ve doğumla ilgili düşünceleri, arzuları ve düşlemleri sorgulanmıştır. Hastaların kendi infertiliteilerinin nedenleri ve sonuçları hakkındaki yatırımları da önemlidir.

Tüm bu farklılıklara rağmen, hastalarla yapılan yarı-yapılandırılmış öngörüşmelerde ortak duygu ve düşüncelerin, ortak arzu ve düşlemlerin ve benzer söylemlerin ortaya çıkması ilgi çekici olmuştur.

Hastalara yöneltilen sorulara verdikleri yanıtlar ve kendi çağrışımsal anlatımlarından elde edinilen bulgular çerçevesinde aşağıdaki konularda benzerliklerden bahsedilebilir:

6.2.1. Çocuk sahibi olmak istemeleri

Açıklanamayan infertilite tanısı alan bu kadınlar için çocuk arzusu çifte değerlidir. Çoğunlukla, bu arzu yetersiz kalmaktadır. Çocuğu sorunlarına bir ilaç ve

tedavi biçimi şeklinde gören bu hastalar, çocuğu arzulamaktan çok, başka sorunlara çözüm bulması için yapılması gereken bir şey olarak tanımlamaktadırlar. Çocuk yapmak, bu kadınlar için kaçınılmaz bir görev gibi algılanmaktadır. Ancak, çocuk arzusunun nedenleri ve bileşenleri sorgulandığında anlatımları ketlenmekte, bu arzunun içinin doldurulmadığı görülmektedir.

Bu kadınlar için yalnızlık ve boşluk duyguları ön plandadır. Çocuk, onları yalnızlıktan kurtaracak, hissettikleri boşluğu dolduracak bir kurtarıcı konumundadır. Bunda depresif pozisyonla baş edememeleri ve kendi yetersizliklerini çocukla kapatma isteği etkili olmaktadır. Bir yandan da, söylemlerinde çocuk sahibi olmak ve çocuk bakmakla ilgili kaygılarını, korkularını ifade etmektedirler. Sürekli çocuk isteme saplantısına, reddetme düzeneği eşlik etmekte, yani çocuk sahibi olma düşüncesine hazır olmadıkları da dile getirilmektedir.

Arzu, 31 yaşında, 9 yıllık evli.

“Çok fazla istiyorum çocuğu, hayalim. Evlendiğimde hemen olsun istiyordum hep.”

Aynur, 29 yaşında, 8 yıllık evli.

“Çocuğum olsun çok istiyorum. Çocukla yatıyorum çocukla kalkıyorum.”

Dilşad, 34 yaşında, 7 yıllık evli.

“Çocukları seviyorum, çocuklarla aram çok iyi, iyi anlaşıyoruz. Çocuk mutluluk demek, neşe, uğraş, uğraştığınız bir şeyin büyümesi.”

Elmas, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

“Ben kendim çok çocuk özlemi duyuyorum. Eksiklik hissediyorum.”

Filiz, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

“Çok çok kendimi üzmem istemiyorum İlla ki çocuğum olsun falan demiyorum. Ne zaman olursa o zaman olur dedim artık.”

Filiz, 29 yaşında, 3 yıllık evli.

“Aşırı bir çocuk sevgim yok aslında ama...yine de çocuk olsun istiyorum.”

Fatoş, 26 yaşında, 4 yıllık evli.

“Çok istiyorum çocuğu. Tedavi oldukça daha istekli oluyorum.”

Gönül, 33 yaşında, 9 yıllık evli.

“Çok severim çocukları. Bekarken de çok severdim çocukları, ya çok çocuğum olacak ya da hiç olmayacak derdim. Şimdi de çocuk düşüncesi hiç kafamdan çıkmıyor.”

Halime, 27 yaşında, 5 yıllık evli.

“Daha çok eşim için çocuk istiyorum, o daha kaptırdı bu tedaviye. Olmasa da üzülmeceğimi biliyorum ben. En fazla 2-3 gün sürer üzüntüm. Ne yaparsak yapalım hayat yolunu çiziyor, olmayacaksa olmuyor çocuk. Olmazsa Hasan çok üzülecek gibi geliyor bana. Her şeyi çocuk olacakmış gibi planlıyor, hiç aksini düşünmüyor. Çocuktan bahsedince gözlerinde ışık yanıp sönüyor, ben o kadar hevesli değilim, o kadar hazır hissetmiyorum kendimi, daha çok onun için uğraşıyorum. Zaten ben kendim dedim tüp bebek yaptıracağım diye, karar verdim geldim. Ama o kadar ölmüyorum çocuk için.”

Nuran, 30 yaşında, 5 yıllık evli.

“Çocuklara çok düşkünüm, aşırı seviyorum. Gerçek bir anne olmak nasıl bir duygu merak ediyorum. Çocuklu aileler daha mutlular, daha çok yapacak işleri var. Akşama kadar evdeyim, çocuğum olsa zaman daha çabuk geçer, çocuğum olsa o boşluk dolar.”

Selma, 27 yaşında, 6 yıllık evli.

“Çok severim çocukları, ama ağladığı zaman bırakıp kaçarım gibi geliyor. Eğlence olsun diye istiyordum. Televizyon, bilgisayar sıkıyor beni. Çalışamıyorum da hastalığımдан –ankilozan spondilit benim hastalığım.”

Serpil, 27 yaşında, 4 yıllık evli.

“Ben çocukları çok severim. Nişanlıyken üç çocuk istiyordum derdim hep. Ama dokunmaya bile kıyamam, zarar verecekmişim gibi gelir.”

Sıdıka, 31 yaşında, 12 yıllık evli.

“Çocukları seviyorum. İstiyorum ama büyüyip okula gidince korkuyorum, belki kötü arkadaşları olur. Çocuğum olursa emer mi, ağlar mı, sütüm yeter mi, uyur mu hep bunlar aklıma geliyor. Evde genelde yer ayarlıyorum ama zihnimde çocuk yok galiba. Nasıl giderim onlarla gezmeye falan. Herhalde korkuyorum ben halen çocuktan. İyice alıştırdım kendimi çocuğum olmayınca. Çok korkuyorum çocuk yetiştirmekten. Hem çok istiyorum ama bu zamanda çok zor çocuk bakmak.”

Sabahat, 33 yaşında, 14 yıllık evli.

“2 kız 2 oğlan hep ideal gelirdi bana. Mutlu çocuklarım olsun. Niye benim yok diye üzülüyorum. Ya kötü bir anne olursam diye de korkuyorum. Ya sinirlendirirse beni. Hamile kalırsam ne yaparım diye korkuyorum. Kendim için mi çocuk istiyorum yoksa beni çevremdekilerden kurtarsın diye mi hep soruyorum kendi kendime.”

Özlem, 36 yaşında, 8 yıllık evli.

“Evde yalnızım; hiç olmazsa çocuğum olursa iyi olur diye düşündüm. Çok severim çocukları da. Aram çok iyidir. Benimle uyumayı çok severler. Hamilelik bir basamak. Çocuk sahibi olmak istiyorum ama benim çocuğum olsun istiyorum. Kendi annemi babamı daha çok ihmal etmekten de korkuyorum. Ya tutarsa tüp bebek ne yaparım diyorum bazen. İsteyip istemediğimden çok emin değilim.”

Mehtap, 29 yaşında, 5 yıllık evli.

“Yeğenim olduktan sonra bizde çocuk isteği oldu, öncesinde hiç istemedik çocuk. İsmi düşünüyorum bazen. Ama bazen de hamilelik fikri çok uzak geliyor bana. Annem de öyle diyor, o kadar strese katlandın niye sonunu iyi toparlayamıyorsun diye söyleniyor.”

Melahat, 35 yaşında, 8 yıllık evli.

“Artık çok istiyorum çocuğu. Eşim için çok üzülüyorum, o bir evin bir çocuğu, onun için çocuğu olsun istiyorum. Ben öyle çok da sevmezdim çocukları.”

Songül, 28 yaşında, 8 yıllık evli.

“Çocuğum olduğunda en azından aile olacağım, çocuğumla yemek yiyeceğim, gezmeye gidince onunla olacağım. Eşim olmadığında o yanımda olacak. Adet sancılarım oldum olası çoktur. Bu geçsin diye çocuk istedim hep. Eşim çok iyi bir baba olur, eminim. Başkasının çocuğunu kucağına aldığında çok üzülüyorum. Zavallı görünen çocuklar beni daha çok etkiliyor, birine muhtaçlar çünkü. Hamile kalsam ilk başta anneme söylerim herhalde.”

Edibe, 39 yaşında, 9 yıllık evli.

“Çocuklara çok bayılan biri değilim. Hiçbir zaman çocuk için ölüp bitmedim. Hep kafamda bir çocuk olmalı düşüncesi vardı geçmişten beri. Gebe olduğumda her şeyimle tam hazır olmalıyım. Gerekirse işimi de bırakmalıyım diye düşünürüm. Ya çocuk yapıp oyalanmalıyım ya da çalışmalıyım.”

Sevda, 24 yaşında, 5 yıllık evli.

“Çok yalnızım onun için çocuk istiyorum. Beceriksiz bir anne olurum, belki çok bakamam ama en azından sevgi veririm çocuğuma. Annelik duygusunu tatmak istiyorum. Eve neşe gerekiyor artık.”

6.2.2. Çocuklar hakkındaki düşünceleri ve gelecek planları

Açıklanamayan infertilite tanısı alan kadınlar için onların çocukları, kendilerinin yapamadığı her şeyi yapacak, tüm arzuları dolduracak, onlarda eksik olanı kapatacak nesnelere. Ancak bunun bedeli, doğacak çocukların annelerinin hayatlarını ele geçirmeleridir. Bu kadınlar için hayat bütünüyle çocuğa adanacaktır. Bazı kadınlar bu bedeli ödemeye hazır olduklarını vurgularken, asıl yaptıkları anne olarak çocuk üzerindeki her türlü hakka –hatta çocuğun anne rahminde tutunup tutunmayacağı kararına kadar- sahip olmaya çalışmak, tüm kararları kendilerinin verme arzusudur.

Bu hastalar, bir yandan sahip olmak istedikleri çocuğu idealize ederek güçlü bir yatırım sergilerken, bir yandan da reddetmeden faydalanarak sahip olunamayan bu çocuğu yeni bir sorun olarak nitelendirip kaygı yaşamakta, değersizleştirme yoluna gitmektedirler. Hayatı planlamak, projelendirmek bu kadınlar için önemlidir. Çocuk da önemli bir projedir; ancak bu proje başarıyla sonuçlanmazsa da kendi

gelecek planları kurgulanmaya devam edecektir. Çocuk sahibi olamamak bu hastaları paralize etmemektedir.

Çocuk sahibi olan ve hamile kadınları kıskanma duygusuna eşlik eden “neden sahip olamıyorum” düşüncesi, bu kadınları, yetersizlik ve eksiklik duygularına sürüklemekte, çocuk narsistik güç için bir işaret olmaktadır.

Arzu, 31 yaşında, 9 yıllık evli.

“Sosyal hayatım çok doludur. Bazen diyorum kendime çocuk olunca bunlardan nasıl vazgeçeceksin. Çocuk engelleyecek bunu. Boyama, takı, pul, arkadaş sohbetleri. İleride anaokulu açmayı veya bir kurumda çalışmayı düşünüyorum çocuk olmazsa.”

Aynur, 30 yaşında, 8 yıllık evli.

“Hep düşünürdüm çocuğa kim bakacak diye. Annem de çalıştığı için zor olacaktı onu ayarlamak.” “Önceleri daha çok üzüliyordum ama bakıyorum çevreme benden daha kötü durumda olan insanlar var. Vazgeçtim artık çocuk için dertlenmekten. Tüp bebek denemeye devam edeceğim. Bir çocuğum olsa iyice kendi hayatıma bakacağım hiç kimseyle muhatap olmayacağım.”

Dilşad, 34 yaşında, 7 yıllık evli.

“Aslında önceleri çocuk düşünmüyordum, tek derdim iyi bir evlilik yapmaktı. Sonradan çıktı bu fikir. Sigorta yaptırıp para yatırdık çocuk için. Hamile kalmak konusunda hayal kuruyorum bazen ama hamile düşünmüyorum kendimi hiç nedense.”

Filiz, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

“Çocuğum olsa güzel yetiştirirdim diyorum. Ben olacağına inanıyorum bazen.”

Filiz, 29 yaşında, 3 yıllık evli.

“Tek çocuk taraftarıyım. Bakamayacağımı düşünüyorum. Çocuk çok sorumluluk, özveri isteyen bir şey.”

Hacer, 29 yaşında, 10 yıllık evli.

“Aslında 10 yıldır rahata alıştık çocuksuz olarak, çocuk doğurup aylarca evinden çıkamayanlar oluyor, biraz korkuyorum ama olsun birkaç yıl çekeriz, sonra rahatlarız diyoruz, çocuğa uyku ilacı falan içeririz. Gece ben bakacağım, gündüz eşim. Nasıl olsa ben geceleri uyumuyorum rahat olur. Bize çok fazla bağlı kalsın istemiyorum, emzirmeden sonra köye gönderebilirim. 4 yaşına kadar falan en azından orada kalabilir. Ben tatillerde giderim diye düşünüyorum. Kayınvalidem ben bakarım diyor, bekar görüncem de çok istiyor, daha önce yeğenlerini de büyütmüş, tecrübesi var, ona güvenirim, iyi bakar.”

Selma, 27 yaşında, 6 yıllık evli.

“Önceden çocuk benim için her şey demekti, şimdi eğlence, zaman aşımı, bazen sevgi gibi şeyler ifade ediyor.”

Serpil, 27 yaşında, 4 yıllık evli.

“Ailemizde küçük bebek görmedim hiç. İyi bir anne olacağımı düşünüyorum. Ben normalde evimde çiçeklerle bile çok konuşurum, çocuklarla da konuşurum herhalde. Kuralcı olurum, asla taviz vermem çocuğa karşı. O da bir birey, onunla konuşmak, anlatmak lazım. Çocuk meşgaledir, neşedir bence. Çocuk bir emanettir. Allah'tan gelir, onu yetiştirmek lazım, benim yapamadığım şeyleri ona yaptırmaya çalışacağım, her türlü ihtiyacını karşılayacağım. Bazen o çocuğu nasıl yetiştirebilirim diye korkuyorum.”

Veysiye, 30 yaşında, 10 yıllık evli.

“Çocuğum yok diye çok sıkılıyorum. Bir başkasının çocuğunu çok kiskanyorum. Ben çocukları çok seviyorum, özeniyorum keşke benim de olsa diyorum. Çocuk yüzünden problem oluyor hep.”

Zekiye, 35 yaşında, 11 yıllık evli.

“Babamın saçı gibi benim saçım da bembeyaz hem de 17 yaşında başladı beyazlamaya. Hamile kalırsam boyatamayacağım diye çok üzülüyorum. Görüntü önemli benim için. Hep tırnaklara bakarım, boyaya çok dikkat ederim. Bakımlı olmak lazım. Hamile kalırsam da mutlaka hemen vereceğim fazla kilolarımı.”

Sabahat, 33 yaşında, 14 yıllık evli.

“Çocuğum olursa daha rahat olacağım, o bana bir siper olacak. Kuralcı, titiz bir anne olurum kesin. Ama eskisi kadar mükemmelci değilim artık.”

Serpil, 37 yaşında, 11 yıllık evli.

“Olsa iyi olur ama olmazsa da olmaz ne yapalım. Çünkü böyle özgürüm, derdim çok yok. Eşim zaten zor bir insan. Eşim kabul etse evlatlık alırım, bakarım. Eşimin kanından olması gerekiyormuş illa. Bence önemli olan bakıp büyütmek aslında. Yazık annem evlatlık almış, onun da evladı olmamış, ne tuhaf hayat.”

Songül, 28 yaşında, 8 yıllık evli.

“Kendi çocuğum olsa daha iyi yetiştiririm diyorum. Hamile görmekten tiksiniyordum önceleri, yengem hamileyken onunla aynı masada yemek yemek bile istemiyordum. Hamile görüntüsünden nefret ediyordum. Hamile kadınlar hep çirkin oluyorlardı.”

Mehtap, 29 yaşında, 5 yıllık evli.

“Hamile kalınca işi bırakacağım. Öyle çözdüm bu işi kafamda. Çocuğum olursa işyeri sorunu da çözülecek. Belki de biraz daha düşünmem gerekir di mi çocuk davasını?”

6.2.3. Anneleriyle ilgili açıklamaları

Açıklanamayan infertilite tanısı alan bu kadınların kendi annelerini anlatırken en sık kullandıkları tanımlamalar “otoriter” ve aynı zamanda “düşkün” olmalarıdır. Anneler bir yandan oldukça kuralcı, sert ve uzak olarak görülürken, bir yandan da çocuklarına düşkün olarak açıklanmaktadır. Bu hastalar için “düşkün olmak”, sözcük anlamıyla “bir şeye/bir kişiye çok önem, değer vermek, meraklı, tutkun olmak” olarak kullanılmaktadır. Ancak, anlatılan annelerle sürdürülen ilişkiler bu bağlamda değildir. Bu noktada “düşkün olmak” kavramının diğer bir anlamı akla gelmektedir. “Yaşlılık, hastalık gibi sebeplerle çalışma gücünü yitirmiş, diğerinin desteğine ihtiyacı olmak”. Anlatılan annelere bakıldığında bu anneler gerçekten de çeşitli sebeplerle uzak olmakta; fiziksel ya da ruhsal sıkıntılarından ötürü diğer insanların bakım ve ilgisini talep etmektedir. Bir anlamda, bu anneler

dışarıya dürtü aktarmamaktadırlar. Tıpkı yaşlılarda görüldüğü, bu anneler için de ruhsal hayatın cansızlaşmasından bahsedilebilir; belki de bu kadınlar bu yüzden düşkünderler. Aktarılan anneler ya psikosomatik yakınmaları olan ya da histerik savunmalar kullanan, meraklı, endişeli ve her şeye karışan kadınlar olarak yansıtılmaktadır.

Kadınların anlatımından, annelerin ruhsal yapılanmalarının histerik ya da psikosomatik eksende toplandığı düşünülebilir. Bir yandan, ilgiyi sürekli kendilerinde tutmaya çabalayan, çevresini idare eden, isteyen ve beklentileri olan histerik anneler; diğer yandan da sürekli fiziksel belirtilerden yakınan, duygularını belli etmeyen, hastalıklarla boğuşan psikosomatik anneler anlatılmaktadır. Bu annelerin hem fiziksel hem ruhsal yakınlıkları oldukça yetersizdir. Bu annelerle ilişki kurmak ve sürdürmekte zorlanan infertil kadınlar, ödipal aşklarına tutunmakta, babayla ilgili olumlu aktarımlar vermektedirler.

Genel olarak, bu kadınların annelerinde penis hasedinin yoğun olarak yaşandığı söylenebilir. Özellikle histerik yapılanma içinde olduğu düşünülen anneler, sert, idare eden, ancak paylaşmayan tavırlarının ardında ciddi bir yetersizlik duygusu taşımaktadırlar. Bu annelerin kendi eşleriyle ilişkileri de çok güçlü değildir. Bir yandan kızlarını zorlayan çok istekli, arzuları fazla olan; kendi eksikliklerini kızlarında tamamlamaya çalışan bu kadınlar; bir yandan da uzak durarak, kızlarının özdeşim figürü olamayan, kızlarıyla çatışan, kendi öznelliklerini sürdüren kadınlardır. Bahsedilen hastalar ise, anneliğe ait göndermelerden mahrum bırakan bu anneler karşısında narsisistik eksiklik yaşamakta; bu tümgüçlü annenin arzu ve isteklerine karşı gelemeden, ne dediyse yapmaktadırlar. Anneleri onları anlamıyordu; bu yüzden onlar da annelerine sıkıntılarını anlatmıyorlardı.

Arzu, 31 yaşında, 9 yıllık evli.

“Annemle arkadaş gibiydik. Ablan mı derlerdi bana. Çok sıcak, yapıcı, herkesle olabilen, gençle genç, olgunla olgun, aile ilişkileri, sosyalliği çok fazla olan bir insan. Çok düşkündür bize. Gözümden ne olduğunu anlar. Annem çok daha baskındı evde. Çok fazla sorumluluk alıyordu annem. Her şeyi annem bilmek zorundaydı sanki. Üzülmesin diye anlatmıyorum ona.”

Aynur, 29 yaşında, 8 yıllık evli.

“Annem otoriterdir, sert olmak zorundaydı. O kadar çoluk çocukla tek başına baş etmek, onları yetiştirmek...Hep çabaladı annem. Manevi olarak hep annem çöküntü içindeydi. Bizimle çok bir şey paylaşamıyordu.”

Aynur, 30 yaşında, 8 yıllık evli.

“Annem öyle çok ilgili davranmıyor. Zaten annem çalışan biriydi hep. Bize babamın halası baktı. İlişkilerimiz o kadar yakın olmadı hiç annemle. Eşim bana senin tüm korkun annenin sevgisini kaybetmek deyip duruyor. Tam ben uğraşmaya başladım gelinimiz hamile kaldı. Annem öyle çok ilgilendi ki onla. “Bak nasıl düzgün, anne gibi davranıyor insanlar. Hamilelere ilgi göstermek lazım.” deyince küstüm, uzun zaman konuşmadım. Çok ilgilendiğini düşünmüyorum benim sıkıntılarım, zaten ben hep yalnız hallettim bütün işlerimi. Kızarım anneme çok, ama çekinirim de bir yandan, serttir bayağı.”

Dilşad, 34 yaşında, 7 yıllık evli.

“Annem disiplinlidir, kuralları vardır; duygusaldır, ama belli etmez. Çok düşkün. Her zaman iyi oldum ben, hep alttan alan taraf oldum. Şimdi beni sürekli doktora gitmem için sıkıştırıyor, bazen duracağı noktayı bilmiyor gerçekten. Aslında biz yurtdışından ailelerimiz için dönmüştük şimdi annem diyor ki “Siz kendiniz döndünüz biz istemedik.” Bir de hep idare et diyor bana, susup idare etmek öğretildi hayatım boyunca. Ama annem herkese anlatıyor benim sıkıntımı, pat diye babama söylüyor bütün ayrıntıları mesela. Hiç beni anlamıyor, devamlı müdahale ediyor yaşantıma.”

Elmas, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

“Annem hep ev telaşında olan sakin bir kadındır aslında. Düşkün çocuklarına. Dertleşebilirim onunla. Ama üzülüyor, çok anlatmıyorum.”

Filiz, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

“Annem astım hastası. En ufak bir şeyde daralır, bu yüzden evin işleriyle de ben ilgilendim işten çıkıp. Zaten önceleri de kendi başımızın çaresine bakardık. Annem işe başladığında ben 8 yaşındaydım. Bütün arkadaşlarımmın anneleri evdeydi, bizimki yoktu; kimse bize yemek hazırlamazdı okuldan gelince. Annem hep

çalıştı, sevgisini çok aşırı belli etmezdi, canım kızım, cicim demezdi. Ben sizi içimden seviyorum derdi. ”

Fatoş, 26 yaşında, 4 yıllık evli.

“Daha çok annem kurallar koyardı, otoriter bir kadındı, göz ucuyla bakması bize yeterdi. Annemle beraber çalışırdım bazen, sabah erkenden dükkani açardım. Anneannem vardı bir de. Çok otoriter, haksızlığa tahammülü olmayan bir kadın, ten temasını sevmezdi. Annem öyle çok sarılan, öpen bir anne olmadı hiç tıpkı kendi annesi gibi. Anneannem kendini sevdirmezdi hiç, çok uzak dururdu herkese. Annem çok istemiş kardeşimi, çünkü benden sonra kesin çocuğun olmaz demiş doktorlar ona rahmi dönük diye. Bir kocakarı karnına kase kapatmış, hamile kalmış, erkek kardeşim için “kaseden geldi” der her zaman. Beni çok fazla istememiş, “çeyizimde getirdim ben seni” der hep bana. Ben 7-8 yaşlarındayken sıkıntı ve stresten ayak turnakları düşmüş bütün. Beni çok güzel giydirmiş, en kaliteli mamaları yedirirmiş öyle anlatıyor. “Ben senin altyapını çok sağlam hazırladım.” diyor bana. Çocuğum olursa da o bakarmış öyle söylüyor. Halen annemin yanında rahat davranamıyorum, küsüyor, aramıyor, bir de menopoza girdi, iyice zorlaştı.”

Hacer, 29 yaşında, 10 yıllık evli.

“Ben ailemin yanında büyümedim, babaannemin yanında büyüdüm. Babaannem çok küçükken, 2-3 yaşında almış yanına beni dedem Almanya’ya gidince. Sadece tatilleri annemlerle geçirirdim. Babaannem Alzheimer oldu, ama hatırladığı tek kişi bendim. Annem babamdan daha sinirliydi, ama biz pek umursamazdık, döverdi ama yapardık yapacağımızı. Annemden halen korkarım ben, kızdı mı çok kızar, duman çıkar kafasından, büyüdüğümüze bakmaz basar tokadı. Küçükken ayrıldığım için çok özlemezdim onları, gitmiyorum onların yanına diye üzülmezdim hiç aslında.”

Gönül, 33 yaşında, 9 yıllık evli.

“Annem benim çocukluğumdan beri hep hastadır, öyle çok ameliyat geçirdi ki; 6 ay hastaneden çıkamadığı olurdu, annem ne zaman ölecek diye korkardım hep. Zaten babam olmasaydı annem çoktan ölürdü, babam doktor doktor taşırdı annemi, bir kere olsun bıktım demedi. Annem sert biridir aslında, her şeye kızar, oldukça

resmi davranırdı bize. Daha çok teyzemle büyüdük biz, annem çok bakamadı bize yani. Annem hemşire olmamı çok isterdi, ama o hastalanınca devam edemedim okumaya. Annem ölüirse ne yaparız hep büyük üzüntüydü benim için.”

Halime, 27 yaş, 5 yıllık evli.

“Annemle babam ben doğmadan önce bir ara ayrılmışlar, aslında severek evlenmişler ama babamın babası annemi istememiş, 1 yıl sonra hamile kalmış, beni kendi annesinin evinde doğurmuş hatta. 1 yıl falan ayrı kalmışlar. Ben doğunca babam gelip bizi almış. Teyzemler benim adımı Esengül koymuşlar, sonra babam kendi annesinin ismiyle değiştirmiş. Annem konuları çok kafaya takar, ona bir şey anlatmaya korkarız, tepkisini ölçemeyiz. Anlattıklarımızı abartır, gece rüyasına falan girer ya kötü bir şey olursa diye. Artık çok üstüme gelmiyor eskisi kadar. Ama genelde çok sıkıyorlardı bizi evde. Evlenmem biraz da evden kurtulmak gibi bir şey oldu.”

Necla, 34 yaşında, 15 yıllık evli.

“Annem bağıırır çağırır, yer bitirirdi resmen. Annemin ilk çocuğuydum, iş çoktu evde, bırakmazdı beni dışarıya, izin vermezdi arkadaşlarıma. Annem çok otoriterdi, her şey onun dediği gibi olurdu, bağıracak diye korkudan ölürdüm. Annem psikiyatrik tedavi gördü uzun dönem. Gerçekten kontrol edemezdi bazen kendini. Çocuğum olmamasını annem çok olgun karşıladı, kaderinde ne varsa o olur dedi, babam çok daha fazla üzüldü. Annem halen boş durmaz, elişi falan yapar. Çok bakar kendine, giyinir, süslenir. Benden çok daha üstündür. Bazen sinirleniyorum ona. “Bırak artık gözün doysun.” diyorum.”

Necibe, 32 yaşında, 13 yıllık evli.

“Annemi de babamı da akciğer kanserinden kaybettim. Çok fazla derdimi anlatamazdım zaten. Annem iyiydi, sert değildi ama çok yakın davranmazdı. Çok da karışmazdı bana. Babam daha canayakındı.”

Nuran, 30 yaşında, 5 yıllık evli.

“Annem aslında çok iyi ama çok da serttir, lafını sözünü geçirir. Annem konuşur, karar verir. Babam sesini çıkarmaz, annemin dediği olur hep. Annem hiç istemedi evlenmemi. Hiç annemin sözünden çıkmam nedense evet dedim görücüye.

Sen kendin istedin der geçer hemen bir sıkıntımı anlatmak istesem. Ben doğmadan 6 gün önce 4 yaşında kardeşim ölmüş, annemle babam o yüzden çok düşkünderler bana.”

Reyhan, 28 yaşında, 3 yıllık evli.

“Annemle babamın arası hep kötüydü. Annem halen küsüyor babama, ağabeyimin yanına gidiyor. Fedakardır annem, herkesi düşünüyor. Kendi anne babasıyla da çok ilgili. Düşkünder bize de. Ben de anneme düşkünüm. Şu anda bile burada olsa onun ayağının dibinde otururum. Annem gerektiğinde serttir, kuralları vardır. Babam ileri derecede sol görüşlüydü. Benim ismim Rahşan’dı, ama onu değiştirdim Reyhan yaptım 6 yıl önce. Bizim memleket (Isparta) sağ görüşlü, çok problem oluyordu adım. Sonra da İstanbul’a geldim yeni ismime kolay alıştım burada.”

Selma, 27 yaşında, 6 yıllık evli.

“Annemle aram iyidir. Aslında annemi daha çok seviyorum derdim ama baktım öyle değilmiş. 6 ay oldu babamı kaybedeli, halen toparlayamadım kendimi. Sakin biridir annem. Babamın ölümünü de çok daha kolay kabullendi bana göre. O kadar düşmez üstüme, yatmana ne gerek var kalk gel diyor bana. İlk tedavimde yanında, aynı odada yattım babamla. Annem kabullenemiyor çocuğumun olmadığını, hiç önemsemiyormuş gibi geliyor, babam önemsiyordu ama.”

Serpil, 27 yaşında, 4 yıllık evli.

“Ben biraz anneme benziyorum huy olarak, babama fiziki olarak benziyorum. Annem köyde yetişmiş, gözü açılmamış, girişken birisi değil, çok konuşmaz. Benim sayemde alıştı dış dünyaya. Hiç fırsat verilmemiş ona. Şimdi her işini kendi yapıyor. Aslında yumuşak bir kadındır ama istediğini de yaptırır.”

Şerife, 25 yaşında, 6 yıllık evli.

“Anneme yardım ederdim hep. En küçük kardeşimle ilgilendim bayağı. Benden önce dört kez çocuğu ölmüş annemin, çok sıkıntılıydı. Destek oldum ona hep.”

Veysiye, 30 yaşında, 10 yıllık evli.

“Evde annemle beraber çocuklara bakardım. Evin en büyük çocuğu bendim, anneme yardım ederdim. Annem cahildir ama iyi niyetlidir. Çok hastalıkları var, sağlıklı değil pek.”

Zerrin, 24 yaşında, 5 yıllık evli.

“Annem gamsız, pek bir şeye aldırılmaz, arar sorar. Takma kafana falan diyor. Dinler beni anlattıysam. Annemin 4 çocuğu ölmüş, sonradan 9 doğum yapmış. Annem çok doğurgan bir kadıymış gerçekten, öyle bir anneden benim halime bakın...”

Zekiye, 35 yaşında, 11 yıllık evli.

“Annem otoriter bir kadındı, annemin sözünü çok dinlerdik biz. Hep korkardım annemden, hep annemi üzmemek için kendimden fedakarlık yaptım. Çok titizdir o, düzenlidir. Ben onun kadar değilim.”

Sıdıka, 31 yaşında, 12 yıllık evli.

“Annem seviyelidir, çok canım cicim yapmaz; döverdi hatta bizi, aldırılmazdık.”

Sabahat, 33 yaşında, 14 yıllık evli.

“Annemle aram mesafeliydi. Sinirini bizden çıkarırdı, vururdu bize. Hiçbir şeyi annemden öğrenmedim. Öyle adet, evlilik gibi konuları diyorum yani. Çatışmalarımız olurdu. Göndermezdi dışarıya. Yan komşuya bile gidemezdim. Annem epilepsi hastası. Çok üzüldüğü zaman yılda bir nöbetleri olurdu, bayılırdı, hafıza kaybı olurdu. Hep evde birileri varken bayılırdı nedense, artık öğrendik hepimiz ne zaman bayılacağını. Aslında annem herkesin yardımına koşan, her konuda bilgisi olan, kendini geliştiren bir kadın. Ama embryo transferine gelmedi mesela, seni görünce üzülür ağlarım dedi. Annem polip ameliyatıma bile gelmedi. Çok seviyor beni ama göstermiyor. Evlendikten sonra beni unuttular resmen, kenara atılmış gibi hissediyorum. Her şeylerini bana anlatırlar, hep büyük olup tüm yükü kaldıran insan olmak istemiyorum artık.”

Özlem, 36 yaşında, 8 yıllık evli.

“Annem bencil biridir. Çocuklarının, eşinin etrafında dönmesini ister, öncelik onundur. Biri hastalandığında o daha çok hastadır, belki üzüntüden ama. Ben evlendikten sonra daha da kötü, kabullenemedi evliliğimi bir türlü. Annem öyle torun falan da istemiyor. Boşuna kendimi üzdüğümü, vazgeçmemi söylüyor. Benim sevgim çocuğa yönelecek, belki de paylaşamıyor beni. Onunla çocuk konusu hiç konuşulmuyor. Çocuk lafı açılınca, hemen kendi hastalıklarından bahsetmeye başlıyor. Çocuk konusunda beni hiç anlamıyor, o zaten benim yaptığım çoğu şeyi anlamıyor. Aslında ben hep onları düşündüm her şeyi yaparken.”

Melahat, 35 yaşında, 8 yıllık evli.

“Annem inatçı bir kadın, bir şey dediğimiz zaman onun tersini yapar. Çocuklarına düşkün bir annedir, ama oğullarını daha çok sever. Öyle kucağına alıp sevmezdi bizi. Yüksek tansiyonu, diyabeti olduğu için hep hastaydı. Ben de onu bırakıp bir yere gitmek istemezdim, genelde evdeydim. Sağlıklıyken daha da otoriter bir kadındı, şımartmazdı bizi, dıştan sevgisini hiç belli etmezdi. Felç geçirdiği ilk zamanlarda sürekli ağlıyordum. Bütün işlerini ben yapıyorum. Ömrüm bankalarda ve hastanelerde geçti resmen. Annem “ben ölmeden bir çocuğun olsun” diye dua ediyor. Ama ben de annem ölmeden çocuğum olmasın diye dua ederdim, çünkü bakamam çocuğa, onun telaşı olmasın diye. Tuttu herhalde bu duam...”

Songül, 28 yaşında, 8 yıllık evli.

“Annem daha sertti, çok bağırdı. Kaynar su dökülmüş ve yanmışım 3 yaşındayken. Çok korkarım kimseye göğsümü göstermekten. Ama annemin hatası, annem engelleyebilirdi bu kazayı, çaydanlığı oraya koymasaydı belki böyle bir şey de olmayacaktı.”

Sevda, 24 yaşında, 5 yıllık evli.

“Annem iyi bir anneydi ama sertti, kuralcıydı. Ben küçüğüm diye biraz daha şımartılırdım ama arkadaş olamazdık annemizle. Bir yandan da üstüme düşer. Çok kansız ve zayıf bir çocuktum, yemeğimi hazırlardı hep kilo alayım diye. Evlenince annemden uzak olmaya alışamadım. Çok yalnız kaldım.”

Bade, 33 yaşında, 8 yıllık evli.

“Benim annem çok kendine güvenli yetiştirdi beni de kardeşimi de. Ben ilkokul birinci sınıftan beri kendim uyanırım okula gitmek için. Hiç kaldırmadı annem beni. İlkokula da sadece okulun ilk günü götürdü; bana yolu gösterdi. Ondan sonra ben hep yalnız başıma gittim. Her işi kendim yapmayı öğrendim küçüklükten beri. Annem hiç karışmazdı bize, kendimiz yapmamızı isterdi her işimizi. O yüzden cesaretliyim aslında.”

6.2.4. Kendi annelik deneyimleri ve anneliklerini tanımlamaları

İnfertil kadınların inandıkları düşüncelerden biri, kendi annelerinin yetersiz olması, kendilerinin daha iyi anne olabilecekleriydi. Anneden daha iyi olma, anneyi geçme söylemlerde rastlanılan bir noktaydı. Aktarılan anneler; hem diğer çocuklarıyla, hem de kendi eşleriyle çok ilgili anneler olarak tanımlanmıyordu. Bu noktada, infertil kadınlar, kendi anneliklerini idealize ederek, kendi annelerinin yetersizliğini göstermeye çalışmaktadırlar. Babalar ise genellikle fiziksel olarak ortalıkta olmayan, çok çalışan, çocuklarıyla fazla zaman geçirmeyen ancak yine de sevilen, düşünülün babalardı.

Çocuk büyütme konusunda özgüvenlerinin yetersizliğinden yakınan bu hastalarda görülen en ilginç nokta, çoğunun küçük yaşlarda annelik deneyimi yaşamış olmalarıdır. Kendi anneleri iş, hastalık gibi nedenlerle fiziksel olarak ortada olmadığına bu kadınlar anne rolünü üstlenmekteydiler. Bu yaşantıları ayrıntılarıyla aktarmalarının nedeni, anneliklerini göstererek kendilerini tam anlamıyla güçlü ve narsisistik yeterlilik içinde hissetme arzusu olabilir. Aslında bu kadınlar, önceleri annelik yapabilmişlerdi. Bir yandan da, şimdi anne olamadıkları için kendilerine kızmakta ve yoğun bir şekilde suçlamaktaydılar.

İnfertil kadınlar, temizlik, titizlik, düzen takıntıları gibi obsesyonel uğraşlardan bahsetmekte, aile içinde obsesyonel tarzda bir kontrolü sürdürme arzusu göstermektedirler. Kendi anneleri bunları yapamıyordu. Her şeyi yapabilme arzusu, sürekli olarak sorumluluk alma, evin, kardeşlerin ve babanın sonraları da eşin bakımını üstlenme şeklinde kendini göstermektedir.

Arzu, 31 yaşında, 9 yıllık evli.

“Olursa çok iyi bir çocuk yetiştirmek istiyorum.” “Annem yanlışlıkla hamile kaldı. En küçük kız kardeşim 10 yaşında. Doğumdan sonra 7 ay yürüyemedi annem. Sorumluluğun çoğu bana kaldı. Sorumlulukları paylaştım annemle, ona yardımcı olmaya çalıştım. Kız kardeşim yıllardır beni günde 2-3 kez arar, onu ben büyüttüm sayılır.”

Elmas, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

“En küçük kız kardeşim 14 yaş küçük benden. Anneme bayağı destek oldum, parka götürmek, gezdirmek, yemek yedirmek gibi, neredeyse her şeyiyle ben ilgileniyordum.”

Filiz, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

“Daha 9 yaşındaydım, ilkokulda, 6-7 aylık çocuğu iki yaşına kadar ben baktım. Okula gitmeden altını değiştirdim, gelince de bakardım. Komşumuzdu annesi, sevmezdi çocuğunu pek, bakamazdı. Herkes Filiz çok güzel bakar kesin çocuğu olursa diyor, ben herkese yol gösteriyorum şunu bunu dene diye bir problem yaşadıklarında çocuklarıyla.”

Fatoş, 26 yaşında, 4 yıllık evli.

“Anne baba çalışıyordu. Annem kuafördü. Okuldan sonra kardeşe bakmak lazımdı. 7 yaş küçüktü kardeşim. Yemeği, yatıp uyuması her şey bendeydi. Arabası vardı, arabayı iplikle ağaca bağlayıp ben de arkadaşlarımla lastik oynardım. Ben sabahçıydım. Daha ben önlüğümü üstümden çıkarırken annem işe giderdi. Hiçbir zaman mutlu bir çocuk olmadım. Erkek kardeşimle çok iyiydi aram, annesi gibiydim, her şeyini benle paylaşırdı. Ben evlenince bir hafta kimseyle konuşmamış, aynı odada kalırdık, çok boşluk olmuş onun için. Şimdi aynı boşluğu ben yaşıyorum. Ondan başka 11 yaşındayken teyzemin çocuğuna da bir sene kadar baktım. Çok güzel çocuk baktığımı söylerler. Nasıl altını temizleyeceğim diye düşünürken pis bıraktım diye anneannemden çok dayak yemiştım, hiç unutmuyorum. ”

Sıdika, 31 yaşında, 12 yıllık evli.

“Ailenin büyük kızı bendim, annem tarlaya giderdi. Sorumluluğım çoktu, 12 yaşından sonra çamaşır, ev işi, bulaşık, bir de tavuklara bakardım. Çok sorumluluk

aldım galiba. Kız kardeşlerimi banyo yaptırırdım, “küçük anne” gibiydin derler bana, halen bana düşkündürler; annemden korkarlar. Oyuncaklar halen çok hoşuma gider, oturup çocuklarla oyun oynarım.”

Sabahat, 33 yaşında, 14 yıllık evli.

“Ben baktım büyüttüm kız kardeşimi, ben evlendiğimde 8 yaşındaydı o. Çok ağlamış ben evlendikten sonra. Kardeşlerime ben bakıyordum, çünkü annem hem üvey annesine hem babaanneme bakmak zorunda kalıyordu. Bekarken çok korkardım, yatamazdım, kardeşlerimle yatardım. Çok iyi anne olursun diyorlar bana. Çok dikkatliyim çocuklara karşı.”

Hacer, 34 yaşında, 3 yıllık evli.

“En küçükken hepsinin annesi konumuna düştüm, anne oldum. Hepsi evlendi teker teker, geliyorlardı bize, her şeyi, ben yapıyordum. Yemek içmek her şeyi ben yapardım. Önceden de annem hazırlasın biz yiyelim lüksümüz olmadı.”

Sevim, 27 yaşında, 6 yıllık evli.

“Babamın hiçbir problemi yoktu, aniden öldü. Erkek kardeşim 1,5 yaşındaydı o zaman, onunla oyalandım, onu büyüttüm, okuluyla, her şeyiyle ben ilgilendim. Bütün sevgimi, ilgimi ona verdim. Erkek kardeşimin yeri ayrı.”

Songül, 28 yaşında, 8 yıllık evli.

“Ben 11 yaşındayken annem romatizma hastası oldu. Beni okula göndermediler, ablam evlendi, ben eve baktım. Aslında ortaokula hazırlanıyordum ama gidemedim evi ben çeviriyordum; her işi yapardım, erkek gibiydim. Küçük anne olur ya ben öyleydim. Çocuklar okuldan gelince annemi değil beni sorarlardı ablam nerde diye. Anneliği biliyorum ben, o kadar benimsemiştim ki onların sorumluluğunu. Ben kendim yaptım, annem köye giderdi akrabalara, ben çocukların okulu için kasabada kalırdım.”

6.2.5. Nesne ilişkileri ve aile içindeki yapılanma

İnfertil kadınlar, çocuk sahibi olamamaktan ötürü yaşadıkları sıkıntıyı hiç kimseye anlatmamayı tercih ettiklerini, insanlara güvenemediklerini ifade etmektedirler. Hem duygularını ifade etmede güçlük hem de diğerlerinin kendilerini anlayamayacağına dair inançları bu kadınların nesne ilişkilerini sürdürmelerine engel oluyordu. Genel depresif duygulanımları, “herkesin yaptığı bu kadar basit bir işi yapamama” düşüncesinin yarattığı yetersizlik bu kadınların ilişkilerini zorlamaktaydı. Yine de ilişkileri idare etme, üstün olma çabası içinde oldukları fark edilmektedir. İlişkilerde ön plana çıkmak, tercih edilmek, arzulanmak; kendi eksikliklerini kapatmak için önemlidir.

Sıkıntılarını kendilerine saklama arzusunun yanında, güçlü aile bağlarından, kardeş ilişkilerinden bahseden bu kadınlar, ilişkileri sürdürmek için bir çaba da göstermeden, tüm enerjilerini çocuk sahibi olmak üzerine odaklamaktadırlar.

Aynur, 29 yaşında, 8 yıllık evli.

“Duygularımı çok fazla dışarıya yansıtamıyorum. Sanki başka insanlar bana acıyacak, üzülecek gibi geliyor. Ben bu konuları konuşmak, düşünmek istemiyorum. Kimseye anlatmıyorum.” “Çok bağılıyız kardeşlerimle. Birbirimize doyamıyoruz.”

Elmas, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

“Kalabalık bir aileydik. Kız kardeşlerimi hep korurdum, sorumluluğu üzerime aldım, hep ablalık, annelik yaptım onlara. Hep alttan alan taraf gibi görünüyorum. Eşime de öyle davranıyorum.”

Filiz, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

“Burcumun da özelliğidir yönetici tarafım, severim yönetmeyi, emretmeyi, hırslıyım. Çok düşkünümdür aileme. Annem köye gidince buradaki anne ben oluyorum. Herkesin derdine koşarım, dinlerim. Ben küçüklüğümde beri böyleyim Annem babamın da her şeyiyle ben uğraşırım. İnsanları kırmamaya çalışıyorum, üzdiysem ben de üzülüyorum. İstedigimi yaptırmaya da çalışıyorum bu arada.”

Fatoş, 26 yaşında, 4 yıllık evli.

“Annem, teyzem, dayım, anneannem aynı apartmanda oturuyorduk. Anneannem tuhaftı gerçekten. Almanya’da dayım vardı, ona hayrandım, beni dinlerdi, özel her şeyimi ona anlatırdım. İri yarı, babacan, çok iyiydi. ”

Halime, 27 yaş, 5 yıllık evli.

“Hiç arkadaşım olmadı. Her şey yasaktı, kızlarla bile görüşemiyordum. Evlenmek iyi bir kurtuluş yoluydu. “

Nuran, 30 yaşında, 5 yıllık evli.

“Evde tüm işleri ben yapardım. Annem bana bıraktı, hiç birşeye karışmadı, tüm kardeşlerime ben bakardım. Evin annesi ben oldum yani. Annem titiz değildi, ama ben çok düzenliydim, şimdi kendi evimde de öyleyim.”

Reyhan, 28 yaşında, 3 yıllık evli.

“Bütün kardeşlerim memleketteler. Benim buraya alışmam çok zor oldu. Çok girişken, aktif değilim. İnsanlara güvenemiyorum. Hiç evden çıkmıyorum memlekete gidince de, ben kendim çok büyütüyorum bu meseleyi, insanlar soru sorunca çok sıkılıyorum.”

Serpil, 37 yaş, 11 yıllık evli.

“Benim annem ve babam öz değiller, amcam ve yengem aslında. Onlar bilmiyorlar benim bildiğimi. Hep neden doğum resmim yok diye kafama takılmıştır. Bebeklik resmim neden yok? Hamilelik resmi yok yani. Hissettiğim şeyler beni yanıltmadı. Önceki düşüncelerim doğru çıktı. Kendi öz babamın dayısı söyledi bana 6-7 yıl önce. Anneme vefa borcum ikiye katlandı gerçeği öğrenince, öyle iyi büyüttü ki beni. 4 aylıkken çok hastalanmışım. Yengem ben onu iyileştiririm demiş, annem de al iyileştir demiş, vermiş beni. Beni büyüten annem ben çocukken ağır bir kalp krizi geçirdi, uzun dönem hastanede yattı, annemin arkadaşları baktı bana. Aileden kimse de ilgilenmedi benle.”

6.2.6. Evlilik ilişkileri ve evliliği nasıl tanımladıkları

Bu kadınlar için eşler sadece narsisistik destek olarak kullanılmaktadır. Anlatılan eşler oldukça yumuşak, sakin, idare edilebilir erkekler olup kadınların çocuk sahibi olma isteklerine, tedavilerine karışmayan, sadece onlara eşlik eden anlayışlı erkeklerdir. Anlatılan evlilikler oldukça iyi, uyumlu ve tek sorunun çocuksuzluk olarak tanımlandığı idealize edilmiş ilişkilerdir.

Çocuk sahibi olamamak kastrasyonu kabul etmeyi de gerektirir. Penis hasedi çocuk yapmak ile ifade bulmakta ve bunun için eşlere yapılan yatırım fazla olmamaktadır. Eşlere yapılan göndermeler oldukça azdır. Söylemlerinde eşin ailesiyle yaşanan sıkıntıların aktarılması daha fazla yer bulmakta; eşler, çoğunlukla ailelerine bağlı erkekler olarak tanımlanmaktadır.

Arzu, 31 yaşında, 9 yıllık evli.

“Evliliğim iyi, çok saygılı, sevgi dolu, sevgisini göstermez ama. Herkese karşı öyle mesafeli, alıştım artık. Yine de soğukluğundan şikayetçiyim.”

Aynur, 29 yaşında, 8 yıllık evli.

“Tanıyorduk birbirimizi, direk evlenme kararı aldık, fazla aşk yaşamadık. Evliliğimiz iyi, olumsuz tek şey bebek. Evlendiğim ilk dönem kayınvalidem oğlum evlendireceğim falan diyordu ama artık takıntıları yok öyle. Eşimle dertleşirim sadece, her şeyimi onla paylaşıyorum. Birbirimizi çok özleriz, bensiz hiçbir şey yapmaz. Çok ilgili eşim benle. Hiç ihmal etmez. Eşim çocukları çok sever, onun için çok üzülüyorum, kendimi suçluyorum.”

Dilşad, 34 yaşında, 7 yıllık evli.

“Mutlu bir evlilik, her şeyimizi paylaşabiliyoruz. Eşim anlayışlı, sevecen, hep o bana destek oluyor, paylaşmıyor eminim beni üzmemek için fırtınalarını. O benden daha olumlu.”

Elmas, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

“Ben mutluym evliliğimde. Genel olarak uyumluyuz, az tartışırız. Eşim çok kafasına takmıyor gibi gözüküyor.”

Filiz, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

“Evlilik iyi gidiyor. Evlendikten sonraki hayat monoton zaten. Hiçbir şey yok öyle gezmek falan, bazen sohbet bile yok. Konuşacak halim kalmıyor falan diyor eşim. Eşim kafasına takıyor, ben onu rahatlatmaya çalışıyorum. Ben biraz daha güçlüyüm. Evliliğimizin başında tartıştığımızda eşim ağlardı, çok etkilenmiştim. Ama çekinir benden gerçekten.”

Filiz, 29 yaşında, 3 yıllık evli.

“Eşimle iyi anlaşıyoruz. Eşim çok yumuşak başlıdır, otoriter, sert değil, kuralcı değil.”

Fatoş, 26 yaşında, 4 yıllık evli.

“Evlendikten sonra çok mutluyum. Eşim hem abi hem baba sıcaklığında, bazen de kocam oluyor tabi. Eşimin annesini de çok seviyorum, ona çok içten anne diyorum.”

Hacer, 29 yaşında, 10 yıllık evli.

“Evliliğim başından beri çok iyi. Eşim niye bunu yaptın demez, her zaman önceliği bana verir. Ben bağırır, kızar, rahatlarım. O çok kızmaz. Çok gezeriz biz eşimle, uyumlu biridir.”

Halime, 27 yaş, 5 yıllık evli.

“İlk zamanlar evlilik çok zordu. Eşim çok ilgisizdi, işine kaptırmıştı kendini, arkadaşlarıyla gezerdi, ben beklerdim hep. Şimdi biraz daha iyi. Eşim anlayışlıdır, çoğu erkeğe göre daha iyi. Ben ondan daha sinirliyim, o sakın biri, düşünerek konuşur. Bana bayağı düşkün. Tek eksik çocuk evde.”

Kevser, 31 yaşında, 8 yıllık evli.

“Evlilikte bir problem yok, bir sorun çocuk. Çok da değil aslında. Ben daha çok istiyorum, eşim olmasa da dünyanın sonu değil diyor.”

Necla, 34 yaşında, 15 yıllık evli.

“Eşim çok konuşmaz, sessiz, şakacı. Eşimin ailesi onun başka biriyle evlenmesini istedi. Benim çocuk doğuramadığımı söyleyip eşimi ikna etmeye

çalıştılar. Ama eşim beni sevdiğini, her şeyin çocuk olmadığını söylüyor artık sık sık.”

Necibe, 32 yaşında, 13 yıllık evli.

“Biz eşimle severek evlendik. Eşim bana çok yardımcı olur. Biraz sinirlidir ama ben de biraz üstüne gidiyorum galiba. ağabeylerim eşimi istemediler. Görüşmüyoruz şimdi onlarla. Tek sorunumuz çocuk olmaması, bizim için çocuk önemli.”

Nuran, 30 yaşında, 5 yıllık evli.

“Başta hiç beğenmiyordum eşimi. Beğenmediğim halde evet dedim. Evliliği düşünmüyordum aslında. Eşim çok düzensizdir, her tarafı dağıtır, kızarım. Çok kıskanç, her şeye karışıyor. Ben de sinirliyim, altta kalmıyorum, küsüyorum hemen. Ama yine de gayet iyi anlaşıyoruz, mutluyuz.”

Reyhan, 28 yaşında, 3 yıllık evli.

“Eşimle ilişkimiz rayına oturdu. Yine bazen sürtüşmeler oluyor. Benim biraz fevri çıkışlarım oluyor, o sakindir, dinler beni. Eşimin sevgisi, ilgisi sadece benimle.”

Selma, 27 yaşında, 6 yıllık evli.

“Eşimle işyerinde tanıştık. Sessiz, sakin biri, kendi halinde genelde. Ben kafama ne eserse onu yaparım. Özgürlüğüme düşkünüm. Eşim de anlayışlı. İyi bir evliliğimiz var, bir tek çocuğumuz eksik.”

Serpil, 27 yaşında, 4 yıllık evli.

“Evlilikte ben dik başlıyım, başıma buyruğum. Daha önce hiç baskı görmedim kimseden, eşim bana kısıtlama getirmek istedi, her şeye karıştı. Eşim titizdir, tertiplidir, hemen sinirlenir. Ama artık daha iyiyiz. Bir de çocuk olursa daha iyi olabiliriz herhalde.”

Zerrin, 24 yaşında, 5 yıllık evli.

“Evlilik hayatımızda hiçbir problem yoktur. Çocuğum olursa başka dertlere zamanım olmayacak. Eşimin ailesi çok problem ediyor çocuk meselesini aslında.”

Eşim de ailesine çok düşkün, ona her istediklerini yaptırıyorlar. Eşim de beni korumuyor, ezdiriyor, dışını sık çocuk olana kadar diyor.”

Zekiye, 35 yaşında, 11 yıllık evli.

“Eşim iyidir, beni kızdırmayı çok sever. İyi bir evlilik, sakın bir hayatımız var. Eşim kendi ailesini boşvermemi söylüyor. Benden çok sever çocukları ama belli etmiyor.”

Sıdika, 31 yaşında, 12 yıllık evli.

“Eşim fazla konuşmaz, iyi anlaşırız. Tartışmalar olur ama küslük olmaz. Eşim çocuğa nasıl tepki gösterecek onu da merak ediyorum. Keşke olsa bir an önce de sıkıntımız bitse.”

Sevim, 27 yaşında, 6 yıllık evli.

“Evliliğin başında eşimin ailesinden dolayı zorluklar yaşadım. Şimdi daha iyi gidiyor. Ama eşim çok fazla destek olmuyor, tamam iyi biri ama benimle çok fazla ilgilenmiyor. Nasıl sağlayacağım onun benimle daha fazla ilgilenmesini bilemiyorum. Ben daha dışa dönük biriyim ona göre. Çocuk olsa belki daha iyi olur herşey.”

6.2.7. Cinsellikle ilgili görüşleri

İnfertil kadınlar için cinsellik en fazla sıkıntı yaratan alanlardan biri olmaktadır. Çocuk sahibi olmayı çok isteyen bu kadınlar, cinsellikten zevk almadıklarından, cinsel arzularının olmadığından bahsetmektedirler. Cinsel birliktelik çocuk yapmakla aynı anlama gelmektedir; çocuk yapmayı beceremedikleri için de cinsellik artık çok anlamlı değildir. Evliliklerinde, cinselliğin başından beri çok iyi gitmediğini ifade eden bu kadınlarda arzu yetersizliğinden bahsetmek mümkün olabilir.

Arzu, 31 yaşında, 9 yıllık evli.

“Eşimle pek düşkün değilizdir birbirimize cinsel açıdan. Ben çok hoşlanmıyorum zaten.”

Dilşad, 34 yaşında, 7 yıllık evli.

“Cinselliğimiz çok etkilendi. Kendimi de suçluyorum, sırf çocuk yapmak için, makine gibi sanki. Öyle bir fikirle başlayınca bir şey olmuyor.”

Hacer, 29 yaşında, 10 yıllık evli.

“Aklıma gelmiyor pek cinsellik. Nasıl olsa çocuğumuz da olmuyor, iyice umursamıyoruz. Eşim de zorlamıyor beni.”

Halime, 27 yaş, 5 yıllık evli.

“Evliliğin başında hiç istemiyordum, kasılmalarım, ağrılarım oluyordu. Sonradan biraz daha rahatladım, eşim her zaman istekli, ama ben zevk almıyorum çok.”

Necla, 34 yaşında, 15 yıllık evli.

“Aşırı sancılanırdım ilişkide her zaman, zevk de almıyordum zaten.”

Nuran, 30 yaşında, 5 yıllık evli.

“İsteksizlik de var bende, ne zaman ilişkiye girsek acaba çocuğum olacak mı diye düşünüyorum. Eşime müdahale ediyorum, aman çok gel-git yapma, tohum orada kalsın diyorum. Ama olmuyor işte bir türlü.”

Veysiye, 30 yaşında, 10 yıllık evli.

“Cinsel isteksizlik çok fazla. Baştan beri böyleydi de sonradan daha kötüleşti.”

Zekiye, 35 yaşında, 11 yıllık evli.

“Cinsel isteğim çok fazla yok. Birlikte olurken çocuk düşünmüyorum. İlla olsun diye uğraşmıyoruz. Daha çok dışarıdan şeyler beni rahatsız ediyor.”

Sabahat, 33 yaşında, 14 yıllık evli.

“Cinsel isteksizlik çok fazla. Çocuk aklımda oluyor hep, romantizm öldü bizde çoktan. Eşim hiç duygusal davranmıyor.”

6.2.8. İnfertiliteyi nasıl tanımladıkları ve bu durumla baş etme yöntemleri

Açıklanamayan infertilite tanısı alan bu hastalar, her türlü tıbbi müdahaleye katlanarak; oldukça zorlayıcı, tekrarlanan tedavi süreçlerine dahil olmaktadır. İnfertilite ile ilgili kitap, dergi okuyarak tıpla ilgili her yeniliği takip eden, doktorların yaptığı her metodu araştıran, farklı yollar denemek için sıklıkla doktor ve tüp bebek merkezi değiştiren bu hastalar; neden halen çocuk sahibi olamadıklarını açıklama konusunda bir fikir ileri sürememektedirler. Problemleriyle ilgili fizyolojik sebeplerin tümünün araştırıldığını ve elendiğini belirten hastalar, psikolojik faktörleri tümüyle gözardı etmektedir.

Çocuk sahibi olmak için uğraşmaya devam edip, olmayacağı kesinleşirse de kendilerine yeni bir hayat kurmaktan bahseden bu kadınlar, çocuk olmazsa onun yerine bir işe girip çalışmanın kendileri için iyi olduğunu düşünmektedirler.

Aynur, 29 yaşında, 8 yıllık evli.

“İstiyorum halen ama artık gücüm de kalmadı, sanırım bir kez daha deneyip bırakacağım artık, çok yoruldum...”

Aynur, 30 yaşında, 8 yıllık evli.

“Bu nedensizlik çok sıkıcı. Deseler ki şöyle bir probleminiz var o yüzden çocuğunuz olmuyor anlayacağım. Açıklanamayan infertiliteymiş, hiç bir şey söyleyemiyor kimse neden olmadığına dair. Bir anlasam neden bir türlü tutmuyor benim tedavilerim...”

Dilşad, 34 yaşında, 7 yıllık evli.

“En azından bir sebep bilseydim, onun peşinde koştururdum. Ara sıra niye ben diyorum. Hiç zaman kaybetmeden tedaviye devam ediyorum ne yapayım.”

Elmas, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

“Olmazsa yeniden deneyeceğiz. Olsun istiyoruz tabi ki. Bekleyip deneriz tekrar tekrar. Önceleri çok test yapıyordum kendime. Ama artık vazgeçtim umut etmekten.”

Filiz, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

“Olabilir diyorlar ama kendiliğinden hamile kalacağıma pek inanmıyorum ben. Deneriz herhalde daha birkaç kez.”

Filiz, 29 yaşında, 3 yıllık evli.

“Nerden çıktı bu iş anlamadım hiç. Deneyeceğiz daha. Çocuğum olmazsa bir işe girip çalışayım diyorum artık.”

Fatoş, 26 yaşında, 4 yıllık evli.

“Hiç düşünmezdim benim çocuğum olmayacağını o kadar çocuk baktıktan sonra. Ama oluruna bırakmayı öğrendim, çok fazla da üstüne gitmiyorum bu işin.”

Gönül, 33 yaşında, 9 yıllık evli.

“Biliyorum sorumlusu benim, benim yüzümden olmuyor. Kesin infertilitenin nedeni benim. Çocuk düşüncesi hiç çıkmıyor aklımdan. Her ay adet döneminde ne olacak diye telaşlanıyorum. Ben acaba anne olabilecek miyim diye düşünüyorum sık sık. Ama çok da sıkılıyorum bu çocuk işinden hiçbir sonuç alamadıkça...”

Halime, 27 yaş, 5 yıllık evli.

“Tekrar çalışmayı düşünüyorum çocuk olmazsa. Genelde her şey olacağına varır derim hep. Önceden çok takardım nereden buldu bu dert beni diye. Artık taş kalpli oldum, üzölmeye değmeyeceğini anladım.”

Necibe, 32 yaşında, 13 yıllık evli.

“İkimizde de bir sorun olmadığı halde niye bizim çocuğumuz olmuyor onu çok kafaya taktım. Keşke bir problem olsaydı, belki o hallolurdu. Bir de artık yaşımız gecikiyor, olmayacak endişesi çok bende. Yine de hep olacak diye ümidim var.”

Reyhan, 28 yaşında, 3 yıllık evli.

“Ben tahmin ediyordum hamile kalmamın riskli olacağını. Genelde her şeyi önceden planlarım. Ne yazık ki çocuk bu plana uymadı. Uğraşacağım bir süre daha bakalım ne olacak.”

Selma, 27 yaşında, 6 yıllık evli.

“Eşime tüp bebek öncesi çocuk alalım dedim bir yerden, kanım kaynamaz dedi istemedi. Ablam ben sana vereyim dedi, eşim kabul etmedi. Hamile bir kadına tahammül edemiyorum. Ümitsizim artık, oldu deseler bile inanmam resmen. Deneyeceğim, olmazsa işe girip çalışacağım.”

Serpil, 27 yaşında, 4 yıllık evli.

“Şimdi hep aklımda olacak mı sorusu var, olacak diyemiyorum. Bu tedaviden sonra bırakacağım herhalde. Çocuk almaya kalksak biliyorum bize vermezler, şartları da çok ağır zaten.”

Şerife, 25 yaşında, 6 yıllık evli.

“Çocuk görünce bizim de olsa diye aklımdan geçiyor. Önceden sıkıntı yapıyordum, şimdi alıştım. Önceleri umutsuzdum, şimdi belki tüp bebekle olur diye düşünüyorum. Sonuçta deneyeceğiz, olursa olur artık. Kendimi olmayacağı da hazırlıyorum.”

Zerrin, 24 yaşında, 5 yıllık evli.

“Hep çocuğum olmazsa da benim kafam. Denerim ama olmazsa çocuk ayırırım eşimden herhalde, herkes kendi hayatını kurar.”

Zekiye, 35 yaşında, 11 yıllık evli.

“Keşke bir sorun olsaydı da çözülsedydi bu iş. Hasatlık olarak görmüyorum ben bunu. Belki bir zamanı vardır. Çok da üzülüyorum, çok da takmıyorum. Ama güzel bir çocuk olsun isterim, en güzeli olsun. Kendi kendimi rahatlatmaya çalışıyorum, çok takma kafana diyorum.”

Mehtap, 29 yaşında, 5 yıllık evli.

“Olmuyor işte. Bunu çok düşünüyorum neden olmuyor diye. Kendimi anne adayı gibi hissetmeli miyim yoksa hiç hamile gibi davranmamalı mıyım karar veremiyorum. İnsanlar bana hamile gibi davranırsa diye tüp bebek sonrası evde oturmadım. Umutlanmak istemiyorum hiç.”

Serpil, 37 yaşında, 11 yıllık evli.

“Tüp bebek hakkında her şeyi biliyorum artık, öyle çok okudum ki. İstiyorum ama kendimi öyle hastalıklı bir istek içinde görmüyorum. Kendi günlük hayatımın getirdiği, yapmam gereken bir şey gibi yapıyorum.”

Sevda, 24 yaşında, 5 yıllık evli.

“Sorunu bilsem çok daha iyi olacak. Çocuk görünce tuhaf oluyorum. Kendimden çok eşimi düşünüyorum. Paramız yettiğince tedaviye devam edeceğiz.”

6.3. Açıklanamayan İnfertilite Tanısı Alan Kadınların Aktardıkları Rüyalardan Örnekler

Rüyalar, seanslarda analitik olarak yorumlanabilecek en değerli malzemelerdir. Rüyalarda tasarımlardan oluşmaktadır; rüyanın içerisindeki düşünceler tasarımlardır. Düşünce faaliyeti olarak da görülen rüyalarda düşünce gerçeklik ilkesine göre çalışır. Düşünce faaliyetleri, gerçeklik ilkesini haz ilkesi ile bağlamaktadır.¹⁵⁸

Bu hastalarla yapılan öngörüşmeler her ne kadar psikanalitik yönelimli olarak yapılmış olsa da, analiz seansları şeklinde sürdürülmediği için hastaların rüyalarını yorumlamaya girişmek doğru olmayacaktır. Ancak görünen o ki, rüyalar, hastaların bilinçli söylemlerinin tam tersini ifade etmektedir. Çocuk sahibi olmayı çok isteyen bu kadınlar için bilinçdışı böyle bir arzuya yer yoktur. Bilinçdışı işleyiş çocuk sahibi olma arzusunu reddetmektedir.

Aynur, 29 yaşında, 8 yıllık evli.

“Değişik değişik rüyalar görürüm. Hamile olurum genellikle, oğlan çocuğum olur. Yükseklerden düşerim, yükseklerle çıkarım.” “Hamileyim, düşük tehlikesi var, yatmam lazım ama yatacak yer yok, ama içimde hiçbir sevinç, korku hiçbir şey yok.” “Hamileyim, doğum yapıyorum, yapmıyorum derken çocuğu kucağıma alıyorum, bu benim çocuğum değil, ben bunu istemiyorum deyip

---

¹⁵⁸ Tefrika Tunaboşlu İkiz, “Düşlemler”, **Psikanaliz Konuşmaları** içinde, s.73-93, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2005.

kaloriferin üzerine bırakıyorum. “Birinci kattaki esmer kadına eşim çok yardım ediyor. 3-4 yaşında çocuğu var. Sonra duyuyorum eşimin metresiymiş, çocuğu olmuş, bizim altımıza taşınmış. Eşim yazık, küçük çocuğu var diye yardım ediyorum diyor.”

Aynur, 30 yaşında, 8 yıllık evli.

“Arabayla çıkmışız gidiyoruz arkamda siyah bir kedi, oyuncak kedi gibi ama canlı. Pislik gibi yapışıyor, atıyorum geri geliyor, atmaya çalışıyorum tekrar geri geliyor. Çok mücadele ediyorum o kediyle.”

Elmas, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

“Kan testleri veriyorum, laboratuarda bununla çocuk olmaz diyorlar geri dönüyorum.” “Karnım çok sancılanıyor. Hastaneye gidiyorum. Büyük ihtimalle tutmaz, beklemeyin diyorlar, eve dönüyorum.”

Filiz, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

“Bir çocuğum oluyor, böyle tombiş tombiş, erkek çocuğu. Kendi çocuğum olduğunu bilmiyorum, beni görünce susuyor, kucağıma alıyorum uysallaşıyor, biz sana söylemedik bu senin çocuğun diyorlar, sütüm yok diyorum, emzirmeye çalışıyorum, sonra sütüm geliyor.”

Fatoş, 26 yaşında, 4 yıllık evli.

“Bebek görüyorum mavi tulum içerisinde, annem bakıyor, ilgileniyor güya, ama rüyamda bir yabancının çocuğuna bakar gibi görüyorum onu. Bebek annemin kucağında ama başkasının bebeği, benim değil.”

Gönül, 33 yaşında, 9 yıllık evli.

“Fatma abla, arkadaşım. Onunla türbelerden altın çalıyormuşuz biz, 5-6 tane bilezik taktı koluma, insanlar gelip türbeye bu insanlar ne biçim insanlar, her şeyi çalmışlar diyorlar. Sonra tepeye bir yere, çatıya çıkıyoruz, bir adam gelip siz öleceksiniz ne yaptınız diyor. Çok korkuyorum öleceğim diye, etrafımda iskeletler var hep. O sırada Barbie bebeğin biraz büyüğü şeklinde bir bebek gelip beni çekiyor, kanatları var uçuyoruz birlikte, altımızda sular akıyor, aralarda çiçekler açıyor, o bebekle birlikte ilahiler okuyarak gidiyoruz, aşağıımız da Cennetmiş. Ben kurtuluyorum yani ölmekten ama o arkadaşım kalıyor orada.”

Kevser, 31 yaşında, 8 yıllık evli.

“Bir erkek çocuğu görmüştüm, yatağımın içinde oturuyor ama ben farkında değilim benim çocuğummuş.” “Bir ev görüyorum. Yeni evden eski eve taşınmışım. Ahşapmış, kötü, bakımsız bir ev, çok üzüliyorum.”

Necibe, 32 yaşında, 13 yıllık evli.

“Hep çocuk olmuş görüyorum, emzirdiğimi görüyorum. Bazen de ikiz olduğunu görüyorum, oynuyorum, seviyorum çocukları ama sonra yok oluyorlar birden, anlamıyorum.”

Nuran, 30 yaşında, 5 yıllık evli.

“Çocuk kucağıma alıyorum, konuşuyor benle. Fatiha okuyor, anne diyor, çok şaşırıyorum ben de. Ben hamile değildim ki nasıl oluyor diyorum. Yürürken, koşarken kucağımda görüyorum aynı çocuğu.”

Reyhan, 28 yaşında, 3 yıllık evli.

“Uçurumdan yuvarlanıyorum. Arabanın kapısı açılıyor yolda giderken. Dağlık ve karanlık bir yol, kapı açılıyor, ormanlık bir yerde uçuyorum. Ben kendimin uçtuğunu görüyorum, birden arka kapı açılıyor ve yuvarlanıyorum.” “Bir olaylar oluyor, eşim beni bırakıp gidiyor. Ağlıyorum. Kucağımda bir kız bebek var onu fark ediyorum, onu bir yerlere götürüp getiriyorum, bir problemler var onunla ilgili ama hallolmuyor.”

Şerife, 25 yaşında, 6 yıllık evli.

“Ayağım bir yerden kayıyor ya da yüksek bir yerden düşüyorum. O korkuyla uyanıyorum.”

Veysiye, 30 yaşında, 10 yıllık evli.

“Uykumda çok korkuyorum. Hayvanlar falan görüyorum. Akrep, fare gelip beni sokacaklar zannediyorum. Hemen sığıyorum, uyanıyorum.”

Zerrin, 24 yaşında, 5 yıllık evli.

“Sürekli doğum yapıyorum, hamileyim, bebek oluyor. Ama sonu yok bu rüyalarımın.”

Sabahat, 33 yaşında, 14 yıllık evli.

“Normal doğum yaptım rüyamda. her şeyi yaşadım, acısıyla falan. Gerçek doğumu yaptım, ıkınmalar, kanlar her şeyi yaşadım. Hep merak ediyordum. Hep kucağımda çocuk görürdüm üzüm bağının içinde, bembeyaz bir çocuk gördüm bu sefer de, yağmur yağıyor, üstüne olsun diyorum, rahmet yağıyor üstüne diyorum.”

Melahat, 35 yaşında, 8 yıllık evli.

“Ev yanıyordu. Evin içinde ben de varım. Her tarafımda yanık izleri vardı, ben de yanıyorum. Kaçamıyorum yangından.”

Serpil, 37 yaşında, 11 yıllık evli.

“Eşimi kaybettiğim, başka biriyle aldatıldığım rüyasını sık sık görürüm. Çok mutlu eşim, beni aldatmış, sırtıyor. Yanına yakıştıramadığım kimselerle görürüm onu hep.” “yangın çıkmış, kurtulmaya çalışıyorum.” sık sık tekrarlar bu rüya.”

Sevda, 24 yaşında, 5 yıllık evli.

“İşe gideceğim. Tülü açıp dışarıya bakıyorum. Camı açtığımda korkunç bir yaratık çıkıyor karşıma. Gitsin ben de öyle işe gideyim diyorum içeride bekliyorum. İniyorum, servise bineceğim deyip çıkıyorum, önüme çıkıyor o yaratık, çok korkuyorum. Araba eziyor onu, yine ölmedim, ölmedim diyor üstüme geliyor, çok korkarak uyanıyorum.”

6.4. Psikanalitik Öngörüşmelerde Alınan Bilgilerin Projektif Testlerle Birlikte Değerlendirilmesi

Açıklanamayan infertilite tanısı alan kadın hastalarla yapılan öngörüşmelerde öne çıkan bilinç düzeyindeki bilgilerin projektif testlerdeki bilinçdışı işleyişte desteklendiği, bilinçdışı süreçlerin öngörüşmelerdeki söylemle uyumlu olduğu gözlenmiştir. Bu bağlamda, çalışmanın hipotezlerine yönelik bulgular gruplandırılarak, yanıt örnekleriyle birlikte psikanalitik açıklamalara yer verilmiştir.

6.4.1. Cinselleşmiş Beden Tasarımları ve Özdeşim Sorunsalını Ortaya Koyan Yanıtların Psikanalitik Açıdan Yorumlanması

Açıklanamayan infertilite tanısı alan hastaların beden tasarımlarını kurmakta zorlandığı fark edilmektedir. Bedensel bütünlük sağlam olarak verilse de cinselleşmiş bedeni tanımlamaktaki sıkıntı önemlidir. Oysa, özellikle nevrotik yapılanmalarda beden tasarımlarının oluşumunda güçlük olmaması beklenmektedir.

Rorschach Testi'nde beden imgesini harekete geçiren faktör, figürlerin bir eksen etrafında çizilmiş olmasıdır. Bütün olarak doygun olarak çizilen kartların (I., IV., V., VI. ve VII. Kartlar) bedene ait yanıtları daha kolay verebileceği düşünülmektedir.¹⁵⁹

Bu çalışmada hastaların verdikleri yanıtlarda, öncelikli olarak hayvan tasarımlarının ön planda olduğu görülmektedir. Bir bütün olarak hayvan tasarımları oluşturabilen hastaların insan yanıtları az sayıdadır.

Rorschach Testi'nde I. Kart, yeni bir malzemeyle karşılaşmanın öneminden dolayı, kişinin uyarılara tepkisiyle onun ilk dönem yaşantılarındaki pozisyonunu belirlemektedir. Hastanın bilinçdışındaki anne veya kadın imgelemine karşı kendini konumlandırması önemlidir. Burada, kişinin kendilik tasarımı hakkında da bir bilgi vermesi beklenmektedir. Açıklanamayan infertilite tanısı alan hastaların ilk karta verdikleri yanıtların hayvan yanıtları içerdiği ve çoğunlukla insan bedenine gönderme yapılmadığı görülmektedir.

Bade, 33 yaşında, 8 yıllık evli.

I.Kart: "Hep yarasaya benzetiyorum. Böyle kanatları şöyle kıvrık, yarasa gibi. Bunu başka şeye benzeten oluyor mu? Cadılar Bayramı'nda kabağın üstüne çizdikleri şeylere benziyor bu, Halloween'de. Bir de o yengecin elleri gibi, kıskaçları gibi biraz."

---

¹⁵⁹ Tefrika Tunaboşlu-İkiz, **Rorschach Testi'nin Psikanalitik Yorumu-I: Kodlama ve Uygulama**, Bağlam Yayınları, İstanbul: 2001.

Aynur, 30 yaşında, 8 yıllık evli.

I.Kart: "Yarasa desem. Yani yarasaya da benzemiyor ama. Bak şimdi ben bunu eve gider düşünürüm. Şöyle baktığım zaman böcek gibi. Akrep. Hamamböceği..."

Songül, 28 yaşında, 8 yıllık evli.

I.Kart: "Bunlar da ne olabilir ki? Yarasaya mı benziyor neye benziyor, hayvan gibi ya. Ne böyle insan gibi de değil kanatları var... İnsan da değil bu ya, insan da olabilir ama kanatları var. Hayvan galiba. Uçak da olabilir ama değil. Kapkara bir şey. Siz bence bunu alın, benzetemedim doktor hanım. Arkasına bakayım belki bir şey yazılıdır, kanatları var sanki yarasa gibi bir şey. Yarasa, hayvan da değil değişik bir şey yani. Eşim bunu yorumlar ben hiç benzetemedim. Ruh halim çok kötü. Yok yok hiçbir şeye benzemiyor."

Halime, 27 yaşında, 5 yıllık evli.

I.Kart: "Kelebek diyeyim buna. Sanki kelebeğe benziyor di mi? Bu arada kelebekleri görüyorum rüyamda belki o yüzdendir. Zorro'nun şalı var ya ona benziyor."

Zekiye, 35 yaşında, 11 yıllık evli.

I.Kart: "Tavuk görüyorum ve civcivler görüyorum. Böyle bir ağaç yapılı ya parmaklık gibi, oraya tutunmuşlar tavuklar, altta civcivler var. Bunlar da yeni doğmuş civcivler, ağızlarını açmışlar. İki insan öpüşüyor da olabilir. Fal gibi oldu bu. Bana fal bak derler hep, çıkar mı çok da bilmem ama."

Zerrin, 24 yaşında, 5 yıllık evli.

I.Kart: "Hiç üretme şeyim yok kafamda biliyor musunuz? Kuşa benzetiyorum bunu. Şunlara kanat diyorum, şu sırtındaki herhangi bir benek benek, şu kafası diyorum başka da bir şeye benzetemiyorum."

Selma, 27 yaşında, 6 yıllık evli.

I.Kart: "Hiçbir şeye benzemiyor gibi, ama kaya parçası. Uçan bir kuşa da benziyor."

Necla, 34 yaşında, 15 yıllık evli.

I. Kart: “Bu belkemiği gibi bir şeye benziyor. Sanki pöçük tarafı gibi bir şey geliyor bana. Bir hayvan olabilir mi? Yarasa gibi bir şey ona da benziyor, kahve falı bilseydim daha güzel benzetirdim.”

Kevser, 31 yaşında, 8 yıllık evli.

I.Kart: “Uçak mı uçağa da benziyor. Şuradan uçağa benzettim. Kanatları var. Kuş da olabilir. Bu benim buralarım da olabilir kendim. Şurası rahim zannediyorum, buralarda yumurtalıklar olabilir.”

Nuran, 30 yaşında, 5 yıllık evli.

I.Kart: “Ne bileyim bir yaratık, canavar gibi, yaratık gibi bir şey ya da ultrasonda rahme benziyor.”

Reyhan, 28 yaşında, 3 yıllık evli.

I.Kart: “Bir hayvana benziyor ama kelebek mi desem yarasa mı desem, karışık bir şeye benziyor ama...Bir de şeye benzettim sağlıkçı olduğum için kemik, biraz pelvis yapısına benzettim, ama daha çok hayvana benziyor, şurada kısıkaçları varmış.”

Hastaların ilk kartlara verdikleri hayvan yanıtları, hayvan bedenini bütün olarak tasarımılandırıp kartlara yansıtılabildiklerini gösterse de, söylemlerdeki tereddüt ve “iki insan, ellerini açmış iki kişi” gibi daha sık rastlanan yanıtların çok az sayıda olması, bu hastaların dış dünyayla ilk karşılaşmalarında kendilerini konumlandırmakta güçlük yaşadığını göstermektedir. İnsan bedenine gönderme yapılmaması, çocuk sahibi olmayan bu hastaların kendileri için kullandıkları eksiklik ve yetersizlik tanımlamalarından kaynaklandığı da düşünülebilir.

Bu yanıtların tümünde ilk nesnenin oldukça “kötü, olumsuz” bir imgeyle verildiği görülmektedir. Bir yandan da “belirsizlik” vurgusu yapılmaktadır. Hastalar için böylesine kötü, olumsuz, tanımlanması zor bir nesneyle özdeşim kurmak arzu edilen bir durum değildir. İlk nesneyle ilişkinin bu denli korkutucu ve zor yaşanması özdeşimi iyice güçleştirmekte; insan bedenine gönderme yapılmasını olanaksız kılmaktadır.

Bu noktada, Rorschach Testi'nde gerçeğe uyumu ve nesnel bir kendilik tasarımını vermesi beklenen V.Kart değerlendirilebilir. Bu karta banal olarak kabul edilen “yarasa” yanıtının sıklıkla verildiği görülmektedir. Bu, kimlik yapılanmasında sorun bulunmadığını göstermektedir. Bunun yanında “*post, derisi yüzülmüş hayvan, ölü bir keçi, kurban bayramında yerde kesilip yatan hayvan, kurban, parçalanmış bir şey, içi sümüklüböcek*” gibi olumsuz kendilik tasarımlarına da rastlanmaktadır. Böyle tasarımların verilmesi hem depresif içeriğe hem de narsisistik yetersizliğe gönderme yapmaktadır. Ayrıca, “rahim, rahim filmi, yaratık, bacaklar, göğüs, sırt sırta kafalar” gibi beden parçalarının vurgulandığı yanıtlar da kimlik sınırlarının tam olarak çizilemediği aktüaliteye yapışan yanıtlar olarak görülmektedir.

Beden tasarımına yönelik tasarımların beklendiği diğer kartlar olan IV. ve VI. Kartlarda “*yaratık, canavar, ağaç kökü, hayvan postu, böcek, hayvan*” yanıtları tekrarlanmaktadır. Burada tam bir insan ya da hayvan tasarımı sunmak zor olmakta, daha çok kartlardaki renkten, dokudan ve sınırların muğlaklığından etkilenen, net olarak tanımlanmayan yanıtlar görülmektedir. Görüldüğü gibi, tam ve sağlam beden yanıtları vermek çok kolay olmamakta; özdeşim sorunsalı tekrarlanmaktadır. Bunların yanı sıra “*insan vücudu, omurilik, bel, rahim, karın bölgesi, rahim ağzı, omurga*” gibi bedenin parçalarına gönderme yapan anatomik yanıtların psikotik biçimde değil, bedendeki bölünmeye, bedendeki bütünlüğün yetersizliğine gönderme yaptığı düşünülebilir.

İnsan yanıtı azdır. Cinsellikten arındırılmış ve nötr (kadın-erkek yanıtı yerine insan/kişi gibi) yanıtlara rastlanmaktadır. Bu durum savunmacı bir yapının ipuçlarını vermekte, cinselliğe yönelik endişeleri, cinselleşmiş kadın bedeninin yarattığı endişe ve anneye kurulan özdeşimdeki sorunsalı düşündürmektedir.

Cinsel özdeşim bakımından, çoğunlukla eylemi yapan kişilerin belirsiz olması yani cinsel boyutlarının verilmemesi önemlidir. Eğer kişinin cinsel kimliği sabit ve uyumlu olarak yaşanıyorsa verilecek yanıtlardaki kadın ve erkek rolleri açık ve net olmaktadır. Açıklanamayan infertilite tanısı alan kadınların projektif testlerinde bedene yönelik yatırımlarının yetersiz olduğu görülmektedir. Aslında beden yapılandırılmaktadır, ama bu beden cinselleştirilmiş beden değildir.

“...iki tane insan mı karşılıklı bakıyor birbirine, iki tane insan birleşmiş gibi...”, “İki insan sanki karşılıklı gibi geliyor...”, “Şu iki kişi dizlerinin üzerine çökmüş sanki ellerini kavuşturmuş gibi...”, “İki kişi oturuyor da şu taş gibi, iki

çocuk gibi...”, “Taşın üstünde iki bebek gibi...”, “İki insan iki bebek öyle mi?”, “Bunlar da sanki iki kişi birbirine koşup da kavuşacakmış gibi.”, “İki insan şöyle yapmış diyebilirim, elini uzatmış, diğer eliyle de böyle yapmış.”, “İki zayıf insan var benim gibi, ellerinde tuttıkları şey de yavruları.”, “İki tane küçük insan bu büyük insanı kaldırmış.”, “İki tane tepede insan var.”, “Palyaço gibi, garson gibi 2 insan.”, “Dans eden iki kişi var”, “İki insan bir şey taşıyorlar, sanki bayağı ağır bir şey taşıyorlar.”, “Oturan dizlerini çökmüş cüceler konuşuyor sanki.”, “İki kişi çok yorgunlar, kafaları düşmüş yorulmaktan uyuyorlar gibi.”

Bunların yanında ancak birkaç tane *“iki kadın, iki kız çocuğu iki erkek kafası, iki dede, iki derviş”* yanıtı göze çarpmaktadır. Bu da nevrotik çatışmanın yoğun olduğu histerik protokollerde dikkati çekmektedir.

Rorschach Testi’nde özdeşim sorunsalı II. ve III.Kartlara verilen yanıtların yanı sıra VII.Karta verilen annesel özdeşim ve kadına ait sembolleri gösteren yanıtlarla değerlendirilir. II. ve III. Kart beraber değerlendirilirken bu kartlarda cinsel özdeşimlerin ve ebeveyn imgesinin ortaya konması beklenmektedir.

II.Kart içerdiği figürler gereği biseksüalitenin de gündeme gelmesini sağlarken her iki cinse ait özdeşimlerin verilmesi beklenmektedir ve kastrasyona ait yanıtlar verilmektedir. Aynı zamanda duygulanımsal yönü yüksek bir kart olduğundan olumlu veya olumsuz duygulanımlar açığa çıkabilir ve bu kart farklı düzeylerdeki saldırganlık ve cinselliğe gönderme yapar.¹⁶⁰ III.Kart ise duygusal olarak genellikle olumlu yaklaşılacak bir kart olarak düşünülmektedir ve kendisi ile ötekini tasarımlama ve nesne ilişkilerine ait bilgiler bu kartta verilmektedir. Özdeşleşme sorunsalı III.Kart için merkezi sorunsaldır ve bu kartta verilen yanıtların II.Kartla beraber değerlendirilmesi gerekmektedir.

Açıklanamayan infertilite tanısı alan hastaların cinsiyetler arası farklılığı vurgulamadıkları görülmektedir. Ötekini tasarlayabilen hastalar, insana ait tasarımlar oluşturmalarına rağmen, cinsel tasarımlar vermemektedirler. Erotik bedene yapılan yatırım yetersizdir. II.Kart’a verilen *“ufak ayı yavruları, iki köpek, iki tane fil yavrusu, iki ayıcık, 2 tane vak vak amca”* gibi çocuksu tasarımlar dikkati çekmektedir.

III.Kart’a bakıldığında ise verilen yanıtların, nesne ilişkilerinin kurulabildiği, ancak özdeşim figürlerinin net olarak sunulmadığı görülmektedir. “İki kişi” yanıtları, cinselleşmiş beden tasarımına yer vermezken, kadınsı tasarımlar

¹⁶⁰ Tefrika Tunaboğlu-İkiz, **Rorschach Testi’nin Psikanalitik Yorumu-I: Kodlama ve Uygulama**, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2001.

(“kadın, kelebek, kedi, göğüs, topuklu ayakkabı” gibi) az sayıdadır. Anne figürüne yönelik olumsuzluk ortaya çıkmaktadır. “Çocuk, bebek” yanıtları da ilgi çekicidir. Dürtüsel faaliyetin yüklenebileceği cinselleşmiş bir beden yanıtının böylesine bastırılması, anneye kurulacak özdeşimde yaşanan zorluğu da gündeme getirmektedir. Cinselleşmiş bedenin tasarımı sırasında yaşanan güçlük Corcos’un¹⁶¹ da sözünü ettiği gibi annelerin eksikliğinden kaynaklanan ve çocuklarının erotik bedene yatırım yapmasını engellemeleriyle beraber ele alınmalıdır. Bu hastaların anneye özdeşim örüntülerine yönelik bulgular, anneden iletinin aktarıldığı bölümde anlatılacaktır.

6.4.2. Projektif Testlerde Dürtüsel Dünyanın Yansıması

Baskın renklerin ön plana çıktığı II. ve III.Kartlara ani, çığ veya şiddetli duyguların verilmesi daha rahat olmaktadır. Kırmızı rengin hem kültürel hem sembolik olarak dürtüsel dünyayı harekete geçirdiği düşünülerek bu kartlarda saldırganlık ve cinselliğe dair yanıtlar beklenmektedir. Öte yandan, itkisel dünyayı açıklamak için hareket yanıtlarından faydalanılmaktadır.¹⁶²

II. ve III.Kart’a verilen yanıtların bir kısmında eyleme rastlanmakta; ancak libidinal ve saldırgan dürtülerin bastırıldığı görülmektedir. “Birbirine çak yapan, diz dize oturmuş iki derviş”, “ocağın başında iş yapan iki kadın”, “bir şey taşıyan iki bayan”, “el ele vuran iki kişi varmış gibi”, “birbirlerine dönük, kalpleri birbirine doğru akan iki kişi”, “dans eden iki kişi”, “öpüşen iki ayı”, “yerdeki şeyleri tutan hayvanlar”, “motora binmiş biri”, gibi yanıtların dürtüsel dünyayı dışı vurduğu görülmektedir. “Çarpışan boğalar, içi açılmış bir insan, birbirine silah doğrultmuş iki kişi, içi çıkarılmış, patlatılmış bir kurbağa, kurban derisinin açılıp tuzlanması” gibi az sayıdaki saldırgan dürtülerin vurgulandığı yanıtlar da göze çarpmaktadır.

Bu hareket yanıtlarının yanında hareketin yüklenmediği “tavuk, akrep, leylek, maymun, kurt, ayı, kelebek, baykuş, kartal, civciv, fil” gibi hayvan yanıtlarının bazılarında cinselliğe gönderme yapıldığı; “akciğerler, mide, böbrek,

¹⁶¹ Maurice Corcos, “Le féminin et le maternel dans l’anorexie mentale, une passivité créatrice: cecin’est pas une femme”, **Evolution Psychiatrique**, 2003, p: 68.

¹⁶² Tefrika Tunaboylu İkiz, a.g.e.s.58.

rahim, kalp” gibi bedenin parçalara bölüdüğü anatomi yanıtlarının bazılarında da saldırganlığa gönderme yapıldığı görülebilmektedir.

Yine de çok yoğun bir dürtüsel yatırımdan bahsetmek mümkün değildir. Bu hastalar, çoğunlukla tanımlamaların yer aldığı yanıtları tercih etmektedirler. Aktüel sorunsal –çocuk sahibi olamama ve bu yöndeki tedaviler- ön plandadır ve bu durum dürtülerin bastırılmasına neden olmaktadır; hastaların sürekli bir düşünme eylemi içinde oldukları, tereddüt ve kararsızlığın yoğun olduğu fark edilmektedir. Dürtüsel faaliyet çok canlı yansıtılmamaktadır.

TAT’nde, 13MF Kartında arkada yatan ve göğsü açılmış bir kadın ile önde ellerini yüzüne kapamış bir erkek görülmektedir. Bu kartın gizli anlamı da cinsellik ve saldırganlık dürtülerinin ifade edilmesini içermektedir. Çalışmaya dahil edilen açıklanamayan infertilite tanısı alan hastaların bazıları, depresif duygulanımı öne çıkararak dürtüsel yatırımları vermemektedir.

Hacer, 29 yaşında, 10 yıllık evli.

Kart 13MF. “Vav...Arkadaki kadın çok hasta, öndeki çok üzgün, ona göstermemek için sırtını dönmüş, çok üzgün, çaresiz, ağlıyor, ne yapacağını bilmiyor, bir çare düşünüyor, çok üzgün ama. Çünkü arkadaki çok hasta. Bu genç adam çok üzgün, çok çok üzülmüş hem de. O kadar üzülmüş ki bu bayan için. Bu bayan iyileşsin diye her şeyi yapabilir aklına bir fikir gelse hemen yapacak çok perişan bir halde çünkü.”

Elmas, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

Kart 13MF. “Hasta ya da uyuyan...Erkeği de üzgün görüyorum. Kendinden habersiz yatan bir bayan, üzgün bir erkek.”

Şerife, 25 yaşında, 6 yıllık evli.

Kart 13MF. “Bu kadın çırucıplak da erkek bilmeden, kapıyı vurmada girer de kapıyı görünce utanır ya da bakmamak için koluyla gözünü kapamış ya da kadın ölmüş de ağlıyor gibi bir de. Ya üzgün ya da utanıyor.”

Hastaların bir kısmı da dürtüsel faaliyeti sosyal sınırlarda tutmak, rasyonalizasyondan faydalanarak cinselliği idealize etmek eğilimi göstermektedir.

Dilşad, 34 yaşında, 7 yıllık evli.

Kart 13MF. “Bu bay yataktan kalkmış sevgilisinin yanında, işe gitmek için hazırlanıyor herhalde, biraz yorgun halen uyanamamış, gözlerini ovuşturuyor.”

Reyhan, 28 yaşında,

Kart 13MF. “Bu da uykudan kalkmış galiba adam, işe gidecek galiba, yatakta da bayan var yatıyor, uyuyor demek ki bayan, adam giyinik yani, işe gidecek ya da gelmiş. Ama gözlerini kapatmış, uykudan sonra gerinir ya insan, sabah olduğunu düşündüm, giyinmiş, hazırlanmış, işe gidecek, bayan da yatakta uyuyor.”

Bazı hastalarda ise çığ cinsel anlatımlara, dürtünün bastırmaya uğramadan tümüyle yansıtıldığına tanık olunmaktadır.

Saniye, 34 yaşında, 14 yıllık evli.

Kart 13MF. “Tecavüze uğrayan kadın mı, adam da yaptığından pişman, ben ne yaptım diye yüzünü kapatıyor. Yaptın yaptın değil mi ne kadar kötü bir şey. Bu karşılıklı bir şey, adam pişman olmuş, yaptıklarından dolayı yüzünü kapatıyor. Pişman bence değil mi? Pişmanlıkla yaşayan bir adam olur, kadın onu affetmez bence.”

Aynur, 29 yaşında, 8 yıllık evli.

Kart 13MF. “Sanki gazetenin üçüncü sayfa haberlerinin bir canlandırması. Kadının üstünün çıplak yatması, adamın yüzünü kapatması, burada güzel bir şey yaşanmadığını gösteriyor bana. Kadının kolları yanlarda böyle kendini bırakmış. Adam pişman olmuş sanki yaptığından. Yaptığının ne olduğu konusunda bir şeyde bulunamıyorum.”

TAT’nde, Kart 10’da birbirine sarılan bir çift görülmektedir. Çiftlerin libidinal yaşantılarını açıklamayı hedeflerken, özdeşleşme boyutundaki sorunları da ortaya çıkaran bu kartta ortak tema “kavuşmak, sarılmak ve hasret gidermek” olarak belirmektedir.

Necla, 34 yaşında, 15 yıllık evli.

Kart 10. "Burada hasretle kucaklaşma var. Çok özlemiş, kokusunu çekecek gibi kucaklaşma, koklaşma var."

Selma, 27 yaşında, 6 yıllık evli.

Kart 10. "Huzur, güven, mutluluk, anne-baba. Yalnız, ömürlerinin sonuna kadar. Huzur içinde sarılan bir çift. Anne baba olmayan bir çift ama bu."

Gönül, 33 yaşında, 9 yıllık evli.

Kart 10. "Bunlar hasretle sarılmışlar birbirlerine, çok seviyorlar birbirlerini. Birbirlerinin kokularını özlemiş gibi. Bunlar da öyle..."

Zekiye, 35 yaşında, 11 yıllık evli.

Kart 10. "Burada dans ediyorlar birbirini seven 2 insan ya da hasret gideriyorlar, birbirlerine sarılmışlar, kavuşmuşlar yani."

Aynur, 29 yaşında, 8 yıllık evli.

Kart 10. "Güzel bir çift, birbirlerine destek oluyorlar, bir şeye üzölmüşler ama sıkıntılarını beraber paylaşıyorlar."

Sabahat, 33 yaşında, 14 yıllık evli.

Kart 10. "Birbirlerini çok seven karı-koca görüyorum, yaşlı çift, çok duygusal bağlanmışlar. Sanki bir şey olmuş da sevdiklerini daha çok anlamışlar, ondan sarılıyorlar, kadın kendini bırakmış, erkek de bıraktığı için çok mutlu. Bunların sonu çok güzel biter, birbirlerine destekleyici."

Hacer, 29 yaşında, 10 yıllık evli.

Kart 10. "Anne çocuğuna sarılmış onu şefkatle sarıyor, çocuk da huzur bulup uyumuş herhalde annesinin göğsünde."

Elmas, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

Kart 10. "Özlemle, sevgiyle birbirine sarılmış iki insanı görüyorum. Bu kadar."

Zerrin, 24 yaşında, 5 yıllık evli.

Kart 10. “Anneye düşkün bir evlat, ya yoldan geldi, anneye sarılıyor. Ya da bir yere gidecek vedalaşıyor da olabilir.”

Bu yanıtlarda hastaların söylemleriyle uyumlu bir şekilde ideal evlilikler, ideal ilişkiler anlatılmakta; hasret gideren kişiler birbirine destek olmaktadır. Fazla idealize etme durumu, hastalardaki narsisistik yetersizlik ve yoğun dayanak ihtiyacına gönderme yapmaktadır.

6.4.3. Projektif Testlerde Ortaya Çıkan Duygulanım: Depresyon ve Nesne Kaybı

Nesne kaybının en belirgin olarak fark edildiği durumlar, Dbl yanıtları olarak adlandırılan beyaz detay yanıtlarıdır; kartların siyah kısımlarının dışında oluşturulan beyazlıklara hassasiyet olarak düşünülmektedir. Bu yanıtlar, iç dünyadaki çöllük, boşluk duygularını vermektedir.¹⁶³

Açıklanamayan infertilite tanısı alan kadın hastalar, boşlukları “*rahim, rahim ağzı, yumurtalıklar, karın boşluğu*” yanıtlarıyla doldurmaktadır. Kaybolan nesneyi içselleştirme ve bundan doğan boşluk duygusuna tahammül zor olmaktadır. Nesne ile kurulan ilişkinin sabit ve devamlı olmadığı görülmektedir. Bu hastalar, için nesne kaybına bağlı depresif duygulanımdan söz edilebilir. Boşluğun anlamlandırılması oldukça güçtür.

“*Hayvan kürkü, yere serilmiş post, ölü bir keçi, hayvan kesilmiş, derisi yüzülmüş, kızıl derili tüyü, çok eskimiş, kurumuş bir ağaç, içi çıkartılmış bir böcek, tüylü hayvan, buzdağı, duman*” gibi yanıt içerikleri de depresif duygulanıma gönderme yapmaktadır.

Duygusal ve afektif dünyayı ön plana çıkarması beklenen renkli kartlarda, renk yanıtlarının azlığı da hastaların iç dünyalarındaki çölleşmeye ve depresif duygulanıma işaret etmektedir. Çok az sayıdaki renk yanıtları “*tablo, boya, deniz, çiçek*” gibi sınırların tam belirlenemediği muğlak form yanıtlarıyla birlikte

---

¹⁶³ Tefrika Tunaboşlu İkiz, **Rorschach Testi'nin Psikanalitik Yorumu-II: Erişkin Psikopatolojisinin Değerlendirilmesi**, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2002.

verilmektedir. Bu hastalar için duygusal yoksunluk, dış dünyaya ilişkin ilginin azalması ve yatırımların çekilmesinden bahsedilebilir.

İnsan yavrusunun duygusal gelişiminin ilk evrelerinde, bebeğin henüz kendisinden ayırmadığı çevre hayati önemde bir rol oynar. Zamanla bebek, ben olmayı benden ayırır; bunun hızı bebeğe ve çevreye göre değişir. Annenin nesnel olarak algılanan bir çevre özelliği olarak ayrılması sırasında çok önemli değişiklikler ortaya çıkar. Ortada anne olacak kimse yoksa bebeğin gelişim görevi fena halde zorlaşır. Çevrenin işlevi; kucaklamak, muamele etmek ve nesne sunumunu içermektedir. Bir bebek kucaklanır, ona tatmin edici bir biçimde muamele edilir ve böylece tümgüçlülük deneyimi ihlal edilmeyecek şekilde kendisine bir nesne sunulmuş olur. Sonuç olarak bebek, nesneyi kullanabilir ve bu nesneyi sanki kendisi tarafından yaratılmış öznel bir nesne gibi hissedebilir.¹⁶⁴

Winnicott¹⁶⁵, bebeğin mutlak bağımlılıktan, göreceli bağımlılığa ve sonrasında bağımsızlığa doğru yol aldığını belirterek, kolaylaştıran çevrenin en önemli özelliğinin, büyüyen bireyin değişen ihtiyaçlarına karşılık veren tarzda kendine ait gelişime sahip olduğundan bahsetmektedir. Kolaylaştıran çevre önce tutan, sonra taşıyan ve sonrasında da nesne ilişkilerine eklenen çevredir.

Tutma, tutunma, sırt sırta verme, bağlanma, kaldırma gibi eylemlerin tekrarlanması bu hastaların çevreyle ilgili sıkıntılarını da göstermektedir. Bu hastaların anneleri kucaklama ve muamele etme durumlarında yeterince iyi olabildiler mi? Verilen yanıtlar bağlanma ve dayanak ihtiyacına gönderme yapmakta; erken dönem nesne ilişkilerindeki sorunsalı açığa çıkarmaktadır. Narsisistik olarak yetersiz hisseden bu hastalar, destek arayışındadır.

Zekiye, 35 yaşında, 11 yıllık evli.

III.Kart: “İki zayıf insan var benim gibi, ortalarında kelebek var yine, ellerinde tuttıkları şey de yavruları...Şu üsttekiler de sağduyular herhalde bir şeyler söylüyorlar, evet.”

IV.Kart: “İki tane küçük insan bu büyük insanı kaldırmış. İki ayağı da yerden kesilmek üzere...”

---

¹⁶⁴ Donald W. Winnicott, “The Theory of the Parent-Infant Relationship”, in the **The Maturation Processes and the Facilitating Environment** London: Hogarth Press and the Institute of Psycho-Analysis, 1965.

¹⁶⁵ Donald W. Winnicott, “Fear of Breakdown” in the **Psychoanalytic Explorations**, Cambridge: Harvard University Press, 1992.

VIII.Kart: "...Ben yine insanlar görüyorum, 2 tane tepede insan var, 2 el kedilerin elinden tutuyor (?) Burada her şey birbirine bağlı, herkes birbirinin elinden tutuyor...."

Halime, 27 yaşında, 5 yıllık evli.

VIII. Kart: "Bunlar da hayvan ikisi ama ne? Tırmanıyorlar bir yere. Ayakları da var, elleri, ayakları. Sanki başka birisinin elinden tutmaya çalışıyorlar (?) Sanki birisinin elini tutuyorlar, biri elini uzatmış ama yüzü yok, tutmaya çalışıyorlar, yukarı çıkmaya çalışıyorlar sanki..."

Songül, 28 yaşında, 8 yıllık evli.

IX. Kart: "...Şu iki tanesi daha oluşmamış iki tane bebek, el ayak daha düzgün oluşmamış, iki bağ var ama burası kesik, kesmişler bunu. (?) iki tane bebek kordonların birisi bağlı birisi de kesik, gelişimi daha tamamlanmamış iki tane bebek...."

TAT'nde, depresyon ve nesne kaybının görülmesi için, başını yere dayamış bir kişinin ve yanında belirsiz bir nesnenin olduğu 3BM kartına, boş bir sandalın yer aldığı 12BG Kartına, tek başına küçük bir erkek çocuğunun kulübenin önünde otururken resmedildiği 13B Kartına ve boş bir kartın verildiği Kart 16'ya bakılabilir. Kart 16'da o ana kadar verilen resimleri açıklayan kişiden kendi öyküsünü daha doğrusu orada ne görmek istediğini anlatması istenmektedir.

Bu sayede, kişinin depresif pozisyonla nasıl başa çıkabildiği, terk etme ve terk edilme durumundaki yatırımları, kişinin kendi başına kalma kapasitesini nasıl yaşadığı ve boş kart ile de kendi içsel nesnelere nasıl oluşturduğu görülebilir.

Aynur, 30 yaşında, 8 yıllık evli.

Kart 3BM. "Sakat bir çocuk, insan zannedersen, üzülmüş, ağlıyor, herhalde isyan ediyor, çaresiz, yüzünü herkese dönecek kadar çaresiz."

Aynur, 29 yaşında, 8 yıllık evli.

Kart 3BM. "...Hasta ağlayan bir kadın ama kimse farkında değil, tamamen kendini kapatmış ama kimse görmüyor. Şey gibi sanki Cinderalla. Cinderalla filminin bir karesi. Sonu güzel bitiyor. İstediklerinden fazlası artık olmuyor."

Elmas, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

Kart 3BM. “Yorgunlukta bitkin düşmüş, sanki orayı buluvermiş de hemen kafasını koyup uyumuş bir kişi. Ya da hasta güçsüz kalmış.”

Zekiye, 35 yaşında, 22 yıllık evli.

Kart 3BM. “A burada bir tabanca var. Kendini vurmuş desem kan akıyor, kendini vurmaya düşünüyor ya da birini, kimseyi vurmadan uyuyor kalıyor burada.”

Bade, 33 yaşında, 8 yıllık evli.

Kart 3BM. “Bu acıklı. İlk anda psikiyatrik hastalar vardır ya Bakırköy’de koğuşlarda, tek başına yatarlar, dışarı çıkmalarına izin verilmez, psikiyatrik hasta. Bu ne tabanca mı? Bence öyle bir hastanede yaşar, ölür, ömür boyu orada yaşayanlar olur ya, sonra ölür, hiç iyileşemeyecek biri.”

Filiz, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

Kart 3BM. “Yazık, bu kadın niye ağlıyor acaba? Mutsuz bir kadın yani, üzüntülü, üzgün...”

Songül, 28 yaşında, 8 yıllık evli.

Kart 3BM. “Ya uyuyor, ya ağlıyor. Kambur bir kız. Kafasını yastığa dayamış, ya uyuyor, ya da çok üzülmüş. Ya hüznlenen ya ağlayan biri, ya da birisi dalga mı geçmiş onun kamburuyla....Tek başına köşede kafasını koymuş elini de yastığın altına almış...”

Serpil, 37 yaşında, 11 yıllık evli.

Kart 3BM. “...(biraz bekliyor) Bu yine çok üzülmüş birisi, üzüldüğü için bu da ağlıyor genç bayan. Sanki o an için ne yapacağını bilemeyen biri, ümitsizliğe kapılmış. Yerdekiler ne anlamıyorum. Bir şeyler var ama çözemedim, makasa benziyor sanki.”

Hacer, 29 yaşında, 10 yıllık evli.

Kart 3BM. “Bu çok yorulmuş ya da çok üzgün. Bitip tükenmiş gibi sanki. Bu çok yorulmuş, dinlenmek için oturmuş. Ya da bir çaresizlik var yani. Yıgılmış sanki

oraya, bıkmış böyle bir. Ağlıyor da olabilir, pek dinlenme gibi değil sanki, yılmış sanki oraya böyle bir zavallı gibi.”

Saniye, 34 yaşında, 14 yıllık evli

Kart 3BM. “Bayan mı bu acaba, kendini bırakmış bir şey mi düşünüyor, bezgin, halsiz, kendini atmış oraya, yıkılmış vaziyette. Ya da yorgunluktan bir yere yaslanmış uyumuş her şeye çıkabilir bu. (?) Son hiç güzel görünmüyor ama şey vermiyor bu bana. Bezgin, halsiz tavrı var ya. Yıkılmış vaziyette, inşallah düzelir.”

Serpil, 27 yaşında, 4 yıllık evli.

Kart 3BM. “E bir tabanca var yanında hayatından bezmiş mi ne yapmış karar aşamasında şu an düşünüyor veya kendine bir şey mi yapmış görünmüyor şu an ama buhran halinde. Kendine bir şey yapmışsa eğer bence kötü yapmış. Kötü bir tablo. İntihar etmek Allahın tasvip etmediği bir şey düşünmeden yapılan bir şey. Ama cinnet geçirmiş olabilir hani o zaman hiçbir şey gelmemiş mi ya gözüne, başına gelen bilir.”

Şerife, 25 yaşında, 6 yıllık evli.

Kart 3BM. “Bu adam sanki hasta gibi bir şey, hasta da sonu ölümle...bir şeye dayanmış gibi bir adam yani acısından. Bu adamı öyle şey yapıyorum. Şurada sanki bir şey var gibi, sanki anahtar gibi onu bırakmış da ya da vurulmuş bir adama benziyor. Yaralı bir insan gibi sanki sonu öyle , hastalıklı gibi bir şey.”

Filiz, 29 yaşında, 3 yıllık evli.

Kart 3BM. “ “Bu adam da hayatından bıkmış herhalde. Çilekeş bir adamı düşündüm.”

Necla, 34 yaşında, 15 yıllık evli.

Kart 3BM. “Burada, bu mağdurdur, yani hastadır, kimsesi yok, ilgilenen yok, çaresiz, kendini öyle bırakmış, perişan bir halde.(?) Birileri kurtarır belki onu.”

Selma, 27 yaşında, 6 yıllık evli.

Kart 3BM. “Daha çok uyuşturucudan sızmış gibi duruyor. Derin bir uykuya dalmış, bir daha hiç uyanmak istemiyor gibi. Bu kadar. (?) Yalnız yaşıyor, sokakta mı yaşıyor. Birisinin uyandırması lazım. Ama yanında başka kimse yok.”

Gönül, 32 yaşında, 9 yıllık evli

Kart 3BM. “Bu da zavallı sanki dilenci, muhtaç bir insan gibi yoksul. Sokakta kalmış, gidecek bir yeri olmayan zavallı dışlanmış biri gibi. Böyle bu da.”

Depresif pozisyon açıkça vurgulanmaktadır. Verilen tasarımlar, depresif duygulanımı çok net göstermektedir.

Bu tasarımların ardından “bahar, piknik, göl kenarı, doğa manzarası, sandalla gezme isteği” gibi olumlu, huzur veren, rahatlatıcı tasarımların gelmesi bu hastaların hipomanik savunmalar kullandıklarını, yine de depresif endişeyle baş edemediklerini işaret etmektedir.

Aynur, 30 yaşında, 8 yıllık evli.

Kart 12BG. “Huzur. Güzel bir gün, ilkbahar. Eşimle bu sandalın içinde olmak isterdim. Çok huzurlu bir yer.”

Aynur, 29 yaşında, 8 yıllık evli.

Kart 12BG. “Piknik gezintisinden bir görüntü. Bahar, mayıs, bizim takvimimiz Mayıs. Biraz sonra bu sandalla gezmek isteyen gençler gelecek sandalın sahibini arayacaklar. Güzel bir gün geçecek, keyifli.”

Dilşad, 34 yaşında, 7 yıllık evli.

Kart 12BG. “Baharın güzelliğini anımsattı, böyle çiçek açan çiçekleri rengarenk. Bu güzelliklerin içinde şu sandala da binip gezsem fena olmaz.”

Zekiye, 35 yaşında, 11 yıllık evli.

Kart 12BG. “Burada bir ağaç var, bir sandal var, balık tutacak gelecek insanlar, kızartıp yiyecekler, ben isterdim mesela.”

Bade, 33 yaşında, 8 yıllık evli.

Kart 12BG. “Bu da ilkbahar gibi, kiraz ağaçları beyaz beyaz çiçek açar ya. Nehir var, pembe-beyaz çiçekler, sandal. Birazdan ailecek insanlar gelip o kayığa binecek, gidecek gibi. Böyle yeşillik yok o kadar, eskiden vardı...”

Filiz, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

Kart 12BG. “Bak işte ben böyle resimleri severim, ben bir de resim meraklısı olduğum için. Güzel bir sonbaharı temsil ediyor. Yapraklar yeni mi dökülmüş yeni mi açacak böyle değil. Böyle yerleri de severim yani.”

Serpil, 37 yaşında, 11 yıllık evli.

Kart 12BG. “Güzel bu, bahar. Serin bir bahar günü henüz, yalnız kalıp rahatça dinlenilebilecek bir yer. Çok rahat kitap okunacak bir yer. Böyle yerleri seviyorum. Ama burada eşimle olmak benim için yeterli, güzel. Benle ilgilenmese bile, illa baş başa, sarmaş dolaş olmasak da, onun orada olması kendi işiyle ilgilenmesi yeter bana. O balık tutar orada genellikle nehir kıyısında sessiz sessiz.”

Hacer, 29 yaşında, 10 yıllık evli.

Kart 12BG. “Hımm. Bir göl kenarı, nehir kenarı, ağaçta çiçekler açmış, ilkbahar sanırım, siyah beyaz ama çiçekler. Bir sal var. Orman gibi, göl gibi bir şey. Çiçek açmış güzel bir şey, ilkbahar sanki. Sal var ağacın altında, birisi bırakıp gitmiş de geri dönecekmiş gibi. Güzel bir yer, çok hoş bir yer. Yani yakın olsa da gitsem diyeceğiniz bir yer.”

Serpil, 27 yaşında, 4 yıllık evli.

Kart 12BG. “Hazan mevsimi, çok uçuk tahminler mi yapıyorum acaba? Siyah beyaz olduğu için görünmüyor sanki. Çiçek mi açmış buralar, ağaç, çok güzel, sandal var, bir orman manzarası gibi. Ben severim böyle. Renkli yapsalarmış daha iyi olurdu.”

Sonrasında ise kendi başına kalma kapasitesinde bir sıkıntı yaşandığı, depresif pozisyonla mücadele etme çabasının sürmesine rağmen, öteki -özellikle de anne- için endişelenmenin ön planda olduğu görülmektedir. Yalnız kalmakta zorlanan çocuk, annesinin yolunu gözlemektedir.

Aynur, 30 yaşında, 8 yıllık evli.

Kart 13B. "Oturmuş etrafı seyrediyor. Belki çocukları seyrediyor, belki büyükleri; belki bir şeyler yapmayı planlıyor, düşünüyor, baraka gibi bir yerde. Kimbilir belki hayalleri vardır, hayallerini düşünür."

Dilşad, 34 yaşında, 7 yıllık evli.

Kart 13B. "Deniz kıyısında güzel bir ev çizirdim, içine de çok mutlu bir aile çizirdim, şöyle kapılarında küçük bir sandalı olan deniz kıyısında bir ev. Ailedekiler bahçede piknik yapmışlar, denize girmeye hazırlanıyor. Anne baba çocuklar."

Zekiye, 35 yaşında, 11 yıllık evli.

Kart 13B. "Ne çizirdim. Güzel bir ev çizirdim. Kendimi çizirdim. Eşim işten geliyor, bebeklerimiz var, mutlu bir aile. Yemek yiyoruz. Bebekler... fark etmez..bir kız bir erkek."

Aynur, 29 yaşında, 8 yıllık evli.

Kart 13B. "Arkadaşını ya da bir büyüğünü bekleyen bir çocuk sabırsızlıkla bekliyor. Köy yerinde. Arkadaşını ya da büyüğünü de olabilir. Kendisine söz verilen bir şeyi bekliyor. Geliyor sonunda, gereksiz bir şey gösteriyor. İçeride beklememiş, dışarıya kadar çıkmış."

Filiz, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

Kart 13B. "Bu da tam böyle hani Doğularda falan çocuklar çok masumdur ya, bir de resim çekileceği zaman daha melül melül olur ya. Tam köylü, ayağında terlik yok, anne baba ilgisiz, çocuk da kendi başına büyümeye çalışıyor herhalde."

Songül, 28 yaşında, 8 yıllık evli.

Kart 13B. "Ay bu da küçük bir çocuk, kapının önünde ya oyun oynayan arkadaşlarına bakıyor ya da annesini bekliyor. Durumları iyi değil herhalde ki ayağında ayakkabı yok. Masum bir çocuk, şirin, sevecen. Hüziinle bakan küçük bir çocuk."

Sabahat, 33 yaşında, 14 yıllık evli.

Kart 13B. “Kapıda kalmış mutsuz bir çocuk. Annesi herhalde bir yere gitmiş aç kalmış. Annesini bekliyor kapıda, birazdan gelecek diyor kendi kendine. Çok acıkmış, herhalde üzülmüş annesini göremeyince, annesi de gelmek üzeredir herhalde.”

Serpil, 37 yaşında, 11 yıllık evli.

Kart 13B. “Bu beni bekliyor onu seveyim diye. O kadar.”

Hacer, 29 yaşında, 10 yıllık evli.

Kart 13B. “Bu çocuk birini seyrediyor, babası olabilir, abisi, amcası. Onlardan birini seyrediyor oturmuş kapıya. Ya da annesi azarlamış, küsmüş, gelmiş, oturmuş kapıya. Ama daha çok birisini seyrediyor gibi, ilgisini çeken bir şey var o tarafta. Köy evi burası, çiftlik evi, ahır kapısı gibi.”

Saniye, 34 yaşında, 14 yıllık evli

Kart 13B. “Ayy, canım benim. Oturmuş kapının önüne ne düşünüyor acaba. Çok mahzun geliyor bunlar bana, üzüliyorum. Çocuk dediğin tuttuğunu koparacak. Sanki bunun bir isteği var, yapamıyormuş gibi. Benim çocuklarım dediğini sakınmayacak, korkmayacak ama saygılı, kibar olacak. Herkes onları beğenecek iyi yetişmiş diye. Mahzun bir çocuk ya da annesinin yolunu gözleyen, annem bana ne getirecek diyen. Ayy...ayaklarında ayakkabı bile yok. Sonunda annesi bir şey getiriyorsa, mutlu bitecek.”

Serpil, 27 yaşında, 4 yıllık evli

Kart 13B. “Canım benim, yalnız başına kalmış herhalde, eski bir ev kulübe gibi bir yer oturmuş oradan bakıyor, ayakları çıplak, ne yaramazlık yapsam diye mi düşünüyor; çocuktur sonunda bir yaramazlık yapacaktır herhalde.”

Şerife, 25 yaşında, 6 yıllık evli.

Kart 13B. “Bu çocuk şey gibi sanki kimsesi var da yalnız gibi, arkadaşı yok gibi. Oturmuş düşünüyor. Kimsesiz yerlerde yaşayanlar olur ya çocuğun arkadaşları olmaz. Kimsesiz, canı hiçbir şey yapmak istemez, hep yalnızlık gibi bir şey bu çocuğun şeyi. İnşallah masallarım sıkıcı değildir.”

Zerrin, 24 yaşında, 5 yıllık evli.

Kart 13B. "Çocuk evde annesinin gelmesini bekliyor sanki. Kapıda annesinin gelmesini bekliyor."

Selma, 27 yaşında, 6 yıllık evli.

Kart 13B. "Masum bir çocuk, kimse oynamak istememiş gibi bakıyor, karanlıktan aydınlığa çıkmış, kendisiyle ilgilenecek birisini bekliyor umarım ki vardır. Kesinlikle arkadaş istiyor, yalnız kalmış. (?) Düşündüğü şeyi yapar ve mutlu olur. Oyun düşünüyor, arkadaş düşünüyor, yaramazlık düşünüyordur belki."

Gönül, 32 yaşında, 9 yıllık evli

Kart 13B. "Bu da normal kapı önünde oturan çocuk. Köy evi, köydeymiş gibi sanki. Köyde evin kapısında oturan bir çocuk. Bu çocuğu ben kendime benzettim biliyor musun? Annem hastaneye gittiği zaman biz de böyle düşünürdük. Nasıl bir haber gelecek, iyi mi gelecek. Kendime benzettim bunu. Anne hasretiyle yanıyor."

Hastalar, testin kapanışında ise aktüaliteye tutunarak, çocuk sorununun çözüldüğü, kendilerine ait ideal çocukların varolduğu ideal ev ortamları oluşturarak testi bitirmektedirler.

Filiz, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

Kart 16. "Buraya da kendi aile tablomu çizeyim. Çocuğumla beraber, tabii çocuğum da olsun biri benim kucagımda, biri babasının kucagında. Sohbet muhabbet. Keyifli, güzel, neşeli bir ortamda. Herkes mutlu hayatından."

Aynur, 29 yaşında, 8 yıllık evli.

Kart 16. "Kendi doğum şeyimi çizerim. Bir hastane odası. Eşim ve annem var. Yani doğumdan, ama normal doğum, birazdan bebek gelecek, konuşuyorum, bebeklerin gelmesini bekliyorum. Aslında ben sadece kız hayal ediyorum, erkek çocuk hayal etmiyorum. Kucagımda onu emzirmeye çalışıyorum. Hayalimdeki resim bu aslında. Anne yorulmuş, bitmiş, çocuğu kucagina aldığında bütün sıkıntısı geçmiş. Yorgun ama sevinçli bir yüz ifadesi var. Çocuğum kucagiıma geldiğinde hissetmek istiyorum."

Aynur, 30 yaşında, 8 yıllık evli.

Kart 16. “Mutlu, huzurlu bir yuvam var. En önemlisi sağlıklı, hayırlı bir evladım olmasını isterdim. 8 yıl çocuğumuz olmadı. Onun acısını çıkarmasını isterdim. Sürekli ağlayan, mızımız bir bebek isterdim. Babasının arkasından ağlayan bir bebek var burada. Bunaltacak şekilde ağlamasını isterdim, ona naz yapmasını. Bıktım artık Aynur, al şunu yanımdan diyor. Ama güzel bir bebek gerektiğinde ağlıyor.”

Songül, 28 yaşında, 8 yıllık evli.

Kart 16. “Eşim, kendim, çocuk, güzel bahçeli bir ev. Eşim çocukla oynarken ben de onlara bakıyorum. Şurada su aksın, güneş, şurada ağaçlar, hayvanlar olabilir, kedi köpek gibi, kuşların uçması. Çocuğum salıncakta sallanıyor, babası sallıyor, ben de onlara sevgiyle bakıyorum. Bir de araba olsun şehre rahat gidip gelebilelim. Çiçeklerde olsun her tarafta, bahçeyle uğraşayım, meyve ağaçları...”

Sabahat, 33 yaşında, 14 yıllık evli.

Kart 16. “Ben de mutlu bir ev çizerdim. Sıcacık, mutlu, sevgi dolu, herkes birbirine anlayışlı, cıvıl cıvıl çocuklarla dolu. Hiç kimse kimsenin arkasından haince planlar yapmayan bir ev. Her şey ortak yapılıyor, kalabalık bir ev ama kimse kimsenin özeline karışmıyor, herkes anlayışlı. Ben çok kalabalık aileyi severim, kocaman bir ev herkesin kendi odası var. Anneler, babalar, yeğenler, kardeşler hep birlikte, aile, bahçeli bir ev, güzel mis gibi yemekler pişiyor...”

Serpil, 37 yaşında, 11 yıllık evli.

Kart 16. “Deniz olsun, arkada da mutlaka dağlar, ormanlar olsun. Bir ev olsun. Ama evin balkonu olsun, şöyle geniş bir balkonu, eşim olsun. Ayaklarımı balkona dayamışım, kahve içiyor olayım. Yanımda da şöyle 3-4 tane kitap olsun. Eşim de çiçekleriyle, sebzeleriyle uğraşsın Bu deniz yerine ırmak gibi bir şey de olabilir. Yani su olsun orada mutlaka. Çok sevdiğim, birlikte olmaktan mutlu olacağım birilerinin olduğu bir araba olabilir, yolda, buraya yaklaşan. Öyle bir yer. Şehirden uzak bir yer, oldukça uzak, çok uzak bir yer olsun. Herkesin hayal edebileceği bir şey ama...Çocuk koymuyorum. Olabilir de olmayabilir de. Her ikisi de. Olursa da başım üstüne, olmazsa da yaşar gideriz. Çocuk olursa babasına yardım eden bir çocuk olabilir şöyle 3-4 yaşlarında falan. Çok çiçek olsun etrafta,

çiçekler, ortancalar. Ortancayı severim, yüksek yüksek etrafı çit gibi. A hamaksız olmaz, tembelliğim, bir de hamak olsun.”

Hacer, 29 yaşında, 10 yıllık evli.

Kart 16. “Resim yok mu orada? Aklıma bir şey gelmiyor. Resmim hep kötüdür. Çizsem ne çizerim. Hep renk yaparım, ben evde de boya yaparım, severim, açık renklerle uğraşırım, bulut da olabilir, her şey olabilir, yeter ki renkleri kullanayım. Siyah hariç her rengi çizerim. Yeğenlerim, kardeşlerim olsun, hepsi annemler, babaannem, dedem. Hepsi olsun, sığmaz ki, poz veriyor olabiliriz. Herkes keyifli, neşeli. Herkes olsun, tüm yeğenlerim, arkadaşlarım. Sibel de olsun, kanser olmuş, iyileşir inşallah o da olsun. Aysun olsun, sevdiklerimin hepsi olsun. Konuşarak, gülüşerek, genelde hep resim çekeriz biz birlikteyken. Düğün olabilir. Düğünler güzel olur. Davulcuğu da içine aldım resmin, güzel olur. Çocuklar olsun. Renk renk giyinsin insanlar, en çok da turuncu olsun. Ben çok severim turuncuyu. Renkli tokaları da çok severim ama eşim sevmiyor çocuk musun sen diye.”

Saniye, 34 yaşında, 14 yıllık evli

Kart 16. “Güzel dublex bir ev, çiftlik tarzı bir bahçemiz olacak. İçinde çocuklarımız, sabah kahvaltısında bahçeye kurulmuş bir masa, yeşillikler içinde. Bahçeden domates, salatalık koparıp sofraya hazırlıyoruz. Bir kızımız, bir oğlumuz var. Bir köpeğimiz var bahçede. Eşimle hayal ettiğimiz hep bu.”

Dilşad, 34 yaşında, 7 yıllık evli.

Kart 16. “Deniz kıyısında güzel bir ev çizerdim, içine de çok mutlu bir aile çizerdim, şöyle kapılarında küçük bir sandalı olan deniz kıyısında bir ev. Ailedekiler bahçede piknik yapmışlar, denize girmeye hazırlanıyor. Anne baba çocuklar.”

Serpil, 27 yaşında, 4 yıllık evli.

Kart 16. “Sadece 2 kişi arasında geçmiş ben burada 3 kişi olsun isterdim aile olarak anne-baba çocuk. Evi manzara olarak almak istedim, yeşillik, ağaç bol bol oksijenli bir yerde. Bol oksijen alıyorlar, rahatlıyorlar, kendimi hayal ettim bir an, eğleniyorum, yaşıyorum en azından.”

Zerrin, 24 yaşında, 5 yıllık evli.

Kart 16. “3 kişiyi çizirdim herhalde. Yaptığım işin sonucunu almışım. Bir aileyi hayal ederim. Evimin içerisinde üçümüzü hayal ederdim. Eşimin çocuğuna çok düşkün olacağına eminim, o çocukla oynardı, ben işlerimi yapardım. Onun ilgileneceğine eminim.”

Necla, 34 yaşında, 11 yıllık evli.

Kart 16. “Bir aile var mesela çok mutlu, bir çorba da olsa bile huzurla içen bir aile diyelim. Kimsenin varına yoğuna karışmayan kendi halinde, orta halli, her şeyi toz pembe gören bir aile. Ortada bir çocuk var, o alıyor ona veriyor, o alıyor ona veriyor, kahkahalarla falan, çok güzel bir aile, böyle.”

Gönül, 32 yaşında, 9 yıllık evli.

Kart 16. “Hiç de anlatamam ki öyle bir yeteneğim yok. Bir anne, bir baba bir evlat çizirdim. Tek özlemim o çünkü. Evladım olmuş, babamız işten geliyor. Gülüyoruz, oynuyoruz, evimiz daha neşeli. Böyle bakarken hepsi gözümün önüne geliyor. Çocuk özlemimiz bitmiş de çok mutluyuz. Böyle.”

Sıdika, 31 yaşında, 12 yıllık evli.

Kart 16. “Üçüz çocuklarım var, okula gidiyorlar, aynı kıyafeti giydiriyorum hepsine. Eşim ve ben ellerinden tutup parka gidiyoruz, içim cız ediyor hep. Ya da markete gidiyoruz ne bulurlarsa dolduruyorlar. Parkta yaramazlık yapar, gördüklerini isterler. Büyüyüp okula gittiklerini pek hayal etmek istemiyorum. Korkutuyor beni. Başka hayal olsa, evde nakışla uğraşıyor, TV izliyor olurum. Bir defasında eşime 12 çocuk yapmak istiyordum demiştim, o da nasıl bakacağız demişti. Çocuklar küçükken güzel. İki kız bir de eşim için erkek olsun. Tatlı tatlı çocuklar, yaramazlık yapıyorlar.(testler sırasında sürekli gülüyor)”

Nuran, 30 yaşında, 5 yıllık evli.

Kart 16. “Mutlu bir aile tablosu. Kendim hamile, eşimle beraber ya da çocuğumuz olmuş onu parka, denize götürüyoruz. Eşim, ben ve çocuk yani resmim kısaca böyle. Sonu da hep mutlu, evet.”

Reyhan, 28 yaşında, 3 yıllık evli.

Kart 16. “Sevgi, anlayış, huzurlu bir resim. Karanlığı sevmiyorum, aydınlık, ferahlık bir resim olmasını isterdim. Gelecekle ilgili planlar yani...İnsan belli bir yaştan sonra kendini değiştiremiyor ama. Manevi olarak, dış görünüş olarak da kendimde değişiklikler olmasını isterim. Evliliğimle ilgili, geleceğe yönelik düşünürüm, eşime karşı tavırlarımda düzeltmek istediğim şeyler var. Açıköğretimde okuyorum mesela onu bitirmek istiyorum, mesleğimde daha cesaretli olmak, kıskançlığımı hırs, azim konusunda kullanmak istiyorum. Eşime daha anlayışlı olmak, cesaret ve bilgili olmak. Kendimi geliştirebilmek mesleğim konusunda. Ben, eşim ve sevdiklerim olurdu bu resimde, siyah-beyaz olmazdı renkli olurdu.”

Fatoş, 26 yaşında, 4 yıllık evli.

Kart 16. “Ben elime kağıt kalem aldığım zaman hep küçük bir ev yaparım, hasırdan, önünde .itler var, önünden masmavi bir nehir akar güldür güldür. 11-12 yaşındayım, oyun oynuyorum, camdan Fatoş diye bağırان bir insan olmaması lazım. Bir şeyi dert etmeden çılgınca yaşayan bir insan olmak istemişimdir. Hayatımda kurallar olmadan yaşamayı istedim hep.”

Elmas, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

Kart 16. “Şu an benim durumumdaki bir kişinin en güzel anlatacağı hikaye çabalarının boşa çıkmasıdır herhalde boş bir sayfa. (?) Kendi istediğim şeyi çizerdim herhalde, beklediğim mutlu sonu. Çocuklu bir aileyi düşünürdüm herhalde. Mutlu mesut bir aile. Boş bir sayfa değil de iyi biten bir film gibi görmek isterdim, hani filmler de hiç beklemediğimiz gibi bitmez ama...”

Zekiye, 35 yaşında, 11 yıllık evli.

Kart 16. “ Ne çizerdim. Güzel bir ev çizerdim. Kendimi çizerdim. Eşim işten geliyor, bebeklerimiz var, mutlu bir aile. Yemek yiyoruz. Bebekler...fark etmez...bir kız bir erkek...”

Arzu, 31 yaşında, 9 yıllı evli.

Kart 16. “Bir çocuk odası çizebilirim şu an için. Güzel bir beşik, kararsızım ama sallanan beşikler mi yoksa düz bir şey mi? Eşime öğretmenler günü hediyesi olarak güzel bir haber verebilmek isterdim. Yüzündeki ifadeyi merak ediyorum.

Evdeki çocuk kokusu çok farklı oluyor. Görüyorum gittiğimde. Temiz bir sayfa bu. Şekillendirmek biraz bizim elimizde. Yazı özlemle bekliyorum. Kışın içinde yaşayan ve yazı bekleyen kadıncağz görüyorum orada. Güneşi görebilmek çok güzel. Güneşle, aydınlıkla uyanmak çok güzel. Eşimle sakin bir kasabada olabiliriz. Tarımla, çiftçilikle uğraşıyoruz. Tavuklarımız, civcivlerimiz, kuşlarımız var. Öncelik yine anaokulu var ama olmasa da dünyanın sonu değil. Faydalı olmak her yerde mümkün. Ben insanlara yardım ettiğim sürece iyi hissediyorum.”

Selma, 27 yaşında, 6 yıllık evli.

Kart 16. “Kocaman bir bebek. Eşim, kendim ve bebek geziyoruz. Gezmeye gidiyoruzdur, sarmaş dolaş üçümüz bir yatıyoruz da. Tek istediğimiz ortamında yatması, en çok istediğimiz o. Ablamın çocuğunu da öyle yapıyoruz. Sımsıkı sarılıyorum, bunalıyor, kendime hakim olamıyorum, incitiyorum ama dayanamıyorum.”

Veysiye, 30 yaşında, 10 yıllık evli.

Kart 16. “Hayatımı çizerdim herhalde. Güzel tarafını yapardım. Çocuğum var, olmuş, mutlu bir evlilik. Çocuklarım, evim, güzel evim. Evim de şimdi çok güzel değil. Mutlu yaşantı. Başka bir şey istemezdim. Geziyoruz herhalde, piknik, tatil güzel olur öyle çocuklarla.”

Necibe, 32 yaşında, 13 yıllık evli.

Kart 16. “Öncelikle çocuk olurdu burada. Yanına eşimle ben. Ben çocuklarımın ikiz olmasını isterdim bence. Eşimle huzur içinde yaşamayı beraberce. Çocuklarla hep oyun oynardık herhalde. Evimizde olmak isterdim.”

Hastaların neredeyse tümü “evlerini” çizmekten bahsetmektedirler. “Ev”in “kapsayıcılığa” gönderme yaptığı düşünülürse, bu hastaların narsistik yetersizliklerinin sorumluluğu, tutmak ve kapsamakta eksiklik gösteren annelere yüklenebilir. “mutlu, huzurlu bir yuva, mutlu bir aile, etrafta çocukların olması, çocukla oynayan eş” çizilen ortak tasarımlardır. Bu hikayelerde özdeşimlerin çok net olmadığı görülmektedir. “Mutlu bir aile, anne-baba ve çocuk” gibi anonim söylemler hastaların kendi arzularını ne kadar ortaya koyduklarının sorgulanmasına neden olabilir. Tasarlanan evler bahçeli ve büyük olurken; hastalar kendilerini daha

çok evi derleyen, toplayan, yemek hazırlayan konumda; eşlerini ise çocukla oynayan konumunda resmetmektedirler. Önemli olan çevresel fiziksel şartların mümkün olduğunca kusursuz olmasıdır.

Bunun yanında “sevgi, huzur, mutluluk” gibi genel söylemler bu hastaların ne kadar fazla ideal olanın peşinde olduklarını, dürtülerini ortaya koymadan; yani arzuları olmadan, ne kadar mekanik bir istek içinde olduklarını desteklemektedir.

Bu kadar yoğun içerikli test prokollerinden sonra testlerin gayet labil bir söylemle böylesine çatışmasız senaryolar kurgulanarak, karmaşasız örüntüler sunularak sonlanması ilgi çekicidir. Hastalar hiçbir sıkıntıları yokmuşçasına her şeyin son derece iyi olduğu öykülerden bahsetmektedirler. Bu kadar zorlayıcı bir sorunsalla –çocuk sahibi olamama- mücadele ettiklerinden dertlenip, yaşadıkları acıyı vurgularken, birdenbire böylesine nötr, hiçbir kaygı barındırmayan düşlemler kurmaları bu hastalardaki derin depresif duygulanımın ve buna karşı oldukça güçlü manik savunmalar kurmaları gerektiğinin bir göstergesi olarak düşünülebilir.

6.4.4. Anneyle İlişkinin ve Anneden İletinin Projektif Testlere Yansıması

Açıklanamayan infertilite tanısı alan kadınların kendi anneleriyle ilgili söylemlerinin önemli kısımlarından bahsedildi. Ancak, bu bilinç düzeyindeki işleyişin, bilinçdışı nasıl bir yol izlediğine dair ipuçlarını projektif testlerde anne imgesine gönderme yapan kartlardan edinmek, anneden iletinin nasıl yapılandığını görmek bu kadınlar hakkındaki yorumlamalarımızı güçlendirecektir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Rorschach Testi’nde, I.Kart testörle ilk karşılaşmayı, dış dünyayla kurulan ilişkilerin temelini açıklarken; aynı zamanda da pregenital dönem anne ilişkileri hakkında bilgi vermektedir. VII. Kart, kadınsı ve annelikle ilgili özdeşleşmelerin önemini ortaya koymakta; regresyona son derece uygun ve izin veren bir kart olan IX. Kart, hem pregenital anne kavramına gönderme yapmakta; hem de hamilelik ve doğum düşlemlerini açığa çıkarabilmektedir. .

Anzieu’ye göre VII.Kart kadına ve anneliğe ait uyarımlar ile kişinin kendisine yönelik ve diğerinin cinselliğine yönelik bakışını ortaya koymaktadır. De Traubenberg ise bu kartın, anne imgesinin kişinin kendi içinde taşınması ile ilişkili

olduğunu, aynı zamanda, kişinin geçmiş dönem ilişkileri ile ilgili önemli bilgiler verip, ayna şeklindeki çizimden ötürü özdeşleşme sorununu da gündeme getirdiğini belirtmektedir. Tunaboğlu-İkiz'e göre kadına ve anneye ait bilgilerin verilmesi regresyonla bağlantılıdır ve regresyon kabiliyeti ile beraber her iki cinsin içindeki kadınsı kısım rahatlıkla görülebilmektedir. En zor kart olduğu düşünülen IX. Kart'ta kişi, kendisine ve dünyaya karşı tek başına bırakılmıştır.¹⁶⁶

Bunların yanı sıra, TAT'nde 7GF Kartı elinde kitap tutan bir kadının elinde bebek olan bir küçük kıza doğru eğilmesini resmetmektedir. İçerisinde özdeşleşme, rekabet gibi duyguları barındıran anne kız ilişkisine gönderme yapan bu kart, anne-kız arasındaki geçişliliğin sağlanması ve kızın anneye özdeşim kurmasını vermesi açısından oldukça önemlidir.

Açıklanamayan infertilite tanısı alan kadınlar anneye ilişkiyi yapılandırmada zorlanmaktadır. Anneye bağ kurmaktaki güçlük dikkati çekmekte, bu özdeşim sorunsalını da beraberinde getirmektedir.

Arzu, 31 yaşında,

Rorschach; VII.Kart "Ay çok uğraşmışlardır herhalde bunları yapmak için. Yağda kızaran hamurlara benziyorlar sanki şekil olarak. Böyle değişik değişik şekil almışlar. Fiyonk şekline benziyor şu ikisi. İlk intibalarım değil mi? Bu kadar. Düşünseniz çok şeyler çıkıyor da."

TAT; Kart 7GF. "Güzel bir tablo. Galiba annesi kızına bir hikaye okuyor, kızı da anneliğe hazırlanıyor, bu da annesi gibi bebeğini kucağında tutuyor. Her kız çocuğunun zaten bebeğiyle, erkeğin arabayla oynaması gelecekteki rollerine hazırlıyorlar kendilerini. Bebek bu galiba, evet bebek."

Bade, 33 yaşında, 8 yıllık evli.

Rorschach; VII. Kart "Dantel yakalara benziyor, ilkokula gittiğinde takılır ya yakaların üstüne, kolye gibi bir şey. Hamura da benziyor, annem bazen kızartıyor böyle tek tek, birçok hamuru birbirine bağlamışlar gibi."

TAT; Kart 7GF. "Kızın elindeki ne, kedi gibi gördüm ilk önce ama değil, oyuncak bebek mi? Kadın yine anneye benzemiyor. Bu kadın bakıcısı gibi, dadısı gibi. Çocuk da annesini falan özlemiş sanki, anne yok canı sıkın, zengin bir aile, piyano dersinden çıkmış ya da girecek. İhmal edilmiş bir zengin çocuğu. Etrafında

---

¹⁶⁶ Tefrika Tunaboğlu-İkiz, **Rorschach Testi'nin Psikanalitik Yorumu-I: Kodlama ve Uygulama**, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2001.

hocalar, dadılar, her istediği yapıyor ama camdan annesini bekliyor. Dadının elinde bir kitap mı var, çocuk onu dinlemiyor ama bir şey okuyorsa da. Çocuk istemeye istemeye gidecek derse sonunda.”

Anne imgesine yönelik yanıtların saldırganlık içerdiği düşünülebilir. Anneyle ilişki ve kadınlığa ait tasarımlara yönelik yanıtlar verilmesi beklenen yedinci kartta, hastaların verdiği sınırların belirsizliğine vurgu yapan yanıtlar önemlidir. Anneyle çatışmanın şiddetinin yarattığı özdeşim sorunsalı bu yanıtta kendini göstermektedir. Bu yanıtlar narsistik yetersizliğin de vurgulandığı, kişinin kendi narsizmini ön plana çıkarmaya çalışan yanıtlar olarak da değerlendirilebilir. Sonrasında ise idealizasyondan yararlanan hasta, anne ile ilişkiyi oldukça ideal bir biçimde tanımlamaktadır. “Anne kızını anneliğe hazırlamalıdır.” düşüncesi ideal annenin bir özelliği olarak sunulmaktadır. Annenin varolması gerektiği vurgulanmaktadır. Çünkü asıl ihtiyaç duyulan nesne annedir; ancak bu anne oldukça güçlü ve fazlasıyla iyi annedir.

Filiz, 29 yaşında, 3 yıllık evli.

Rorschach; VII. Kart “Ya sanki bir buz kütlesi gibi bu da ama. O kadar. (?) Bilmiyorum o çağrışım yaptı bana bir buz kütlesi gibi sanki.”

TAT; Kart 7GF. “Burada da kızı teselli eden anne bir anne gibi sanki, çocuğu teselli eden çok ılımlı bir anneye benzettim.”

Necla, 34 yaşında, 15 yıllık evli.

Rorschach; VII. Kart “Havada parçalı bulutlar var. (?) Bulut sanki, başka bir şeye benzetmedim. İlkbaharda, sonbaharda güzel bulutlar çıkar dağların arkasından onun gibi geldi bana.”

Kart 7GF. “Bebek herhalde. Kıskanmış bebeği herhalde annesi kucağına vermiş, yine de ilgilenmiyor gibi, sevmiyor gibi tutmuş, annesine naz yapıyor, kardeşini kıskanmış.”

Nuran, 30 yaşında, 5 yıllık evli.

Rorschach; VII. Kart “Ulaşılmaz bir buzdağı gibi. Bilemiyorum dağ mı tepe mi ne olduğunu anlamadım ilginç. (?) Sanki şuradan tırmanıyorsun falan tepelere erişilmez, ulaşılmaz bir şey gibi geldi, benim hamileliğim gibi.”

TAT; Kart 7GF. “Anne kız. Anne rahatsız mı oturuyor mu? Kız üzgün elinde bir bebek var galiba. Bayağı üzgün, anne de aslında öyle, acaba sinirlenmiş mi. Kız kalkıp gidecek herhalde annesinin yanından.”

Reyhan, 28 yaşında, 3 yıllık evli.

Rorschach; VII. Kart “Kara parçası da olabilir, haritada bir şey de olabilir bu. (?) Şu aralık hani denizlerde olur boğaz, ama bu kadar karşılıklı aynı olmaz kara parçası, çok da bir şeye benzemiyor bu şekil. Bir hayvan da olabilir tam olarak bilmiyorum balık, değişik bir balık da olabilir. Mikroorganizmalılardan bir şey de olabilir yani. (?) Denizin altında geniş bir balık var öyle olabilir üstten görüntüsü, adını bilmiyorum da.

TAT; Kart 7GF. “Anne kızına masal anlatıyor mu? Kitaba benziyor ama elindeki. Anne ve kız galiba ev ortamında. Annesi ona bir şey anlatıyor tam seçemedim ama. Kızın elinde de bebeği var, oyuncak. Belki bir masal, bir ninni de söylüyor olabilir.”

Bu yanıtlarda sık rastlanan “iki kız çocuğu” yanıtı verilmemekte ve muğlaklık içeren “buz kütlesi, bulut, buzdağı, kara parçası” gibi depresif içerikli yanıtlar verilmektedir. Bu durum hem dürtünün dondurulmasını, neredeyse yok edilmesini gösterirken aynı zamanda da formsuz oluşu nedeniyle bedensel bir tasarım oluşturmaktaki güçlüğü göstermekte ve katı bir ruhsal yapılanmanın varlığını düşündürmektedir. Anneye ilişkin tasarımları vermekte bu derece zorlanan hastaların, iyi hissetmek, teselli olmak ve hatta tasarım oluşturmak için annelerine ihtiyaç duymaları ilgi çekicidir. Bu kadınların annelerinin ideal varlıklar olarak sunulması onlardan bağımsızlaşmayı olanaksız kılmaktadır. Hatta bu fazlasıyla iyi olan anneyi bırakıp babaya yönelmek de oldukça güçtür.

Kevser, 31 yaşında, 8 yıllık evli.

Rorschach; VII. Kart “Şurası karın herhalde. Rahim mi? Rahme de benzetiyorum yine, bilmiyorum. Şurası köpeklere de benziyor. Maymun mu ya da ikisi bir araya gelmiş.”

TAT; Kart 7GF. “Kadın kitap okuyor. Kız da bebeğiyle oynuyor. Bir ev ortamına benziyor. (?) Oturuyorlar öyle bilmiyorum.”

Necibe, 32 yaşında, 13 yıllık evli.

Rorschach; VII. Kart “Sanki vajinaya benziyor gibi şu kısmı da şuralardan hiçbir şey anlamadım. Daha önce böyle şeylerle karşılaşmadığım için pek anlayamıyorum bunlardan.”

TAT; Kart 7GF. “Burada anne-kız. Bu canlı bebeği var ama kız herhalde bebeği istemiyor bence. Sanki atacak gibi tutmuş. Baksana nasıl tutmuş, istese kucaklardı, istemediği için aşağıda tutmuş, annesi onu ikna etmeye çalışıyor bence, annesi artık ikna edebilecek mi...”

Fatoş, 26 yaşında, 4 yıllık evli.

Rorschach; VII. Kart “Şurası yumurtalıklara benziyor, rahme benziyor. Vazoya da benzettim şöyle olmasını. Şey düşündüm hatta elini, gaz lambaları vardı ya onun gaz konulan yerine benzettim, şuradan kenardan tutulur ya o kadar.”

TAT; Kart 7GF. “Bu anne kız da olabilir ama abla kız sanki, abla kız kardeş. Abla kendi sevdiği bir kitabı okuyor olabilir ya da kardeşine kitap okuyor olabilir ama kardeş ilgisiz bir kardeş diğer tarafa bakıyor ama sıcak bir yuva var.”

Burada, anne imgesi tasarımı, öncelikli olarak, sıklıkla tekrarlanan beden içi bir yanıtı çağrıştırmakta, sonrasında ise cinselleşmiş bedenin bütün olarak tasarlanması zor olmaktadır. Kadın bedenine ait çağrışımlar sunulması, anneyle bağın sürdürülmesi arzusuna gönderme yaparken, sonraki teste verilen anne ilişkisine dair yanıtlar da yine dürtüsellikten uzak, ancak anne ve kız çocuğunun ideal ilişki içinde yansıtıldığı yanıtlar olmaktadır.

Hacer, 29 yaşında, 10 yıllık evli.

Rorschach; VII. Kart “Şurası ördeğe benziyor üst kısmı. (?) Boynu falan ördeğe benziyor, kaza da benziyor ama kazın boynu daha uzun, tavuk ince olur, bu ördeğe benziyor. Aşağılar, sanki dünya haritasının şekilleri gibi biraz. (?) Harita şekilleri gibi girintili, çıkıntılı.”

TAT; Kart 7GF. “Sanki şey gibi, annesi böyle kızına nasıl oturacağını falan anlatıyor hani İngilizlerde vardır ya lady yetiştirir gibi ama çocuk çok umursamıyor, ama annesi ciddi bir şeyler anlatır gibi şöyle otur falan diye. Ya da kötü bir şey olmuş annesi onu anlatıyor, ama çocuk başka şey düşünüyor, annesini

dinlemiyor. Annesi üzgün, çocuk da üzgün gibi ama annesini duymuyor gibi, başka şeyler düşünüyor, annesi ciddi şeyler söylüyor.”

Filiz, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

Rorschach; VII. Kart “ Bu da böyle fişi köpekler olur ya ufak terrier cinsi, sanki bir şeyin üstüne çıkmışlar gösteri yapıyorlar, olur ya sirklerde oynatırlar falan.”

TAT; Kart 7GF. “Burada bir annenin kızına nasihat verdiği bir zaman herhalde. Kızını bilgilendirdiği bir gün herhalde. Kızın kucagındaki çocuk mu acaba ya da oyuncak bebek mi? Ama bir çocuğu da öyle tutamaz herhalde. Oyuncak bebek galiba. Anne kızın dertleştiği bir gün.”

Halime, 27 yaşında, 5 yıllık evli.

Rorschach; VII: Kart “Bunların dördü bir hayvan. Burada gözleri var, şu ağzı, burnu, kafasında bir şeyleri var, bu da aynısı. Hatta burada 2 tane baş var, bir burada kuşa benziyor, papağanlara benziyor, şurası da ağzını açmış canavar gibi böyle.”

TAT; Kart 7GF. “Anne kızına kitap okuyor ama kız ilgilenmiyor, kitabı dinlemiyor. Bebeğiyle oynamayı tercih ediyor.”

Sıdika, 31 yaşında, 12 yıllık evli.

Rorschach; VII. Kart “A bak şimdi. İlk aklıma gelen ne oldu biliyor musun? İki tane tavşan karşılıklı, galiba bayan tavşanlar, çünkü küçük taçları var gibi burada. (?) Kulakları, kafası ve gövdesi, kuyruk biraz fazla kaçmış ama daha top gibidir kuyruğu, kulakları uzundur ya tavşanın. En fazla bir ülkenin haritası olsun ne olabilir ki başka.

TAT; Kart 7GF. “Bunun kucagındaki küçük oyuncak bebeğe benzettim. Anne ne yapıyor acaba hikaye mi okuyor kitap var sanki elinde. Ayy...bundan bir hikaye çıkaramayacağım. Annesiyle çocuk oyun oynamak ister, evcilik. Annesi kitap okuduğu için ona bakmıyor. Çocuk hüznü mü acaba? Ya da kitabın belli bir sayfası var onu bitireyim bekle mi diyor acaba. Sayfasını bitirmesini bekliyorsa, bitiriyordur oynuyorlardır. Ya da oynamıyorsa çocuk da üzülüyordur, arkadaşı da yok herhalde. Belki de annesi de izin vermiyordur arkadaşına gitmesine.”

Saniye, 34 yaşında, 14 yıllık evli.

Rorschach; VII. Kart “İkisini de iki kıza benzettim, saçları yapılmış 2 kız olur ya. Tavşana da benziyorlar. Nedense hep hayvandan gittim. Kafalarını çevirmiş gibiler. Şu aşağısı neye benziyor, bir taşın üzerindeler mi acaba, bir taşın üzerinde durmuşlar, bakmışlar birbirlerine.”

TAT; Kart 7GF. “Anne mi acaba bu. Anne-kız. Kızın elindeki oyuncak bebeği, sanki annesine kırılmış kız, annesi bir şeyler söylüyor, bakmıyor annesine. Bir annenin görevleri gerçekten çok önemli. Benim de bir kızım olsaydı çok tatlı olurdu, bir arkadaş gibi davranırdım, onunla çok ilgilenirdim, evcilik oynardım. Annesi kızın gönlünü alırsa güzel bitecek.”

Selma, 27 yaşında, 6 yıllık evli.

Rorschach; VII. Kart “Tavşan mı? (gülüyor. Tavşana da benzemiyor, insana da benzemiyor. Bilmiyorum hayvana da benzetemedim insana da. (?) Şekil olarak tavşan gibi geldi. Sanki insanın iç organı, karın bölgesi gibi de duruyor, ayırt edemedim o yüzden. (?) İnsan, hayvan arası gidip geldim hepsi de şekil olarak. Alt tarafı insan vücudunu çağrıştırdı, üst tarafı anlamadım.”

TAT; Kart 7GF. “Kadın kızını bebeğiyle oynaması için ikna etmeye mi çalışıyor kız da o bebekle oynamıyor, annesine küskün kesin, annesi bir dediğini almamış ya da yapmamıştır, annesine istediğini yaptırmaya çalışan bir kız çocuğu, yaptırır diye düşünüyorum annesi duygusal bakıyor. (?) yeni bir oyuncak, yeni bir bebek.”

Serpil, 27 yaşında, 4 yıllık evli.

Rorschach; VII. Kart “Ben bunu bir şeye benzetemedim.”

TAT; Kart 7GF. “Kucağındakinin ne olduğunu göremiyorum, bebek mi bebek gibi bir şey var kızın. Kız herhalde bir şeye üzülmüş, annesi onu teselli etmeye çalışıyor ama kız küsmüş başka yere bakıyor, sonunda da anlaşmışlardır bence.”

Aslında anne üzerinden olan özdeşimleri konumlandırmak zor olmaktadır. Özdeşim kurulan nesne çok iyi olduğu düşünüldüğünde, kendilerinden beklentileri de o derece yüksek olmaktadır. Bu kadınlar yanıtlarında oyuncak bebeğe sahip

olmayı vurgulamaktadır. Kestenberg¹⁶⁷, kız çocuk için oyuncak bebeğin ilerideki gerçek bebeğin temsilcisi olduğundan bahsetmektedir. Oyuncak bebekle oyununda engellenme yaşayan kız, beklentileri karşılanmadığında, somut bir şeylere yani babanın penisine yönelir. Böylelikle, erken annelik evresi hayal kırıklığıyla sonlanmış olur ve fallik evrenin sonunda penise bağlanarak gerçek bebek arzusu oluşur. Bu kadınların anneleri ise bu erken annelik evresinin oluşumuna fırsat tanımazlar, bunlar, her şeyi yapabilen annelerdir, kızları için her şeyi düşünebilirler, kızlarının tüm ihtiyaçlarını giderebilirler. Böylesine güçlü annelerin karşısında, başka bir arzu geliştirmek çok kolay olmayacaktır; zaten arzuları olsa da, kendilerinin bu kadar annesel olmaları olası değildir.

Sabahat, 33 yaşında, 14 yıllık evli.

Rorschach, VII. Kart "Bu iki tane çok tatlı kız çocuğuna benziyor (gülüyor), oyun oynuyorlar, sanki saçları uçmuş. Daha yeni yürüyorlar sanki tutunmuşlar şuradan sanki tahterevalliye binmişler. Etekleri kalkmış havaya, popoları görülüyor. Ama mutlu oldum bu resmi görünce birden, mutluluk geldi içime. Şurası aslında kadın yumurtalık resmi olur ya ona da benziyor, rahim, yumurtalık, şöyle kanallar. (?) Saçları uçuyor, şurayı elbise gibi gördüm yani yürümeye başlarlar popoları görünür ya elbiselerinden, bayağı tonton yani kız çocukları."

TAT; Kart 7GF. Burada da anne-kız. Kız bir şeye çok üzülmüş, annesi sanki elinde kitap gibi bir şey var o hikayeye üzülmüş, çok üzülmüş, elinde oyuncak bebeği. Bayağı hüznlenmiş, hikayeye, üzülmüş pek sevmemiş, kolundan çocuğu bile bırakmış kendini. Ama annesi sanki şey hikayenin sonunu güzel anlatacak, öyle çok şey yapmamış, kendini bırakmamış, ne ağlıyor ne şey, sadece duygulanmış, acımış hikayedeki kişiye. Sanki sonu güzel bitecek bir hikaye okuyormuş gibi. Çok rahatsız olmuşlar ama ya.

Zekiye, 35 yaşında, 11 yıllık evli.

Rorschach; VII. Kart "İki tane uzun elbiseli bayan var. Onun üzerinde de iki tane sırt sırta vermiş kuğu var. Şunlar da şeye benziyor ama neye benziyor, sanki kanguruya benziyor, iki tane kanguru, önlerinde cepleri var. İki tane insan var, tombul uzun, karşılıklı. İnsan dolu hep buralar, bir yere gidiyorlar herhalde."

---

¹⁶⁷ Judith S. Kestenberg, "Vicissitudes of female sexuality", **Journal of American Psychoanalytic Association**, Vol:IV, 1956, pp.453-476.

TAT; Kart 7GF. “A burada bir anne doğum yapmış bebeği var ama bebeğin ablası kardeş istemiyor, anne de onu ikna etmeye çalışıyor, eder sonucunda, abla da ona alışır. Sizin de işiniz çok zor, bütün gün yazı yazıyorsunuz. Ben de çok konuşuyorum. Pişman oldunuz benimle konuştuğunuza.”

Dilşad, 34 yaşında, 7 yıllık evli.

Rorschach; VII. Kart “Şunlar şöyle iki tane kız kafası, kız çocuğu, bunlar birbirine bakıyor. Şurada zıt yanlara bakan iki tane bir şey, kurt gibi bir hayvan, sevimsiz.”

TAT; Kart 7GF. “Güzel, küçük bir kız elinde oyuncak bebeği var, annesiyle beraber kanepede oturuyorlar, kızın yüzü ters tarafa dönük, ama annesine bakmıyor. Belki annesinin okuduğu şeyleri hayalinde canlandırıyor. Annesi kitap okuyor kızına.”

Aynur, 29 yaşında, 8 yıllık evli.

Rorschach; VII. Kart “İki tane kız çocuğu. Saçlar yukarıda toplanmış. (?) Kızlar oynuyor, folklor oynuyor gibi eller böyle açılmış falan ikiye bölüp düşünürsem, bir şey çıkartmaya çalışırsam öyle düşünüyorum. Sanki alt kısımda tepe oradan bir şelale, su akıyor sanki.”

TAT; Kart 7GF. “Bir anne-kız konuşması ama çok olumlu değil, birbirlerine yakınlar ama aynı şeyi konuşmuyorlar. Anne konuşurken, kız ona bakmıyor, onun kızacağı ya da hoşlanmayacağı bir şeyi söylüyor. Sonunda birbirlerini anlayacaklar, ortak noktada buluşacaklar. Şu anda yakınlar ama birbirlerini anlamıyorlar.”

Songül, 28 yaşında, 8 yıllık evli.

Rorschach; VII. Kart “Ayyy...bunlar da tavşana benzedi. İki tane güzel kız da olur. (?) İki kız diyelim birşeyin üstüne çıkmışlar. Göğüs şeyi oluyor ya şu iç kısımlar (kendi içini gösteriyor), sanki o şekil bir resim çizmişler. Köpek mi yoksa bunlar? (?) Köpeğe de benziyor. Acaba hayvanların rahimleri de böyle olur, çizebilirler mi? Veteriner çizdiyse olabilir belki, uff ne diyeyim ya. Ya da anne karnı mı bu? Rahme baka baka rahim gibi görüyorum. Gördüğüm resimlerin en güzeli bu herhalde. Bir de o kırmızıları vardı. Şurada bir boşluk var (alt detay) yarık gibi gidiyor sanki. Böyle bakınca kediye benziyor. İki kedi gibi bakın. Bu ne hız ya. Siz

nasıl yazıyorsunuz, ben bile ne dediğimi bilmiyorum. O kadar çok şeye benzettim ki. Ben dedim size ev falan gösterecektiniz ben de rahat rahat söyleyecektim.”

TAT; Kart 7GF. “Ayyy...Bir kızla anne. Annesi kızına masal mı okuyor, kucığında bir bebek var. Kızına hikaye okuyor. Odalarında oturmuşlar. Güzel bu resim işte. Eşini bekleyen....Kızım olsa bu en beğendiğim resim. Küçük mutlu bir aile bu. Kız öyle bir uzaklara dalmış ki. Çok mutlu değil herhalde. Ya da çok dikkatli dinliyor. Baba da gelsin o da hikaye anlatsın ailecek.”

Aynur, 30 yaşında, 8 yıllık evli.

Rorschach; VII. Kart “İki tane çocuk birbirine bakıyor. Ama hiç etrafta destekleyicileri yok sanki. Her an bir boşluğa düşebilirler.”

TAT; Kart 7GF. “Mutlu bir aile, anne kızıyla oynuyor, kızı da oyuncak bebeğiyle. Çocuk yüzünü çevirmiş ama neden. İlk başta mutlu gibi geldi ama...Kadın kitap okuyor zannedersen çocuşuna, ama sıcak bir ortama benziyor.”

Bu hastalar, anneye yönelik tasarımların sunulduğu karttan beklenen ilişki biçimini verebilmektedir. Anneleriyle ilişkiyi yansıtabilmelerine karşın; annelerinin onlarla ilişki kurmaktan çok onları eğitme, yönetme ve doğruyu gösterme eğilimde oldukları yansıtılmaktadır. Kendilerine göre bu anneler ideal annelerdir ve doğru olan davranış biçimi de budur. Anneleriyle özdeşim kurmakta zorlanan bu kadınlar için aslında yapmaları gereken annenin sözünü dinlemek, annenin ilettiklerini kabul etmektir. İkna etmeye çalışan annelerin baskısı karşısında, güvensizlik ve uzaklık duyguları da yansıtılmaktadır.

Açıklanamayan infertilite tanısı alan kadınlar entelektüalizasyon ve rasyonalizasyon düzeneklerinden faydalanarak anneyle ilişkinin sınırlarını belirlemeye çalışmaktadırlar. Kitap okuyan, oyun oynayan iyi annenin tasarımıyla hem anneyle ilişki hem aile örüntüsü idealize edilmektedir. Bu annelerin annelik kapasitelerinin tartışmalı olduğu düşünülürse, acaba bunlar kızlarının sadece düşlemlerinde güçlü olabilen ya da gerçekten annelik yapabilen anneler midir? sorusu akla gelebilir.

TAT testinde mutlu çizilen aile tablosunun endişeyi bastırmak için kullanıldığı söylenebilir. Çünkü, Rorschach Testi yanıtları yoğun bir dayanak ihtiyacını göstermekte, “tutma, tutulma, bağlanma” gibi kavramlar göze

çarpmaktadır. Bu, annenin yeterince iyi bir anne olup olmadığını ve uyarı kalkanı olarak endişeleri bastırmadaki rolünü gösterebilir.

Rorschach Testi'nde IX.Kart da, VII.Kart ile birlikte düşünüldüğünde, anne ve kadınlık imgelerini vermektedir. Melanie Klein'in depresif pozisyon olarak tanımladığı döneme ilişkin göndermelerin oldukça sıklıkla yaşandığı bu kartta, regresif dünyadaki ilişkiler ve düşlemler önemlidir.

Çocuğun dünyaya geldiği andan itibaren nesnelere ilişki içinde olduğunu vurgulayan Melanie Klein'a göre, erken dönemde annenin varlığı bir bütün olarak algılanmakta, iyi ve kötü kısımlar henüz ayırma uğramamış olup ayrı özellikler tek bir kişide toplanmaktadır. Bu saldırgan ve libidinal dürtülerin bir arada olması demektir. Sevilen nesneye olan bağımlılığın fark edilmesi ve bu nesnenin ayrı olduğunun kabul edilmesiyle birlikte öfke ve nefretin de yönlendirilmesi gerekir. Asıl önemli olan iç nesneyle yeterince sağlam bağlar kurabilmektir. Bu depresif pozisyonu aşabilen çocuk iyi nesneyi kendisinde tutarak kötü olanı dışarı atmak durumuna gelebilir.¹⁶⁸

Aynur, 29 yaşında, 8 yıllık evli.

IX. Kart "...Pembeden bir şey çıkartmaya çalışıyorum da. Dün bir haber okumuştum hemşire bebeğini öldürmüş, ölü bir şey gibi düşündüm, bir tarafı morarmış sanki."

Veysiye, 30 yaşında, 10 yıllık evli.

IX. Kart "Bu yine rahim. Bu çocuklar aşağıda mı, düşmüşler mi?..."

Songül, 28 yaşında, 8 yıllık evli.

IX. Kart "Ayy Allahım bunlar ne böyle, yeşil, pembe, renkler var herhalde. Bu doktorsa iç organları çizmiştir muhakkak. (V) Şu iki tanesi daha oluşmamış 2 tane bebek, el ayak daha düzgün oluşmamış. 2 bağ var ama burası kesik, kesmişler bunu. (?) 2 tane bebek kordonların birisi bağlı da birisi kesik, daha gelişmemiş 2 tane bebek, gelişimi daha tamamlanmamış. Bütün beyin akşama kadar bebekleri düşündüğü için ona benzetiyor herhalde. Bunlar kırmızı olduğuna göre şurası da rahim içi herhalde, rahim içi yeşil değildir herhalde. Şu elmaya benziyor ama bunlar benzemiyor yine. Şu yeşiller ne olur hangi ruh hali ya, koyu yeşil mi,

¹⁶⁸ Melanie Klein, *The Psycho-Analysis of Children*, Vintage: London, 1997.

benzetemedim hiçbirşeye, bütün mü düşünmek lazım, yoksa ayrı ayrı söyleyebilirim. Sizin beyniniz ne durumda bu kadar hastayla görüşüyorsunuz ya merak ediyorum. Rahmin içi, çocuk herhalde, şu yeşillik arada ne, yemyeşil bir dünyaya geliyor galiba.”

Selma, 27 yaşında, 6 yıllık evli.

IX. Kart “Tamamen rahimi çağrıştırıyor sanki bu. (?) Şekil tamamen ona benzedi. Şunlar da bebekler. (?) Dünyaya gelmiş bebekler gibi şunlar da. Şu da doğan bir ışık mı yoksa? Başka bir şey yok. Beynim karıştı.”

Aynur, 30 yaşında, 8 yıllık evli.

IX. Kart “İşte zirveye ulaşmışlar, hedeflerine ulaşılmış. Kordonlar. Ben bunu nasıl görüyorum anne karnında iki tane bebek diyelim, öyle diyelim öyle olsun. Güzel renkler, yeşiller, pembe turkuaz, bir karamsarlık yok sanki güzel şeyler var. Ama şu anda çözemiyorum.”

Kevser, 31 yaşında, 8 yıllık evli.

IX. Kart “Şunlar yumurta görüyorum 2 tane, şu belkemiği yani her zaman olan bir şey. Şunlar ciğer zannediyorum yine. (?) Şöyle bakınca şurası rahim, şurası omurga kemiğimiz, kaslı yerler, burada da ciğer var. Şurası beyine mi benziyor, ama beyin değildir zannetmiyorum. Ya da ben benzetemiyorum...”

Filiz, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

IX. Kart “Bu da şeye benziyor, rahme benziyor sanki, rahim içi falan o şeylere benziyor, bana öyle geldi birdenbire. Şuralar sanki yumurtalık gibi olur ya kadınlarda sağlı sollu yumurta, şurası çatı, şurası giriş yeri olur ya bendeki filmlerden, biraz çok baktım o yüzden benzetiyorum belki de.”

Şerife, 25 yaşında, 6 yıllık evli.

IX. Kart “Bu sanki şey gibi ya, büyük bir hayvana benziyor gibi. Ya da şey gibi enjekte edilen şey gibi, televizyonlarda gösteriyorlar ya tüp bebek için veriyorlar, sanki ona benzettim burayı. (?) Şurası rahim gibi, oraya şey gider gibi, ilaç sokar gibi yani.”

Necibe, 32 yaşında, 13 yıllık evli.

IX. Kart “Kırmızılık sanki adet olmuş bir bayanın...(?) Benzemiyor mu hiçbir fikrim yok yani. (?) Bilmem ki anlamadım.”

Kişinin bu çok erken dönem anne ile kurulan ilişkileri hakkında açıklayıcı bilgiler sağlayabilen IX.Kart’a verilen yanıtların “kötü nesne” içermesi dikkat çekicidir. Benzer bir eğilim dış dünyayla ilk karşılaşmaya ve anne imgesine gönderme yapan I.Kart’a verilen yanıtlarda da gözlenmekteydi. Açıklanamayan infertilite tanısı alan kadın hastalar için öteki, çoğunlukla “kötü nesne” olarak sunulmaktadır.

Hamilelikle ve çocukla ilgili düşümlere gönderme yaptığı düşünülecek yanıtlar oldukça az sayıdadır. Bu yanıtlarda daha çok “oluşmamış, ölü, cansız, kötü” olana yatırım gözlenmektedir. Bu hastaların, iyi nesneyi oluşturmakta zorlandıkları; idealize edilen nesnenin kötü nesne olduğu düşünülebilir. Böyle bir kötü nesneye özdeşim kurmak oldukça zordur. Üstelik, bu testlerde beliren kötü nesne, dişilin reddi yani annenin cinselliğin reddini de içermektedir. Bu nesneye duyulan hasedi şefkate dönüştürmek mümkün olmadıkça depresif pozisyondan çıkmak da çok mümkün olmayacak; bu da iyi içsel nesnelere oluşumuna engel olacaktır.

Serpil, 37 yaşında, 11 yıllık evli.

IX. Kart “Ayy..bunlar elmalar, kırmızılar...Bu bir arazi parçası, yukarıdan çekilmiş arazi parçası. Kavuniçi benim için güneş, aydınlık, güneş ışığı. Seviyorum, evimde de kavuniçiyi kullandım, koltuklarım.”

Sıdıka, 31 yaşında, 12 yıllık evli.

IX. Kart “Aynı şey gibi ilkokulda yaparlar ya patates baskısı gibi yaparlar ya böyle ona benziyor. Ya da ip çekersin böyle değişik şekiller çıkar, ilkokulda yapardık biz, ödev verirdi öğretmen. Ben biraz da inatçıyım galiba, bizim okul 3.sınıfta bölünmüştü, başka okul yaptılar. Bir kısmı oraya gitti bizim sınıfın, ben de yeni öğretmeni sevmedim inat ettim okula gitmedim, mecburen beni de o okula aldılar eski öğretmenime. Sonra derslerim bozuldu ama.”

Saniye, 34 yaşında, 14 yıllık evli

IX. Kart “Sanki şurası deniz, bu da çevresindeki ağaçlandırma. Dere falan olur ya, küçük ırmak gibi. Ortası deniz, kenarında çıkan ağaçlar gibi geldi. Gerçekten böyle baktığında (çeviriyor) başka şeylere de benzeyebilir. Başka neye benzetebiliriz ki? Zorlayamıyorum kafamı. Zorladığımda boğulup kalıyorum içinde. Çözeyim derken içinde kaybolacağımı zannediyorum. Şurada bisiklete binen birisi var burada. Evet bisiklet sürülen alan yani. Başka ne olabilir?”

Serpil, 27 yaşında, 4 yıllık evli.

IX. Kart “Daha çok var mı? Tersî düzü yok herhalde...Şu şekilde şöyle (düz) bir lale gibi geldi, bu göbeği çiçeği andırır gibi geldi, şu turuncu. Şurası vazo gibi de kapaklı falan.”

Elmas, 30 yaşında, 4 yıllık evli.

IX. Kart “Bu benim, pembe, kendi kendime hayaller kurarım, bunu kendim diye adlandırayım, çok düşünüyorum. Şurayı bir yol gibi düşünüyorum (Dbl). Gezmeyi seviyorum. Deniz gibi, orman gibi böyle gezi yerleri diyeyim. Aslında sakinim ama herşeye cabuk kızıp sinirlenebilen bir yapım var. Şu renkler yanan bir ateşi andırıyor sanki şu renkler.”

Bade, 33 yaşında, 8 yıllık evli.

IX. Kart “Bu da ne güzel işte, perde deseni gibi falan rengarenk. İnek gibi 2 tane burun, kafası, hayvanın boynuzları, milkanın inekleri gibi mor, inek kafası görüyorum ortada. Gözleri de şurada. Uzaktan bakınca vazo gibi duruyor. Şuayağı, üstü de şöyleçıkıyor, içine çiçek konabilir. Barok tarzı vazolar olur ya işte. Bu kadar bu.”

Filiz, 29 yaşında, 3 yıllık evli.

IX. Kart “Bunda da aynı şeyi düşüneceğim. Başka da bir şey düşünemiyorum. Bu kadar. Tablo gibi yani o şekilde.”

Bu yanıtlarda da depresif duruma karşı manik savunmalar geliştirilmiş olması göze çarpmaktadır. Boşluğu doldurma eğiliminin de nesne kaybından

kaynaklanan depresif endişeyi engelleme arzusundan olduğu düşünülmektedir. Açıklanamayan infertilite tanısı alan bu hastaların asıl çabasının, içsel kötü nesnenin sebep olduğu depresif duygulanıma karşı mücadele etmek ve içsel dünyadaki boşluğu doldurarak daha iyi hissetmeye çalışmak olduğu düşünülebilir

Dilşad, 34 yaşında, 7 yıllık evli.

IX. Kart “Bu bir haritaya benziyor. Şöyle arasında bir göl var; turuncu bir ülke, yeşil bir ülke, kırmızı da başka bir ülke, aralarda küçük göller var ve okyanusla çevrili.”

Reyhan, 28 yaşında, 3 yıllık evli.

IX. Kart “Bu farklı bir şey. Hımm. Mesela bu da böceği andırıyor yine (gülüyor) çünkü şurada çıkıntıları var şöyle (turuncu kısımlar)... Ya da bir solüsyonu döküyorsun dağılmış bir şey de olabilir yani. (?) Laboratuvar deneyi olur böyle birşeyler çıkar yukarı doğru dağılır öyle olabilir diye. Çocukluğumuzda patates baskısı, ip baskısı yapıyorduk, şekilli olması, anlamlı olması önemli değil öyle bir şey de olabilir. (?) Anlamsız yapıyorduk çocukluğumuzda, basıyorduk her iki tarafta da aynı şekil yapıyorduk, çok anlamlı olmuyordu çünkü...şeklinden her iki taraf da aynı bir şey aynı yani.”

Halime, 27 yaşında, 5 yıllık evli.

IX. Kart “Çok karışık...bir boru var burada o uzanıyor yukarıya doğru. Bu yeşil şeyler sanki onu sıkıştırıyor, turuncu olanlar da yol veriyor. (?) Şekilsiz, hiçbirşeye benzemiyor bunlar. Yukarıdaki biraz ateşe benziyor. Bu yeşiller de denize. Bu da ele benziyor sanki, parmakları da var. (?) Robot eli gibi sanki.”

Arzu, 31 yaşında, 9 yıllık evli.

IX. Kart “Yani hiçbirşey...Yine aynı dediğim gibi batik boyamasına benzettim, ip boyamasına benziyor, karışık şekiller. Sanki şuraları, sanki yılanlar. Korkarım yılanlardan ama bu yaz gördükten sonra yendim. 13-14 yaşındaki olaydan sonra başladım. Her hayvanın yaşamaya hakkı var aslında. (?) Şuraları yılanın baş kısmını hatırlattı, ejderha da olabilir, yılan da olabilir. Başka da bir şey yok.”

Gönül, 33 yaşında, 9 yıllık evli.

IX. Kart “Bunlar da sanki insanın böbrekleri, insanın içi gibi, iç organları gibi yani. Bak şimdi bir hayvan sureti gibi ya da yaratık gibi geliyor. (?) Şunlar, hani böyle korku filmlerinde olur ya.”

Bu yanıtların muğlaklık içermesi de nesnenin belirsizliğine gönderme yapmaktadır. Regresif düşlemlerin verilmesi beklenirken, izolasyon düzeneğini kullanan hastalar muğlak yanıtlarla, kendi pozisyonlarını konumlandırmaktan uzak durmaktadırlar. Yansıtılan belirsizliğin yanında, persekütif endişenin varlığı da dikkati çekmektedir. Kötü nesnenin yarattığı endişe, hem persekütif kaygıları hem de dürtülerin yansıtılması yönündeki kaygıları beraberinde getirmektedir. Muğlaklıkla birlikte dürtüsel dünyanın inkar edilmesi tercih edilmektedir.

Özlem, 36 yaşında, 8 yıllık evli.

IX. Kart “Benzeteyim diyorum, benzetemiyorum çok, şuradan güneş doğuyor gibi geliyor ama yeşillere anlam veremedim, bunlar da elma gibi duruyor ama elmaların orada ne işi var, bütün bakıp birşeyler çıkarmaya çalışıyorum. Birbirine silah doğrultmuş iki kişi gördüm, burada, bir yandan saldırıyorlar, bir yandan savunuyorlar.”

Hacer, 29 yaşında, 10 yıllık evli.

IX. Kart “Sanki burası göğüs kafesi gibi, bunlar akciğer gibi, burası kalp gibi. Ama karnın altında bir kalp gibi. Karnın boşluğu var burada. Bu da içi açılmış bir insan gibi yani. Ben de boyama yaparım ama saçma saçma bunlar. Ben güzel boyarım, cam, vitray boyuyorum, ağaç, çiçek, güzel şeyler. Hiçbirşeye benzemiyor bunlar.”

Fatoş, 26 yaşında, 4 yıllık evli.

IX. Kart “Şurada 2 tane dede var, şapkali mapkalı yani. Sanki birşeyin zirvesindeler, çok üstteler. Şu pembe bir kapağa benziyor. Sanki birşeyin kapağı gibi. (?) Küçük bir şey kapağı sanki. Sanki şuradan bir alev çıkıyor da onun kapağı gibi, onu açarsa dışarı çıkacak gibi o alev, yukarı doğru fişkırıyor. (?) Şurası

kırmızı alev gibi işte. (Dbl) Şurası da yüz gibi, sanki iki göz bakıyormuş gibi, surat. Bu kadar.”

Zerrin, 24 yaşında, 5 yıllık evli.

IX. Kart “Fen bilgisinde falan görüyorduk insan vücudunu, iç organlar gibi bunlar da. İç organlar görüyorum. Başka bir şey göremiyorum. (?) Şunlar akciğer, karaciğer falan diyorlardı. Şuna boru diyorduk. Çok az aklımda. Başka bilemiyorum.”

Bedendeki parçalanma anksiyete karşılık gelirken, bu yanıtlardaki saldırganlık dürtülerine yapılan göndermeler dikkat çekicidir. Regresif düşlemlerin ve içsel kötü nesnenin neden olduğu endişe ancak bedendeki bölünmeyle kontrol altına alınmakta, bunun yeterli olmadığı durumlarda saldırganlığın ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kartın hamilelik düşlemlerini vermesinin beklendiği düşünüldüğünde, bu kadınların hamilelikle bedenlerini bütünleştirmeye, yeni ve tam bir beden yaratmaya yönelik düşlemler kurmak yerine, bedeni ayırmaya çalışmaları, regresif dünyalarının hamileliği ne derece reddettiğini görmek açısından önemli bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Bu noktada, projektif testlerde üstbenlik yapılanmasının da annesel üstbenlik olarak yansıtıldığı düşünülebilir. Güç nesnelere gönderme yapan Rorschach Testi’ndeki IV.Kart, daha çok üstbenliği temsil eden, otorite, kontrol ve yönetim duygularını harekete geçiren bir karttır. Şiddetli bir üstbenlik imgesi sonuçta annesel de olabilir. “*Ya ne biçim bir şey bu.*”, “*Bu korkunç bir şey ya.*”, “*Neye benziyor desem buna?*”, “*Ayy...kim yapmış bunları ya?*”, “*Bir şey ifade etmemesi ne demektir?*” yorumlarıyla başlayan değersizleştirme ve reddetme çabasının görüldüğü ya da kartın bütünüyle reddedildiği durumlar söz konusudur. Bunun nedeni, annesel gücün karşısında duyulan endişe olabilir.

“İnsan vücudu, bel ve rahim”, “kalçalar”, “çektirdiğimiz filmler gibi”, “ciğerler”, “omurgalar”, “omurilik”, “yumurtalıklar”, “üreme organı” gibi annesel ve kadınsı tasarımlar, bedenin içine ait yanıtlarla verilmektedir. Beden parçalara ayrıldığında, endişeyi engellemek ve düşünme eyleminden uzaklaşmak daha kolay olmaktadır. Öte yandan, “ağaç”, “ağaç kütüğü”, “ağaç kökü”, “yaprak”, “canavar”, “dev”, “koca ayaklı yaratık”, “fare”, “hayvan postu”, “baykuş”, “kartal”, “böcek”, “ayının sırtı” “örümcek” gibi yanıtlar annesel gücü

azaltmak için gösterilen çabanın ürünleri olmaktadır. Annesel otoriteye karşı gelmeye çalışan hastalar, saldırgan dürtüleri de dışa vurmaktadır.

Bu durumda, açıklanamayan infertilite tanısı alan kadınların anneleriyle ilişkilerinde saldırganlığın da yer aldığı görülmektedir. Anneye yönelik kızgınlıkla baş etmek için anneyle ilişkiyi dondurmaya –küsmek, uzaklaşmak gibi- tercih eden bu kadınlar için o güçlü anneden uzak kalmak da zordur. Bu uzaklığı anneyle ilişkinin tamir edilmesi izlemektedir. Ama ilişkiyi düzelten yine annedir. Halen annelerinin küçük kızları olmak isteyen bu kadınlar için anne olmak olası mıdır? Belki de bu kadınlar için sorulması gereken en önemli sorulardan biri de bu olmalıdır. Özdeşim kurdukları anne cinselliği, merakı ve arzuyu nasıl yaşamaktadır?

Bu bağlamda, TAT'nde orta yaşlı bir kadının elini kapının tokmağına koyarak içeriye bir odaya bakmasını resmeden Kart 5, bakan ve kontrol eden bir kadın imgelemine sunmaktadır. Acaba bu kadının dürtüleri, arzuları, endişeleri nasıldır?

Halime, 27 yaşında, 5 yıllık evli.

Kart 5. “Bu kadın birisine bakıyor ama sanki böyle gizli saklı bakıyor gibi, bir de gördüklerine şaşırılmış bir ifadesi var. Bu da bu kadar.”

Aynur, 30 yaşında, 8 yıllık evli.

Kart 5. “Meraklı, bir şeyler öğrenmeye çalışıyor, meraklı diyebiliyorum sadece.”

Hacer, 29 yaşında, 10 yıllık evli.

Kart 5. “Ya bu bir kadın çocuk odasına benzemiyor, çocuğuna bakıyor desem, daha çok eşine bakıyor, onu arıyor ya da içeriden birisi seslenmiş ona bakıyor, ya da çocuğu uyuyor. Daha çok birisine bakıyor, ya birisini arıyor orada mı diye ya da çocuğuna bakıyor orada.”

Dilşad, 34 yaşında, 7 yıllık evli.

Kart 5. “Bu kadın şaşkınlıkla odaya giriyor bir şey duymuş olabilir. Burası salon herhalde, masanın üstünde çiçekler ve kitaplar var, belki de salonda kim var

onu merak ediyor ama yüzünde şaşkınlık ve merak ifadesi var. Ya da kapıyı açınca beklemediği bir şey görüyor odada. (?) gülüyor sadece.”

Fatoş, 26 yaşında, 5 yıllık evli.

Kart 5. “İçeriden ses duymuş kontrol eden bir teyze olabilir, ya da bir anne olabilir. Biri seslenmiş de kapıyı açıp bakıyor. Ama endişeli bir bakışı var kadının.”

Bu kadınların anneleri için cinselliğe yönelik yatırımlardan ve dürtülerin işleyişinden bahsedilebilir. Ancak asıl sorunsal bu durumun kız çocuklarına iletilmemesidir. Bu güçlü ve ideal anneler, libidinal dürtülerinin içini doldurmadıklarından, arzuları kuru ve cansız bir meraktan öteye gitmemekte; açıklanamayan infertilite tanısı alan kadınlar da, çoğunlukla, annelerinin cinsellikten uzak yanlarıyla özdeşim kurmaktadır. Bu çalışmanın çıkış noktası olan durum burada açıkça görülmektedir: Asıl sıkıntı anneden iletilendedir.

Zekiye, 35 yaşında, 11 yıllık evli.

Kart 5. “Burada bir bayan var, birisine sesleniyor ama kime, kimse yok burada. Öylesine kapıyı açmış kim var kim yok diye sonra yerine gidip yatmış uyumuş. Ben böyle kurmak istemediğim zaman yatar uyurum, ya da ağlarım rahat rahat.”

Serpil, 27 yaşında, 4 yıllık evli.

Kart 5. “Kapı böyle aralanıp bakma pozisyonu sanki odanın içinde biri varmış gibi bakıyormuş pozisyon. Kitaplar falan var belki kütüphanedir burası. Öyle bir surat ifadesi yok. Bakıyor sadece boş boş.”

Saniye, 34 yaşında, 14 yıllık evli.

Kart 5. “Kimi çağırıyorsun teyze? Kim var içeride? Evde yokuz ya eşini çağırıyordur ya çocuklarını, yemek hazır buyrun gelin gibisinden. Belki güzel, çok güzel bir diyalogla bitiyordur. Ama gerçekten bir evde huzur, mutluluk olması şart. Bir evliliğin yürümesi için o gerekiyor, yoksa çok zor.”

Aynur, 29 yaşında, 8 yıllık evli.

Kart 5. “Yemek ya da başka bir şey için evin kız çocuğunun çağırılması, kızı neden çıkarttınız derken, masadaki çiçek ve abajurdan, kızın odasından çağırılıyor. Mutlu bir aile, düzenli bir oda gibi gözüküyor, ortamın düzgün olduğunu, sorun olmadığını gösterir. Dağınık ortam mutlu olmadığını, ortada bir karışıklık olduğunu gösterir, insanlar mutlu olmazsa toplamazlar ortalığı. Güzel bir akşam yemeği hikayesi.”

Arzu, 31 yaşında, 9 yıllık evli.

Kart 5. “Ortalığı kontrol etmek isteyen, ne olup bittiğini merak eden bir hanım. Ama ev güzelmiş, her şey düşünülmüş, çiçekleri, kitapları. Ama çizim de güzel kim çizmişse, resmim güzeldir. Birçok şey olabilir, oturma odası olabilir, çocuk odası olabilir. Çocuklarına bakıyor olabilir. Belki de yemeğe çağırıyor olabilir eşini, ama masa var burada, belki mutfakta yiyorlardır.”

Sabahat, 33 yaşında, 14 yıllık evli.

Kart 5. “Burada yaşlı bir kadın evin düzenine bakıyor gibi geldi bana. Bir ev sanki burası, orası düzgün mü, sanki misafir gelecek o telahta kontrol ediyor odaları, bir taraftan da sinirli, telaş halinde böyle. Bütün evi öyle dolanacak herhalde. Bunun telaşı bitmez, çok telaşlı gözüküyor, sinirli.”

Serpil, 37 yaşında, 11 yıllık evli.

Kart 5. “Bu kadın korkmuş, birine bakmış, aradığı kişi içeride mi diye korkmuş bir yaşlı bayan. Belki biraz kızgınlık da olabilir ama endişeli yani. İçeride mi diye bakıyor, bakıyor ki içeride ama herhalde kitap okuyor, bundan dolayı sen halen kitap mı okuyorsun diyor, sanki yapacak daha başka önemli şeyler varmış gibi. Ama yine de endişelenmiş onun için bakmış.”

Sıdika, 31 yaşında, 12 yıllık evli.

Kart 5. “Aaa...Kızgın bir babaanne gibi duruyor halamı hatırladım birden. Herhalde torunlarına kızan bir babaanne olabilir ya da seslenen yemek yemek için ama benim babaannem çok iyidir. Neden öyle gördüm. Ben severdim babaannemi. Yaşlı gibi geldi, belki o yüzden babaanne dedim, saçları toplu ya o yüzden olabilir. Genelde annelerin saçı dökük olur. Yemek yemeye mi çağırıyor ya da yastık kavgası

yapıyorlar hadi uyuyun diyorlar. Ev güzel bir yermiş ama. Yemek yiyorlardır. Yastık kavgası yapıyorlarsa yataklarına çekiliyorlardır gülüşerek, etrafta tüyler uçuyor. İlla neşeli bir şey bulurlar eğlenecek, annelerini anlatırlar ya da babalarını, çocuklar bir şey bulurlar. Senin annen benim babam hep inatlaşırlar. Geçenlerde komşu anlatıyor biri diyormuş iki erkek çocuğundan benim annemin orkidi var, diğeri diyormuş ki yok.”

Nuran, 30 yaşında, 5 yıllık evli.

Kart 5. “Yaşlı bir bayan, babaanne gibi, odaya girmek istiyor birisine mi sesleniyor acaba ya da seslenmek istiyor. Güzel. Babaanne ya dedeyi çağırıyor ya çocukları o kadar. Anlamadım fazla.”

Reyhan, 28 yaşında, 3 yıllık evli.

Kart 5. “Bu orta yaşlı bir bayan ya da yaşlı da olabilir. 50li yaşlarda bir bayan, çocuğunun odası da olabilir ya da eşinin çalışma odası olabilir, kitaplar var burada. Onu yemeğe çağırıyor, ya da telefon gelmiş olabilir, uyandırmak amaçlı da içeri girmiş olabilir. Anneler erken kalkıp kahvaltı hazırlar ya. Eğilmiş bakıyor. Birisini arıyor gibi kadının bakış tarzı.”

Kadının yaşlılığının vurgulanması, ortalığı düzenleyen, kontrol eden, yemeğe çağıran bir kadın olması anne imgesini cinsellikten arındırma çabası şeklinde değerlendirilebilir. Üstelik, bu kart için, hikayelerde tekrarlayan çalışma odası tanımı, odada yer alan kitaplara ve içeride kitap okuyan birisine yapılan vurgular, cinselliğin entelektüel yatırımlarla bastırılması çabası olarak görülebilir. Anneler besleyen, koruyan, kollayan annesel figürler olarak sunulmaktadır. Bu kadınlar için anneleri daha çok fonksiyonel annelerdir. Yani bu anneler yapmaları gereken şeyleri yapmaktadır, kadınlıklarıyla kıyaslandığında annelikleri daha ön plandadır. Ancak annelik adeta belli sınırları ve gereklilikleri olan bir meslek gibi yansıtılmakta; bu anneler ideal anne oldukları için değerli bulunmaktadır. Annelere atfedilen değer, onların fazlasıyla iyi olmalarına verilen değerdir. Bu da ideal benliğin işleyişine gönderme yapmaktadır.

Açılanamayan infertilite tanısı alan kadın hastaların, yanıtlarından örnekler vererek, anneleriyle ilgili bu kadar fazla yorumlamalar yapıp, annelerine yönelik yatırımlarının yetersizliğinden, anne imgesinin kötü nesneye gönderme yaptığından,

annelerinin cinselleşmiş bedenleriyle özdeşim kuramadıklarından, hissettikleri narsisistik acıdan, dayanak ihtiyaçlarından ve depresif duygulanımlarından bahsettikten sonra bu yorumların gözlenebileceği tam bir test protokolünü okumanın açıklayıcı olabileceğini düşünüyorum.

Aynur, 30 yaşında, 8 yıllık evli.

I.Kart “Yarasa desem. Yani yarasaya da benzemiyor ama. Bak şimdi ben bunu eve gider düşünürüm. Şöyle baktığım zaman böcek gibi. Akrep. Hamamböceği...”

II. Kart “Bu daha çok rahim içine benziyor. Şuralar falan (siyah kısımlar) sanki yumurtalar. Bir anda gözümün önüne öyle geldi. (Dbl) Sanki şurası da bebeğin yattığı yer. Şunu kelebeğe benzettim (alt kırmızı). Bunları da erkeklerin cinsel organına benzettim (üst kırmızı). Bunlar da birbirlerine aşık bir çift eş, kalpleri dışarı fırlamış tutunmuşlar.”

II. Kart “Sanki kafalarından çocuk düşüncelerini atmışlar, kenetlenmişler birbirlerine, sadece birbirlerini düşünüyorlar. Çünkü bunlar anne karnındaki çocuklara benziyor, düşüyorlar aşağıya.”

IV: Kart “Kötü düşünce bu. Sanki bir canavar. Sanki bir şeye, bir noktaya düşündürmeye çalışıyor, bir virüs, düşünce virüsü. Kendi kendini yiyip bitirmeni söylüyor adeta. (?) Bilmiyorum galiba bunun (3.kart) arkasından bunu gördüm. Sanki bir virüs beni bir yerlere çekiyor, bir noktalara. Ama ayakları yere basmıyor.”

V. Kart “Uçmaya çalışıyor ama kanatlarına birşeyler bağlanmış, sırtını dönmüş kendi dünyasında kendi kendiyile savaşıyor sanki. (?) Belki benim duygularımın bir parçasıdır. Belki bana ait bir şey olabilir.”

VI. Kart “Postu çıkmış en sonunda bak, ne hale gelmiş, ezilmiş, mahvolmuş kendi kendini yiyip bitirmiş. Bunun hayatı bitmiş(?) Kendi kendini yiyip bitiren, ezilen, ezdiren, sürünürcesine bir hayat yaşayan bir şahıs olmuş diyeyim. Ben asla böyle olmayacağım ama.”

VII. Kart “İki tane çocuk birbirine bakıyor. Ama hiç etrafta destekleyicileri yok sanki. Her an bir boşluğa düşebilirler.”

VII. Kart “2 tane hayvan yükseğe tırmanıyorlar. Sanki bir el tutunmaya çalışıyorlar sanki. Ama tutunmak istediklerini çözemedim. Belki bağımsız yaşamaya

çalışıyorlar; onu ima etmeye çalışmışlar. Alttakiler kayaya benzer, taşlar. Bu da (üst) sanki bir ağaç ama eller var sanki tutunmaya çalışıyorlar, tutunuyorlar da ama...”

IX. Kart “İşte zirveye ulaşmışlar, hedeflerine ulaşılmış. Kordonlar. (?) Görüyoruz ya muayenede. Ben bunu nasıl görüyorum anne karnında iki tane bebek diyelim, öyle diyelim öyle olsun. Güzel renkler, yeşiller, pembe turkuaz, bir karamsarlık yok sanki güzel şeyler var. Ama şu anda çözemiyorum.”

X. Kart “Spermler var (alt yeşil). Problemler var (mavi). Sanki bu da rahimin içine benziyor da benzemiyor da. Şunlar (orta maviler) ikisinin ortasında bir şey var sanki bir şey tutmaya çalışıyorlar. Burada 2 tane canlı var. (pembe) Bu kısımlarda çiçekler var sanki (kenar sarı, kahve, orta kahve). Kuşlar olabilir. Burada bir özgürlük var, özgürlük dediğim nasıl anlatsam bir çaba, sonunda özgürlük.

en beğendiği: III.Kart: Çocuk düşüncesini atmışlar, kenetlenmişler, kalpleri birbirine bakıyor, seviyorlar, böyle olmak da çocuk sahibi olmak kadar güzel.

en beğenmediği: VI.Kart: Ezilmiş, dediğim gibi mahvolmuş.

VII. Kart: Üzüldüm, 2 çocuk güven içinde değiller.

Bu protokolün kısaca bir değerlendirmesini yapmak gerekirse, hastanın dış dünyayla karşılaşmasına ve ilk nesneye gönderme yapan ilk karta olumsuz içerikte bir yanıt vererek teste başladığı, dürtüsel yatırımların verilmesi beklenen II. ve III.Kartlardan, ilkinde kendi problematiğine ilişkin anatomik bir yanıt verdikten sonra, çiğ bir cinsel sembol çağrışımı dikkati çekmektedir. III.Kartta dürtüsel ilişki yansıtılmış, bunun ötesinden hastanın asıl sorunsalı –çocuk arzusunun reddi ve çocuğu düşlemlemedeki zorluk- hemen göze çarpmaktadır. Annesel üstebenlik olarak düşünülebilecek IV. ve VI.Kartlarda, öncelikle, anne, kötü nesne olarak yansıtılmış, sonrasında annenin fallik gücünün yok edilmesine çalışılmıştır. Anne imgesine gönderme yapan VII. ve IX.Kartlarda, anneden iletilendeki problematik fark edilmektedir. Annenin desteği, tutması yetersiz kalırken; hasta dayanak ihtiyacından ve narsistik yetersizlikten bahsetmektedir. Hastanın, böyle bir eksiklik ve yetersizlik algısından sonra IX.Karta verdiği hipomanik yanıtla depresyona karşı savunma oluşturmaya çalıştığı görülmektedir. Ayrılmaya yönelik göndermeler beklenen son kartta ise, cinsel içerikli sembollerin tekrarlanması, hastanın yaşadığı sıkıntıyı kompulsif bir biçimde tekrarladığına ve bu yüzden eyleme geçerek sorunu

Çözümleme arzusunun peşinde tedavileri denemeye devam ettiğine işaret ediyor olabilir.

Hastanın tercih ettiği kartın, çocuk düşünlemeden uzaklaşan bir yanıt içermesi; beğenmedikleri kartların ise anneye yönelik imgelerin vurgulandığı kartlar olması da hastanın bilinçdışı işleyişiyle oldukça uyumludur. Açıklanamayan infertilite tanısı alan kadın hastalar hakkında şimdiye kadar üzerinde durulan ve yorumlanan ruhsal işleyiş özellikleri böyle kısa bir değerlendirmede dahi ön plana çıkan bulgular olmaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmada açıklanamayan infertilite tanısı alan kadın hastaların ruhsal dünyalarındaki işleyiş, bu hastaların annelik ve kadınlık tanımlamaları, kendi anneleriyle ilişkileri ve annelerinden bu kadınlara iletilenler incelenmeye çalışılmıştır.

Üreme eylemi, ruhsal dünyayla bedensel dünyanın iyi ve uyumlu çalışmasını gerektirir. Açıklanamayan infertiliteyi ele alan önceki çalışmalara bakıldığında, bu kadınlarda çocuk arzusunun yetersizliği, cinselliğe yapılan yatırımın eksikliği, yası tutulmamış bir kayıp, çözümlenememiş ödipal çatışma gibi vurguların yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmanın kilit noktası anneden iletilendeki probleme dayanmasıdır.

Kız çocuğundaki kastrasyon karmaşası, erkek cinsiyet organlarını görmesi ve annesine, kendisine bir penis vermediği için kızgınlık duymasıyla başlar. Bu noktada penis hasedi de başlamıştır. Anneden ayrışmasının nedeni, kız çocuğunun kastrasyona uğramış bir anneye değil, fallik bir anneye yönelmiş olmasıdır. Ancak, eski penis arzusunun karşılayabilecek bir erkek çocuğu kadına doyum sağlayabilecektir. Kız çocuk, cinsiyetler arası farklılığı keşfetmesiyle anneliğe doğru bir adım atmış olur. Anne ile kız arasında bir üçüncü girebildiğinde yani baba hem anne hem de kızı tarafından arzulandığında, kız çocuk için annelik düşlemleri kurmak kolaylaşır. Baba sayesinde çocuk sahibi olma ya da bir şekilde babaya çocuk hediye etme düşlemi anneliğe giden yolu açabilir.¹⁶⁹

Bir bebek sahibi olmanın kadının psikoseksüalitesindeki önemi çok erken dönemde başlayan bir hikayedir. Küçük kız çocuğunun düşlemlerinde bebeğin oynadığı rol oldukça belirgindir. Anne gibi bir kadın olma arzusu, bir bebek sahibi olmakla sembolize edilir ve farklı bilinçdışı anlamlar barındırır. Olumlu ödipal bir yatırım sonucu, babadan çocuk sahibi olmak, anneye rekabette can alıcı bir silah, penisin veya dışkının eşdeğeri olarak ön plana çıkmaktadır. Hamilelik ve doğum tüm bu görüşleri ve bunlarla bağlantılı düşlemler ve çatışmaları harekete geçirir. Her kadın anne olurken yeni bir kadınsı kimlik inşa etmek durumuyla karşı karşıya kalır.¹⁷⁰

---

¹⁶⁹ Sigmund Freud, "The dissolution of the Oedipus Complex", **The Standard Edition of The Complete Psychological Works of Sigmund Freud**, Vol.XIX, 1924, pp.173-179.

¹⁷⁰ Jacqueline Godfrind, "Kadınlarda Çocuk İsteği Adıyla Yapılan Konuşmanın Tartışması", IPA Kadınlar ve Psikanaliz Komitesi (COWAP) Etkinliği, Ekim 2008, İstanbul.

Görüldüğü gibi, annelik ve çocuk sahibi olma söz konusu olduğunda kuramsal olarak ilk akla gelen ebeveyn imgeleri olmakta, kız çocuğunun kendi annesiyle ilişkisi vurgulanmaktadır. İşte bu noktada kadının ruhsal dünyasında ve düşlem dünyasında neler olmaktadır? Bu çalışmada ön planda olan çocuk sahibi olmak isteyen ancak bu arzusu gerçekleşmeyen kadınların bilinçdışı işleyişleridir. İnceleme yapılırken kullanılan malzeme ise projektif yöntemler olan Rorschach Testi ve TAT olmuştur.

Projektif yöntemlerin kullanılmasındaki amaç gerçeklikte annenin ve anneyle ilişkinin doğasını incelemek yerine düşlemsel düzeyde annelerin, hastaların ruhsal dünyasında nasıl bir yere sahip olduklarının ve annenin nasıl tasarımılandığının yani imgesel annenin anlaşılmasını sağlayabilmektir.

“Rorschach Testinde anne, bu hastalar tarafından hangi tasarımlarla sunulmaktadır? Aynı zamanda TAT’nde anneyle ilişki nasıl kurgulanmakta ve ödipal hikayede anneye nasıl bir rol verilmektedir? Dürtüsel yatırımlar nasıl düzenlenmekte, cinsellikle ilgili tasarımlar nasıl verilmektedir? Bu hastaların duygulanımsal özellikleri nelerdir?” sorularına yanıt aranmaktadır.

Öncelikli olarak gözlemlenen en önemli sonuç, bu hastaların test protokollerinin tek bir problem çevresinde yapılanmamış olmasıdır. Projektif testler, 30 kişilik hasta grubu içinde farklı psikopatolojilerin var olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, açıklanamayan infertilitenin sadece bir semptom olarak ortaya çıktığı, bu hastalar için ortak bir ruhsal örgütlenmeden bahsedilemeyeceği düşüncesini desteklemektedir.

Çalışmadan elde edilen bulgular hipotezlerde ortaya konan görüşleri desteklemektedir. Çalışmada ortaya konan hipotezlerden birincisi olan kadınların bedeni tasarımılandırma özellikle cinselleştirilmiş beden tasarımı sunmakta güçlük yaşadıkları açıkça görülmektedir.

Hastaların verdikleri yanıtlarda, hayvan tasarımlarının fazlalığı ve az sayıda insan yanıtı olması ilk göze çarpan durumdur. Rorschach Testi’nde I. Kart, kişinin dış dünyaya ilk tepkisini ve anne imgelemine karşı aldığı pozisyonu gösterirken; bu hastaların I.Kart’a verdikleri oldukça “olumsuz, korkutucu, belirsiz” hayvan ve nesne yanıtları dikkat çekicidir. “yarasa, yaratık, belkemiği” gibi yanıtlar, hastalar için ilk nesnenin son derece “kötü” olarak düşlemlendiğini göstermektedir. Bu “kötü” atıflar, ilk nesneyle özdeşim kurulmasını neredeyse olanaksızlaştırmaktadır.

“Kötü nesne” üzerine benzer bir söylem hem regresif dünyayı hem de hamilelik düşlemlerini verebilen IX.Kart’ta da tekrarlanmaktadır. Anneyle kurulan özdeşimin Rorschach Testi’nde VII.ve IX.Kartlarda ve TAT’nde 7GF kartında belirginleşmesi beklenmektedir. Yine Rorschach Testi’nin II., III. ve VII. Kartlarındaki yanıtlarda özdeşim ve cinselleşmiş bedene yönelik ifadeler aranmıştır.

Bu kartlara verilen, “iki kişi, iki insan” gibi muğlaklık içeren cinsel kimlik tasarımı uzak yanıtlar, cinselliğe yönelik endişeleri, cinselleşmiş kadın bedeninin yarattığı kaygı ve anneyle kurulan özdeşimdeki sorunsalı düşündürmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, savunma düzeneklerinin kullanıldığı görülmektedir. Savunmacı söylemler, dürtüsel yatırımlarla baş etmenin güç olduğu, erotik bedene yatırım yapılmadığı durumlarda ön plana çıkmaktadır. Bu durum da çalışmanın diğer bir hipotezi olan dürtüsel dünyaya yapılan yatırımın yetersizliği lehine bulgular sunmaktadır.

Dürtüsel dünyaya yapılan kısıtlı yatırımdan ötürü, kısırlığa psikosomatik bir semptom olarak sıkı sıkıya bağlanan bu kadınların, üreme organlarına yatırım yapmamalarının ruhsal dünya ile beden arasında bir kısır döngü oluşturduğundan ve bedenin arzuyu sürdürmekten korkarak rahmi, dolayısıyla cinselliği ve doğumu inkar etmesinden bahsedilebilir. Bu sonuç, Faure-Pragier tarafından da vurgulanmaktadır.¹⁷¹

Açıklanmayan infertilite tanısı alan kadınlarda, altbenlikten gelen dürtüler ketlenmekte, sorunsalın kapsayıcılığı yüzünden heyecanlar bastırılmaktadır. Aslında çocuk sahibi olmak için cinsel aktiviteyi sürdürmek yani cinselliğe yatırım yapmak gereklidir. Birlikte olunmadan, arzu olmadan çocuk sahibi olunamaz. Ancak bu kadınlarda üstbenlik oldukça güçlü olup, dürtülerin işleyişlerine olanak tanımamaktadır. Testlerde ortaya çıkan annesel üstbenliğin varlığı, yine annesel ve kadınsı sorunsala dikkati çekmektedir.

Dürtüler ve arzuların ayrıntılandırılmadığı test protokollerinde, rasyonalizasyon ve entelektüalizasyon mekanizmalarının eşlik ettiği, idealizasyonun baskın olduğu tasarımlar ve “ideal” sıfatıyla tanımlanabilecek ilişkilerin ve öykülerin aktarıldığı, cinsellikten arındırılmış sahnelerin varlığı ilgi çekicidir.

Aslında, Freud, küçük kız çocuğu için Oedipus karmaşasının çözümlenmesinin sonucunun anneyle özdeşimin kuvvetlendirilmesi olduğu ve bu

---

¹⁷¹ Slyvie Faure-Pragier, “La stérilité féminine peut-elle être considérée comme un affection psychosomatique?”, *Le Carnet Psy*, Vol:CXXVII, 2. partie, 2008.

sonucun kız çocuğunun kadınsı karakterini onaracağını ileri sürmektedir. Oedipus'tan çıkmanın anneye mi yoksa babayla mı bir özdeşim kurulması sonucunu getireceğinin her iki cinsiyetteki çocukta da erkeksi ve kadınsı yatkinliklerin gücüne bağlı olarak belirlendiği görülmektedir. Oedipus karmaşası tarafından yönetilen cinsel aşamanın geniş, genel sonucu; benlikte bu iki özdeşimin bir şekilde bütünleşmesinden oluşan bir tortu bırakılmasıdır. Benliğin bu değişikliği, özel durumu sürdürür, benliğin diğer içeriklerini ego ideali ya da üstbenlik olarak karşı karşıya getirir.¹⁷²

Benlik ideali ebeveynlerle ilişkinin temsilcisidir. Küçük çocukluktan itibaren bu yüksek değerler bilinmektedir, bunlara hayranlık beslenir, bunlardan korkulur; sonra da bunlar içe dahil edilir. Bastırma düzeneğinin etkisi sonucunda ideal oluşumu, benliğin içerisinde oluşmaya başlar. Benlik ideali aynı zamanda kendilik aşkına da eşlik etmektedir. Ergen, çocukluk döneminin bu kusursuz narsisizmini aşmak istemese de yeni benlik idealleri oluşturarak kendisini gerçekleştirmek zorunda kalacaktır. Benlik hep idealine göre kendisini konumlandırmaktadır. Kişi, çocukluğundaki kaybettiği narsisizminin yerine benlik idealini koyar. Benlik ideali daha sonra sansür, ahlaki bilinç ve kendine güven gibi kavramları da yeniden yapılandıracaktır. Benlik ideali ebeveynlerin ve eğitimcilerin eleştirileri sonucunda çocuğun çocukluk narsisizminden vazgeçmesiyle oluşmaktadır.¹⁷³

Çalışmanın temel noktasını oluşturan diğer bir hipotez açıklanmayan infertilite tanısı alan kadın hastaların annelerinden kendilerine iletilende sorun yaşandığıdır.

Kısır kadınlarla yapılan görüşmelerin odak noktasını anneleri ve anne ile ilişkileri oluşturmaktadır. Asıl sorunsal da bu ilişkidir. Fazlasıyla annesel olan bu anneler benlik idealinin temsilcisi konumundadırlar. Benlik ideali büyük oranda bilinçdışı kalmakta ve benlik için erişilemez durumda olmaktadır. Anneliği açısından tümgüçlü yaşantılanan anne, bu kadınlar üzerinde ciddi bir çatışmaya yol açan bir hakimiyet kurmuş durumdadır. Testlere verilen yanıtlarda da, hastaların bilinçdışıdaki anne veya kadın imgelemine karşı kendini konumlandırma çabasının sürdüğü fark edilmektedir. Her zaman kendi narsisizmlerini, yüksel benlik ideali uğruna feda edenler dürtülerini yeterince yüceltmekte başarı olamamaktadırlar.

---

¹⁷² Sigmund Freud, "The Ego and the Super-Ego (Ego Ideal)" **The Standard Edition of The Complete Psychological Works of Sigmund Freud**, Vol: XXI, 1932, pp.221-243.

¹⁷³ Tefika Tunaboşlu İkiz, "Öğrenimde Şiddet", **Psikanaliz Konuşmaları** içinde, s.107-122, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2005..

Anne, hayal kırıklığına uğratan bir aşkın temel nesnesidir. Anne, kendisi için bir şey ifade etmeyen babaya yatırım yapmayarak; kızına ödipal bir eğilimle babasını arzu etmek, böylece gelecekte başka erkekleri sevmeye yeteneğini kazanmak için özdeşim kurabileceği kadınlık tasarımını sunmamaktadır.¹⁷⁴

Langer¹⁷⁵ da kısır kadınlardaki baskın anne figüründen bahsetmektedir. Bu çalışmadaki anneler de ideal, muhteşem anneler olarak sunulurken; bir yandan da cinsellikten arındırılmış yanlarıyla oldukça sahte ancak işlevsel annelerdir.

Buradaki anneler, fallik olarak güçlü annelerdir. Ancak sembolleştirme kapasitelerinin yetersizliği ve inkar düzeneğinin kullanılması dikkat çekicidir. Test protokollerinde babasal boyuta neredeyse hiç rastlanmamaktadır, infertil kadın kendini edilgenliğe bırakmamakta, bunun getirdiği öfkeyle baş etmesi güç olmaktadır. Faure-Pragier de benzer özelliklerden bahsederek, bu kısır kadınların annelerinde “sevgilinin sansürü”nde sıkıntı yaşandığını, bu kadınların çocuk arzusunda ödipyen hipotezden vageçilmesi gerektiğini ve yapılacak çocuğun babanın değil, anneyle yapılacak annenin çocuğu olduğunu ileri sürmektedir.¹⁷⁶

Anne, bebeğine yatırım yapış ve onu seviş biçimiyle, onun temel ihtiyaçlarına gösterdiği özenle, onun bedensel mesajlarını kabul etmesiyle, bebeğe kendine ait ruhsal yolları sağlamış ve böylelikle bebeğin ruhsal büyümesinin köklerini geliştirmiş olur. Annenin bebeği düşleyiş şekli, bilinçdışı erotik kadınsılığa ait düşlemler içermektedir. Anne bebeğini düşlerken, bebeğin etrafında olan cinsel düşlemlerini de kapsayan bilinçdışı düşünceleri kullanır. Annelikte temel olarak yer alan, bir annenin zihinsel ve bedensel işleyiştir. Bu işleyiş, anne ve bebeğin ihtiyaçlarını birbirinden ayırmak güç olsa da, anne olmanın içerisinde yer alır. Annesel nitelikler, aslında kadının kadınsılığına aittir. Bir bebeğin doğumu etrafında oluşan annelik krizi, bu niteliklerin belirtilerini şiddetlendirir ve annenin varoluşuna, bebek için temel yeterlilik seviyesinde katkıda bulunur. Bebeğin doğumuyla ortaya çıkan bu nitelikler aslında kadınsılığa özeldir. Peki bu nitelikler kadınlar arasında nasıl iletilmektedir? İlk iletim yolu, yaşamın başlangıcında, birincil nesneyle, anneyle karşılaşmada harekete geçen birincil özdeşleşmedir. Kız çocuk için, daha sonraki özdeşleşmeler de, özellikle anneyle

---

¹⁷⁴ Jordi Sala, “Özne Olarak Anne Üzerine Yapılan Konuşmanın Tartışması”, IPA Kadınlar ve Psikanaliz Komitesi (COWAP) Etkinliği, Ekim 2008, İstanbul.

¹⁷⁵ Marie Langer, “Sterility and envy”. *International Journal of Psychoanalysis*, Vol:XXXIX, 1958, pp.139-143.

¹⁷⁶ Sylvie Faure-Pragier, ag.e.

homoseksüel ilişki neticesinde, temel olarak kadınsı olacak ve birincil özdeşleşmeyi pekiştirecektir. Bu özdeşleşme annesel nitelikleri de içermektedir.¹⁷⁷

Bir zamanlar annelerinin olduğu gibi kendilerinin de bebekle zenginleşmeleri ve babayla düşlemsel yakınlıklarını ortaya koymaları, anneye karşı bir güç elde etmek anlamında olacaktır. Bu durumda, düşlemlerindeki güçlü ve ideal anneye yüzleşmek, bu hastalar için oldukça tehlikeli gözükmekte ve bundan uzak durmaktadırlar. Bebeğin gelişimi için anneden uzaklaşmaya katlanması gerekmektedir.

M. Fain ve D. Braunschweig'in "sevgilinin sansürü" kavramı dikkate alındığında, kadın-annenin yatırımlarının çeşitliliği görülmektedir. Annenin kadınlığını yaşaması ve ötekinin arzusu olmayı sürdürürken, aynı zamanda da çocuğunun bakımını karşılaması, onu emzirmesi ve bunları şefkat içeren gizil bir erotizmle yapması söz konusu olmaktadır. Anne bazen çocuğuna dönüktür, bazen de aşığına. Böylelikle ötekinin –babanın- hayalini çocukla yaşantısına dahil etmektedir. Annenin kendi aşk yaşamını düşlememesi hem çocuğun ruhsallığı için bir uyarı kalkını işlevi görür, hem de çocuğun bedenine verdiği annesel bakım sırasında kendisinde uyanan cinsel duyumlarını sansür etmesini sağlar. Cinsel dürtülerin çiğliğini örtecek olan şefkatin devreye girmesi önemlidir.¹⁷⁸

Babanın adını koyan annedir çünkü annenin düşlemi sayesinde baba, babalık işlevini yerine getirebilir, babanın kabul edilebilmesi yani annenin, kendisi ve çocuk arasına onu bir üçüncü olarak adlandırması gerekmektedir. Lacan'a göre "babalık işlevi" yasanın aktarımını sağlamaktadır, hem grubun yasağı, hem de öznel yani ensest yasağı baba tarafından aktarılır; babalık işlevi kısaca topluluğun yasağının özneye aktarılmasıdır. Penot¹⁷⁹ dölleme işlevinden ayrılan bir babalık işlevinden söz eder ve "babalık işlevi"ni bir tür toplumsal-simgesel işlev olarak tanımlar.

İşte, açıklanamayan infertilite tanısı alan kadınlarda, babaların ruhsal dünyada kısıtlı bir yere sahip olması, annelerin babanın rolünü netleştirip adını koymaması, ödipal yapılandırıcının eksikliğine de işaret etmektedir. Fallik

---

¹⁷⁷ Jacqueline Godfrind, "Kadında Çocuk İsteği Adıyla Yapılan Konuşmanın Tartışması", IPA Kadınlar ve Psikanaliz Komitesi (COWAP) Etkinliği, Ekim 2008, İstanbul.

¹⁷⁸ Talat Parman, "Annelik Üzerine: Bir Psikanaliti Sözlük Denemesi", **Psikanaliz Yazıları**, Annelik, 14, 2007.

¹⁷⁹ Bernard Penot, "Bir psikanalistin bugün babalık işlevi üzerine söyleyebileceği ne olabilir?", **Psikanaliz Yazıları**, Yalnızlık Sayısı, Bağlam Yayınları, 2001, İstanbul.

otoritenin zayıflığı ve annesel üstbenliğin işleyişi, oldukça tutucu, baskın ve yargılayıcı bir benlik idealinin gelişmesine neden olmaktadır.

Açıklanamayan infertilite tanısı alan kadınların annelerinde erkeğe duyulan arzunun yetersiz olduğu düşünülmektedir. Bu kadınlar tüm düşlemsel yatırımlarını annelik üzerine yapmışlar, bunun sonucunda babanın bir arzu nesnesi olarak ortaya çıkmasını engellemişlerdir. Anne, kusursuz çocuk ve kusursuz anne düşlemlerini bir kenara bırakarak çocuğuna olan bağlılığının temelini yaratmak durumundadır. Anne de kendi tümgüçlülük düşlemini terk etmeli ve çocukla kendi tümgüçlü ruhsal dünyasının dışında buluşmalıdır.

Açıklanamayan infertilite tanısı alan kadınlar için de aynı durum söz konusu gözükmektedir. Eşlerine çok az yatırım yapan, onu aşağı gören bu kadınların ilişkilerini idealize etmeye çalışmaktan ileriye gitmedikleri fark edilmektedir.

Bu hastalar, nesne kaybının merkezde olduğu yetersizlik ve eksiklik hislerine yol açan depresif bir çekirdeğe ilişkin savunmalarla örgütlenmişlerdir. Çatışmalarını inkar eden bu kadınlar, ruhsal işleyişlerine çok az ilgi duymakta, çağrışımlar yapmakta zorlanmakta, düşlem kurmak ve rüya aktarmak onlar için güç olmaktadır. Bu kadınlar için önemli olan eyleme geçmedir. Aslında hamilelik de bir eyleme geçiştir. Ancak, kısır kadınlar hamileliği reddettiklerinden, görünürdeki çocuk isteklerini karşılayabilmek için en zorlu tıbbi tedavileri kabul ederek eylemlerini sürdürmektedirler.

Sylvie Faure Pragier'in¹⁸⁰ de belirttiği gibi, bu çalışmada yürütülen testlerin sonucunda, kısır kadınların, baba için anneye rekabet etmedikleri görülmektedir; onun yerine rekabet sadece anne ile sürdürülmekte ve bu da tek arzulanan amaç, tek fallik kendini kanıtlama biçimi olan annelik için yapılmaktadır. Çocuk istemek, kendilerinden başka hiç kimseye yatırım yapmayan ve tümgüçlü gibi hissettikleri bir anneden bağımsızlaşma umudunu da ifade etmektedir.

Pragier¹⁸¹, bu kadınlardaki, penis hasedinin babaya ve kadınsılığa yönelmenin bir aşamasını oluşturmadığını; kadınsılığın reddini ifade ettiğini ileri sürmektedir. Bu çalışmada da görüldüğü gibi, bu kadınlar için penise sahip olmak falliklik işareti değildir; çünkü fallik olma anneye atfedilen bir durumdur. Narsizmlerini avutacak fallik olma arzusu kendini, kadınlığın reddinde ancak onları anneleriyle eşitleyecek olan annelik arzusunda göstermektedir.

---

¹⁸⁰ Sylvie Faure-Pragier, "Kadınlarda Çocuk İsteği Yalnızca Penis Hasedinin bir İkamesi midir?", IPA Kadınlar ve Psikanaliz Komitesi (COWAP) Etkinliği, Ekim 2008, İstanbul.

¹⁸¹ A.e.

Kadınsılığın gelişimi, kızın anne ve babasının kadınsı özellikleriyle özdeşiminin sağlıklı sürecinin bir sonudur. Baba ve annenin, kendilerini farklı ve tamamlanmamış olduklarını bildikleri bir çift ilişkisinin vatlığı söz konusudur. Birbirlerine ihtiyaç duyan ve birbirlerini arzu eden ebeveynler, çift içinde farklı rolleri olduğunu bilerek, kendi ayrılmış kimliklerinin konumundan kızlarının gelişimine katkıda bulunurlar. Kızın kimliğinin bütünleşmesi için annenin tümgüçlü olmadığını ve eşine arzu duyduğunu ve ihtiyacı olduğunu bilen bir anne ile özdeşleşmesi gerekmektedir. Kadınsı özdeşim, babanın etken rolünü tanıyabilen anneye yaslanarak gerçekleştiğinde, edilgenlik başarılı bir şekilde bütünleşebilir. Eğer baba tanınmazsa ve kızın gelecekteki kadınsılığına değer vermezse, edilgenlik tehlikeli hale gelir çünkü kızı annesinin ellerine bırakır.¹⁸²

Çalışmanın son hipotezi ise açıklanamayan infertilite tanısı alan kadın hastalarda nesne kaybına bağlı depresif duygulanımın varolduğudur. Bu kadınlardaki yoğun narsistik acı önemlidir. Bu acının kaynağı nesne kaybıdır. Hastanın sorunsalının kökeninde narsistik bir yaralanma vardır, fakat bu histerik bir betimleme ve narsistik olarak tatmin edilmemiş bir durumda oynanan kadınlık rolü ile yeniden geliştirilmiştir.

Hem Rorschach Testi'nde duygusal ve afektif dünyayı ön plana çıkarması beklenen renkli kartlarda, hem boşluğa gönderme yapan yanıtlarda, hem de TAT'nde depresif tasarımlar beklenen kartlarda verilen depresif tasarımlar dikkati çekmektedir. Hastaların iç dünyalarındaki çölleşme ve depresif duygular oldukça belirgindir. Bu hastalar için duygusal yoksunluk, dış dünyaya ilişkin ilginin azalması ve yatırımların çekilmesi söz konusudur. Ancak, ilgi çeken bir diğer nokta, bu kadar narsistik yetersizlik algısının karşısında bu hastaların tümüyle dağılmaması, depresyonla mücadele edebilmeleridir. Bunun nedeni, testlerde çok sık rastlanan hipomanik savunmalara tutunmaları, manik savunmalara dayanarak depresif duygulanımlarını bastırmaya çalışmalarıdır.

Anneye duyulan arzu, erkekle özdeşleşme sayesinde, kendiliğe ilişkin arzu edilebilir bir kadın imgesinin oluşmasını sağlar. Bu da narsisizmi destekler. Öteki kadınla karşılaşma, ruhsal cinselliğin örgütlenmesine yardımcı olur. Görünen o ki, yeterince kadın olunmadığında yeterince anne olmayı başarmak da çok güç olmaktadır.

---

¹⁸² Sylvie Faure Pragier, a.g.e.

Flavigny ve arkadaşlarına¹⁸³ göre, kısırlıktan müzdarip kadını doğurmaktan alıkoyan, kendi sıra dışı çocuğunu doğurma arzusudur. Ancak böyle sıra dışı bir çocuk benlik idealinin yerine geçebilecektir. Bu da hamilelik eylemini tümüyle ketlemektedir.

Aslında tüm bu ruhsal işleyişler, sorgulamalar, arzular hepsi doğal sürecin parçalarıdır. Çocuğa yönelik idealizasyon bilinçdışı bir düşlemdir ve ancak psikoterapötik veya psikanalitik bir tedavide çalışılması gerekir.

Her ne kadar psikanalitik çalışmalar, kısırlıkta çocuk sahibi olmak hedefiyle sınırlı kalmasa da, bu hastalarla yapılacak psikoterapötik müdahalenin, hastanın hissettiği acı ve yaranın ortaya çıkmasını sağlayarak, imkansız gibi gözüken annesel duygulanımın gelişmesine yardımcı olacağına inanılmaktadır. Anneden iletinin çözümlenmesi, bu kadınların anneleri karşısında özerklik kazanmalarını ve çocuk düşlemlerinin canlanmasını sağlayacaktır. İleriye yönelik çalışmalarda, kadınlık ve anneliğin nesillerarası aktarımı ve ailedeki kadınlar arasındaki ileti zincirinin çalışılması bu önemli konunun daha da derinlemesine anlaşılmasını destekleyecektir.

---

¹⁸³ Christian Flavigny, Claude Millot, Anne Bizot, Jean Belaisch, “La stérilité: Situation psychopathologique et compréhension psychodynamique”, **Psychosomatique**, Vol:VIII, 1986, pp.67-87.

KAYNAKÇA

- ABRAHAM, K: 1922
“Manifestations of the Female Castration Complex”, **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:III, pp.1-29.
- ABREVAYA, E: 2001
“Anneden Kıza Kadınsılığın İletimi”, **Psikanaliz Yazıları**, Psikanaliz ve Kadınlık Sayısı, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- APFEL, R.J. & KEYLOR, R.G. : 2002
“Psychoanalysis and infertility: Myths and realities”, **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:LXXXIII, pp.85-103.
- ALLISON, G.H. : 1997
“Motherhood, motherliness and psychogenic infertility”, **Psychoanalytic Quarterly**, Vol:LXVI, pp.1-17.
- ALLISON, G.
& DORIA-MEDINA, R.: 1999
“New reproductive techniques”, **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:LXXX, pp.163-166.
- ALMOND, B.R. : 1998
“The Monster Within: Mary Shelley’s Frankenstein and a Patient’s Fears of Childbirth and Mothering”, **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:LXXIX, pp.775-786.
- BAKÓ, T. & KULCSÁR, E.: 2005
“Study of relational collusion in infertile couples with a possible psychogenic background”, **Psychiatria Hungarica**, Vol:XX, No.2, pp.112-125.
- A. R.BATTAGLIA, A.R., GRAZIANO, M.R.
& SCAFIDI FONTI, M.G.: 1983
“Experimental research into the changes in the way sexuality is experienced by the infertile woman”, **Acta Europaea Fertilitatis**, Vol:XIV, No.1, pp.67-73.

BAYER, S.R., ALPER, M.M. &
PENZIAS, A.S.: 2008

**Boston IVF İnfertilite El Kitabı:
İnfertil Çiftlere Hizmet Veren Tüm
Uygulayıcılar İçin Pratik Bir Rehber,**
Çev. Ed. Ahmet Zeki Işık, Kubilay
Vicdan, İstanbul, Nobel Tıp
Kitabevleri.

BELLAK, L.
& ABRAMS D.M. : 1997

**“The T.A.T, the C.A.T and the S.A.T.
in Clinical Use”**, Allyn and Bacon, 6th
edition, Boston.

BENEDEK, T. : 1952

“Infertility as a psychosomatic
defense”, **Fertility & Sterility**, Vol:III,
pp.527-541.

BONAPARTE, M.: 1935

“Passivity, Masochism and
Femininity”, **International Journal of
Psychoanalysis**, Vol:XVI, pp.325-333.

BOZKURT, Ö. : 2004

“İnfertilite ve Tedavi Sürecinin
Psikiyatrik Etkileri”, **Yayınlanmamış
Uzmanlık Tezi**, İstanbul.

BRAUNSCHWEIG, C.M.: 1926

“The Genesis of the Feminine Seper-
Ego”, **International Journal of
Psychoanalysis**, Vol:VII, pp.359-362.

BRAZELTON, T.B.
& ALS, H. : 1979

“Four early stages in the development
of mother-infant interaction”,
Psychoanalytical Study of the Child,
Vol: XXXIV, pp.349-370.

BYDLOWSKI, M.: 1992

“Les infertiles. Un enjeu de la
filiationféminine.”, **Nouvelle Revue de
Psychanalyse**, Vol:I, pp.143-160.

BURNS, L.H. : 1993

“An overview of psychology of
infertility: Psychological issues in
infertility”, **Infertility and
Reproductive Medicine Clinics of
North America**, Vol:IV, No.3, pp.433-
454.

- CARR, G. D.: 1963 "A psychosociological study of fertile and infertile marriages", **Ph.D. Thesis**, University of Southern California, Los Angeles, Unpublished.
- CHASSEGUET-SMIRGEL, J.: 1978 "Perversion, idealization and sublimation." **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:LIX, pp.27-35.
- 1984 "The Femininity of the Analyst in Professional Practice", **International Journal of Psycho-Analysis**, Vol:LXV, pp.169-178.
- 1988 Les Deux Arbres du Jardin, "Freud et La Féminité: Considérations sur quelques taches aveugles dans l'exploration du continent noir", **Editions des Femmes**, 1988, pp. 41-68.
- CHODOROW, N. : 1978 **"The Reproduction of Mothering: Psychoanalysis and the sociology of gender"**, Berkeley: University of California Press.
- CHRISTIE, G.L. : 1994 "The psychogenic factor in infertility", **Australian and New Zealand Journal of Psychiatry**, Vol: XXVIII, pp.378-390.
- 1998 "Some socio-cultural and psychological aspects of infertility", **Human Reproduction**, Vol: XIII, No.1, pp.232-241.
- CLAUDE, C.G. : 2004 "Sterilite Psychogene Feminine Et Complexe D'Oedipe", **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Université de Toulouse Le Mirail.
- COLLINS, J.A. & CROSIGNANI, P.G.: 1992 "Unexplained infertility: a review of diagnosis, prognosis, treatment efficacy and management." **International Journal of Gynecology and Obstetrics**, Vol: XXXIX, No.4, pp.267-275.

- CORCOS, M. : 2003 “Le féminin et le maternel dans l’anorexie mentale, une passivité créatrice: cecin’est pas une femme”, **Evolution Psychiatrique**, Vol : LXVIII.
- COURNUT-JANIN, M.: 1999 **Clés Pour le féminin**, “Le noyau mélancolique, féminin”, **Débats de Psychanalyse**, P.U.F, Paris.
- COURNUT-JANIN, M.: 2007 “Ergenlik: her iki cinsiyette kadınsıda oynanan”, **Psikanaliz Buluşmaları**, Kadınlık Sayısı, 2, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- ÇOLGAR, U.: 2006 **“Reproduktif Endokrinoloji ve İnfertilite”**, İstanbul Medikal Yayıncılık.
- DERAGNA, S., AGOSTINI, R., COGHI, I., MONTANINO, G., NICOTRA, M. & BERRETTA, L.R.: 1994 “Psychosomatic sterility. Search for a hypothesis for personaity structure using Moretti's graphology method”, **Minerva Ginecologica**, Vol:XLVI, No.1-2, pp.31-40.
- DEUTSCH, H.: 1992 “The Psychology of Women in Relation to the Functions of Reproduction” in **The Therapeutic Process, the Self, and Female Psychology: Collected Papers of Helen Deutsch**. Ed. Paul Roazen, Transaction Publishers: New Brunswick.
- 1992 “The Significance of Masochism in the Mental Life of Women” in **The Therapeutic Process, the Self, and Female Psychology: Collected Papers of Helen Deutsch**. Ed. Paul Roazen, Transaction Publishers: New Brunswick.
- DOLTO, F. : 1982 “**Sexualité Féminine**”, Scarabee & Campagnie, Paris.
- 1998 “Feminine eroticism: Its structuration in childhood, and its manifestations in the adult woman”, **Journal of European Psychoanalysis**, Vol:VII, pp. 28-40.

- EISNER, B.G.: 1956 “Some psychological differences on the Rorschach between infertility patients and women with children”, **Ph.D. Thesis**, University of California, Los Angeles, Unpublished.
- FASSINO, S., PIERO, A., BOGGIO, S., PICCIONI, V. & GARZARO, L.: 2002 “Anxiety, depression and anger suppression in infertile couples: a controlled study”, **Human Reproduction**, Vol:XVII, No.11, pp.2986-2994.
- FAURE-PRAGIER, S.: 1987 “Les enjeux d’une recherche psychanalytique sur la stérilité féminine”, **Revue française de psychanalyse**, Vol:VI, pp.1543-1567.
- 2008 “La stérilité féminine peut-elle être considérée comme une affection psychosomatique?”, **Le Carnet Psy**, Vol:CXXVII, 2. partie.
- 2008 “Kadında Çocuk İsteği Yalnızca Penis Hasedinin bir İkamesi midir?”, IPA Kadınlar ve Psikanaliz Komitesi (COWAP) Etkinliği, İstanbul.
- FEDER, L. : 1980 “Preconceptive ambivalence and external reality”, **International Journal of Psychoanalysis**, Vol: LXI, pp.161-178.
- FINZI, S.V. : 1996 “**Mothering**”, New York:Guilford.
- FLAVIGNY, C., MILLOT, C., BIZOT, A. & BELAISCH, J.: 1986 “La stérilité: Situation psychopathologique et compréhension psychodynamique”, **Psychosomatique**, Vol:VIII, pp.67-87.
- FREUD, S.: 1905 “Three Essays on The Theory of Sexuality”, **The Standard Edition of The Complete Psychological Works of Sigmund Freud**, Vol.VII, The Hogarth Press and The Institute of Psycho-Analysis, London, 1974.

- 1908 “On the sexual theories of children”,
The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Vol: IX, pp: 207-226.
- 1923 “The infantile genital organisation”,
The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Vol: XIX, pp:141-145.
- 1924 “The Dissolution of the Oedipus Complex”, **The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud**, Vol: XIX, pp:173-179.
- 1925 “Some physical consequences of the anatomic distinction between the sexes”, **The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud**, Vol: XIX, pp:243-258.
- 1932 “Female sexuality”, **The Standard Edition of The Complete Psychological Works of Sigmund Freud**, Vol:XXI, pp.221-243.
- 1932 “The Ego and the Super-Ego (Ego Ideal)” **The Standard Edition of The Complete Psychological Works of Sigmund Freud**, Vol: XXI, pp.221-243.
- GODFRIND, J.: 2000 “La Rencontre analytique au Féminin”,
Le Féminin, **Cahiers de Psychologie Clinique**, Vol:XV, No.2, pp. 17-24.
- 2007 “Tedavide kadın eşcinselliği”,
Psikanaliz Buluşmaları, Kadınlık Sayısı, 2, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- 2008 “Kadında Çocuk İsteği Adıyla Yapılan Konuşmanın Tartışması”, IPA Kadınlar

- ve Psikanaliz Komitesi (COWAP)
Etkinliği, İstanbul.
- GREEN, A. : 2004
“Thirdness and Psychoanalytic Concepts”, **Psychoanalytic Quarterly**, Vol:LXXII, p.105.
- GREIL, A.L.:
“Infertility and psychological distress: a critical review of the literature.” **Social Science and Medicine**, Vol:XLV, No.11, pp.1679-1704.
- GRIGG, R., HECQ, D. & SMITH, C.: 1999
Female Sexuality: The Early Psychoanalytic Controversies, New York: Other Pres.
- GUIGNARD, F. : 1999
“Maternal ou Féminin? Le “Roc d’Origine” comme Gardien du Tabou de l’Inceste avec la Mère”, **Cles pour le Féminin**, PUF, Paris, s.17.
- GÜLSEREN, L., ÇETİNAY, P., TOKATLIOĞLU, B., SARIKAYA, Ö.Ö., GÜLSEREN, Ş. & KURT, S.: 2006
“Depression and anxiety levels in infertile Turkish women.”, **Journal of Reproductive Medicine**, Vol:LI, pp.421-426.
- GÜRDAL, A. : 2007
“Emziren Anne”, **Psikanaliz Yazıları**, Annelik Sayısı, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- GÜZ, H., ÖZKAN, A., SARISOY, G., YANIK, F. & YANIK, A.: 2003
“Psychiatric symptoms in Turkish infertile women.”, **Journal of Psychosomatic Obstetrics and Gynecology**, Vol:XXIV, pp.267-271.
- HABBEMA, J.D.F., COLLINS, J., LERIDON, H., EVERS, J.L.H., LUNENFELD, B. & TEVELDE, E.R.: 2004
“Towards less confusing terminology in reproductive medicine: a proposal”, **Human Reproduction**., Vol:XIX, pp.1497-1501.

- HART, V.A.: 2002
“Infertility and the role of psychotherapy”, **Issues in Mental Health Nursing**, Vol:XXIII, No.1, pp.31-41.
- HECKER, A.P.: 2008
“Özne Olarak Anne/Öteki: Psikanalitik Kuramda bir Eksik”, IPA Kadınlar ve Psikanaliz Komitesi (COWAP) Etkinliği, İstanbul.
- HIMELEIN, M.J.: 2005
“Infertility”, **Encyclopedia of Human Development**. Ed. By., Neil J. Salkind. Thousand Oaks, CA: Sage.
- HORNEY, K.: 1926
“The Flight from Womanhood: The Masculinity-Complex in Women, as Viewed by Men and Women”, **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:VII, pp.324-339.
- JESSEE, S. S.: 1996
“Panel report: Infertility, surrogacy and the new reproductive techniques: Psychoanalytic perspectives”, **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:LXXVII, pp.129-133.
- JONES, E.: 1927
“The Early Development of Female Sexuality”, **International Journal of Psycho-Analysis**, Vol: VIII, pp. 459-472.
- 1935
“Early Female Sexuality”, **International Journal of Pschoanalysis**, Vol:XVI, pp.263-273.
- LEUZINGER-BOHLEBER, M.: 2001
“The “Medea Fantasy”: An unconscious determinant of psychogenic sterility”, **International Journal of Psychoanalysis**, Vol: LXXXII, pp.323-345.
- KAVLAK, O. & SARUHAN, A.: 2002
“İnfertil kadınlarda yalnızlık düzeyi ve bunu etkileyen faktörlerin incelenmesi”, **Ege Tıp Dergisi**, Vol:XLI, No.4, s.229-232.
- KESER, V. :2007
“Anneliğe Dair”, **Psikanaliz Yazıları**, Annelik Sayısı, Bağlam Yayınları, İstanbul.

- KESTENBERG, J.S.: 1956
 “On the development of maternal feelings in early childhood.”
Psychoanalytic Study of the Child, Vol:XI, pp.275-291.
- 1956
 “Vicissitudes of female sexuality”,
Journal of American Psychoanalytic Association, Vol:IV, pp.453-476.
- KIPPER, D.A. & ZADIK, H. :1996
 “Functional infertility and femininity: a comparison of infertile women and their mothers”, **Journal of Clinical Psychology**, Vol:LII, pp.375-382.
- KIPPER, D.A., ZIGLER-SHANI, Z., SERR, D.M. & INSLER, V. : 1977
 “Psychogenic infertility, neuroticism and the feminine role: A methodological inquiry”, **Journal of Psychosomatic Research**, Vol:XXI, pp.353-358.
- KLEIN, M.: 1928
 “Early stages of the Oedipus Conflict”,
Love, Guilt and Reparation and Other Works (1921-1945) , London: Hogarth Press, pp. 186-198.
- 1997
The Psycho-Analysis of Children,
 Vintage: London.
- 1997
 “The Effects of Early Anxiety-Situations on the Sexual Development of the Girl”, **The Psychoanalysis of Children**, London: Vintage.
- KRISTEVA, J. : 1996
 Sens et Non Sens de la Révolte, “**De l'étrangeté du Phallus ou le féminin entre illusion et désillusion**”, Paris, Fayard, 1996.
- 2007
 “**Ruhun Yeni Hastalıkları**”, Çev. Nilgün Tural, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

- LAMPL DE GROOT, J.: 1928
 “The Evolution of the Oedipus Complex in Women”, **International Journal of Pschoanalysis**, Vol:IX, pp. 332-45.
- LANGER, M. : 1958
 “Sterility and envy”, **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:XXXIX, pp.139-143.
- LAPLANCHE, J. & PONTALIS, J.B.: 2002
“Temel Düşlem/Kökenleri Düşlemleri/Düşlemin Kökenleri”, Çev. Talat Parman, Bağlam Yayınları, İstanbul:.
- LE LIRZIN, R., ROBIN, D. & GUEDON, V.: 1990
 “An overview of psychogenic sterility”, **Revue Française de Gynécologie et D'obstétrique**, Vol:LXXXV, No.5, pp.307-312.
- LEUZINGER-BOHLEBER, M. : 2001
 “The “Medea Fantasy”: An unconscious determinant of psychogenic sterility”, **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:LXXXII, pp.323-345.
- MAGGIONI, C. & BENZI, G. : 1986
 “La Généalogie d’une Stérilité”, **Psychosomatique**, 8, pp.61-65.
- MAI, F. M. M. & RUMP, E.E.: 1972
 “Are infertile men and women neurotic?”, **Australian Journal of Psychology**, Vol:XXIV, No.1, pp.83-86.
- MORICE, P., JOSSET, P. & DUBUISSON, J.B.: 1995
 “History of sterility in ancient times. I. Sterility in Egypt. Diagnostic recipes for sterility and pregnancy in ancient Egypt”, **Contraception, fertilité, sexualité** (1992) , Vol: XXIII, No.6, pp.423-427.
- 1995
 “History of sterility in ancient times. II. Sterility in Hippocrates treatise”, **Contraception, fertilité, sexualité** (1992) , Vol:XXIII, No.10, pp.605-610.

- MULLER; J.: 1926 “The Genesis of the Feminine Seper-Ego” **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:VII, pp. 359-362.
- OĞUZ, D. :2004 “İnfertilite Tedavisi Gören Kadınlarda İnfertilitenin Ruh Sağlığına, Evlilik İlişkilerine ve Cinsel Yaşama Etkileri”, **Uzmanlık Tezi**, İstanbul, 2004.
- ÖZÇELİK, B. , KARAMUSTAFALIOĞLU, O. & ÖZÇELİK, A. : 2007 “İnfertilitenin Psikolojik ve Psikiyatrik Yönü”, **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, Vol:VIII, s.140-148.
- ÖZKAN, M. & BAYSAL, B.: 2006 “Emotional distress of infertile women in Turkey”, **Clinical & Experimental Obstetrics & Gynaecology**, Vol:XXXIII, pp.44-46.
- PARAT, H.: 2009 “Annesel Erotizm” İstanbul Psikanaliz Derneği Konferansı, İstanbul.
- PARMAN, T.: 2007 “Annelik Üzerine: Bir Psiakanaliti Sözlük Denemesi”, **Psikanaliz Yazıları**, Annelik Sayısı, 14, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- PENOT, B.: 2001 “Bir psikanalistin bugün babalık işlevi üzerine söyleyebileceği ne olabilir?”, **Psikanaliz Yazıları**, Yalnızlık Sayısı, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- PINES, D. : 1982 “The relevance of early psychic development to pregnancy and abortion.”. **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:LXIII, pp.311-319.
- 1990 “Emotional aspects of infertility and its remedies”, **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:LXXI, pp.561-568.
- QUINODOZ, D.: 1993 “L’angoisse de castration a-t-ell un équivalent féminin?”, **Revue Française de Psychanalyse**, La Castration et le Féminin dans les deux sexes, P.U.F., Paris.

- SALA, J.: 2008
“Özne Olarak Anne Üzerine Yapılan Konuşmanın Tartışması”, IPA Kadınlar ve Psikanaliz Komitesi (COWAP) Etkinliği, İstanbul.
- SCHAEFFER, J.: 1999
Clés Pour le féminin, “Que veut la Femme? Ou le scandale du féminin”, **Débats de Psychanalyse**, P.U.F, Paris.
- SEWARD, G.H., WAGNER, P.S., HEINRICH, J.F., BLOCH, S.K. & MYERHOFF, H.L.: 1965
“The question of psychophysiologic infertility: Some negative answers”, **Psychosomatic Medicine**, Vol:XXVII, pp.533-545.
- SPEROFF, L. & FRITZ, M.A.: 2005
“Assisted Reproductive Technologies” **Clinical Gynecologic Endocrinology and Infertility 7th ed.** In: Speroff L and Fritz MA, editors. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- STÄRCKE, A.: 1921
“The Castration Complex”, **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:II, pp.179-201.
- STAROWICZ, Z.L.: 1988
“Cyclic impotence in male infertility”, **Ginekologia Polska**, Vol:LIX, No.11, pp. 690-694.
- STEPTOE, P.C. & EDWARDS, R.G.:1978
“Birth after the reimplantation of a human embryo”, **Lancet**, Vol:II, pp. 366.
- STERN, D.N.: 1995
The Motherhood Constellation: A Unified View of Parent-Infant Psychotherapy, New York, Basic Books.
- TAŞÇI, E., BOLSOY, N., KAVLAK, O., & YÜCESOY, F.: 2008
“İnfertil Kadınlarda Evlilik Uyumu”, **Türk Jinekoloji ve Obstetrik Derneği Dergisi (TJOD Derg)**, C:V, No.2, s.105-110.

THIEL, M.V., MANTADAKIS, E.,
VEKEMANS, M. &
GILLOT DE VRIES, F.: 1990

“A psychological study, using interviews and projective tests, of patients seeking anonymous donor artificial insemination”, **Journal de Gynécologie, Obstétrique et Biologie de la Reproduction**, Vol:XIX, No.7, pp.823-828.

TUNABOYLU-İKİZ, T.: 1999

“Alkolizm ve T.A.T.”, **İ.Ü. Tıbbi Psikiyatri Çalışmaları**, C: XXI, pp. 21-28.

2000

“Anneden kıza: anneliğin reddi”
Nöropsikiyatri Arşivi, C:XXXVII, No.3, s.170-176.

2001

Rorschach Testi'nin Psikanalitik Yorumu-I: Kodlama ve Uygulama, Bağlam Yayınları, İstanbul.

2002

“İmkansız Annelik”, **Psikanaliz Yazıları**, Psikanaliz ve Kadınlık Sayısı, 2, Bağlam Yayınları, İstanbul.

2002

Rorschach Testi'nin Psikanalitik Yorumu-II: Erişkin Psikopatolojisinin Değerlendirilmesi, Bağlam Yayınları, İstanbul.

2004

“Kadınlar Neden Korkar?”, **Psikanaliz Yazıları**, Fobiler Sayısı, 8, Bağlam Yayınları: İstanbul.

2005

Psikanaliz Konuşmaları, Bağlam Yayınları, İstanbul.

2007

“Anne Ol(a)mama”, **Psikanaliz Yazıları**, Annelik Sayısı, 14, Bağlam Yayınları, İstanbul.

VAN ROOIJ, F.B., VAN BALEN, F.
& HERMANNNS, J.M.A.: 2007

“Emotional distress and infertility: Turkish migrant couples compared to Dutch couples and couples in Western Turkey”, **Journal of Psychosomatic Obstetrics and Gynecology**, Vol: XXVIII, No.2, pp.87-95.

- VAN OPHUIJSEN, J.H.W.: 1924 “Contributions to Masculinity Complex in Women”, **International Journal of Psychoanalysis**, Vol:V, pp.39-49.
- WINNICOTT, D.W.: 1958 “Primary Maternal Preoccupation”, in **Through Pediatrics to Psychoanalysis: Collected Papers**. New York: Basic Books, Inc.
- 1965 “The Theory of the Parent-Infant Relationship”, in the **The Maturation Processes and the Facilitating Environment** London: Hogarth Press and the Institute of Psycho-Analysis.
- 1992 “Further Remarks on the Theory of Parent-Infant Relationship”, in **Psychoanalytic Explorations: D.W. Winnicott**. Ed. Calre Winnicott, Ray Shepherd, Madeleine Davis, Harvard University Press: Cambridge.
- 1992 “Fear of Breakdown” in the **Psychoanalytic Explorations**, Cambridge: Harvard University Press.
- WISCHMANN, T.H. : 2003 “Psychogenic infertility-myths and facts”, **Journal of Assisted Reproduction and Genetics**, Vol:XX, pp.485-494.
- WHO: 1991 “World Health Organization. Infertility: a tabulation of available data on prevalence of primary and secondary infertility”, Geneva, **WHO**, Programme on Maternal and Child Health and Family Planning, Division of Family Health.
- WOOLETT, A. :1985 “Childlessness: Strategies for Coping with Infertility”, **International Journal of Behavioral Development**, Vol:VIII, pp.473-482.
- The history of IVF-The Milestones”, (Çevrimiçi) http://www.ivf-worldwide.com/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=5, 29 Mart 2009.

EKLER

EK 1

HASTA BİLGİ FORMU

Görüşme Tarihi:

Adı Soyadı:

Yaşı:

Mesleği:

Adresi:

Öğrenim Durumu:

Gelir Durumu:

Anne Yaşı-Mesleği:

Baba Yaşı- Mesleği:

Kardeşler:

Evlilik Süresi:

İnfertilite Öyküsü:

EK 2

RORSCHACH TESTİ ÖRNEĞİ

SERPİL, 37 yaş	ANKET	KO DLAMA
YANITLAR		
1.KART (2 sn)		
1. Bu kelebek çok bariz. 2. Şeye benziyor, tilki kafası gibi gözleri, sivri çenesi, kulakları. Çok dikkatli bakarsam o şekilde. (1 dk)	(?) Simetrik yapısı böyle.	G F+ A
2.KART (3 sn)		
3. Bunlar birbirlerine çok moruk demiş iki derviş, şöyle külahları da var, sanki dizdize oturmuş iki derviş gibi. Başka bir şey gelmiyor aklıma.	(?) Şurası (Dbl+orta kısım)	Dbl F+ Ad
4. Aklıma kan lekesi gibi geldi. (1 dk 10 sn)	(?) Aşağıdaki tabi ki. Üstteki halen külah benim için.	G K H D C Kan
3.KART (6 sn)		
5. Ocak başında 2 kadın gibi, ocağın başında 2 kadın iş yapan.		G K H
6. (üst kırmızı) Bunlar şeye benziyor kırmızılar yemek borusu ve mide.	(?) Şekil öyle, midenin kavisi, yukarıdan aşağıya inen sindirim borusu gibi.	D F+ Anatomi
7. (orta kırmızı) Şunlar da akciğer gibi duruyor. (1 dk 25 sn)	(?) Çift görünüşlü oluşundan dolayı, şurası da diyafram.	D FC Anatomi
4.KART (4 sn)		
8. Allah Allah ağaç desem ağaç değil, neye benziyor, sanki şuralar yumurtalıklar gibi...	(?) Şu kenarlar (sarkan yerler)	G F+ Bitki
9. Şu üreme organı.	(?) Şurası (üst kafa kısmı). Çok görüyorum ya onları.	D F+ Sex D
10. Alt tarafı da ağaç kökü gibi. (1 dk)		F+ Bitki

5.KART

(4 sn)

11. Ay bu yarasa, uçan yarasa. Ayakları, antenleri, kanatları. Tam yarasa.

(25 sn)

6.KART

(14 sn)

12. Bu da koyun postu, serilmiş, açılmış koyun postu gibi.

13. Şurası kızılderili tüyelerine benziyor.

Başka bir şey gelmiyor aklıma. (1dk 5 sn)

7.KART

(10 sn)

14. Bu şey ya duman, bir yerden çıkan duman, yeri belli değil ama kademe kademe çıkan duman gibi.

15. İkinci bunlar oğlan karikatürü gibi sert yüzlü.

16. İçe bakan iki kız, dışa bakan 2 erkek, sinirli. Bir erkek bir dişi görüntüsü var. Altlarında erkek, üstlerinde dişi. Ne bilmiyorum, yaratık olabilir, insan olabilir ama. Birinde eril, birinde dişil bir tarz var.

Hayatımdaki erkekler hep sinirliydi, sevmiyorum erkekleri, kendileri için yaşayan bireyler olduğunu düşünüyorum, çok bencil, hepsi birbirinin aynı...

(2 dk)

8.KART

(12 sn)

17. Bunlar kaplanlar, kaplan var, aslan yani 2 tane.

18. Bu bayrak (yeşil)

19. Bu bir dağ.

20. Bu bir arma gibi, flama gibi, belli bir şeyin simgeleriymiş gibi.

21. Sanki burada (alt turuncu) koç boynuzu, koç kafası var, kurbanlık koç olur ya onun gibi.

(?) Hani şöyle duruşundan, dik duruşlarından dolayı sanki.

(?) Ocak ya da kazan yanar ya onun ateşinden dumanlar çıkıyor gibi iki tarafından simetrik.

Erkekler sinirli, kızlar sevimli.

(?) Sopası var 2 tarafa dalgalanan bayrak gibi, flama gibi.

(?) Karlı bir dağ yüksek, yine bunda da sivri bir tepede, dağa tırmanan aslanlar.

(?) Bütününde. Öyle gibi.

Koç burcunun simgesi de öyle ya.

G
Kan A

G
FE Post

D
FE Ad

D
F± Parça
D
F+ Sanat

G
F+ H

D
F+ A

D Kob
Nesne

D F+
Doğa

D F+
Sembol

D
F+ Ad

(2,5 dk)

İşyerinde de çok sinirleniyorum. İnsanlar öyle bir şikayet veriyorlar ki, sanki belediye sizsiniz, herşeyi siz yaptınız. Aslında nazik davranırım vatandaşa, ama haksızsa, yanlışsa, karalıyorsa, iftira atıyorsa, kızılacak bir şey varsa kızıyorum. Telefonda sinir oluyorum. Kimsenin hayır duasını almıyoruz ki.

9.KART

(3 sn)

22. Ay bunlar elmalar, kırmızılar elmalar.

23. Bu bir arazi parçası yeşil, yukarıdan çekilmiş arazi parçası.

24. Kavuniçi benim için güneş, aydınlık, güneş ışığı. Seviyorum evimde de kavuniçiyi kullandım koltuklarım.

(1 dk)

10.KART

(2 sn)

25. O bu kart rengarenk. Benim içim gibi. Herşey var bunda benden sanki. Koyu renkler benim için negatif şeyler, gri tonlar. Maviler, sarılar ve yeşiller neşeli, güzel, mutlu şeyler ne olduğunu bilmiyorum. Sadece duygularımı söylüyorum size. Kırmızılı olanlar da heyecanlı, yoğun duygular.

26. (gri) Şu iki küçük gri içimizi kemiren böcekler, kötü düşünceler. Kırmızı zararı dokunmayan, heyecan veren yoğun duygular, kavuniçi de var bunların içinde renkler benim için duyguları ifade ediyor diye düşünüyorum. Başka bir şey yok.

(1,5 dk)

Toplam 18 dk.

en beğendiği: 9. Kart: Bunu sevdim, neşeli, renkli şeyler, elma, dağ, güneş, tarla...

8. Kart: Bunu da sevdim, bu benim çocuksu ruhum herhalde. Asla, dağ, bayrak. Atatürk milliyetçiliği anlamında milliyetçi yapım var.

en beğenmediği: 4.kart:

Karmaşık, ne olduğu belli olmayan bir şey, biraz üreme organı, biraz yumurtalık, anlaşılmadığım yer,

(?) Yukarıdan görüntü gibi.

D
FC Bitki

D
F+ Parça

D
C Doğa

Sa
hneleme

D
F+ A

sevmedim.

1.Kart: Bu da çok çekici değil ama. Tilki ve kelebek karışımı. Karanlık şeyleri sevmem pek.

EK 3

TAT ÖRNEĞİ

1. Ben bunu nasıl çalacağım diyor. Önüne koymuşlar illa yapacaksın diyorlar. Anne babası belki illa bunu çalacaksın diyorlar, o da nasıl yapacağım tasasında. Hadi yapayım ama yapabilecek miyim diye düşünüyor. Çocuğun enstrümanı çok kendisine yakın hissettiğini düşünmüyorum.

2. Bu Ersoy'un annesi, bu Ersoy, bu da ben. Biz her sene köye gideriz yazın. Eşim denizi sever ama tatil yörelerinde zaman harcamayı anlamsız bulur. Köy hayatını çok seviyor, çalışırken atletini çıkarır böyle. Bağ yapıyoruz burada, üzümlerimiz olacak. Ben de seviyorum köyü ama en azından bir hafta on gün deniz

kenarında geçirek. Burada ben ve kitaplarım. Köyde tek yaptığım şey kitap okumak. Buradan gölü görüyor, Keban baraj gölü. Evimiz var sivri çatılı. Tepeler var, tepeler arkalarda. Bu bizi anlatıyor. Ben kitaplarımla. Bu kız diyor ben neden buradayım ama adamı sevdiği için orada olduğunu biliyor. 1 ayda 8-10 kitap bitiriyorum. Aynı şekilde barajı görüyor, olmaz böyle şey. Seviyorum orayı ama denizi de istiyorum.

3 GF. Bu ben yine, beni çok üzümüş düşünüyorum. Kapıya dayanmış, Allahım ben ne yapayım şimdi diye düşünüyorum.

3 BM. ...(biraz bekliyor) Bu yine çok üzümüş birisi, üzül­düğü için bu da ağlıyor genç bayan. Sanki o an için ne yapacağını bilemeyen biri, ümitsizliğe kapılmış. Yerde­kiler ne anlamıyorum. bir şeyler var ama çö­zemedim, makasa benziyor sanki.

4. Adam gitmek istiyor kadın yalvarıyor gitme diye. Bu da bizim gibi hayatım Ersoy'a odaklı. Bu adam ama bir şeye kızmış, kadın onu tutmaya çalışıyor gitme diye. Hani kötü bir şey olmasın. Hem kendi iyiliği hem adamın iyiliği için uğraş­ıyor. Endişe duyduğu için adamın başına gelecek bir şeyden. Ama çok seviyor kadın adamı. Arkada kötü kötü bakan bir kadın var, fena, saf duygular yok onda. Gerçek bir kadınsa öyle. Fotoğrafsa bilemiyorum ama çok iyi niyetli olmayan bir kadın, kararlı bir adam.

5. Bu kadın korkmuş, birine bakmış, aradığı kişi içeride mi diye korkmuş bir yaşlı bayan. Belki biraz kızgınlık da olabilir ama endişeli yani. İçeride mi diye bakıyor, bakıyor ki içeride ama herhalde kitap okuyor, bundan dolayı sen halen kitap mı okuyorsun diyor, sanki yapacak daha başka önemli şeyler varmış gibi. Ama yine de endişelenmiş onun için bakmış.

6 GF. ...(biraz) Adam kadına diyor ki böyle böyle yaparsan kötü olur. Kadın yanlış bir şey yapmadım ki diyor. Adam onun büyüğü, otorite falan, babsı belki. Sanki onun açığını beklermiş gibi. Kadın ben yanlış bir şey yapmadım dercesine şaşır­mış adamın gösterdiği tavıra. Adam sanki hele bir yap da görürsün der gibi. Ama kadın zaten o yapılacak neyse onu yapacak birisi değil, adam kötü.

6 BM. Bu adam suçlu, gidiyor, gitmek istiyor ama gitmemesi gerektiğini biliyor, kadın yaşlı bir kadın. Ondan ilgi bekliyor, annesi olmayabilir ama ondan yakınlık bekliyor, anne gibi evlat gibi yani. Adamın kızgınlığı onun haklı olmasından. Evet kalmalıyım ama gitmek de istiyorum çelişki içinde. Kadın iyi niyetli beklenti içinde. Annesi olsa böyle yapmaz, evet bu anne değil ama kendisini anne yerine konulmasını bekleyecek kadar yakın. Adam kızgın, huysuzluğunu da gösteriyor, çok fazla ileri gitmeden, saygısız değil. Gözleri onun vicdanından dolayı rahat olmadığını gösteriyor sanırım, yaptığından rahat değil.

7 GF. ...(biraz) Kadın kızın annesi olabilir, ona bir şeyler okuyor ama kız gitmek istiyor, başka bir şeyler yapmak istiyor. Okuduğu şeyle çok ilgilenmiyor, oyun oynamak istiyor, arkadaşlarıyla olmak istiyor. Annesi oyun oynamaktan daha önemli şeyler var gibi duygusal şeyler öğretmek istiyor, anne ona daha iyi bir eğitim vermek için çabalıyor.

9 GF. Bu kız bir yere gidiyor, gizli. Bu da onun açığını yakalayan başka bir kız, sezdirmiyor, gizlice, deniz kenarı burası. Bu onun açığını bekliyor sanki.

10. Bu iki yaşlı insan sevgi dolu, beraber olmaktan hoşnut, sarılmışlar, sadece birbirlerini koklamaları yetiyor, varlıkları. Adam da mutlu, kadın da. İyi ki varsın diyorlar birbirlerine konuşmadan. Orta yaşın üstündeler, yaşlı sayılır.

11. Yüzüklerin Efendisi gibi karmaşık. Şurada bir köprü var. Aynı o fantastik görüntüler, ejderha. Huzurlu bir yer değil. Huzurlu yer istiyorum. Karışık. Olağanüstü şeylere eskiden çok inanırdı, artık beni çekmiyor böyle fantastik görüntüler, daha gerçek şeyler hoşuma gidiyor.

12 BG. Güzel bu, bahar. Serin bir bahar günü henüz, yalnız kalıp rahatça dinlenilebilecek bir yer. Çok rahat kitap okunacak bir yer. Böyle yerleri seviyorum. Ama burada eşimle olmak benim için yeterli, güzel. Benle ilgilenmese bile, illa baş başa, sarmaş dolaş olmasak da, onun orada olması kendi işiyle ilgilenmesi yeter bana. O balık tutar orada genellikle nehir kıyısında sessiz sessiz.

13 MF. Bu hata yapmış, eyvah ben ne yaptım diyor. Kadınlı beraber olmuş ama yaptığı işten hoşnut değil. Kadın da hala rehavet içinde, onun bir endişesi yok.

Bu görüntülerden hiç hoşnut değilim. Fazlasıyla karşıyım. Çok tutucu bir yapım var evlilikte. Aşırı takıntılı vaziyetteyim bu konuya. Çevremdekileri gördükçe çok fazla üzülüyorum arkadaşlarıma. Diziler ne saçma mesela. O Haziran Gecesi, Bir İstanbul Masalı, adamlar kadınları aldatıyor, hiç mutlu evlilik yok, insanlar da bayıla bayıla bu dizileri seyrediyor, anlamıyorum. Hep aldatan kocalar, karısıyla huzur, mutluluk anlatan görüntü yok. Ama suçlu bu kişi. Bu benim o noktama parmak bastı. Sadakate çok fazla inanıyorum, sevmesen birle sadık kalınması gerektiğine inanıyorum. Yanında bulunduğuna dürüst davranıp sadık kalmalısın. Gönül pahalı, çok pahalı, hediye verilemez, verilecek bir şey değil.

13 B. Bu beni bekliyor onu seveyim diye. O kadar.

19. Bu şeye benziyor, minimalist mimarların çizdiği ultramodern, yuvarlak evler, deniz kenarı bir yerde, modern, bir ev mi, iki ev olabilir bu. Deniz kenarı, yine bahçede başka bir ev var, komşu, rüzgarlı bir yer, şey böyle sıcak bir ev, huzurlu.

16. Deniz olsun, arkada da mutlaka dağlar, ormanlar olsun. Bir ev olsun. Ama evin balkonu olsun, şöyle geniş bir balkonu, eşim olsun. Ayaklarımı balkona dayamışım, kahve içiyor olayım. Yanımda da şöyle 3-4 tane kitap olsun. Eşim de çiçekleriyle, sebzeleriyle uğraşsın olsun Bu deniz yerine ırmak gibi bir şey de olabilir. Yani su olsun orada mutlaka. Çok sevdiğim, birlikte olmaktan mutlu olacağım birilerinin olduğu bir araba olabilir, yolda, buraya yaklaşan. Öyle bir yer. Şehirlerden uzak bir yer, oldukça uzak, çok uzak bir yer olsun. Herkesin hayal edebileceği bir şey ama...Çocuk koymuyorum. Olabilir de olmayabilir de. Her ikisi de. Olursa da başım üstüne, olmazsa da yaşar gideriz. Çocuk olursa babasına yardım eden bir çocuk olabilir şöyle 3-4 yaşlarında falan. Çok çiçek olsun etrafta, çiçekler, ortancalar. Ortancayı severim, yüksek yüksek etrafı çit gibi. A hamaksız olmaz, tembelliğim, bir de hamak olsun.

EK 4

AÇIKLANAMAYAN İNFERTİLİTE TANISI ALAN KADIN HASTALARLA YAPILAN GÖRÜŞMELERDE ARAŞTIRILAN KONULAR

**NİYE ÇOCUK İSTİYORSUNUZ?
SİZCE BİR KADIN NEDEN ÇOCUK SAHİBİ OLAMAZ?
SİZ NEDEN HAMİLE DEĞİLSİNİZ, BİR FİKRİNİZ VAR MI?
ÇOCUKLAR NASIL OLUR?
CİNSEL İLİŞKİ OLDUĞUNDA NEYİ DÜŞÜNÜRSÜNÜZ?**

AŞAMALAR

- 1) Öykünüzü anlatınız
- 2) 'Doktora danışmalıyım' dediğiniz bir an oldu mu? Bunu ne zaman söylediniz?
- 3) Doktora başvurma kararını ne zaman aldınız?
- 4) Neden infertilite ile ilgili doktora danışmaya karar verdiniz?
- 5) Doktordan ne bekliyorsunuz?

- 6) Bu merkeze sizi kim yönlendirdi?
- 7) Buraya gelmeden önce başka jinekologlara ya da başka servislere yönlendirildiniz mi?
- 8) Daha önceden medikal ya da cerrahi tedaviler gördünüz mü?
- 9) Ne zamandan beri evlisiniz? Ya da ne zamandan beri eşinizle birlikte yaşıyorsunuz?
- 10) Ne zamandan beri bir çocuğunuz olmasını arzu ediyorsunuz?
- 11) Doktora danışmaya eşinizle birlikte mi karar verdiniz?
- 12) İlk konsültasyondan ne bekliyorsunuz?
- 13) Şimdi ne düşünüyorsunuz?

NEDENLER

- 1) Bir kadının neden çocuğunun olamadığını açıklama konusunda bir fikriniz var mı?
- 2) Neden hamile kalamadığınızı açıklama konusunda kişisel olarak bir fikriniz var mı?
- 3) Size göre söz konusu olan faktörler fizyolojik midir? Yoksa psikolojik midir?
- 4) Bir kadının bebek sahibi olamama konusundaki başarısızlığı ile ilgili sebepler sizce ne olabilir?
- 5) Bu konu ile ilgili kitap, dergi okudunuz mu ve araştırma yaptınız mı?
- 6) Size göre, çocuk sahibi olamamanız konusunda stres, iş ve aile ortamı etkili olmuş olabilir mi?
- 7) Yaşam tarzınızın etkili olduğunu düşünüyor musunuz?
- 8) Tatile çıkmanın yararlı olabileceğini düşünüyor musunuz?
- 9) Probleminizle ilgili sebepler sizce ne olabilir?
- 10) Kalıtımın etkisi nedir?

HASTALIK

- 1) İnfertilite bir hastalık mıdır?
- 2) Eğer evetse neden?
- 3) Eğer hayırsa infertilite nedir?
- 4) Şu an sağlığınız yerinde mi? Sağlığınız iyi midir?

TEDAVİLER

- 1) Hiç şu şekilde düşündünüz mü? “Eğer bu tedaviye devam edersem ya da bunun gibi bir tedaviden geçersen, ya da bunun gibi ‘bir şey’ yaparsam, bir bebek sahibi olma konusunda başarılı olacağım”.
- 2) Daha önceki tedaviler hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 3) Bir gebeliği destekleyen-koruyan sizce ne olabilir?
- 4) Bu probleme çözüm olarak ne önermeyi isterdiniz?

İNCELEMELER/ TETKİKLER

- 1) Bu problem ile ilgili olarak ne gibi tetkiklerden geçtiniz? Ne gibi tetkikler yaptırdınız?
- 2) Kesin olarak bir bebek sahibi olmak için ne gibi tetkikler ya da tedavilere önem vermek gerekmektedir? Nasıl bir sıra izlenmelidir?

CİNSEL İLİŞKİ

- 1) Yumurtladığınızı bildiğiniz dönemde cinsel ilişkiye konsantre olabiliyor musunuz?
- 2) Cinsel ilişki sırasında, çocuk, gebelik ve gebe kalma ile ilgili düşünüyor musunuz? Ya da bunların hiçbirini düşünmez misiniz?
- 3) Sizce, tatmin edici bir cinsel ilişki yaşama ile gebe kalma olasılığı arasında bir ilişki var mıdır?
- 4) Sizce frijit bir kadın hamile kalabilir mi?

ÇOCUK

- 1) Sizce, bir çocuk sahibi olmak ne anlama gelmektedir?
- 2) Çocuk sahibi olmaya ne zaman karar verdiniz? Ve neden?
- 3) Bir çocuk sahibi olmak için mi evlendiniz?
- 4) Çocuğunuzu hiç hayal ettiniz mi? Fiziksel olarak nasıl olacağını düşünüyorsunuz?
- 5) Bunun hakkında çok fazla düşünüyor musunuz?
- 6) Nasıl hayal ediyorsunuz?
- 7) Çocuğunuz rüyalarınızın nesnesi mi? Sık sık rüyalarınıza giriyor mu?

GEBE KALMA

- 1) Gebeliğin ne şekilde geçtiğini siz nasıl açıklıyorsunuz? Ne şekilde anlatırsınız?
- 2) Cinsel ilişki sırasında ne hayal ediyorsunuz?

GEBELİK

- 1) Gebelikle ilgili fikriniz nedir?
- 2) Kendinizi hamile olarak hayal ediyor musunuz?
- 3) Eğer evetse, nasıl?
- 4) Gebelik dönemini zor geçen, problemlili bir dönem olarak mı yoksa sakin bir dönem olarak mı görüyorsunuz?
- 5) Rüyanızda hamile kaldığınızı gördünüz mü?

DOĞUM

- 1) Doğum ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
- 2) Nasıl hayal ediyorsunuz?
- 3) Rüyanızda bir doğuma yardım ettiğinizi veya kendinizin doğum yaptığını gördünüz mü?
- 4) Anneniz kendi doğumunuzu size anlattı mı? Siz ona ne dediniz? Kardeşleriniz arasındaki yeriniz nedir? Diğer çocukların doğumu ile ilgili konuştunuz mu?
- 5) Arkadaşlarınız kendi doğumları ile ilgili olarak size herhangi bir şey anlattılar mı? Ne şekilde? Nasıl?
- 6) Sizce bir doğumun en güzel anı nedir? Neden?
- 7) Eşinizin doğumda bulunmasını ister misiniz? Neden?

DİĞERLERİ VE SİZ

- 1) Bir bebek sahibi olma konusundaki güçlüğünüz hakkında ebeveynleriniz ne diyor? Ve eşinizin ebeveynleri ne diyor?
- 2) Bir bebek sahibi olma konusundaki güçlükler, çevrenizdeki yakınlarınız, arkadaşlarınız ve ailenizle olan ilişkilerinizi etkiliyor mu?
- 3) Yakınlarınız ve arkadaşlarınızla bu problem hakkında konuşuyor musunuz?
- 4) Bebek sahibi olma ile ilgili bu etaplar, karakterinizi etkiliyor mu? Karakterinizde değişikliğe yol açtı mı?
- 5) Değiştiğinizi düşünüyor musunuz? Hangi ölçüde değiştiniz?

ÖZGEÇMİŞ

İREM ERDEM ATAK

irematak@yahoo.com

EĞİTİM

İstanbul Üniversitesi, (2003-2009)

Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Psikoloji Bölümü

Doktora

(TEZ: “Açıklanamayan İnfertilitede Kadınlık ve Anne-Kız İlişkisinde Anneliğin İletimi”)

İstanbul Üniversitesi, (1999-2002)

Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Klinik Psikoloji Yüksek Lisansı.

(TEZ: “Atipik Özellikler Gösteren Depresif Bozukluk ve Major Depresif Bozuklukta

Kişilerarası Şemalar ve Kişilik Özellikleri Arasındaki Farkların İncelenmesi”)

Boğaziçi Üniversitesi, (1993-1998)

Fen-Edebiyat Fakültesi,

Psikoloji Bölümü

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler (çift-anadal programı mezunu)

Özel Akasya Lisesi, (1986-1993)

ALINAN EĞİTİMLER

Rorschach Testi Eğitimi (2000-2002), Doç. Dr. Tevfika Tunaboşlu-İkiz
T.A.T. (Thematic Apperception Test) Eğitimi (2005-2006), Doç. Dr. Tevfika Tunaboşlu-İkiz

WISC-R Testi Eğitimi (1999), Doç. Dr. Gülsen Erden

İ.Ü. İstanbul Tıp Fakültesi Çocuk Psikiyatrisi Ana bilim Dalı’nda çocuklarla poliklinik stajı ve gönüllü psikolog olarak çalışma (1997 – 1998)

İ.Ü. İstanbul Tıp Fakültesi, Anne-Çocuk Sağlığı Enstitüsü’nde Doç. Dr. Talat Parman ile ergenlerle poliklinik stajı (2000 yılı yaz dönemi)

Ergenlik Döneminde Ailelerle Çalışmak (2000-2004) (Süpervizyon Çalışması) - Doç. Dr. Talat Parman - Prof. Dr. Levent Kayaalp (İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Çocuk Ruh Sağlığı Anabilim Dalı)

Prof. Dr. Levent Kayaalp gözetiminde “Winnicott Okumaları”- (2003-2004) (İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Çocuk Ruh Sağlığı Anabilim Dalı)

Prof. Dr. Levent Kayaalp gözetiminde “Melanie Klein Okumaları” – (2003-2004) (İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Çocuk Ruh Sağlığı Anabilim Dalı)

“Rorschach ve T.A.T. Bütünleştirici Eğitim”(2003-2004), Doç. Dr. Tevfika Tunaboşlu-İkiz

“Fairy Tale Test (Peri Masalları Testi) Eğitimi” (Atina, Eylül 2008), Dr. Carina Coulacoglou

Dr. Alp Karaosmanoğlu ile International Society of Schema Therapy tarafından onaylanan Şema Terapi Eğitimi (2004)

Prof. Dr. Mehmet Zihni Sungur gözetiminde Kognitif ve Davranış Terapileri Derneği tarafından yürütülen Kognitif Davranış Terapileri Eğitimi (2002-2003).

BİLİMSEL YAYINLAR

MAKALELER

Erdem Atak, İ., Tunaboşlu-İkiz, T., (2004). Atipik Özellikler Gösteren Depresif Bozukluk ve Major Depresif Bozuklukta Kişilerarası Şemalar ve Kişilik Özellikleri Arasındaki Farkların İncelenmesi”, *3P Psikiyatri, Psikoloji ve Psikofarmakoloji Dergisi Aralık 2004: (4);279-286.*

Erdem Atak, İ. (2004). Fobik Nevroz ve Rorschach. *Yansıtma: Psikopatoloji ve Projektif Testler Dergisi*, Sayı:1-2, Bağlam Yayınları, İstanbul.

Erdem Atak, İ., Pirim, B. (2004). Çocuk Analizi Üzerine Sempozyum (Symposium on Child Analysis, Klein,M.) (Çeviri.), *Yansıtma: Psikopatoloji ve Projektif Testler Dergisi*, Sayı:1-2, Bağlam Yayınları, İstanbul.

Erdem Atak, İ. (2005). Sindirim Sistemi Bozukluğu Hastalıklarında Projektif Test Bulguları ve Psikosomatik Özellikler. *Yansıtma: Psikopatoloji ve Projektif Testler Dergisi*, Sayı: 3-4, Bağlam Yayınları, İstanbul.

Erdem Atak, İ. (2005). Aleksitimi Yapısı ve Rorschach Testi. (Alexythmia Structure and the Rorschach Test, Piero Porcelli) (Çeviri.), *Yansıtma: Psikopatoloji ve Projektif Testler Dergisi*, Sayı: 3-4, Bağlam Yayınları, İstanbul.

Tevfika Tunaboşlu İkiz, Aydın İşçimen, Bengi Pirim, Ayşe Elif Yavuz, **İrem Erdem Atak.** (2005). The Evaluation of Mentalization Processes of Dermatological Patients with Rorschach Test. *Journal of Psychosomatic Research*, Volume 59, Number 1, July 2005 (Abstract).

Erdem Atak, İ. (2006). Ergenlerde Gebelik ve Annelik Üzerine Kısa Bir Gözden Geçirme. *Yansıtma: Psikopatoloji ve Projektif Testler Dergisi*, Sayı:5-6, Bağlam Yayınları, İstanbul.

Tevfika Tunaboşlu İkiz, Aydın İşçimen, Bengi Pirim Düşgör, Ayşe Elif Yavuz, **İrem Erdem Atak.** (2006). Psoriasis, Liken Simpleks Kronikus ve Alopesi Universalis Hastalarında Ruhsal Süreçlerin Rorschach Testi ile İncelenmesi. *Dermatose, Dermatolojide Güncel Yaklaşımlar*, 1.

Erdem Atak, İ. (2006). Turkish Society of Rorschach and Projective Tests. *Bulletin of the International Society of the Rorschach and Projective Methods*, 2006; 16. Hogrefe & Huber Publishers, Bern.

Erdem Atak, İ. (2007). Turkish Society of Rorschach and Projective Tests. *Bulletin of the International Society of the Rorschach and Projective Methods*, 2007; 17. Hogrefe & Huber Publishers, Bern.

Erdem Atak İ. (2008) “ABD’de Postmodern Psikanaliz (H. Gunther Perdiago)” (Çeviri) Psikanaliz Yazıları-16, Bağlam Yayınları, İstanbul.

Erdem Atak, İ. (2008), “Manik Savunma (D.W.Winnicott)” (Çeviri), *Yansıtma: Psikopatoloji ve Projektif Testler Dergisi*, Sayı: 9-10, Bağlam Yayınları, İstanbul.

Kumbak, B., **Erdem Atak, İ.**, Attar, R., Yıldırım, G., Yeşildağlar, N., Fıçıcıoğlu, C. “Psychological influence of male factor infertility on men who are undergoing assisted reproductive treatments: A preliminary study in a Turkish population”, *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology (basıma hazır)*.

BİLDİRİLER / POSTERLER

Tunaboşlu-İkiz, T., İşçimen, A., Yavuz, E., Pirim, B., **Erdem, İ.** (2003). The evaluation of the mentalization processes of patients with psoriasis and atopic dermatide with Rorschach Test. Rorschach ve Projektif Testler Kongresi’nde sunulmuş bildiri. Havana Üniversitesi, Havana.

Erdem Atak, İ. (2004). Atipik Depresyon ve Majör Depresyonda Kişilerarası Şemalar ve Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi, XIII. Ulusal Psikoloji Kongresi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul, Eylül 2004.

Erdem Atak, İ. (2004). Kadın ve Psikopatoloji, XIII. Ulusal Psikoloji Kongresi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul, Eylül 2004.

Tevfika Tunaboşlu İkiz, Aydın İşçimen, Bengi Pirim, Ayşe Elif Yavuz, **İrem Erdem Atak.** (2005). The Evaluation of Mentalization Processes of Dermatological Patients with Rorschach Test. 8.Uluslararası Konsültasyon ve Liyezon Psikiyatrisi Kongresi'nde sunulmuş poster. (The 8th Annual Scientific Meeting of the EACLPP and the Turkish National Congress of Consultation Liaison Psychiatry: Integrating Psychiatry and Medicine in the 21st Century. Bridging Continents and Cultures, İstanbul, September 22-24.

Erdem Atak, İ. (2006). İnfertil Çiftlerin Yaşamlarında Psikoterapinin ve Terapistin Yeri, II.Ulusal Kadın Ruh Sağlığı Kongresi, Cevahir Otel ve Kongre Merkezi, İstanbul, Mart 2006.

Erdem Atak, İ. (2006). Working with the Infertile Patients, World Psychiatric Association International Congress, Lütfi Kırdar Kongre ve Sergi Sarayı, İstanbul, Temmuz 2006.

Tevfika Tunaboşlu İkiz, Ayşe Elif Yavuz, **İrem Erdem Atak,** Bengi Pirim Düşgör, Neslihan Zabcı, Funda Akkapulu. (2006). The Fairy Tale Test on a Turkish Sample.(*Symposium*, Cross- Cultural Personality Assessment: Recent Applications of the Fairy Tale Test). 18. Uluslararası Kültürler Arası Psikoloji Kongresi, (18th International Congress of the International Association for Cross-Cultural Psychology), 11-15 Temmuz, Spetses Adası, Yunanistan.

Erdem Atak, İ. (2008). A Case of Psychogenic Infertility Evaluated by Rorschach and TAT, XIX, International Society of the Rorschach and Projective Methods, Louvain, Belçika, Temmuz 2008.

İkiz T., Pirim B., Yavuz A.E., **Atak I.E.,** Zabcı N., Alsancak B., La Clinique du "Normal", XIX, International Society of the Rorschach and Projective Methods, Louvain, Belçika, Temmuz 2008.

Erdem Atak, İ. (2008). Psikojenik İnfertilite: Bir Olgu Sunumu, XV. Ulusal Psikoloji Kongresi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Eylül 2008.

Tunaboşlu-İkiz, T., Yavuz. A.E., Pirim Düşgör, B., **Erdem Atak, İ.,** Ertem Vehid, H. (2008). Peri Masalları Testi (FTT-Fairy Tale Test) Türkiye Norm Çalışması, XV. Ulusal Psikoloji Kongresi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Eylül 2008.

Erdem Atak, İ., Kumbak, B., Attar, R., Yıldırım, G., Yeşildağlar, N., Fıçıcıoğlu, C. Psychological aspects of infertility diagnosis on couples: A preliminary study of gender differences in a Turkish population, 15. World IVF Congress, Nisan 2009.

KİTAP

Tunaboşlu-İkiz, T., Pirim-Düşgör, B., Zabcı, N., Yavuz, A.E., **Erdem-Atak, İ.**, Ataç, S., Alsancak-Sönmez, B., Akkapulu. (2007). Rorschach Kodlama Kitabı: Ergen Normları. Bağlam Yayınları, İstanbul.

Burns, D. İyi Hissetmek: Yeni Duygudurum Tedavisi. Tuncer, T., Mestçioğlu, Ö., **Erdem Atak, İ.**, Acar, G. (2006) (Çeviri). PsikoNET Yayınları, İstanbul.

Burgess, M., Marks, I., Gill, M. Kabuslar: Tekrarlayan Korkutucu Rüyalarla Başa Çıkma Yöntemleri. (2004) (Çeviren: **İrem Erdem Atak**). PsikoNET Yayınları, İstanbul.

KONFERANS VE SEMİNERLER

“Depresyon Tanı ve Tedavileri”, Etiler Rotaract Kulübü, İstanbul, Haziran 2002.

“Üniversite Sınavı hayatın bir dönüm noktası mı?: Sınav Kaygısıyla baş etmek”, Rotary International Gençler Üniversite Konvansiyonu, Tüyap Fuar ve Kongre Merkezi, İstanbul, Mart 2003.

“Bir Bağımlılık Hastalığı olarak: Sigara Bağımlılığı” Proctor and Gamble Genel Merkezi, İstanbul, Nisan 2003.

“Ergenlik Döneminde Cinsel Gelişim”, Galatasaray İlköğretim Okulu, İstanbul, Mayıs 2004.

“Depresyon nedir?”, Maltepe İlçe Başkanlığı, İstanbul, Nisan 2005.

“Her İşin Başı Sağlık” ve **“Aile ve Çocuk”**, TRT GAP Radyosu Haftalık Programı, Ocak 2008-devam ediyor.

KLİNİK ÇALIŞMALAR

Yeditepe Üniversitesi Hastanesi Tüp Bebek Merkezi (volanter psikolog) (2007-)

İstanbul Tıp Fakültesi İnfertilite Kliniği, İstanbul Üniversitesi (2005-2006)

Türkiye Hastanesi, İstanbul (2005-2006)

Psikonet Psikoterapi Merkezi, İstanbul (2002-)

Medikare Diyaliz Merkezi, İstanbul (2006-2007)

Özel Umut Diyaliz Merkezi, İstanbul (2002-2007)

Balıklı Rum Hastanesi Anatolia Klinikleri, İstanbul (2000 – 2002)

Özel Gaziosmanpaşa Şafak Hastanesi, İstanbul (1999 – 2000)

Avcılar Öğrenci Yurdu, İstanbul Üniversitesi (1998 - 1999)

CALIŞMA ALANLARI

İnfertilite

Yetişkinler ve Ergenlerle Klinik Çalışma

Kadınlarda sık rastlanan psikopatolojiler

Projektif Testler (psikanalitik yönelimli uygulama, değerlendirme ve eğitim yürütme)

Peri Masalları Testi Eğitimi (alanda çalışan uzmanlara bu testin eğitiminin verilmesi)

ÜYE OLDUĞU DERNEKLER

Türk Psikologlar Derneği

Rorschach ve Projektif Testler Derneği (Kurucu Üye)

CETAD (Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği)

BÜMED (Boğaziçi Üniversitesi Mezunlar Derneği)